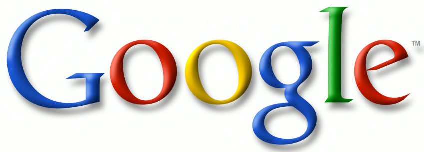

OTTO HEUSINGER,

Luitenant bij het Hert. Brunswijksche Infanterie-regiment No. 92

TOONEELEN

UIT DEN

AMERIKAANSCHEN OORLOG.

Aanteekeningen over de jaren 1861—1865.

UIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD DOOR

M. DE SITTER,

1e Luitenant bij het Instructie Bataillon.

KAMPEN,

K. VAN HULST.

1870.

VOORBERIGT.

De mindere bekendheid met den vierjarigen Amerikaanschen burgeroorlog, moet vooral daarin gezocht worden, dat de gebeurtenissen, die gedurende de laatste jaren in Europa plaats vonden, die, welke in Amerika voorvielen, op den achtergrond drongen, terwijl bovendien het tooneel der militaire gebeurtenissen in Amerika te ver van ons verwijderd is, dan dat zij met voldoende juistheid beoordeeld kunnen worden. De schrijver van dit werk heeft getracht deze oorlogstafereelen, welke, naar eigene aanschouwing, van tijd tot tijd opgeteekend zijn, zoo met elkander in verband te brengen, dat men, al is het dan ook bij gedeelten, een overzigt krijgt over dezen reusachtigen strijd.

Ook was het bij de vervaardiging van dit werk een hoofdstreven, volkomen onpartijdig te zijn. De meeste schrijvers over den Amerikaanschen oorlog gaan aan het euvel mank, partijdig te zijn; want de politiek speelde, gedurende den oorlog, eene te groote rol in de republiek en drong, helaas! tot in het leger door, waar zij maar al te dikwijls een twistappel werd. Terwijl nu de schrijver van dit gezigtspunt uitgaat, zal hij volstrekt niet trachten de afscheiding der Zuidelijke staten, het principe waarom zij streden, te verschoonen; integendeel, het streven der Zuidelijke staten, hun kennelijk doel, een gelukkig statenverbond te

I.

De Veldtogt in Virginie.

1861—1863.

Begin van den oorlog. — Strategische waarde van Washington. — Organisatie van het leger. — Reorganisatie. — Winterkwartieren. — Begin van den veldtogt. — Marschen in Virginië. — De Duitsche divisie. — Generaal Blenker. — Gebrek aan levensmiddelen. — De eerste veldtogt in het Shenandoah-dal. — Gevechten bij Krosz Keys, Bull Run en Frederiksburg. — *Army of Virginia.* — Formatie van een legerkorps. — Generaal Sigel. — Slag bij Chancellorsville. — Overmagt der Geconfedereerden. — Veldhospitalen en de hospitalen in Washington en Philadelphia. — De inval van Lee in Pensylvanie. — Slag bij Getteysburg.

Den 12den April 1861 donderde het eerste schot over de muren van het fort Sumter, en duidelijk kwam het doel der Zuidelijke Staten nu uit. 's Middags van den volgenden dag werd, onder luid gejuich der bewoners van Charleston, de trotsche sterrenbanier van de wallen van het fort gehaald en door de zegedronken muitelingen de vaan des opstands geplant. De burgeroorlog was dus aangevangen.

Het is onmogelijk den indruk weder te geven, die den val van het fort Sumter, in het Noorden der Vereenigde Staten, te weeg bragt. Op een Zondag kwam de tijding te New-York aan en onophoudelijk was de telegraaf in werking om het nieuws tot in de kleinste plaatsen der

Unie over te brengen. Men had nooit verwacht, dat het tot een oorlog zou komen; de dreigende houding der Zuidelijken werd alleen als eene bedreiging beschouwd; men spotte er over en beweerde, dat er misschien eerst na verloop van tijd, sprake kon zijn van een bestaan van het Zuiden, afgescheiden van het Noorden; men schatte de Zuidelijken te gering en zich zelven te hoog.

Het ongehoorde was nu gebeurd, de Zuidelijken hadden een der sterkste forten der Vereenigde Staten aangevallen en — genomen. De trotsche sterrenbanier was vernederd door een hoop opstandelingen. De kreet „te wapen" doorklonk, als ééne stem, het Noorden. Met ongeduld zag het volk naar de geregelde troepen uit, om den aangedanen hoon te wreken; men verlangde dat de Zuidelijke havens door de vloot zouden geblokkeerd worden; maar, waar waren de 16,000 man, waar waren de sterke oorlogschepen? Nu herinnerde men zich, dat Jefferson Davis, die gedurende de laatste jaren minister van oorlog in de Vereenigde Staten geweest was, thans de betrekking van president der Zuidelijke Staten bekleede. Nu werd alles het volk helder, de Zuidelijken wilden zich van de Noordelijken afscheiden, zij hadden dit reeds daadwerkelijk getoond. De woede over de driestheid der Zuidelijken maakte plaats voor eene gloeijende vaderlandsliefde. Kokarden en rozetten, versierd met de kleuren en het wapen der Unie, werden op de hoeken der straten verkocht, het was in New-York gevaarlijk zich zonder zulken talisman op straat te begeven. Het fanatisme openbaarde zich dikwijls op eene belagchelijke wijze, vooral in de volks-brievencouverten, waarop men teekeningen vond, die Jefferson Davis aan een boom hangende, of generaal Scott, den generaal Beauregard wurgende voorstelden, omgeven met opschriften als: „The Union for ever, death to the traitors." Deze werden bij duizenden verkocht. Het volk speculeerde op de geestdrift van het volk.

De regering had nu evenwel, na al het gebeurde, het gevaar ingezien, dat door een langer talmen slechts vergrooten kon. Abraham Lincoln deed den 15den April aan de Staten der Unie reeds eene oproeping van 75000

man. Men dacht, dit zou toereikend zijn, om de plannen der Zuidelijken te verijdelen. Eenige dagen later marscheerde ook reeds een Massachusets-regiment naar Washington. Van dezen tijd dagteekent de formatie der eerste Duitsche regimenten.

Het is hier de plaats den toestand der regering der Vereenigde Staten uit een militair oogpunt te beschouwen. De toerustingen der Zuidelijken toonden maar al te spoedig, dat het hun werkelijk ernst was, en zij zich op een langen strijd voorbereidden. Richmond in de staat Virginië was de zetel van de regering der Geconfedereerden geworden; de grootste toerustingen ten strijde werden dus hier gemaakt, en het lag voor de hand, dat Virginië het hoofdtooneel van den oorlog worden zou. Washington, alleen door den Potomac van laatstgenoemden staat gescheiden, kon van de, aan de andere zijde liggende, beheerschende hoogten en bergruggen van Virginië binnen weinige uren platgeschoten worden, terwijl de oever aan deze zijde zeer goede en uitgestrekte plaatsen aanbiedt, die geschikt zijn voor landingen van vrij groote troepenmassa's. Iedereen zag in, dat de eerste militaire operatie van het leger der Zuidelijken tegen de hoofdstad der Vereenigde Staten gerigt zou zijn. De regering der Vereenigde Staten begreep, dat er onmiddelijk bevelen moesten gegeven worden om het leger in Washington te concentreren; maar eene zwarigheid hiervoor was, dat het leger niet voorhanden was. De geregelde troepen waren grootendeels in de Zuidelijke Staten verdeeld, of streden in het verre Westen tegen de Indianen. De regimenten militie, gaven wel gehoor aan de oproeping van den President, maar het was wel vooruit te zien, dat deze ruwe, nauwelijks afgeexerceerde troepenmassa's, die niet aan de militaire discipline gewend waren, geen stand zouden kunnen houden, wanneer de vijand een flinken aanval op Washington deed. De President besloot nu eene oproeping tot het volk te doen, ten einde zoodoende regimenten vrijwilligers te verkrijgen. De diensttijd werd bepaald op drie jaar; twee jaar was men onder de wapens en het derde jaar met groot verlof. Duurde de oorlog langer,

dan moesten zij gedurende den geheelen duur van den oorlog onder de wapens blijven. Binnen korten tijd had de regering bijna 30,000 man vrijwilligers tot hare beschikking, en het aankoopen van groote hoeveelheden paarden, wapens en ander krijgsmaterieel bewezen, dat men zich in Washington van het dreigende gevaar bewust was.

Onder de nieuw opgerigte Duitsche regimenten, die besloten waren voor de zaak der Unie te strijden, bekleedt onder vele anderen het Kalb-regiment eene eerste plaats in de Amerikaansche krijgsgeschiedenis. — Op den 6den Junij werd het in de Vereenigde Staten gemonsterd, en verkreeg den naam van „Kalb-regiment", ter eere van den Duitschen held van dien naam, die voor de zaak der vrijheid in den Amerikaanschen onafhankelijkheidsoorlog tegen Engeland zijn leven liet; later werd aan dit regiment, het regiment No. 41 van den staat New-York, toegevoegd. De elementen, waaruit het regiment bestond, waren zeer goed. De officieren en manschappen hadden voor het meerendeel vroeger reeds in Europa gediend. De regimentskommandant, kolonel Leopold von Gilsa, was uitstekend geschikt een regiment te leiden. Het ontbrak hem evenmin aan moed en geduld als aan militaire capaciteiten. De regimenten vrijwilligers hadden, nadat zij in dienst der Vereenigde Staten gemonsterd waren, dezelfde voordeelen en regten als de geregelde troepen; onderscheid tusschen de geregelde troepen en de vrijwilligers bestond er dus, als het ware, niet. Het regiment was verdeeld in tien kompagniën, en ofschoon de benaming, 1° en 2° bataillon, bleef bestaan, zoo werden deze beide troependeelen nimmer van elkander gescheiden. Aanvankelijk geschiedden de kommando's in het Duitsch en had het Kalb-regiment eene eigene uniform, die der Pruisische jagers; daar dit later evenwel aanleiding gaf tot misverstand en ongeregeldheden, moesten beiden afgeschaft worden. Het regiment kreeg vier weken tijd, om zich eenigzins te oefenen en zich tot den oorlog voor te bereiden. Er werd gedurende dien tijd ijverig geexerceerd; dit, gepaard met den prijzenswaardigen ijver van officieren en soldaten,

maakte dat het een heerlijk schouwspel was, toen het, begeleid van duizende toeschouwers, den 3den Julij, dus 4 weken na zijne oprigting, door den Broadway marscheerde, ten einde zich naar het tooneel des oorlogs te begeven. Eenige dagen later, werd een transport rekruten, waaronder schrijver dezes ook behoorde, het regiment nagezonden.

Den 8sten Julij kregen wij onze marschorder. Het regiment trok den Potomac over, over de zoogenaamde lange brug en voor de eerste maal betrokken wij tusschen Washington en Alexandria een kamp op vijandelijken bodem. Reeds nu viel ons de grondgesteldheid van Virginië, waarop ik later dikwijls gelegenheid zal hebben terug te komen, op. Daar het den vorigen dag hard geregend had, was de roode, slijkerige grond in een bodemloos moeras veranderd. Deze moerassen waren later steeds van grooten invloed op de taktische en strategische operatiën. Er werd dagelijks 5 uren geëxerceerd, terwijl de kolonel zijn uiterste best deed om eene strenge krijgstucht in het regiment te brengen; zijne bemoeijingen werden rijkelijk beloond.

Bij Hunters Chapel, 5 mijlen van Washington, hadden zich intusschen eenige regimenten Duitschers, te zamen nagenoeg 10,000 man, verzameld en generaal Mc'Clellan, die op raad van den grijzen generaal Scott met het opperkommando over het leger bekleed was, gelastte de oprigting eener Duitsche divisie. Schier alle Duitsche regimenten, met uitzondering van het onze, dat reeds bij de brigade van den Generaal Martindale ingedeeld was, werden nu vereenigd. De kolonel Blenker, die het 8ste regiment, Blenkers Jagers, kommandeerde, kreeg het bevel over deze divisie, die 20,000 man sterk was en behalve uit 16 regimenten infanterie nog uit 1 regiment kavallerie, 1 rijdende batterij 6 ℔ en 1 veldbatterij 12 ℔ bestond. Op verzoek van onzen kolonel werden wij ook aan de Duitsche divisie toegevoegd. Wij maakten met het regiment Garibaldianen en de Schirmers batterij, de brigade van den kolonel von Gilsa uit. Blenker nam Hunters Chapel tot hoofdkwartier, terwijl zijne divisie om Washington heen gelegerd was.

De vijand had intusschen ook niet ledig gezeten. Hij zag ook in, dat een spoedig optrekken tegen de hoofdstad, den pas uitgebroken oorlog tot een goed einde kon brengen. De zuidelijke troepen, of het leger der Geconfedereerden (de naam „rebellen" laat ik, waar ik van het leger der Zuidelijken spreek, met opzet weg) had eene stelling ingenomen bij Fairfax Court House in Virginië, 16 mijlen van Washington. Hunne voorposten waren tot Anndale, nagenoeg 6 mijlen van het hoofdkwartier, vooruit geschoven, niets duidde evenwel een naderend treffen aan, tot eindelijk den 20sten de actieve operatiën begonnen en dat wel zoo onverstandig mogelijk, iets wat nog steeds onverklaarbaar blijft.

Den 21sten 's morgens, hoorden wij in de verte het gebulder der kanonnen. Het werd door een luid hoerah onzer divisie begroet; iedereen verlangde spoedig slaags te geraken. Brandend van nieuwsgierigheid omringden wij de tent van onzen kolonel, bij wien juist een ordonans aangekomen was. De kolonel von Gilsa riep om zijn paard en rende naar het hoofdkwartier van den kommanderenden generaal. Een half uur verliep; het kanongebulder in de verte werd aanhoudender en heviger, aller oogen waren gerigt op de groote plaats van het hoofdkwartier, alwaar Blenker, omringd door brigade en regiments kommandanten, met veel drukte bevelen scheen uittedeelen. Eindelijk was de conferentie geeindigd, en geroep en geschreeuw gaf ons de zekerheid, dat wij op marsch zouden gaan. In alle legerplaatsen klonken de schrille toonen van den generalen marsch en in korten tijd waren wij marschvaardig. Het was op een heerlijken Zondag morgen, dat wij onder een luid hoerah met zang en muziek afmarscheerden. Tot op onzen komst op het slagveld leverde deze onze eerste groote marsch, niets bijzonders op. Ofschoon ieder verlangde spoedig met den vijand slaags te geraken, mag ik niet ontveinzen, dat mijn hart vlugger begon te kloppen, toen het gedonder der kanonnen steeds duidelijker werd en wij de salvo's, der geweren begonnen te onderscheiden. Hoe meer het groote oogenblik naderde, des te meer verminderde de vrolijke stemming in het regiment. Ieder scheen zich met

zich zelven bezig te houden. Later, nadat wij reeds in vele groote veldslagen den vuurdoop ontvangen hadden, heb ik nog steeds opgemerkt dat, zoolang wij buiten het vuur waren de stemming over het algemeen treurig en drukkend was, terwijl waren wij eens in het vuur, moed en vastberadenheid in aller oogen te lezen stonden.

Nadat wij den geheelen nacht doorgemarscheerd hadden, bereikten wij 's morgens van den 22sten de plaats, waar Blenker halt liet houden en waar hij zijne divisie opstelde. Maar nauwelijks hadden wij vuur gemaakt, om de koffij te kooken, toen plotseling en als het ware angstig, het kommando „voorwaarts" klonk. Het gedonder der kanonnen kwam nu meer nabij, ja zelfs vloog van tijd tot tijd een kanonskogel over ons hoofd. Plotseling hoorde men den kreet „half regts, half regts"! In wilde haast, met de schrik op het gelaat, rende een hoop kavalleristen op ons toe, die ons den afloop en het verlies van den slag bij den Bull-Run mededeelden. De grond was bedekt met gebroken kanonnen en voorwagens, de infanterie drong tusschen de half ingestorte en met gekwetsten beladen ambulance-wagens door, terwijl daarachter alles door de vijandelijke kartetsen nedergeschoten werd. Deze, alles met zich medeslependen, teugelloozen stroom komt ons tegen, en het gelukte onzen kolonel slechts met de grootste moeite, het regiment bijeen te houden. Blenker kwam nu aanrijden en gaf bevel, eene kleine brug over den Bull-Run te laten bezetten. Wij begaven ons naar een klein woud, waar wij aan het gezigt des vijands onttrokken waren, maar nauwelijks hadden wij hier de linie hersteld en waren wij op het punt ons en tirailleur te verspreiden, toen eene vijandelijke kolonne zich plotseling aan ons vertoonde. Eenige goed gerigte salvo's toonden den vijand, dat hier nog troepen stand hielden. Zonder ons verder lastig te vallen, trok de vijand weder af. Wel is waar konden wij den slag niet meer winnen, maar de door Blenker genomene dispositiën toonden den vijand, dat versche troepen op de plaats van het gevecht aangekomen waren. De Geconfedereerden zagen van eene verdere vervolging af en trokken terug.

Intusschen was het 7 uur 's avonds geworden en nog bleven wij in onze stelling stand houden. Zoo ver ons oog reiken kon, was het veld bedekt met dooden en gewonden, achter ons had de stroom der vlugtelingen niets nagelaten. Ik zag, hoe artilleristen de paarden van de kanonnen spanden, zich met de paarden uit de voeten maakten en het, voor een gedeelte nog nieuw, geschut aan den vijand overlieten. Om 9 uur kregen wij order om af te marcheren. Onze divisie, de achterhoede uitmakende, trok mede terug. Onze marsch zou evenwel niet ongehinderd plaats hebben, want tegen nagenoeg 2 uur, renden eenige eskadrons vijandelijke kavallerie op ons aan, en bragten schrik en ontsteltenis teweeg. Wij bragten onzen marsch evenwel geregeld ten einde, en 's morgens van den 23sten trokken wij in goede orde Washington binnen, zonder door den vijand vervolgd te worden. Een nooit gezien schouwspel deed zich daar aan ons voor. Duizende soldaten zwierven doelloos en zich op de milddadigheïd der ingezetenen verlatende, door de straten, want sedert 2 dagen hadden de aan ontberingen nog niet gewende menschen, niets gegeten. Kavallerie-officieren reden door alle straten om de artilleristen en kavalleristen te verhinderen hunne paarden te verkoopen. Reeds sedert den vorigen dag was een zeer levendigen handel in paarden ontstaan, daar de paarden nog niet met de letters U. S., ten bewijze dat zij het eigendom der regering waren, waren gemerkt. Ambulance- en munitiewagens, opgepropt met gekwetsten, reden naar de openbare plaatsen en werden daar, aangezien de grootere hospitalen nog niet in orde waren, afgeladen. Daartusschen liep en schreeuwde het volk, dat de rebellen uitjouwde en de gewonden beklaagde. De laatsten ontvingen vele bewijzen van medelijden van de dames uit Washington. Aan de hoeken der straten waren billetten geplakt, die de hoofdkwartieren der verschillende regimenten bekend maakten, maar over het algemeen schenen de soldaten weinig lust te gevoelen, zich weder aan de strenge krijgstucht te onderwerpen. Spoedig evenwel werden meer afdoende maatregelen genomen en werden de straten door sterke patrouilles gezuiverd.

Het is een eigenschap der Amerikanen, wanneer alles hun tegenloopt en de zwaarste slagen hun treffen, het geduld niet te verliezen, integendeel, zulks spoort hun aan eene des te grootere werkzaamheid te ontwikkelen. Wij zullen dikwijls in de gelegenheid zijn hierop terug te komen, want in plaats dat men na ieder verloren slag den moed liet zakken, werd de grootste ijver aan den dag gelegd om het leger weder voltallig te maken, ten einde het bij de eerste gelegenheid de beste weder tegen den overwinnenden vijand te kunnen aanvoeren. En reeds na dezen eersten slag bij den Bull-Run, ontwikkelde zich overal in het Noorden eene wilskracht, als men moeijelijk bij een ander volk zal aantreffen.

Generaal Mc'-Clellan, benoemd tot opperbevelhebber van het geheele leger der Vereenigde Staten, gaf blijken dat hij de kunst, een leger te organiseren en te reorganiseren, in hooge mate bezat. Het leger bezat reeds eene sterkte van 600,000 man, en nog steeds spoedden zich nieuwe regimenten naar het tooneel des oorlogs. De omtrek van Washington geleek veel op eene ongemeen groote legerplaats. Men kon dagen lang in dezelfde rigting voortwandelen, zonder iets anders dan bivouacs te passeren. Niemand, men moge van Mc'Clellan zeggen wat men wil, zal hem zijn talent, om een leger te organiseren, kunnen betwisten. De divisiën (waaruit de op zich zelf staande legers bestonden) werden verdeeld in brigades en deze weder in regimenten. Wegens gebrek aan goede aanvoerders besloot men voorloopig nog geene legerkorpsen op te rigten. Artillerie was slechts zeer weinig voorhanden. Na verloop van een half jaar bezat het leger evenwel reeds 100 batterijen. Daar men van verdere actieve operatiën voor dit jaar af moest zien, zoo werd deze tijd door den generaal aan de taktische oefening van zijn leger gewijd. Het gelukte zijnen rusteloozen ijver dan ook, om in weinige maanden de bandelooze menigte in een ten minste voor het oogenblik bruikbaar leger te herscheppen. De oorlog zelf moest de praktische oefenschool der soldaten worden.

Onze divisie behoorde tot het leger van den Potomac. Dikwijls gehoond en beschimpt, had dit leger na vier

harde jaren, niettegenstaande alle tegenspoeden en rampen, die haren oorsprong te danken hadden aan vermoeijenissen, ontberingen en chicanes van allerlei aard, de eervolle voldoening den beslissenden slag te kunnen slaan. Mc'Clellan had zich het opperbevel over dit leger voorbehouden.

Onze divisie, steeds de Duitsche divisie genoemd, werd weder op nieuw georganiseerd te Hunters Chapel, waar Mc'Clellan zijn hoofdkwartier genomen had. Hunters Chapel is een, uit nagenoeg zes huizen bestaand, gehucht en heeft zijn naam ontleend aan een houten kerkje, waar pachters uit den omtrek, Zondags hunne godsdienstoefeningen verrigten, maar nu, sedert het groote leger zich hier ophield, natuurlijk geheel verlaten was. Het plaatsje ligt in eene groote met bosschen doorsnedene vlakte, die zich langs den Potomac uitbreidt. Kleine beekjes verschaften water aan de regimenten, terwijl de uitgestrekte bosschen voldoende hout opleverden om er van te kunnen stoken en bouwen.

Wij sloegen onze winterkwartieren hier op, en nu nam eene geregelde wacht- en voorpostendienst een aanvang. Dagelijks werd er gedurende vier uren met pak en zak geexerceerd. Men begon met ieder man afzonderlijk onderrigt te geven. In het begin viel het onze officieren moeijelijk zich aan het Engelsche kommando te gewennen, maar men kon niet ontkennen dat het zeer nuttig, ja zelfs noodzakelijk was, dat het geheele leger dezelfde kommando's had, te meer daar wij van tijd tot tijd door Amerikaansche generaals aangevoerd werden. Met een beklemd gemoed legden wij ook onze uniform af; wij kregen nu donkerblauwe kielen, en ligtblauwe broeken en mutsen. De ransels waren slecht. Zij waren van geteerd doek en hingen zonder het minste fatsoen den man diep in den rug. Spoedig werden zij evenwel van kastjes voorzien, waardoor het dragen gemakkelijker viel. Onze tot nu toe zeer slechte geweren (*) werden ver-

(*) Deze geweren had men van Pruisen gekocht. Het kaliber was zeer groot. De patronen bestonden behalve uit het kruid en de hulze, nog uit een daarboven gebonden kogel; verder waren drie hagelkorrels, in een papier gewikkeld, boven den kogel vastgebonden.

ruild tegen getrokken buksen, welke door de regering gekocht waren van Oostenrijk. Maar ook deze geweren deugden niet veel, het vizier (schuifvizier) brak dikwijls af of verboog, of wel de haan brak af enz.; wij moesten het er intusschen toch $1^1/_2$ jaar mede doen. De voeding was zeer goed. Met hetgeen de regering daarvoor besteedde, kon men wel een leger, dat dubbel zoo sterk was, voeden. Ieder man ontving dagelijks $2^1/_4$ pond wittebrood, 1 pond spek, $1^1/_4$ pond versch rundvleesch, aardappelen, boonen en andere groenten; verder kreeg ieder man 'smorgens en 'savonds koffij met suiker. De soldij was zeer groot. De soldaat kreeg per maand 11 dollars, de onderofficieren kregen, naarmate de betrekking die zij bekleedden, 3 tot 10 dollars meer. Het traktement van een tweede luitenant bedroeg 110 dollars per maand. Na verloop van twee maanden werd de soldij aanmerkelijk verhoogd. De soldaten kregen toen 13, de sergeant-majoors 25 en de tweede luitenants 145 dollars per maand. Bovendien kreeg ieder soldaat 80 dollars 's jaars, om zijne uitrusting in orde te kunnen houden.

Het was onmogelijk om onder de bestaande verhoudingen, in het vooruitzigt van een vermoeijenden oorlog, een dragttijd voor de verschillende uniformstukken te bepalen. Wanneer een soldaat iets noodig had, dan gaf hij daarvan kennis aan zijn sergeant-majoor, die dan, wanneer aanvragen genoeg voorhanden waren, eene recepis opmaakte, en de uniformstukken, zoodra die ontvangen waren, aan de betrokken personen uitgaf. Het bedrag werd, nauwkeurig gespecifieerd, in de kompagnie's administratie-boeken geboekt, en ieder half jaar werden de afrekening staten bij den generaal-betaalmeester ingeleverd. Wanneer hierdoor een tekort voor den soldaat ontstond, dat wil zeggen, wanneer hij in het verloopen halfjaar meer dan 40 dollars voor zijne uitrusting noodig gehad had, dan werd het te veel besteedde, van de soldij afgetrokken, terwijl het hem in het tegenovergestelde geval uitbetaald werd. De Amerikaansche soldaat had het dus, wat het geldelijke en de voeding betrof, zeer goed.

Voor de aanstaande winterkwartieren werden tenten verschaft. Elke 4 man kreeg eene zoogenaamde „Shelbij tent”. Daar de tenten, door het dikwijls zeer ongunstige weder, een vloer noodig hadden, zoo maakten wij van onbehakte boomstammen een ruwe vloer. De wegen werden met leem besmeerd, de ovens en schoorsteenen werden van kunstig gestoken zoden en bij zeer gunstige gevallen van steen gemaakt. Ofschoon het bouwen van dergelijke zaken in het begin niet vlot van de hand ging, zoo was ons oponthoud in Hunters Chapel zeer geschikt ons in dergelijken arbeid te bekwamen, dien wij, aangezien wij nimmer ingekwartierd werden en ook niet konden worden, vier jaren in praktijk moesten brengen.

In Hunters Chapel hebben wij zorgelooze en vrolijke dagen doorgebragt en later wenschten wij ons dikwijls dien tijd terug. Het hoofdkwartier van den generaal maakte het voornaamste gedeelte der divisie uit. Blenker was omgeven door een staf, waarover een vorstelijk veldheer zich niet behoefde te schamen. De eenvoudigheid der Amerikaansche uniformen maakte, vergeleken met de schitterende uniform der stafofficieren van Blenker, een eigenaardigen indruk. De generaal zelf droeg de grijze uniform van zijn regiment met gouden opslagen en gouden borduursel op den kraag. Verschillende officieren, die tot zijn staf behoorden, waren uit lust of nieuwsgierigheid naar Amerika gekomen en hadden bij den staf van Blenker gelegenheid den veldtogt mede te maken. De meeste van die heeren verdwenen evenwel spoedig na onzen afmarsch, en eene schitterende vertooning was de eenige herinnering die zij achterlieten. Bijwegen werden aangelegd en verscheidene fraaije parades gehouden; de generaal kwam bijna elken dag in Washington, waar hij aan de tafel van den president steeds zeer welkom was en waar hij door zijne martiale gestalte grooten opgang maakte. Elken avond verzamelde de generaal de officieren en onderofficieren op de groote plaats voor zijn hoofdkwartier, ten einde het parool uittegeven en door zijne officieren gekomplimenteerd te worden; dit was dan steeds een zeer imposant tooneel. De pronkzucht van Blenker trok evenwel al spoedig de aandacht der onte-

vredenen tot zich, die voor het meerendeel uit Duitschers bestonden, welke in de bierhuizen van New-York in groot getal aanwezig waren. Hevige schimpartikelen tegen Blenker verschenen in Duitsche dagbladen, men ontkende hem alle geschiktheid als generaal, terwijl zijn vroeger leven als minder eervol enz. geschetst werd. De couranten deden alle mogelijke moeite, de officieren en soldaten der Duitsche divisie tegen hunnen kommanderenden generaal optezetten, zoodat Blenker genoodzaakt was, den invoer van Duitsche couranten ten strengste te verbieden. Tegelijker tijd verklaarde hij schriftelijk, alles waar men hem van beschuldigde, voor logen en liet hij aan de officieren en onderofficieren de keuze, of hij al dan niet het kommando zou blijven voeren. De meerderheid zou beslissen. In de geheele divisie, verklaarde zich geen enkele stem tegen Blenker, dat in alle geval zeer voor de krijgstucht pleitte. Blenker behield alzoo het kommando en er werd aan de verschillende aantijgingen geen gewigt meer gehecht, zoodat zij van zelf ophielden.

Washington werd intusschen door een kring van forten omgeven; groote detachementen van onze regimenten waren dagelijks tot den bouw noodig. Elken morgen marscheerden 2000 man onzer divisie af, die 'savonds laat eerst weder terugkeerden. Alle forten om Washington werden door ons gebouwd. Door poternen en bedekte wegen waren zij met elkander verbonden. Het sterkste was het op den uitersten regtervleugel gelegene fort Blenker; het was bewapend met 25 stukken van het grootste kaliber en bood later het hoofd aan een aanval der Zuidelijken.

Het was intusschen midden in den winter geworden en wij kregen nu een voorproefje van een winter in Virginië. Het regende, sneeuwde en vroor zoo sterk, als men in dit klimaat niet zou verwachten (¹); de wegen waren onbegaanbaar, men kon van het eene bataillon, het andere niet naderen, zoodat wij genoodzaakt waren zoogenaamde *„plankroads"* te vervaardigen. Deze beston-

(¹) Washington ligt onder 38° N. B.

den uit jonge dennen, ter dikte van nagenoeg 3 zoll, die in de breedte op twee ribben rustten, en van boven door eene andere rib verbonden waren. Om een te diep inzinken der onderste ribben te voorkomen, rustten deze op eene onderlaag van fascinen. De verschillende regimenten werden door deze dammen gedeeltelijk onderling en met het hoofdkwartier verbonden. De transporten tusschen Hunters Chapel en Washington bleven evenwel nu reeds dikwijls steken, en het was mij, alsof ik er een voorgevoel van had, dat de honger bij onze latere marschen eene voorname rol zou spelen.

Het jaar 1862, het belangrijkste voor de Amerikaansche Unie, was nu aangebroken. De Noordelijken drongen sterk op het beginnen der vijandelijkheden aan. De vervelende telegrammen van het leger van den Potomac, die altijd van denzelfden inhoud waren: *„All quiet on the Potomac”* was het gewone dagelijksche refrein van alle couranten geworden; het volk verlangde daden; met één slag moest, daaraan twijfelde niemand, het leger der Geconfedereerden vernietigd worden. Maar allen, die tot het leger behoorden, kenden de moeijelijkheden verbonden aan een veldtogt in den winter, vooral daar de regering der Geconfedereerden niet in gebreke bleef, haar leger van al het noodige te voorzien, iets wat haar, bij de geestdrift die de Zuidelijken bezielde, zeer gemakkelijk viel. Mc'Clellan bleef evenwel in Washington, en eerst tegen het einde van Februarij verplaatste hij zijn hoofdkwartier naar de andere zijde van den Potomac. Dit was de eerste voorbode der naderende operatiën. Den 1en Maart werden wij nauwkeurig geinspecteerd, den 3den moest al het ontbrekende aangevuld zijn. Ieder man kreeg een rantsoen voor 10 dagen en nog 40 patronen; elken morgen dachten wij af te marscheren. Wij verkeerden in eene zeer gespannen stemming, maar ieder verlangde naar den afmarsch. Het weder werd beter, de wegen droog en wij konden onze spionnen dagelijks door de voorpostenlinie zien heensluipen. Eindelijk brak de groote dag voor de Duitsche divisie aan, en met den 10den Maart 1862 begint een

gewigtig tijdperk harer geschiedenis; dien dag begon de eigenlijke veldtogt.

's Avonds van den 9den liep het gerucht, dat wij den volgenden morgen zouden afmarscheren. Dit gerucht werd met luid gejuich begroet. Generaal Blenker gaf dien avond een prachtig souper aan zijne officieren en overal heerschte eene vrolijke stemming. Laat in den nacht evenwel liep het gerucht, dat de marschorder herroepen was, wat ons zeer teleurstelde. Des te verrassender was het voor ons, toen wij 's morgens van den 10den door hoornsignalen en het geroffel der trommen gewekt werden. Terstond werd alles gepakt en werd de generale-marsch bij alle regimenten der divisie geslagen. Een eigenaardig gevoel overmeesterde mij, toen de generale-marsch langzamerhand bij alle regimenten herhaald, en door alle troepen met luid gejuich begroet werd, terwijl de reeds uitgedoofde wachtvuren weder ontstoken werden en de uitgestrekte vlakte op eene schilderachtige wijze verlichtten. Om 4 uur 's morgens stonden wij tot den afmarsch gereed. Maar reeds werd het duidelijk, dat niet genoeg overal aan gedacht was, men was niet genoeg op den afmarsch voorbereid, al had men dien elken dag verwacht, en dit moet daaraan toegeschreven worden, dat den 1en Maart aan de regimenten een rantsoen voor 10 dagen uitgedeeld was, dat nu op en niet vernieuwd was. Aan alles was gebrek, behalve aan munitie, dat in voldoenden voorraad voorhanden was. Nu evenwel moest gemarscheerd worden; wat er nog ontbrak zou later volgen.

Treurig en vol beteekenis, als voorspelde zij de latere lotgevallen der divisie, was intusschen de morgen aangebroken. Sedert twee uren stonden wij, reeds druipnat van den regen te wachten. Steeds grooter werd het verlangen om af te marscheren. Nog eens, zouden wij den generaal Blenker en zijne divisie in volle glorie zien. Wij werden naar het hoofdkwartier gezonden, waar het grootste deel der divisie reeds in drie liniën opgesteld was. Hier stonden wij nu, zonder een woord te zeggen, bibberende van de kou en druipnat, naar den generaal te luisteren, die ons nog eenmaal het doel van

den oorlog, vol geestdrift aantoonde en een beroep deed op de energie der Duitschers; Blenker had een goed redenaarstalent, en bij het einde zijner rede, braken luide kreten uit, ter eere van den generaal en de Unie. De muziek speelde volksliederen, de trommels werden geroerd, de vaandels salueerden, en alle regimenten waren om het zeerst opgewonden; men marscheerde met pelotons af en defileerde. Deze laatste revue van den generaal Blenker over de Duitsche divisie, was een plegtig oogenblik, dat nimmer door mij zal vergeten worden.

Tegen 10 uur begaven de kolonnes zich op marsch naar Fairfax Court House. Het 8ste regiment maakte de voorhoede, ons regiment de achterhoede uit. Daar wij slechts één weg konden volgen en het leger in sectiën marscheerde, zoo trokken wij uit hoofde der lengte van de kolonne eerst om 12 uur 's middags af. De regen nam toe en reeds waadden wij dikwijls tot over onze knieën door het slik; op verschillende plaatsen van den weg, waren kleine, ondoorwaadbare moerassen ontstaan.

De vrolijke stemming was weg, want de marsch werd voor ons, die aan marscheren niet gewend waren, hoe langer hoe vermoeijender. De ransels begonnen te drukken, zij waren opgevuld met eene massa onnutte rommel en reeds moest de divisie over weggesmeten hemden, dekens enz. heen marscheren. Tegen den middag werd een uur rust gehouden, de levensmiddelen waren voor een gedeelte reeds op. Tegen 2 uur passeerde de generaal Mc' Clellan met zijn staf. Daar de generaal zeer langzaam reed, zoo kon ik op mijn gemak de kommandant van het leger der Unie opnemen. De generaal maakte een zeer goeden indruk, zijne trekken waren wel streng en ernstig maar zijne bekende goedhartigheid stond duidelijk op zijn intelligent gezigt te lezen. Hij beantwoordde de hoerah's en de toejuichingen van het leger met een vriendelijk hoofdknikken en het flinke uiterlijk onzer soldaten deed den generaal dikwijls naar den naam van het een of ander regiment vragen.

Om 3 uur werd de marsch voortgezet en 's avonds bereikte de divisie haar eerste bivouac, digt bij Annadale. Prachtig was het gezicht op de talrijke wachtvuren der

op de hoogten gelegerde regimenten, Er heerschtte evenwel de diepste stilte, want reeds had de ernst zich van ons meester gemaakt en reeds nu, na den eersten marschdag, hadden wij met den ergsten vijand der soldaten, den honger, te kampen. De regen had opgehouden en wij betrokken onze natte legerplaats; 't was een vreemd, dwaas gevoel, voor het eerst onder den blooten hemel te slapen.

De zon ging den volgenden morgen prachtig op en toen wij om 9 uur verder marscheerden, was het al heet. Wij marscheerden nu in twee kolonnes naast elkander; de linker kolonne hield den straatweg, terwij wij en de kavallerie onzen weg door wouden en weiden vervolgden. Het gerucht liep, dat deze marschen slechts oefeningsmarschen waren en wij den volgenden dag weder naar Hunters-Chapel zouden terugkeeren; maar wij werden het spoedig anders gewaar (*). De landstreek, die wij doortrokken werd nu interessanter. Annadale, een klein plaatsje, dat slechts uit 6 of 8 huizen bestaat, was het eerste dorp in Virginië, dat wij zagen. De voorposten van den vijand waren hier uitgesteld. Naar alle rigtingen was het onbebouwde land voorzien van verschansingen en loopgraven, terwijl allerlei soort van legerbehoeften en gebroken geweren den snellen aftogt des vijands aantoonden. 's Avonds bereikten wij het station Burks, aan den spoorweg Manassas Gab, nagenoeg 4 mijlen van Fairfax Court House verwijderd, en wij dachten, daar wij hier het bivouac betrokken, door middel van den spoorweg levensmiddelen te kunnen krijgen. Wij bedrogen ons hierin echter, daar de vijand den spoorweg onbruikbaar had gemaakt; eenige dagen moesten wij hier rusten. De troep begon nu op eene verschrikkelijke wijze te maroderen, en daar de uitgehongerde officieren zulks stilzwijgend toestonden, namen deze requisitiën op eigene hand, zeer toe. Kalven, gan-

(*) Uit een later rapport van den generaal Mc'Clellan blijkt, dat er reden tot dit gerucht bestond. Mc'Clellan had inderdaad slechts een oefeningsmarsch voor zijn leger bevolen, maar later bijgekomen omstandigheden waren oorzaak, dat de marsch voortgezet en de veldtogt geopend werd.

zen, kippen, brood, dekens, hoofdkussens, in het kort, alles wat maar eenigzins bruikbaar was, werd in de legerplaats bijeengebragt, en daar de pachters die hun eigendom in onze handen zagen, den generaal om hulp smeekten, zoo werden zeer strenge bevelen tegen de marodeurs uitgevaardigd. De flinke krijgstucht, die bij de troepen heerschte, kwam nu duidelijk uit. 's Avonds bij de zoogenaamde dreszparade (*), las de kolonel von Gilsa ons de order van den generaal voor; hij haalde daarbij een revolver voor den dag, en deed ons, door eene beweging van zijn hand, zeer duidelijk begrijpen, dat hij ieder marodeur, die hij op heeter daad zou betrappen, neder zou schieten. Deze order en het intrekken der permissie om de legerplaats te verlaten, hielpen; enkele soldaten waagden het toch nog om, met gevaar van hun leven, te maroderen, waarbij zij nu natuurlijk voorzigtiger te werk moesten gaan.

Het weder was ongunstig, want het regende iederen dag. Den 15den Maart marscheerden wij, zonder ons ration ontvangen te hebben, onder eene stortbui af. De weg was zeer goed, maar wij vorderden toch langzaam, zoodat wij eerst 's avonds, het slechts 4 mijlen verwijderde Fairfax Court House, door en door nat, bereikten. Men maakte ons bekend, dat wij hier eenige dagen zouden vertoeven. Verscheidene ledig staande huizen werden door ons in beslag genomen, maar daar zij ieder oogenblik dreigden in te vallen, verlieten wij ze van zelf weder. Fairfax Court House is 16 mijlen van Washington verwijderd en telt nagenoeg 900 inwoners. De Geconfedereerden hadden hier uitgebreide legerplaatsen gehad, die door ons met groote belangstelling bezigtigd werden. Wij vonden dikwijls zeer goede slobkousen, die wij aantrokken, en ik zelf heb een paar nog twee maanden gedragen. De vijand was niettemin van alles nog voldoende voorzien. Eindelijk kwam, begroet door een eindeloos gejuich, de trein aan en kregen wij levens-

(*) Door »dreszparade" verstaat men, eene parade die iederen avond gehouden werd en die hoofdzakelijk diende om de kleeding en de wapens te inspecteren en de dagelijksche orders voor te lezen.
VERT.

middelen in overvloed; de marketenters kwamen ook en het genoegelijke leven, dat eene legerplaats kan opleveren, begon. Er werd iederen dag weder geexerceerd. De korpsen Summer en Burnside, die zich later veel roem verwierven, vereenigden zich hier met de divisie. Het eerstgenoemde korps werd, op verzoek van zijnen kommandant, bij ons ingedeeld. Eene prachtige parade werd gehouden, maar de slappe, anti-militaire houding van den generaal Summer beviel ons zoo weinig, dat de bij zulke gelegenheden voorgeschrevene driemaal herhaalde hoerah's, zeer slecht uitvielen en alleen het sneeuwwitte haar van den ouden generaal in staat was ons achting in te boezemen. Ook kregen wij hier berigt, dat de sterke fortificatie-werken bij Centreville en Manassas, die wij anders zouden bestormd hebben, verlaten waren; de vijand had zich zeer spoedig teruggetrokken, daar hij bedreigd werd door eene omtrekking van den generaal Banks. Na verloop van eenige dagen werd er eene groote inspectie en geneeskundige visitatie gehouden en velen, wier ligchaamskrachten niet toelieten de vermoeijenissen van een veldtogt te verdragen, kregen hun paspoort, daar de generaal niet anders dan sterke, gezonde soldaten wilde hebben. Op die wijze verloor ons regiment 35 en de geheele divisie nagenoeg 2000 man. Eene legerorder van Mc'Clellan wekte den moed der troepen op, maar tevens wees de generaal er op, dat wij tegen een vijand, onzer volkomen waardig, aangevoerd werden. De leuze van Washington *„Put your confidence in God, and keep your powder dry"* (Vertrouw op God en houd uw kruid droog,) werd ook de onze. In genoemde legerorder werd Washington door Mc'Clellan herdacht. De spoor- en telegraafverbinding met Washington werd hersteld en iederen dag kregen wij dagbladen en proviand. Een veldpost, bestaande uit een stevige, gesloten, met vier paarden bespannen wagen, onder bedekking van acht kavalleristen, werd daargesteld; hierdoor kreeg men gelegenheid, dagelijks brieven te verzenden. Terwijl wij den 25sten Maart, 's namiddags nog aan het exerceren waren, kregen wij onze marschorder. Wij begaven ons, daar wij nog dienzelfden

avond zouden afmarscheren, spoedig naar de legerplaats terug.

Versterkt en genoegzaam voorzien van levensmiddelen, munitie en uniformstukken, begon 's avonds van genoemden dag de afmarsch. Daar de meeste regimenten, even als wij, de order onder het exerceren eerst ontvangen hadden, werd er wel wat overhaast afgemarscheerd, want de kolonnes waren om 5 uur reeds in beweging. De nacht was fraai en helder, zeer geschikt om te marscheren. Den volgenden morgen bereikten wij Centreville, dat tien mijlen verwijderd is van Fairfax Court House. Wij hielden hier 2 uren stil en waren om 12 uur weder in beweging. Centreville, waar groote fortificatie-werken aangelegd waren, werd doorgetrokken. De van ruwe boomstammen vervaardigde, maar zeer stevige blokhuizen, bewezen, even als de talrijke overblijfselen van levensmiddelen en legerbenoodigdheden, dat de soldaten der Geconfedereerden een leger hadden, zoo goed als zulks te velde en onder de bestaande omstandigheden maar kon gewenscht worden. Van Centreville gaan eenige takken van den Manassas Gab-spoorweg uit. Eén daarvan loopt over Manassas tot in het Alleghany-gebergte, over wier plateau wij marscheerden.

Verbrande balken lagen dwars over den weg, die de kolonnes moesten volgen. Midden tusschen gebroken wagens lagen gesprongen locomotieven, en de aan den spoorweg gelegene voorraadschuren des vijands, die gedeeltelijk vernield en omgeven waren door met zand bedekte vaten, die half met spek en rijst gevuld waren getuigden van de overhaaste vlugt der Geconfedereerden. 's Middags ten 12 uur, bereikten wij het slagveld van Bull Run, dat ons de grootste belangstelling inboezemde. Dat veld toch, was getuige geweest van den eersten en grootsten schok der twee vijandelijke legers, die zoo onverwachts geroepen werden deel te nemen aan een bloedigen burgeroorlog. De lucht was verpest door den stank der half verrotte paarden; het slagveld was op verscheidene plaatsen bedekt met de stukken van affuiten en voorwagens, terwijl de graven die op sommige plaatsen als gezaaid waren, getuigden van de hardnekkigheid,

waarmede gevochten was. Aan den linker grens van het woud, dat zich tot den Bull Run uitbreidt, was op dien gedenkwaardigen dag, eene vijandelijke batterij bedekt opgesteld geweest, waardoor het 1ste en 2de New-Yorksche Zouaven regiment, bijna geheel vernietigd werd. Wij passeerden eene, aan den straatweg gelegene plaats, die ook eene historische waarde gekregen heeft. De generaal Jackson, de voornaamste generaal der Geconfedereerden, had hier den generaal Beauregard, op diens bevel om zich in zijne positie te handhaven, geantwoord: „*General my brigade will stand like a Stonewall*", waardoor de generaal Jackson den welverdienden bijnaam van „Stonewall Jackson" verkreeg. Dáár regts op die hoogte stond eenmaal Mc'-Dowell, vanwaar hij kon zien hoe het leger der Unie steeds meer en meer aftrok en eene schandelijke vlugt naar de hoofdstad aannam.

Hoeveel herinneringen waren niet verbonden aan dat slagveld, het bewijs van de treurige zekerheid dat de reede tusschen het Noorden en het Zuiden voor langen tijd, verbroken was. Om 4 uur passeerden wij Manassas, het hechte bolwerk van den vijand. Dit dorp, dat uit tien huizen bestaat, was zeer versterkt en het was ons onbegrijpelijk hoe de Geconfedereerden uit zulke sterke verschansingen konden vlugten. Die vlugt evenwel was reeds sedert lang besloten en hier wachtte de generaal Mc'Clellan eene eerste bittere teleurstelling; de kanonnen die ons uit de schietgaten toegrijnsden, bleken bij nader onderzoek niet anders te zijn dan schoorsteenen van onbruikbaar geworden lokomotieven, en deze pseudo-kanonnen hadden het vijfdaagsche oponthoud van het leger bij Fairfax Court House veroorzaakt. Mc'Clellan geloofde den vijand natuurlijk te Manassas, daar zijne spionnen door middel van verrekijkers de groote kanonnen van den vijand hadden meenen te zien en zulks den generaal hadden medegedeeld. Deze list van den vijand verwekte natuurlijk groote vrolijkheid onder ons. Al het belangrijke, dat deze marsch ons aanbood, deed ons de moeijelijkheden, die er aan verbonden waren, vergeten of ten minste gemakkelijker dragen; 's avonds evenwel stond ons nog eene groote moeijelijkheid te

wachten. Het doel van onzen marsch was Warrenton Junktion, het vereenigingspunt van twee spoorwegen, dat slechts 2 mijlen van Manassas verwijderd was. Op bijzonderen last van den generaal Summer moest de divisie deze plaats eerst na 5 uren bereiken, terwijl de generaal tevens verbood eene brug te slaan over een klein maar sterk stroomend riviertje, den Broad Run, dat wij passeren moesten. Toen Blenker, die zijne soldaten bij 1 graad koude, niet nutteloos tot aan de borst door het water wilde laten waden, hem het onzinnige van dezen last, voor oogen hield, antwoorde hij: mijne soldaten moeten zich aan de ongemakken van een veldtogt gewennen. Ons regiment, dat de voorhoede uitmaakte, kwam 's nachts bij de rivier aan. De groote stroomsnelheid van het ijskoude en vrij breede water ontmoedigde ons zeer, te meer daar de hitte, die over dag heerschte, ons zeer vermoeid had; verscheidene stemmen verhieven zich luide tegen het doorwaden der rivier. Niemand wilde het eerst te water en generaal Summer kwam woedend aanrijden om naar den oorzaak van dit oponthoud der marsch te vernemen. De woorden der soldaten lieten hem hieromtrent niet in twijfel en woedend beval hij Blenker zijne divisie door het water te geleiden. Deze steeg nu van het paard, nam, daar de nacht zeer donker was, in de eene hand eene lantaarn en in de andere het vaandel van ons regiment en trad, roepende „volgt mij" in de rivier. Met een luid hoerah volgden wij zijn voorbeeld, maar eens in het water zijnde, hoorde men niets dan vloeken, daar het ijskoude water ons, die nog bezweet waren van den marsch, een niet zeer aangenaam gevoel veroorzaakte; 30 man onzer divisie, werden ten gevolge van dezen rivierovergang ziek, terwijl verscheidene aan de gevolgen overleden. Aan den anderen oever, die zeer moerassig was, betrokken wij gedurende dezen nacht een bivouac. Het is onmogelijk zich een denkbeeld te vormen van de wanorde, die er bij het verzamelen der regimenten heerschte. De geheele nacht door, hoorde men de regimentssignalen en het geroep van het Kalb regiment hier, het 8ste regiment hier, enz. De kou nam intus-

schen steeds toe, en dood moede wierpen wij ons, met de aan ons ligchaam vastgevrorene uniform op den grond neder, ter nauwernood aan vuur of voedsel denkende. Blenker en de overige generaals legerden zich tusschen ons in, zij liepen zelf naar het woud om hout voor de wachtvuren te halen en vergenoegden zich met het weinige, dat de soldaten hun aan konden bieden. De generaal Steinwehr braadde een stuk vleesch aan het spit, terwijl Blenker zijne soldaten het een en ander van zijne veldtogten verhaalde; de kolonel von Gilsa kwam met eene groote plank, die hij van eene schuur afgenomen had, aandragen; ik behoef niet te zeggen, dat die plank als uitstekend brandhout, door ons met graagte aangenomen werd. Ofschoon Blenker de handelwijze van den generaal Summer openlijk afkeurde, zoo volgde hij diens bevelen evenwel stiptelijk op, want dadelijk na aankomst moesten 2 regimenten de voorposten betrekken. Langzamerhand doofden de wachtvuren uit, en de stilte, die er te midden dier slapende krijgers heerschte, werd alleen afgebroken door het op en neerloopen der schildwachten. Nu en dan stond een enkele der soldaten op, om klappertandende en stijf van kou, de vuren, die wij zoo zeer noodig hadden op nieuw op te stooken. Eindelijk brak de morgen aan en de hoorns en trommels wekten de regimenten en maanden ons aan, ons gereed te maken voor den afmarsch. Men maakte ons bekend, dat er heden als het ware om den dag van gisteren eenigzins te vergoeden, slechts 8 mijlen zouden afgelegd worden, en in dit aangename vooruitzigt begon men om 8 uur af te marscheren. Nu openbaarde zich de taktiek van den generaal Summer duidelijk, want de 8 mijlen waren eerst na een marsch van 10 uren en na herhaalde malen dezelfde rivier te hebben doorgewaad, afgelegd. Toen wij 's avonds een anderen arm van den Broad Run moesten doorwaden, die zoo diep was dat het water tot aan de schouders kwam, kende de toorn van generaal Blenker geen palen meer. De kolonel van Gilsa steeg van zijn paard en voor ons uitgaande, verzocht hij de bereden officieren van zijn regiment eveneens af te stijgen, zeggende: „stijgt af, mijne Heeren, en plaatst u

aan het hoofd uwer manschappen." De patroontasschen werden aan de bajonetten gehangen, opdat ze niet nat zouden worden. Maar toen Blenker zag, dat het water, de kleine manschappen tot den hals kwam en sommigen zelfs in de diepte verdwenen, om later als lijken weder opgevischt te worden, reed hij woedend naar den generael Summer, wierp hem zijne sabel voor de voeten en weigerde hem verdere gehoorzaamheid. Het lot der Duitsche divisie werd hierdoor beslist. Toen Mc'Clellan kennis kreeg van het gebeurde, scheidde hij oogenblikkelijk de Duitsche divisie en het korps van Summer van elkander, en Blenker kreeg weder het opperkommando over zijne Duitschers. Wij betrokken 5 mijlen van Warrenton eene legerplaats en Blenker trachtte op alle wijzen ons van het noodige te voorzien.

De vijand had zich, onder den generaal Lee bij Richmond en Frederiksburg, aan gene zijde van den Rappahannock geconcentreerd, en Mc'Clellan kreeg van hem de order om een deel van zijn leger naar het schiereiland, dat door de rivieren de James en York gevormd wordt, te sturen, ten einde het mogelijk te maken van twee zijden tegen de hoofdstad der Geconfedereerden en tegen het vijandelijke leger te opereren. De korpsen Summer en Burnside werden terstond gedetacheerd. Mc'Clellan volgde in persoon deze korpsen. De divisie Blenker trok naar het westen, naar het Alleghany-gebergte, om Stonewall Jackson te verhinderen zich met het leger van Lee te vereenigen. Den 4den April werd voor den marschdag bestemd. Binnen twee dagen waren alle troepen, met uitzondering van onze divisie afgemarcheerd. Na acht dagen was Warrenton met Washington door den spoorweg verbonden, en de divisie kreeg volop munitie en proviand. Daar de vijand zich in onze onmiddellijke nabijheid vertoonde, hadden er bijna dagelijks kleine kavallerie-gevechten plaats; eene verdubbelde waakzaamheid was dus noodig. Den 29sten Maart werden vier officieren en de kommandant van het 68ste New-York regiment, toen zij de voorposten visiteerden en zich waarschijnlijk te veel naar voren gewaagd hadden, door eene vijandelijke kavallerie-patrouille overvallen en

niettegenstaande zij een hevigen tegenstand boden, gevangen genomen. Daar Guerilla-benden den omtrek zeer onveilig maakten, zoo had men verscheidene piketten noodig om den spoorweg te bewaken; ook werd bevel gegeven, dat slechts enkele troepengedeelten het leger mogten verlaten en dan nog moesten zij gewapend zijn. Wij troffen het, zoolang wij ons te Warrenton Junktion ophielden zeer slecht met het weder; het regende iederen dag terwijl de manschappen zeer veel te lijden hadden van den invloed van het weder, daar wij er niet genoeg tegen beschut waren en onze woningen slechts uit hutten van wilgentakken bestonden. De vrije tijd werd doorgebragt met exerceren.

De 4de April brak aan, en ingevolge de ontvangen bevelen marcheerden wij reeds vroegtijdig af. Daar wij nu reeds sedert eene maand, bijna onafgebroken marcheerden, viel het ons nu gemakkelijk te bepalen hoe zwaar onze ransels moesten zijn; al het overtollige lieten wij achter. Met frisschen moed marscheerden wij af, en spoedig bereikten wij het stadje Warrenton. Warrenton is eene der fraaiste plaatsen van Virginië en is beroemd door hare schoone vrouwen. Ik was, ofschoon deze trotsche dames zich, zoodra zij eene blauwe uniform zagen, sluierden, in de gelegenheid mij hiervan te overtuigen. Om alle mogelijke uitspattingen te voorkomen, werden overal wachten geplaatst, die voor de veiligheid der privaat-eigendommen en der straten moesten zorgen. Den volgenden morgen marscheerden wij verder; een tamelijk goede weg leidde uit Warrenton naar het gebergte, dat door ons met een luid hoerah begroet werd.

De hemel, die 's morgens vrij helder was, betrok eensklaps tegen den middag; zwarte wolken voorspelden ons, dat wij weder op nieuw met de regen kennis zouden maken. Wij waren zeer verwonderd, toen het in plaats van te regenen, begon te sneeuwen. Spoedig lag de sneeuw een voet hoog. — Men kan zich hierdoor eene voorstelling maken van het klimaat van Virginië, den tuin der Vereenigde Staten. Het marscheren begon moeijelijk te vallen, want wij zakten tot over de enkels in de sneeuw, en meermalen stapte de een of andere in

een met sneeuw gevuld gat. Spoedig raakten wij in de groote vlakte den weg kwijt; ieder liep, waar hem zulks goed dacht, zoodat het leger veel had van eene kudde schapen. Daar de vijand niet in onze nabijheid was, zoo veroorloofde Blenker ons deze overtreding van het marschreglement; zijn eenig streven was, nog voor het donker werd, Salem te bereiken, dat 14 mijlen verwijderd was. Dit plaatsje werd dan ook gelukkig 's avonds bereikt; doornat en half bevroren trokken wij Salem, dat bijna geheel verlaten was, door. Een groot gedeelte der bewoners waren beambten aan het spoor en volgden de troepen der Geconfedereerden, toen deze aftrokken. Blenker veroorloofde ons, de ledige huizen in bezit te nemen en afdaken te maken van de planken, die wij in de bergplaatsen van het spoorwegmaterieel vonden. Nu kwam er weder leven in de verstijfde ledematen. Zoodra de dienst uitgemaakt was, verstrooiden wij ons naar alle rigtingen, de huizen werden natuurlijk het eerst in bezit genomen, maar slechts 1000 man van de 18000 konden op deze wijze onder dak komen, de anderen lagen onder den blooten hemel, op den natten, kouden grond, zonder eenige beschutting tegen de regen en sneeuw. In de kerk van Salem lagen 300 man; deze maakten in het midden der kerk een vuurtje van de kerkbanken. In het dak had men een gat gemaakt om den rook door te laten. Verwarming bleek dan ook zeer noodig te zijn, want bij verscheidene regimenten werden reeds soldaten gevonden, die bevroren waren. Daar er weinig hout in den omtrek gevonden werd, werd alles wat maar eenigzins gemist kon worden verbrand. De trein kon, daar gedurende den marsch de paarden afgespannen waren om de kanonnen uit de modder te halen, niet volgen. Daar eén soldaat eene vrij groote kudde kalven en schapen benevens verscheidene vaten whisky ontdekt had, hadden wij geen gebrek aan levensmiddelen; Blenker nam alles in beslag en deelde het uit. De soldaten kwamen nu weder in eene vrolijke stemming, overal werden fraaije stukken vleesch gebraden en gekookt en de whisky bragt er het zijne toe bij om de ongemakken en vermoeijenissen van den dag

te doen vergeten en weldra klonken van alle kanten de vrolijkste soldatenliederen. Zoo is het leven van den soldaat te velde. Eenige aangename uren zijn in staat, om alle ontberingen en ongemakken, waarmede men te kampen gehad heeft, te doen vergeten.

Het bleek Blenker, nadat de noodige verkenningen gemaakt waren, dat het leger zich onmogelijk den volgenden dag weder op marsch kon begeven. Gedurende den nacht was er veel sneeuw gevallen, en daar bij Salem de bergen reeds beginnen, zoo was een marsch langs de slechte bergwegen uiterst gevaarlijk. Bovendien werd de omtrek onveilig gemaakt door guerilla's, die de van het leger afgedwaalde soldaten meedoogenloos vermoordden. 15 Mijlen van Salem lag midden in de bergen Parijs. Hier lag de beruchte „*Blackhorse Cavallery*" onder kolonel Aschby, een der beste officieren der Zuidelijken. Voor deze kavallerie was men zeer bevreesd, zij ageerde in den rug van het leger van den generaal Branks, die bij Winchester een vrij grooten nederlaag geleden had tegen de troepen van Stonewall Jackson. Blenker werd door het oponthoud te Salem in eene moeijelijke positie gebragt, daar hij in last had den togt van Jackson door het Shenandoah-dal tegen te houden; door ons oponthoud te Salem had de vijand evenwel veel op ons gewonnen. Toen het sneeuwen evenwel, nadat wij reeds drie dagen te Salem doorgebragt hadden, nog steeds niet ophield, besloot Blenker, daar wij geen tijd meer mogten verloren laten gaan, toch onzen marsch te vervolgen. Blenker wist, welke vijanden hij te Wassington had achtergelaten; hij wist dat men hem gebrek aan moed zou verwijten, wanneer het Jackson gelukken mogt, zich uit de voeten te maken. Zijn naam en die zijner divisie stond op het spel, wanneer wij langer te Salem vertoefden, en hoewel niet zonder angst, begaven wij ons den 10den April weder op marsch. Het is onmogelijk eene beschrijving te geven van de ongemakken aan dezen marsch verbonden; zij gaan alle denkbeeld te boven. Daar de trein de marscheerende troep onmogelijk zoo spoedig kon volgen en de paarden dikwijls gebruikt moesten worden om de kanonnen, die in het slik bleven

steken er weder uit te halen, zoo moesten de manschappen om beurten, de kookketels hunner kompagnie, de koffij en de suiker dragen; overal lagen de manschappen, dikwijls secties-gewijze, bijna geheel verstijfd, in de sneeuw aan den kant van den weg, en de officieren hadden veel moeite om de soldaten wat op te wekken.

Gedurenden korten tijd marscheerden zij, om dan weder neêr te vallen. De weg liep steeds bergopwaarts en was zeer smal, zoodat de artillerie zich zeer voorzigtig bewegen moest, wilde zij niet links van den hoogen bergwand afstorten. Blenker zelf was van zijn paard gestegen, welk voorbeeld natuurlijk door al de bereden officieren gevolgd werd. Op deze paarden werden de manschappen, die volgens het oordeel der geneesheeren niet verder marscheren konden, dikwijls twee man op één paard, vervoerd. Eene sterke afdeeling kavallerie volgde eenige duizend passen achter de achterhoede, ten einde de aan den weg liggende soldaten, zoo zij weder wat bijgekomen waren, mede te nemen, en hun in geval van een vijandelijken aanval de noodige ondersteuning te verleenen. Eindelijk zagen wij in de verte, na verschrikkelijke vermoeijenissen waarvan verscheidene officieren ook zeer veel te lijden hadden, de huizen van Parijs; wij vatten nu weder nieuwen moed. Maar de hemel scheen het op ons voorzien te hebben, want eensklaps viel de regen met stroomen neder; de sneeuw verdween daardoor wel, maar de wegen werden er zoo slecht door, dat wij tot aan Parijs, door de slik, die soms veel had van een riviertje, moesten baggeren. Wij bekommerden ons daar evenwel weinig om, want wij troostten ons met het vooruitzigt op eene spoedige rust, en doodaf bereikten wij, dat wil zeggen, nauwelijks het derde gedeelte der regimenten, Parijs. Wij bivouacqueerden in den omtrek van het plaatsje, maakten vuur, kookten koffij en lagen na een half uur in een gerusten slaap. Gedurende den geheelen nacht, tot aan den volgenden morgen, kwamen achterblijvers en zieken in de legerplaats aan. Ofschoon het tot het aanbreken van den morgen steeds door bleef regenen, kan ik verklaren, zeer gerust geslapen te hebben. Het ontwaken

was den volgenden morgen het onaangenaamste, en als men geen grooten lust gevoelde reeds op te staan, dan was het maar het beste doodstil te blijven liggen. Bleef men stil liggen, dan gevoelde men de, ofschoon ook al niet zeer aangename, warmte van het dek; bewoog men zich echter, dan was het onmogelijk langer onder de kleedingstukken te blijven rusten. Vervolgens werd er spoedig vuur aangelegd en was de rug gedroogd, dan keerde men zich om, totdat de vochtigheid voor eene aangename en weldadige warmte plaats gemaakt had.

Daar zes mijlen achter Parijs, de weg die wij moesten inslaan om Winchester te bereiken, gesneden werd door de rivier den Schenandoah, zoo moesten wij ons zoo lang in Parijs ophouden, tot de noodige maatregelen getroffen waren, om den rivierovergang te bewerkstelligen. De Schenandoah is diep, breed en heeft een sterken stroom, en daar wij geene pontons of brugmaterieel hadden, moesten uit de nabij gelegene dorpen groote schuiten aangevoerd worden, om het leger over te zetten. Wij beijverden ons, om onze defecte kleedingstukken te herstellen, terwijl dagelijks sterke detachementen gebezigd werden tot het doen van fourageringen in den omtrek. Een dezer detachementen begaf zich eens in den nacht naar, het 4 mijlen verwijderde, Uztown. Deze fouragering werd door twee kompagniën van ons regiment en een escadron Mounter Rifles ondernomen. Op onzen terugmarsch werden wij 's nachts om twee uur door de beruchte Blackhorse kavallerie aangevallen, die zich evenwel, nadat zij op de infanterie, die zij niet verwacht had, gestooten was, spoedig weder verwijderde. Drie vijandelijke kavalleristen werden gevangen genomen. Alle paarden der Blackhorse kavallerie waren zwart, maar slechts een klein deel van het regiment bezat paarden; de manschappen zagen er zeer goed uit en waren pachters uit de landstreek, waar het regiment opgerigt was. Na twee dagen rust te hebben gehouden, werden wij gelegerd op de hoogten, die Parijs omgeven. Dit geschiedde opdat de regimenten bij een plotselingen afmarsch zich bij elkander zouden bevinden. De namen

die wij aan die bergen gaven, waren zeer karakterestiek. De Eijerkoek-berg, de legerplaats van ons regiment, had zijn naam te danken aan een gebak, dat veel overeenkomst had met een eijerkoek en dat wij van meel, water en spek vervaardigden. Een ander regiment bevond zich op den Uijenberg, aldus genoemd naar eene grassoort die er groeide, die dezelfde reuk als uijen had en gebruikt werd tot het maken van verschillende naamlooze geregten. Ik at hier voor de eerste maal mais-brood, het hoofdvoedsel der pachters en negers. Dit brood wordt warm gegeten, ligt zeer zwaar en begint als men het dikwijls gebruikt, tegen te staan. Whisky, die onontbeerlijke drank, was in massa voorhanden, daar eene jeneverbranderij te Parijs door ons in beslag genomen was. Het weder klaarde op, de sneeuw was geheel weg en de bergen en velden waren met het fraaije groen der maïs- en tabaksvelden versierd. Den 18den April waren de voorbereidende maatregelen voor het overzetten der troepen geeindigd, en Blenker brak nu terstond op. Alle regimenten marscheerden af, het onze volgde eenige uren later, ter dekking van den trein, die nog niet marschvaardig was. Onder muzijk en het zingen van vrolijke soldaten-liederen, marscheerden wij, met het Pensylvania-regiment aan het hoofd, af. Hadden wij, ongelukkigen, geweten, wat ons boven 't hoofd hing, zeker hadden wij niet gezongen.

's Middags kwamen wij bij den Schenandoah aan, en legerden ons bij onze aan rotten gezette geweren, ten einde de nog altijd nakomende achterblijvers af te wachten. Om 2 uur waren alle regimenten bij elkander, en het 75ste Pensylvania regiment, onder den kolonel Bohlen, maakte zich gereed in de groote boot te stappen. Eene lijn was over de rivier gespannen en aan beide oevers aan sterke boomen bevestigd, zoodat de schuit van weerszijden overgehaald kon worden. De 1e kompagnie van bovengenoemd regiment, sterk 3 officieren en 68 man, stapte in de boot, en de soldaten bragten haar langzaam en met de meeste voorzigtigheid in beweging. Plotseling, wij konden onze oogen en ooren niet gelooven, klonk eene kreet, en boot en manschap-

pen waren verdwenen. In het midden der rivier, waar de stroom het sterkst was, konden de soldaten de lijn niet meer houden, zij werd losgelaten en de soldaten stoven naar de andere zijde der boot, die dadelijk omkantelde. 71 Dappere soldaten werden door den sterken stroom medegevoerd. Eenige, die zwemmen konden, bereikten den anderen oever, maar de takken die zij in hunnen doodsangst krampachtig vastgrepen, braken af en op nieuw stortten zij in hun nat graf. Nog anderen, die reeds met de knieën op den anderen oever lagen, werden door de ongelukkigen die niet zwemmen konden en zich in hunnen doodsangst aan hen vastklampten, weder naar beneden getrokken en een korte gil verkondigde hun einde. Sprakeloos stonden wij aan den anderen oever en tranen biggelden langs de wangen, bij het zien van het vreesselijke uiteinde onzer kameraden. Eenen-zeventig brave soldaten lieten hier hun leven. Hunne lijken konden door de kameraden niet eens ter aarde besteld worden, want met eene ijzingwekkende snelheid werden zij door den stroom naar den mond der rivier gevoerd. Eerst verscheiden dagen later konden de lijken bij Harpers Ferry opgevischt worden. En wie was de schuld van dit verschrikkelijke ongeluk? Blenker niet, want die deed, toen het ongeluk voorviel, eene kleine verkenning; maar de kolonel Bohlen heeft later zijne schuld verschrikkelijk moeten boeten, want eenige maanden later hebben de kogels zijner eigene soldaten bij een der slagen aan den Rappahannock, hunne verdronkene kameraden gewroken. Hij was niet eens zoo voorzigtig geweest, de soldaten hunne ransels te laten afleggen. En toen de laatste manschappen der kompagnie weigerden, in de reeds propvolle boot te gaan, dreef hij de ongelukkigen met zijne karwats ter slagtbank. Ter neder geslagen door deze treurige gebeurtenis, namen wij den terugmarsch aan, want het zou barbaarsch geweest zijn nog eenmaal op die zelfde plaats den rivierovergang te willen beproeven. Vijftien mijlen hooger op, bij Snickersville, was eene andere pont en daarheen ging nu de marsch. Wij bragten den nacht in ons oud bivouac te Parijs door, en den volgenden morgen vroeg marscheer-

den wij naar Snickersville af. 's Avonds bereikten wij de rivier. Laat in den nacht werd er alarm geslagen, daar eenige stoutmoedige vijandelijke kavalleristen zich in de nabijheid onzer voorposten vertoonden en op den kolonel von Gilsa, die zich juist naar de rivier wilde begeven, schoten. Eenige goed gerigte schoten, door onze veldwachten gelost, verjoegen den vijand evenwel spoedig, en zonder dat wij verder lastig gevallen werden werd den volgenden morgen een begin gemaakt met het overtrekken der rivier. Ditmaal zou ons regiment den overtogt beginnen. Kolonel von Gilsa had alle mogelijke voorzorgsmaatregelen genomen. Tegelijk met iedere 35 man en een officier, werd een wagen overgebragt. De manschappen hadden alles, wat hunne bewegingen maar eenigzins verhinderen of bemoeijelijken kon, afgelegd. Blenker zelf hield het opzigt over den overtogt. Aan den anderen oever bevond zich links van den weg eene uitgebreide vlakte. Daar verzamelden zich de manschappen, om dadelijk weder af te kunnen marscheren. Op deze plaats bevond zich eene kleine boerderij die onze belangstelling opwekte, dewijl onder een heuvel, het stoffelijk overschot rustte der moeder van den grooten Washington. Slechts een eenvoudige steen, met het opschrift: „*Here sleeps Lady Washington, mother of our great president, her death was a great loss for the poor and.....* (Hier rust Lady Washington, de moeder van onzen grooten president, haar dood was een groot verlies voor de armen en.....), dekte haar graf het overige was uitgesleten en niet meer leesbaar. Ten einde de tijd, die met het overtrekken der rivier verloren ging, weder in te halen, werd dadelijk, nadat een regiment overgezet was, afgemarscheerd, en na eenige uren hadden wij het zes mijlen verwijderde Berryville, een lief klein stadje, bereikt. Hier hebben wij de eerste soldaten van het regiment Banks ontmoet; hunne doorboorde vaandels waren ons een bewijs, dat het in den slag bij Winchester heet toegegaan was. Wij begroetten elkander over en weer met een luid hoerah; het deed ons goed, eindelijk eens andere menschen te zien, want wij dwaalden steeds in de bergen om, zonder eenige communicatie met het departement van oorlog te hebben.

In Washington wist men niet eens waar wij ons bevonden; levensmiddelen moesten aangeschaft worden ten koste der pachters, en betaling kregen wij niet. Bij Berryville nam ons regiment eene stelling in, die zeer gunstig was om de aanvallen der guerilla-benden en Black-horse kavallerie af te slaan; de drie andere brigades marscheerden door tot Winchester, dat zij 's avonds nog bereikten. Ons werd aangezegd, dat wij op de plaats waar wij waren, eenige dagen zouden vertoeven. De generaal Rosecranz, wiens leger zich hier bevond, nam het kommando der Duitsche divisie over, ten einde haar uit de Blue Ridge over het Shenandoah-gebergte te geleiden. Hij was een degelijk en kundig officier, die bij zijne soldaten zeer bemind was en zich ook spoedig ons aller achting verwierf. Den 30sten April moesten wij ons bij de 3 andere brigades voegen, om aan den generaal voorgesteld te worden. Met defecte schoenen, dikwijls blootvoets, met en zonder ransels (al naarmate zij voorhanden waren) traden wij aan en leverden wij dus een allertreurigst schouwspel op. De kouzen en blousen, vol gaten, leverden een duidelijk bewijs van de vreesselijke ellende, waaraan wij blootgesteld geweest waren. Rosecranz inspecteerde iedere kompagnie met bijzondere nauwkeurigheid. Blenker en de andere officieren volgden hem, terwijl een naast den generaal loopenden sergeant-majoor, ieder stuk dat ontbrak opschreef. Ofschoon wij er zeer afgevallen uitzagen, bevielen onze door weêr en wind gebruinde gezigten en onze militaire houding den generaal zoo, dat wij bij eene dagorder zeer geprezen werden. „*I have never seen a troop, beeing so able, to bear the hardships of a campaign as these Germans*" (Ik heb nog nimmer eene troep gezien, die zoo goed de ongemakken van een veldtogt verdragen kan als deze Duitschers) luidde het rapport van den generaal aan het ministerie van oorlog, welk rapport alle, zich in Amerika bevindende Duitschers, ter eere strekte. Daar er eenige weken verloopen moesten, voor al het ontbrekende weder aangevuld was, werd de divisie zamengetrokken en werd er weder iederen dag geexerceerd. Blenker, Gilsa en verscheiden andere officieren gingen met

verlof en eindelijk kwam er tot onze groote vreugde ook een kwartiermeester, die ons evenwel slechts twee maanden soldij uitbetaalde, ofschoon wij reeds vier maanden te goed hadden. Proviand, munitie en marketenters kwamen in menigte aan, en een vrolijk soldatenleven deed onze ter neder geslagene stemming verdwijnen. Verder kregen wij hier „*Shelter tents*". Deze bestonden uit stukken, die $5^1/_4$ voet lang en 5 voet hoog waren; deze stukken werden door knoopen en knoopsgaten tot een dak verbonden, dat gespannen werd over twee, door dwarsstangen aan elkander verbonden, staanders. Ook kregen wij dekkleeden van wasdoek. Deze dekkleeden hadden in het midden een gat, waardoor wij, bij regen, ons hoofd staken en dus aan alle zijden beschut waren. Nadat Rosecranz zich in persoon bij alle regimenten overtuigd had, dat wij van het noodige voorzien waren, beval de generaal, dat het geheele leger zich 5 Mei op marsch zou begeven. Stonewall Jackson scheen van zijn plan, zich met Lee te vereenigen, afgezien te hebben, want hij marscheerde regt op Franklin, een klein plaatsje tusschen het Alleghanisch- en Schenandoah-gebergte, aan. Hierdoor werd westelijk Virginie bedreigd met een inval van zijn leger. Daar de landstreek zeer arm was en de vijandelijke generaal volslagen gebrek aan transportmiddelen had, zoo kon men nagaan dat Jackson slechts zeer langzaam marscheren kon. Rosecranz besloot, ten einde den vijand te voorkomen, van Winchester over Romney naar Franklin te gaan. In Petersburg (1), dat wij doortrokken, voegde zich de generaal Fremont, die met zijne troepen daar gestationeerd was, bij ons leger. Men hoopte zoodoende den stouten vijand een nederlaag te kunnen toebrengen. Vol hoop marscheerden wij den 5den Mei 's morgens om 5 uur af. Ieder man droeg voor vier dagen levensmiddelen bij zich, terwijl de trein levensmiddelen voor twintig dagen medevoerde. Ieder

(1) Dit Petersburg in Hardy-County moet niet verward worden met Petersburg aan den Appomatox, waar in 1865 de beslissende slagen geleverd werden.

soldaat had 60 patronen; nieuwe uniformstukken, schoenen en kouzen waren uitgegeven, en niemand zou in deze op nieuw gekleede soldaten, manschappen der Duitsche divisie herkend hebben. 's Namiddags passeerden wij Winchester. Platgeschoten huizen, boomen en planken, vol geweerkogels, omgewoelde velden en in elkander gestorte verschansingen, herinnerden aan het gevecht, dat hier den 23sten Maart plaats gevonden had. Winchester is een lief, vriendelijk plaatsje, met nagenoeg 4000 inwoners; het is gedeeltelijk de sleutel tot het dal van den Shenandoah. Gedurende de eerste jaren van den oorlog is deze plaats steeds van gewigt geweest. Met muziek en vliegende vaandels trokken wij Winchester door. De stad scheen niet bewoond te zijn; alle winkels waren gesloten en geen der ingezetenen vertoonde zich op straat. Eene, naar het scheen, zeer voorname dame gaf niet onduidelijk hare verachting te kennen, toen zij het vaandel passeerde; de Zuidelijken maakten zich belagchelijk met het ten toon spreiden van hun fanatismus. Wij hielden hier geen halt, maar marscheerden door. Na een warmen marsch van tien uren hielden wij eindelijk op eene groot heide halt en maakten wij aanstalten om te bivouacqueren. Daar het ons na een vermoeijenden marsch veroorloofd was, ons neder te leggen, waar het ons het geschiktst voorkwam, natuurlijk altijd in de nabijheid van het regiment, zoo volgde men ook na dezen marsch, het gehate kamp-reglement niet op; spoedig werden overal de vrolijke wachtvuren ontstoken en begaven wij ons naar de bosschen, ten einde hout en water te halen. Toen de generaal Rosecranz, die er zeer op gesteld was, dat de reglementen stipt gevolgd werden, dit door elkander loopen der soldaten zag, stuurde hij een zijner adjudanten naar den generaal Stahel, die gedurende de afwezigheid van Blenker de divisie kommandeerde en ontbood dezen aan zijn hoofdkwartier. De Amerikaansche generaal voegde den kommandant onzer divisie toe: *„Generaal, uwe soldaten loopen als mieren door elkander"* en *„zullen derhalve hunne nesten ook wel wedervinden"* was het korte antwoord, dat spoedig algemeen bekend was en niet weinig vrolijkheid verwekte.

Op nieuw versterkt, herinnerden de trommels ons den volgenden morgen aan den afmarsch, en om 8 uur hadden wij reeds eenige mijlen afgelegd. De marsch ging over hooge bergen en door dalen, welke laatsten dikwijls gevormd werden door torenhooge rotswanden, van waar het heldere bergwater als kleine watervallen naar beneden stortte. Heerlijke, diep in de rotsen gelegen grotten, deden ons een blik slaan in het binnenste dier rotsen; allerlei soort slangen, voornamelijk de walgelijke Blacksnake, die de gewoonte heeft bij de slapenden onder de dekens te kruipen, kropen naar buiten of koesterden zich op een heeten steen in de zon. Wij passeerden een lang, nauw defilé, waarin het volkomen nacht was, want de nauwelijks 20 pas van elkander verwijderde en nagenoeg 200 voet hooge rotswanden, vereenigden zich van boven, zoodat alleen eene smalle strook van den blauwen hemel zigtbaar was. Heerlijk was het tooneel, dat wij aanschouwden, toen wij uit dit defilé marscheerden. Op een hoogen steilen berg aan onze regterzijde gelegen, bevonden zich uitgestrekte verschansingen, terwijl aan zijn voet, Romneij, het doel van onzen marsch, zeer aangenaam en schilderachtig gelegen was. Op den achtergrond verhief zich, als een hooge muur, het Shenandoah gebergte en ofschoon deze donkere, kolossale massa een grootschen indruk op ons maakte, overviel ons toch eene ligte huivering wanneer wij er aan dachten, morgen over dit gebergte te moeten marscheren.

Romney was door den vijand verlaten, daar deze positie te veel op zich zelve stond en dus moeijelijk te behouden was. Op de, het dorp omringende hoogten betrokken wij het bivouac; ons regiment had het genoegen de voorposten te mogen uitmaken, dat altijd na een vermoeijenden marsch eene zeer onaangename verrassing is. Den volgenden dag marscheerden wij af, en mijn voorgevoel, dat wij een zeer vermoeijenden marsch zouden moeten maken, werd volkomen bewaarheid, want wij marscheerden bijna den geheelen dag bergopwaarts, nagenoeg 2000 voet hoog. Gedurende den nacht bereikten wij een breeden snelstroomenden arm van den

Potomac. Rosecranz gelastte de pachters uit den omtrek om met hunne wagens, karren en andere rijtuigen, achter elkander in de rivier te rijden, ten einde op die manier eene hulpbrug daar te stellen. Wij moesten van onze bajonetten gebruik maken om het bevel van den generaal te doen uitvoeren. 's Nachts om 2 uur waren alle regimenten overgezet. Aan den anderen oever der rivier gekomen, kregen wij 4 uren rust en den volgenden morgen om 6 uur braken wij weder op. Na een marsch van elf uren, bereikten wij het 21 mijlen verwijderde Burlington, dat op de grenzen van Virginië en Maryland gelegen is; den volgenden dag om 6 uur marscheerden wij weder af. Daar Rosecranz wist, dat generaal Fremont in Petersburg op ons wachtte, en deze het kommando over ons zou krijgen, zoo werd de marsch naar deze plaats, die 24 mijlen van Burlington verwijderd is, stevig doorgezet; wij hadden nauwelijks den tijd ons middageten, dat uit spek en boonensoep bestond, te nuttigen. Om 3 uur kwamen wij reeds aan. Op eene halve mijl afstands van Petersburg werd de kolonne geformeerd, ten einde in parademarsch binnen te kunnen trekken. Generaal Fremont stond, omringd van een schitterenden staf aan den ingang van het kleine vlek, om ons bij onze binnenkomst te begroeten. Tegenover hem had zijne bekende lijfwacht, naar zijne talentvolle gemalin, *Jessy Scouts* (1) genaamd, plaats genomen. Zij zaten op fraaije paarden en hadden den sabel getrokken; achter hun bevond zich een troep mannen, die wel iets hadden van Italiaansche roovers. In de meest phantastische kleederen gehuld, met lange geweren op den rug, dolken en pistolen in den gordel, zagen deze knapen, die een zeer geslepen uiterlijk hadden en wier slimme oogen ter nauwernood onder den hoed, die bijna hun voorhoofd geheel bedekte, uitkwamen, op ons neder. Het was hun duidelijk aan te zien, dat zij niet tot de bangsten behoorden. Het waren de beroemde „*Fremont Scouts*," spi-

(1) Jessy Fremont is eene beroemde Amerikaansche schrijfster, wier werken, o. a. *Soldiers rest* overal den grootsten bijval gevonden hebben.

onnen, die voor geen gevaar terugdeinsden en hier in de gebergten van onberekenbaar nut waren. Daar de kolonne zich slechts langzaam bewoog, waren wij in de gelegenheid onzen nieuwen generaal op ons gemak op te nemen. Fremont was en is nog in de Vereenigde Staten zeer beroemd. Hij was een der kundigste officieren van het leger. De vele diensten die hij door het aanleggen van wegen en het doen van opmetingen in de gebergten bewezen had, waren door zijn hoogen rang in het leger, beloond geworden, terwijl het volk zijn naam onsterfelijk maakte door hem den bijnaam *„spoorzoeker"* te geven. Fremont is een fraai, deftig man, zijn hoog, breed voorhoofd teekende een denkenden geest, adel en trotschheid lagen op zijn gezigt, dat evenwel ook iets goedhartigs had, te lezen. Zijne grootste fout, was zijn praalzucht, eene kwaal, die hij in groote mate bezat. De voorbij marscheerende regimenten begroetten hem met een luid hoerah terwijl de generaal, telkens wanneer een vaandel hem passeerde, zijn hoed afnam. Fremont en Rosecranz waren beide in groot tenue met epauletten, gouden vangsnoeren en de kleine vilten hoed met gouden boordsel. De linker rand van den hoed, die met drie zwarte veêren voorzien is, is opgeslagen en wordt door een adelaar vastgehouden. Deze uniformen waren, daar zij te velde zeer spoedig versleten waren, bij onzen afmarsch, den 10den Maart, door de meeste hoofdofficieren naar Washington gezonden. Het verraste ons dus zeer, te midden dezer wildernis zulke fraaije uniformen te zien. Het voorbij trekken duurde 2 uren en wij betrokken, hopende nu rust te zullen hebben, de ons aangewezene legerplaats, op eene weide die rijkelijk voorzien was van hout en water. Spoedig openbaarde zich de zwakke zijde van Fremont. Er werd weder appél geblazen en de geheele divisie in 3 liniën opgesteld; later kwamen wij in divisie-kolonne te staan en moesten wij paraderen, iets wat onze vermoeide beenen niet zeer aangenaam was. Eindelijk was ook dit afgeloopen en hadden wij rust. Generaal Rosecranz nam afscheid van de divisie, en begaf zich over Maryland naar Washington. Ook de officieren, die met verlof ge-

weest waren, traden weder in, met uitzondering van Blenker, die voor dienstzaken nog eenigen tijd te Washington vertoeven moest. Wij kregen nog eene batterij bij onze brigade. Die batterij werd de muilezel-batterij genoemd. Zij bestond uit 6 berghouwitsers, gekommandeerd door een Duitschen kapitein. Dit geschutsoort en het daarbij behoorende materieel was zoo klein, dat zij spoedig en gemakkelijk uit elkander konden genomen worden; de afzonderlijke stukken werden door muilezels vervoerd. De hoogste en ontoegankelijkste punten kon men met dit geschut bereiken; op een geschikt oogenblik aangewend, moest het onverwachte vuur natuurlijk eene gewenschte uitwerking hebben. Deze batterij heeft ons later vele diensten bewezen. Dienzelfden avond ontvingen verscheidene regimenten Springfield- en Engfieldbuksen, dat zeer goede en flink afgewerkte geweren zijn. Zij zijn voorzien van een vizierklep. De regering was voornemens het geheele leger er van te voorzien. Deze geweren hebben zeer goed voldaan; een groot deel er van zal nu in achterladers veranderd worden.

Den volgenden morgen marscheerden wij in eene zuidelijke rigting af, en nadat wij eenige breede zijrivieren van den Potomac overgetrokken waren, bereikten wij Franklin. Wij kwamen tot onze heupen in het water; alleen bij groote hitte waren deze baden tegen wil en dank, aangenaaam. Wij maakten hoegenaamd geene toebereidselen om onze natte kleeren te droogen, want gedurende den marsch deed de zon zulks reeds. Tot aan den avond marscheerden wij steeds bergopwaarts; toen werd op een hoog plateau 4 uren gerust en koffij gekookt, en 's nachts om 2 uur werd de marsch weder voortgezet. Den 11den Mei, 's namiddags bereikten wij Franklin.

Franklin! Ieder, die dit gedeelte van den veldtogt gelukkig is doorgekomen, zal, bij het hooren van dezen naam, sidderen. De naam Franklin, herinnert aan acht dagen vol ontberingen en aan een tijd, zoo verschrikkelijk, als moeijelijk een leger tijdens den togt van Napoleon door de steppen van Rusland, doorleefd zal hebben. Van het oogenblik af, dat wij in het dorp aan-

kwamen, begon het aanhoudend te regenen, en wel zoo hevig, dat binnen weinige dagen het dorpje onder water stond, de kleinste beken in snelstroomende rivieren veranderden en wij letterlijk in modder en slijk kampeerden. Het water, dat van de hooge bergen met groote snelheid naar beneden stroomde, beschadigde gedurende eene nacht den straatweg zoodanig, dat eene poging om eene brug te slaan, te vergeefs was. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat waren wij bezig bruggen te slaan, maar nauwelijks hadden wij met levensgevaar eene stelling vervaardigd, of zij gleed weg en stortte met eene duizelingwekkende snelheid in den Potomac. Fremont liet telken male den brugbouw op nieuw beginnen; wij werkten hard, want ons leven hing van dezen brug af. De trein bevond zich op den anderen oever der rivier, wij zagen de wagens, konden de trein-soldaten zien eten en — verhongerden zelf. Eindelijk moest Fremont het opgeven, er konden geene bruggen geslagen worden en wij moesten ons aan ons noodloot overgeven. Daar lagen wij, hongerig en zonder de minste beschutting tegen den nedervallenden regen, midden in het gebergte, in eene woeste landstreek, arm aan vee en levensmiddelen. Er zijn niet veel menschen, die weten wat ware honger is; hier in Franklin leerden wij hem in al zijne ijsselijkheid kennen. Het uit een twaalftal huizen bestaande dorp, was geheel verlaten; de weinige nog bruikbare tenten waren door de administratie, die 12 kisten beschuit onder de divisie te verdeelen had, in bezit genomen. Zelfs aan tabak, iets wat den soldaat in kwade tijden nog al opbeurt, was gebrek. Wij rookten de verdorde bladen en den bast van een boom (saassofras). Ten einde in de behoefte aan vleesch te voorzien, mogten wij 's morgens uitgaan om te jagen, maar 's avonds keerden wij treurig, moê en vloekende terug, want wij ontdekten geen spoor van wild. Eens vingen wij een wild konijn en terstond vielen meer dan twintig manschappen op het dier aan, om het zoo rauw te verslinden. Bladen en planten die maar eenige smaak hadden werden gekookt, met kruid gezout en gegeten met oude randjes spek, die tot nu toe gediend hadden om de laarzen

in te smeren. De ledige koffijzakken werden in kokend water geworpen om daaraan nog eene flauwe koffijsmaak te geven, en gelukkig waren de kameraden, die op een veld nog eenige verrotte aardappelen vonden. De hongertyphus nam op eene verschrikkelijke wijze toe, velen waren reeds ernstig ziek en reeds eenige manschappen waren gestorven. Met uitzondering van het betrekken der allernoodzakelijkste posten, werd geene dienst meer gedaan, en ook de generaals leden veel onder het heerschende gebrek. Bij den honger voegde zich nu nog een ander kwaad, namelijk het ongedierte. Daar er geen zeep of frisch water te krijgen was nam dit kwaad hand over hand toe en hadden wij dubbel moeite ons leven te rekken. Fremont ging dikwijls door het leger om de ongelukkigen moed in te spreken en te troosten, maar wij namen geene notitie meer van de woorden van den generaal. Brood, brood! was de kreet die men telkens en overal hoorde. Ik bood een marketenter voor een half roggebrood, dat hij voor eigen gebruik bewaard had, drie gouden dollars, maar te vergeefs. Honden waren in de legerplaats niet meer voorhanden, allen waren geslagt en met smaak opgegeten. En bij al deze wederwaardigheden kwam nog de treurige zekerheid, dat de marsch naar Franklin een vergeefsche marsch geweest was. Stonewall Jackson had, op zijne gewone wijze den generaal Fremont om den tuin geleid; wel is waar had hij zijnen marsch in de rigting van Franklin genomen, maar hij had onmiddelijk weder regtsomkeert gemaakt en bevond zich nu op een der beste wegen die naar Richmond voeren. Wij moesten terug en konden niet. Ik neem de vrijheid hier een paar plaatsen uit mijn dagboek, dat ik iederen avond bijschreef, in te lasschen.

„13 Mei. Heden werd ons $^1/_4$ Kracker (beschuit) uitgedeeld; anders kregen wij niets."

„14 Mei. $^1/_4$ Kracker, geen vleesch, geen zout. Wij

(1) Een Kracker, is een gebak van weitenmeel; het is 1 $^1/_2$ vierkante dm. groot en $^1/_4$ dm. dik. Het blijft zeer lang goed. Die wij in het begin kregen, waren zeer oud en dateerden volgens sommigen reeds van den Mexikaanschen oorlog in 1848. Zij waren verschimmeld en van binnen vol spinnewebben.

leven van kruiden en van een soort bladen, die in smaak veel hebben van salade. Het regende onophoudelijk; het slaan van een brug is onmogelijk; wij moeten in het gezigt van onzen trein, bijna verhongeren."

„15 Mei. Heden ontvingen wij niets. Wij vangen een wild konijn en eten dit rauw op. Het regiment heeft reeds 20 zieken."

„16 Mei. Het ongedierte neemt toe. Wij krijgen 1/4 kracker."

„17 Mei. De manschappen worden onrustig, maar wat zal een opstand baten; Fremont kan niet helpen. Het regent dag en nacht, 1/2 Kracker."

„18 Mei. Heden ontvingen wij niets.

„19 Mei. Ons wordt voor twee maanden soldij uitbetaald; maar wat baat ons geld, als wij er toch niets voor krijgen kunnen. 1/2 Kracker ontvangen."

„20 Mei. Nagenoeg 3000 man liggen reeds ziek en velen zijn van afmatting gestorven. Heden werd ons niets verstrekt."

Deze weinige aanteekeningen zullen voldoende zijn, om eenig denkbeeld te geven van den toestand waarin wij verkeerden. Nagenoeg 3000 man onzer divisie waren ernstig ziek en het was te voorzien dat zoo er niet spoedig hulp kwam opdagen, de banden der krijgstucht verbroken zouden worden. Eindelijk kwam er hulp. Den 21sten Mei hield de regen plotseling geheel op, en 's avonds van dienzelfden dag zette de eerste wagen zich in beweging. De geheele divisie stond, wat de officieren ook zeggen mogten, langs de rivier geschaard, en ieder volgde met gretige blikken de nadering van den wagen. Hij was met brood beladen. Nauwelijks had hij onzen oever bereikt, of wij vielen er als wilde dieren op aan, en in een oogenblik was hij ledig. Hetzelfde lot wedervoer den tweeden en den derden wagen, en de intusschen uitgestelde schildwachten hadden moeite, de toestroomende soldaten van de rest van den trein, die uit nagenoeg 200 wagens bestond, af te houden. Onze marketenter kwam met brood en worst aan. Generaal Fremont liet dit ter hoogte van zijn hoofdkwartier in beslag nemen en stuurde een adjudant naar onzen kolonel,

om deze er mede in kennis te brengen. „Zeg aan den generaal dat hij gek is," luidde het antwoord van von Gilsa.

De kolonel kreeg arrest en de generaal behield de levensmiddelen. De zeer dreigende stemming bij het regiment bragt den generaal evenwel tot andere gedachten; het scheen Fremont te gevaarlijk, om onder de gegevene omstandigheden op zijn stuk te blijven staan; de kolonel werd ontslagen, en wij kregen de waren van onzen marketenter. Den 24sten sloeg het lang gewenschte uur onzer bevrijding. Nooit heb ik in eene vrolijker stemming een marsch begonnen. Bijna duizend man werden naar de hospitalen van Pensylvanië gezonden en velen zijn daar gestorven. Daar nagenoeg alle wagens leeg waren, stond Fremont ons toe, er de ransels en verdere bagage op te laden, wat ons eene groote verligting verschafte. Met lust en genoegen marscheerden wij af, en den tweeden dag bereikten wij al spoedig Petersburg. Hier vernam Fremont van de spionnen, dat Jackson met zijn leger het Shenandoah-dal naderde en binnen drie dagen bij Straatsburg kon zijn. Er mogt dus niet getalmd worden, te meer daar generaal Mc'Dowell, de held van den eersten slag bij Bull Run, met een klein korps den vijand digt op de hielen zat, en Fremont eene verbinding met Mc'Dowell als uiterst noodzakelijk beschouwde. Om de troepen de geforceerde marschen, die nu noodzakelijk werden, zoo gemakkelijk mogelijk te maken, beval de generaal, dat wij onze ransels moesten afgeven en ze, voorzien van onzen naam, regiment en kompagnie, in een daarvoor aangewezen huis op te hangen. Aan deze order werd voldaan, maar slechts weinigen kregen later hun eigendom terug, want ofschoon de zorg voor de ransels aan eene sterke wacht toevertrouwd was, gingen later bij den afmarsch de meeste voorwerpen verloren. Den 26sten Mei, des namiddags, marscheerden wij af, na eerst nog eene flinke vermaning van von Gilsa gekregen te hebben, omdat wij den dag te voren te veel van het bier gedronken hadden, dat ons door de marketenters bezorgd was en dat wij natuurlijk gretig aannamen. Bijna altijd met den looppas marscherende bereikten wij 's avonds nog het 12

mijlen verwijderde Moorfield. Daar drie breede armen van den Potomac zich hier kruisten, moesten wij, daar het zeer gevaarlijk zou geweest zijn, gedurende de duisternis eene zoo snelstroomende rivier te doorwaden, dien nacht aan den oever dier rivier kamperen. Met het aanbreken van den dag begon het doortrekken der rivier. Het is in het begin altijd een vreemd gevoel, wanneer men op het punt staat een breed, snelstroomend water, waarvan men de diepte niet kent, te doorwaden; is men eenmaal in het water, dan is zulk een tegen wil en dank genomen bad, bij de groote hitte zeer aangenaam. Over den tweeden hoofdarm van den Potomac was een sterk touw gespannen, waaraan wij ons, daar de stroom ons anders te sterk was, vasthielden. De bodem van den Potomac is zeer steenachtig; men viel dus dikwijls over een der vele steenen; aangezien het water de meesten slechts tot de heupen kwam, had dit evenwel geene onaangename gevolgen. Over den derden der te passeren armen was, uithoofde zijner diepte, een wagenbrug geslagen, en zonder ongelukken bereikten wij den hoofdweg weder. Een doordringende motregen viel neder en was even als de zoele lucht zeer onaangenaam. Desniettemin werd er stevig gemarscheerd, want de vijandelijke positie was zeer digt bij ons en wij moesten vóór den vijand, Straatsburg, den sleutel van het Shenandoah-dal, bereiken. Een slag was nu onvermijdelijk geworden, want met Fremont in front, Mc'Dowell in den rug en het hooge, steile gebergte in de beide flanken, bleef den vijandelijken generaal niets anders over, dan òf zich over te geven òf een der beide generaals te verslaan. Bij Wardensville, een afgebrand dorp aan den straatweg naar Straatsburg gelegen, werd ons eene rust van 6 uren gegund en met denzelfden spoed marscheerden wij den volgenden dag weder af. De marsch, dien wij nu maakten, was een der vermoeijendste, die wij tot nu toe gemaakt hadden. Sedert gisteren marscheerden wij steeds berg opwaarts. Na een marsch van 36 uren, die slechts door kleine rusten afgebroken was geworden, bereikten wij den top van een bijna 2000 voet hoogen berg, waar wij halt hielden en vermoeid nedervielen. Toen de ach-

terblijvers aangekomen waren, werden wij op de kruin van den berg gelegerd, van waar wij een prachtig gezigt over het Shenandoah-dal hadden. Den volgenden dag moesten wij plotseling aantreden, en werd ons medegedeeld, dat de dag eindelijk aangebroken was, waarop wij voor den eersten keer tegen den vijand zouden aangevoerd worden (*). Generaal Blenker, van verlof teruggekeerd, voegde zich hier weder bij ons. De volgende legerorder werd ons voorgelezen.

Hoofdkwartier der Duitsche divisie, in de nabijheid van Straatsburg, den 30sten Mei 1862.

Aan mijne divisie!

Vier weken doorgebragt onder de grootste ontberingen, zooals zelden een leger ze zal doorgestaan hebben, liggen achter u. Gij hebt die ontberingen gedragen met eene standvastigheid, uwer waardig. Gedurende dien tijd hebt gij groote marschen, sommigen van 30 mijlen per dag, afgelegd; gij hebt tegen den honger, den grootsten vijand der soldaten, gestreden en hebt hem overwonnen. De namen Warrenton, Salem, Parijs en Franklin kunnen met even veel gewonnene veldslagen gelijk gesteld worden. Was ik in de laatste weken niet altijd bij u, mijne gedachten hebben u steeds vergezeld en deelden in uw hard lot. Kameraden, ik dank u voor de bereidwilligheid, waarmede gij al die ontberingen gedragen hebt.

Soldaten! Spoedig zult gij tegen den vijand worden aangevoerd. Toon dan ook, dat gij waardig zijt soldaten der Duitsche divisie te zijn en dat gij bereid zijt de oude sterrenbanier der Unie haar vroeger gezag te hergeven. De daden der Duitsche divisie zullen dan met gouden letters in de geschiedenis opgeteekend worden. Nog eens kameraden, ik dank u.

(*was get.*) Louis Blenker
Generaal-Majoor en Kommandant
der Duitsche divisie.

(*) Aan den eersten slag bij Bull-Run hadden wij weinig of geen deel genomen, zoodat men den slag van Krosz Keys als onzen eersten beschouwen mag.

Toen deze legerorder voorgelezen was, kende de geestdrift geene palen meer. Een: „lang leve Blenker en de Duitsche divisie" werd gelijktijdig door allen aangeheven en de grond dreunde onder de krachtige soldatenstemmen. Het was aandoenlijk, het gejuich te hooren der regimenten, die daardoor toonden weder bereid te zijn, andere gevaren en tegenspoeden te trotseren, ofschoon zij pas geleden bijna verhongerd waren en zij zich ontberingen hadden moeten getroosten, die de grootste standvastigheid hun alleen kon doen dragen.

Wij braken den 1sten Junij, na voldoende van munitie voorzien te zijn, op en marscheerden naar Straatsburg. ,s Avonds 10 uur bereikten wij eene plaats, waar de regimenten nog eens geconcentreerd werden, om van daar de hun aangewezene stellingen in te nemen; 't was evenwel reeds te laat. In den vroegen morgen van den 1sten Junij loste de achterhoede van Jackson het eerste schot. Onmiddellijk werd door het Kalb-regiment en het 103 regiment de aanvalskolonne geformeerd, en werd het gevecht door tirailleurs ingeleid. Fremont beproefde schier het onmogelijke om den marsch des vijands tegen te houden en werkelijk scheen het alsof deze zich tot een gevecht wilde laten verleiden, want drie batterijen namen stelling en hielden ons een tijd lang bezig, terwijl eenige infanterie-kolonnes tegenover ons positie namen, ten einde ons een verder voortrukken te beletten. Onze artilleristen en ook vele infanteristen werden door de kartetsen en shrapnel-granaten gedood, de Geconfedereerden hadden een fraai mikpunt en gaven ons een goed denkbeeld van hetgeen hunne artillerie vermogt. Tegen den middag hield het vuur plotseling op. De vijand was weg en Fremont moest zien, hoe de laatste kannonnen van Jackson achter de bergen verdwenen. De taktiek van Jackson, den vijand door nuttelooze, vermoeijende marschen te verzwakken en dan op het beslissende oogenblik zich uit de voeten te maken of te overwinnen, kwam hier weder duidelijk uit. Fremont en Mc' Dowell hadden hunnen meester gevonden; Mc' Dowell evenwel was de eigentlijke oorzaak van alles, want in plaats, dat hij den vijandelijken generaal

snel vervolgde, en hem door een gevecht staande trachtte te houden tot dat Fremont aangekomen was, marscheerde hij, zonder de minste reden, zeer langzaam en gaf daardoor den sneller marscherenden vijand gelegenheid, de troepen van Fremont te ontwijken. Had men dit voorkomen, dan zou de veldtogt van 1862 waarschijnlijk eene andere wending genomen hebben, want het, op het juiste oogenblik, aankomen van Jackson voor Richmond besliste gedeeltelijk de overwinning der Geconfedereerden. Er werd voor de weinige gewonden spoedig zorg gedragen, de gesneuvelden werden met gewone eerbewijzen begraven, en den volgenden dag volgden wij den vijand. Bij Straatsburg voegden zich eenige regimenten van Mc'Dowell bij ons, en van hier trokken wij in het Shenandoah-dal.

De dagen, die wij in het Shenandoah-dal, den tuin van Virginië, doorbragten zijn onvergetelijk. Het Shenandoah-dal verdient ten volle den naam van tuin. Links verheffen zich als verschrikkelijk hooge verschansingen, de hooge *Blue Ridge* (het blauwe gebergte), terwijl regts, op een afstand van nagenoeg 3 mijlen, het reusachtige Shenandoahgebergte zijne, ten deele nog met sneeuw bedekte koppen, in de heldere zon laat glinsteren. Bloeijende koren-, maïs- en suikervelden getuigen van de vruchtbaarheid des bodems, terwijl wij opgetogen waren van bewondering over de groote kudden rundvee, schapen en varkens. De door het dal loopende straatwegen waren zeer goed en alleen de gedeeltelijk vernielde spoorweg, onder langs de Blue Ridge, bewees, dat de oorlog ook hier hare vernielende kracht getoond had. De fraaiste ijzeren bruggen, die dikwijls toren hooge rotsen met elkander verbonden, had men laten springen en lagen nu in de diepe afgronden, tusschen stukken van wagons en locomotieven; de vijand moet alles dus met de grootste snelheid vernield hebben. Dit was echter ook het eenige dat aan den oorlog herinnerde, het dal zelf zag er aller aangenaamst uit. Onze trouwe vriend, de regen, verliet ons ook hier niet; dreigende wolken pakten boven de toppen der bergen zamen, bliksemstralen doorkliefden de lucht en een hevig onweder barste los. Daar wij weinig

te dragen hadden, sedert wij onze ransels achterlieten, hinderde de regen ons evenwel dien dag weinig en wij marscheerden met onze kleeden van wasdoek om de schouders bevestigd zingende verder. 's Middags hield de divisie op eene uitgestrekte weide halt en genoten wij van den rijkdom van het Shenandoah-dal. Hier kwamen manschappen met gerookte hammen en zijden spek aandragen, terwijl elders de hamels door hun treurig geblaat toonden, dat zij bewust waren van het lot, dat hun wachtte; op andere plaatsen zag men geheele groepen soldaten, die zich te goed deden aan potten met ingemaakte vruchten. De harde beschuit werd met minachting verstooten, daar er brood, boter en vet genoeg voorhanden was, om het leger eenige dagen te voeden. Kleine bloedvlekken, die bedekt waren met vederen en koppen van kippen, gaven niet onduidelijk te kennen, dat wij gaarne eene gebraden kip nuttigden. In plaats van water gebruikten wij melk, en stilzwijgend zagen de officieren dit ongewone leven aan. Later werd in Washington het leven en de rooverijen van de Duitsche divisie in het Shenandoah-dal zeer gelaakt; maar er zijn vele verontschuldigingen voor het gedrag der troepen aan te voeren. Sedert wij Hunters Chapel verlieten, waren wij aan de grootste ontberingen blootgesteld geweest, en, na den hongersnood in Franklin, namen wij alles, wat ons dienstig was. Generaal Fremont nam volstrekt geene maatregelen tegen het maroderen zijner troepen; het gebrek, dat de Duitsche divisie aan schier alles leed, ging hem zeer ter harte en het was hem aangenaam zijne soldaten voor al het geledene schadeloos te kunnen stellen, en dat te meer daar hij wist, dat er elken dag slag kon geleverd worden. De pachters, de inwoners zelve van het dal, droegen er de meeste schuld van, dat wij zelf in ons onderhoud voorzagen. Zij behoorden tot de laagste klasse menschen, die in Virginie gevonden werden, want zij waren zelve roovers en moordenaars. Nauwelijks waren de laatste troepen dan ook afgetrokken of deze ellendelingen wierpen zich met dolken en pistolen gewapend te paard, om de ongelukkigen, die om de eene of andere reden van hunne

kameraden afgeraakt waren, te overvallen en uit te plunderen, dikwijls zelfs vermoorden zij ze. Die pachters waren verder trotsch en overmoedig, zij haatten de blauwe uniformen, en vele soldaten, die de levensmiddelen met klinkende munt betalen wilden, konden niets krijgen, daar de boeren voorgaven niets te bezitten, ofschoon de goed gevulde pakhuizen hunne woorden logenstraften. Was het in de gegevene omstandigheden wel te verwonderen, dat onze soldaten van het regt der sterksten gebruik maakten? En waren wij geene Duitschers geweest, dan zou men in Washington geen acht geslagen hebben op de handelwijze der troepen. Hierop evenwel zal ik later dikwijls terugkomen.

's Avonds bereikten wij het eerste plaatsje in het Shenandoahdal, het dorp Woodstock. In de nabijheid van dit dorp betrokken wij het bivouac. Hier herhaalden zich natuurlijk dezelfde tooneelen, maar spoedig namen de rooverijen zoo toe, dat de kommandanten der regimenten ons verboden de inwoners verder af te persen. Weenende mannen, vrouwen en kinderen kwamen in de legerplaats om hunne eigendommen terug te zoeken, en de bevelhebbers te verzoeken, hun het ontnomene terug te doen geven; zij kregen evenwel niets terug, de soldaten behielden wat zij hadden. Spoedig flikkerden de wachtvuren weder en de tevredene gezigten der soldaten toonden duidelijk, dat zij zich niettegenstaande de regen, aangenaam en zeer op hun gemak gevoelden, en dat zij nu kennis gemaakt hadden met de aangename zijde van het soldatenleven te velde. Beladen met alles wat den vorigen dag van het eten overgebleven was, namen wij den marsch weder aan. „*The Dutchmen*(1) *come the devils advance*" was het *Hannibal ante portas* der pachters, want de kwade reuk, waarin wij Duitschers stonden, ging ons dikwijls mijlen ver vooruit. Overal

---

(1) Door het woord *Dutchman* trachtten de pachters en de onbeschaafde Amerikanen uit het Zuiden der Vereenigde Staten, hunne verachting tegen de Duitschers uit te drukken. Dutchman beteekent eigenlijk Hollander. Het woord *German* heb ik in het Zuiden weinig hooren gebruiken.

herhaalden zich dezelfde tooneelen, overal werd geroofd.

De zon stak dien dag geweldig, tegen den middag hadden velen onzer zich reeds van hunne mantels ontdaan, want de soldaat leeft alleen voor den dag van heden en bekommert zich weinig om hetgeen de tijd hem baren kan. Een oogenblik van rust doet de vermoeijenissen en ontberingen eener geheele week vergeten. Tegen den middag werd het gedonder der kanonnen in de verte gehoord, en eene groote rookwolk steeg in de rigting onzer naastbijzijnde rustplaats, *Mount Jackson*, omhoog. De vijand had de groote brug over den Shenandoah vernield en werd helaas te laat door onze artillerie verdreven; het vernielingswerk was reeds volvoerd, toen de voorhoede voor de rivier kwam, en slechts in de verte was de vijandelijke kavallerie nog te zien, die zich uit de voeten maakte en door de batterij Schirmer beschoten werd. Het was eene groote voldoening voor ons te weten, dat men den vijand snel vervolgde. Met de grootste snelheid was de brug in 4 uren door de pioniers (elk regiment bezat eene kompagnie pioniers) hersteld en de artillerie en eenige regimenten infanterie waren reeds aan den anderen oever, toen de brug met donderend geweld weder instortte. De rest der regimenten moest nu de nacht kamperende doorbrengen, want daar het 's avonds en 's nachts zeer donker was, was het onmogelijk aan den weder opbouw der brug te beginnen. De troepen, die zich aan den anderen oever bevonden, konden daardoor in een zeer neteligen toestand komen, daar zij zich bij een' vijandelijken aanval, zonder op eenige hulp te kunnen rekenen, moesten overgeven. Alleen van de zich aan de andere zijde der rivier bevindende artillerie, was eenige ondersteuning te wachten. De vijand bemerkte dit gelukkig niet, en de nacht verliep rustig en ongemoeid.

Wij konden evenwel eerst den 3den Junij des namiddags afmarscheren, daar de vijand zich met het verlaten van het dal, volstrekt niet scheen te haasten, ten minste zijne kavallerie bleef den geheelen dag voor ons zigtbaar. De divisie kon evenwel ook niet vooruit-

rukken, want het terrein gedoogde niet, dat wij een slag aannamen, iets dat niet vermeden kon worden, wanneer de beide legers elkander digter naderden. 's Namiddags evenwel, toen de vijandelijke vedetten verdwenen waren, werd onmiddellijk afgemarscheerd. Tegen den avond bereikten wij New-Market en kampeerden wij op dezelfde plaats, waar kort te voren de vijand zijne bivouacs opgeslagen had. De wachtvuren van den vijand waren nog niet geheel uitgedoofd en werden door ons weder aan het branden gemaakt. New-Market, 25 mijlen van Hoodstock verwijderd, is een net plaatsje, dat vroeger een belangrijk vereenigingspunt der zamenwerkende legers geweest was. Twee wegen voeren links over het Shenandoah-gebergte; het plaatsje was verder het uiteinde van den tak van den Manassas Gap spoorweg; verscheidene gevechten, die hier later geleverd werden, bewijzen het gewigt dezer plaats. Aanvankelijk meende Fremont, dat Jackson den weg naar het gebergte weder zou inslaan, maar de vijand trachtte duidelijk zich met het hoofdleger van Lee bij Richmond te vereenigen, en marscheerde het dal verder in, om bij Port-Republic de Shenandoah en de Blue-Ridge over te trekken en zoo langs den korsten weg Richmond te bereiken. Bij Port-Republic stond generaal Shields met 15000 man om den rivier-overgang te beletten. Er was een wonder noodig, wilde Jackson ditmaal weder ontkomen. Dit wonder geschiedde en wel door de onbekwaamheid der kommandeerende generaals.

Den 5den Junij marscheerde het leger weder af. Men kon duidelijk zien, waarlangs de vijand gemarscheerd was. Gebrokene geweren en verscheurde patroontasschen bedekten den weg en uit het aanhoudend schieten der kanonnen konden wij opmaken, dat de vijand niet ver van ons verwijderd was. Den 6den Junij bereikten wij 's middags, na een zeer vermoeijenden marsch, Harrisonburg. Een weg voerde van deze plaats links naar Port-Republic. Het gebulder der kanonnen bewees, dat de vijand in gevecht was. Maar slechts alleen de achterhoede was door het kavallerie-regiment der divisie *„mounted rifles"* aangevallen. De mounted rifles behaalden na korten

strijd de overwinning en de vijand, dooden en gewonden achterlatende, trok in allerijl op het korps van Jackson terug. Onder de gesneuvelden behoorde de beroemde kavallerie-generaal Ashby, die, getroffen door een krachtigen sabelhouw van een vroegeren Brunswijksen husaren officier A, van het paard stortte, en op het paard van den stouten ruiter, midden door de vijandelijke eskadrons heen, weggevoerd werd. Luitenant A, die een schot in den linker arm gekregen had, werd eerst later door de zijnen naast den dooden generaal gevonden. De Geconfedereerden erkenden eerst later het groote verlies, dat zij door den dood van den dapperen generaal geleden hadden. Wij hadden ook eenige gesneuvelden en gewonden, welke laatsten dadelijk naar de te Mount Jackson opgerigte hospitalen vervoerd werden.

De vijand rigtte dus werkelijk zijnen marsch naar Port-Republic en de zaken stonden dus zeer gunstig. Fremont liet den vijand een dag tijd, om positie te kunnen nemen in de nabijheid van Krosz-Keys bij Port-Republic; hij moest positie nemen, daar de kanonnen van den generaal Shields den vijand reeds verwachtten. Shields had verder in last de brug over den Shenandoah te vernielen en zoodoende den vijandelijken generaal tot een gevecht te noodzaken. Met Shields in front en Fremont in den rug kon het niet anders, dacht men; of de vijand moest geheel vernietigd worden.

De troepen, om Harrison gelegerd, waren met nieuwen moed bezield. De geringste soldaat was overtuigd, dat een gevecht niet lang meer uitblijven kon; men was zoo zeker van de overwinning, dat men niet de minste vrees voor het tegendeel koesterde. De positie van den vijand bleef ons geen geheim, want bij zulke gelegenheden ontwikkelen de soldaten eene buitengewone scherpzinnigheid, en de dag, waarop de slag zou plaats hebben, moest ons troosten voor alle ontberingen, die wij in de laatste 3 maanden geleden hadden. Wel is waar hadden wij een vijand tegen ons over, wiens dapperheid en slagvaardigheid in de krijgsgeschiedenis der Zuidelijke Unie dankbaar erkend werd, en die zich reeds bij den eersten slag bij Bull-Run onsterfelijken

roem verworven had; maar wij gevoelden ons sterk en waren gereed den strijd met een ons allezins waardigen vijand te beginnen. Zoo brak den 8sten Junij aan en, nadat de voorposten ingetrokken waren, werd de marsch naar het slagveld aangenomen.

Op Pinkster Zondag van het jaar 1862 zou de beslissende slag plaats hebben. Een heerlijke morgen begunstigde den korten marsch en eene aangename koelte bragt ons in eene opgewekte stemming. De plaats, waar den vorigen dag gestreden was, toonde de duidelijkste sporen van de hardnekkigheid, waarmede door beide partijen den strijd was gevoerd en met eerbied beschouwden wij de nog versche graven der gesneuvelden. Het graf van den generaal Ashby was met eene kleine heg omgeven, terwijl de plank met den naam van den hier rustenden strijder, met eene medelijdende belangstelling beschouwd werd. Men vertelde elkander veel van den levensloop van den dapperen soldaat, want ook een dapperen vijand moet men eeren. De weg was bedekt met gebrokene wagens en affuiten, en onze voorhoede moest deze beletselen opruimen, om de artillerie te laten passeeren. Na 3 mijlen afgelegd te hebben hielden wij halt, en werden de soldaten aan beide zijden van den weg opgesteld. Generaal Fremont rende met zijnen staf langs de gelederen. Hij werd met geestdrift door de soldaten begroet. De geheele artillerie volgde hem in ren, en de enkele schoten, die men in de verte hoorde, bewezen dat de slag een aanvang genomen had. De regimenten volgden nu met den versnelden pas, en om 11 uur des middags waren wij op het slagveld van Krosz-Keys. Dadelijk namen de regimenten de kolonnestelling aan, en bezetten de hun aangewezene stellingen. Voor de eerste maal floten de vijandelijke kogels over onze hoofden, en, daar wij den vuurdoop nog niet ontvangen hadden, bukten wij onwillekeurig. Spoedig evenwel werd het anders. Het beklemde gevoel, dat voor het begin van een slag zelfs de in den krijg vergrijsde krijgers ondervinden, nam spoedig af, en maakte plaats voor die vastberadenheid, welke iederen soldaat betaamt.

De geheele artillerie was nu in werking en onderhield een levendig vuur, en 54 vuurmonden, die dood

en verderf te midden van den vijand verspreidden, werden door een even groot aantal beantwoord. De vijandelijke generaal had achter een muur, die langs zijne geheele slaglinie liep, eene uitstekende stelling ingenomen. Deze muur, die onwillekeurig aan den naam Stonewall Jackson herinnerde, liep langs de rivier de Shenandoah. De regter vleugel des vijands leunde tegen de Blue Ridge aan. Shields was nog niet aangekomen en wij hadden het geheele leger van Jackson, 25,000 man, tegen ons over. Generaal Fremont verwachtte generaal Shields tegen den namiddag. Hij besloot den vijand uit zijne stelling te verdrijven, en hem te noodzaken eene scheeve stelling in te nemen. Daardoor zou het mogelijk worden, de dan uitgeputte troepen des vijands op de frissche troepen van generaal Shields te werpen. Het plan was goed, en dadelijk maakte men aanstalten om het te volvoeren. De eerste divisie werd uitgekozen om de artillerie aan te vallen, de derde viel het centrum aan, en de tweede had tot taak door schijnaanvallen de aandacht des vijands op zijnen linker vleugel te vestigen. Om 1 uur brak het beslissende oogenblik aan. Eene diepe stilte heerschte op den linker vleugel van het leger. Het vuren was opgehouden, en bij den vijand, die het voornemen van Fremont bemerkte, heerschte ook oogenblikkelijk de diepste stilte. Op den regter vleugel daarentegen liet een hevig geweervuur zich hooren, en het aanhoudend schieten der kanonnen bewees, dat de tweede kolonne aanviel. Ook aan het centrum werd de vijand hevig aangevallen, en generaal Fremont bemerkte, hoe troepen zich van den vijandelijken regtervleugel verwijderden, om de aangevallene punten ter hulp te snellen. Het juiste oogenblik was nu voor ons gekomen. Voorwaarts! voorwaarts! werd gekommandeerd, en met vliegende vaandels, maar in de diepste stilte, klommen wij over den kleinen muur, die ons tot nu toe eenigzins beschut had. De aanval werd gedaan door het 8ste, het 27ste, het 45ste en door ons regiment. Met den versnelden pas en met gevelde bajonet, maar doodstil en al het gewigt van het oogenblik beseffende, stortten wij ons op de ons aangrijnzende maar nog zwijgende vuurmonden. Het was een verschrikkelijk oogenblik. De vij-

andelijke regimenten stonden met het geweer in den arm het oogenblik af te wachten, waarop zij het doodende lood te midden der aanvallers konden zenden, en als beelden stonden de kannonniers, gereed ons met kartetsen te begroeten, de steeds meer en meer naderende kolonnes te beschouwen. Nog 100 passen en wij waren midden tusschen de kanonnen. Het punt was bereikt: een luid hoerah der aanvallers, een kommando, een verschrikkelijke slag, een salvo en alles was voorbij. 200 strijders lagen half verpletterd ter neder, een verschrikkelijk gekerm verkondigde de smarten der gewonden; nog eenmaal maakten wij ons tot den aanval gereed, nog eenmaal klonk het hoerah! en weder braakten 10 vuurmonden hunne kartetsen tegen ons uit. Nu komt ook de vijandelijke infanterie te voorschijn; onder luid geschreeuw werpt zij zich op ons, en naar alle rigtingen trekken de regimenten in wanorde terug. De stormaanval der brigade was afgeslagen, en achter de vlugtenden zag men de Geconfedereerden als eene dreigende onweerswolk naderen. Maar nu herhaalt zich hetzelfde tooneel aan onze zijde. De kleine muilezel-batterij maakt groote gaten in de gelederen der aanvallers, en ook de vijanden trokken, spoediger dan zij gekomen waren, naar hunne vroegere stellingen terug, die, hoe hevig zij ook aangevallen waren, niets geleden hadden.

Intusschen was de avond gevallen, en van weerszijden kwam men overeen voor de gewonden te zorgen. Aan den regter vleugel duurde de strijd voort. Fremont liet te vergeefs seinen geven om den generaal Shields met den stand van zaken bekend te maken. Geen dier seinen werd beantwoord. Plotseling hoorden wij 's avonds tegen 7 uur kanonschoten in den rug des vijands, terwijl een hevig vuur de aankomst van Shields verkondigde. Een nieuw leven kwam daardoor in de troepen, die ontmoedigd waren door de vergeefsche aanvallen en door de verschrikkelijke verliezen die zij geleden hadden, en onder luid gejuich vingen wij den strijd weder aan. Steeds verder en verder verwijderde zich de vijandelijke artillerie en steeds meer en meer naderden wij. Plotseling verkondigde een hevige slag ons in den laten

avond, dat de brug over de rivier gesprongen was. Bij het hooren van dezen slag jubelde ons leger van vreugde: hoerah! de brug is gesprongen, den vijand is de terugtogt afgesneden. Ja! de brug was gesprongen, maar de vijand zelf had zulks gedaan, na er met *zijn geheele leger* overgetrokken te zijn, en Fremont mogt toezien, hoe langzamerhand de geheele vijandelijke legertrein in het gebergte verdween. Zoo was het einde van den slag bij Krosz-Keys. Maar hoe was het Jackson mogelijk geweest te ontkomen en wel voor goed, want nu stond niets zijnen marsch naar Richmond meer in den weg? Hij had zulks alleen aan de operatiën van den generaal Shields te danken. Toen Jackson tijding kreeg van de nadering van Shields, wierp hij zich, hiertoe gebruik makende van den wapenstilstand, welke van weerszijden gesloten was om de gesneuvelden te begraven, met het geheele leger op hem. Shields, die het bevel den brug af te breken, niet nagekomen was, bood een wanhopigen tegenstand. De vijand bragt evenwel al zijne troepen in gevecht, versloeg den generaal en liet den brug, na er overgetrokken te zijn, in de lucht springen. Zonder de troepen der Unie verder te vervolgen, trok hij dadelijk de Blue Ridge in, en eene maand later bleek het mislukken van den veldtogt van Mc' Clellan, toen Jackson juist op het beslissende oogenblik op het slagveld van Malvern-Hill verscheen. Generaal Fremont stond nu vo[or] de rivier, die hem verhinderd had Jackson te vervol[gen,] het leger legerde op het slagveld en betreurde de dap[pere] kameraden, die zonder eenig nut opgeofferd waren. De [hoop-] volle verwachtingen, die de divisie van deze overwinni[ng ge-] koesterd had, waren in rook verdwenen, en een doello[oze te-] rugtogt was het resultaat van dezen hardnekkige[n strijd.]

De Duitsche divisie verloor in dezen slag 31[...] dooden 820 gekwetsten en 168 vermisten. Het 8ste re[giment,] onder den kolonel Wutschel, deelde alleen voor 9[...] pct. in dit verlies.

Dit regiment had bij den aanval op de vijandelijk[e] artillerie zware verliezen geleden. De kolonel von Gilsa

en verscheidene stafofficieren waren zwaar gewond; de vermisten kwamen eerst in 1863, na gedurende hunne gevangenschap veel geleden te hebben, bij hunne regimenten terug. Het leger had gedurende dit gevecht geen geschut verloren, en de kleine berghouwitsers hadden uitstekende diensten bewezen. Men zag gedurende het gevecht den generaal Blenker steeds op de gevaarlijkste plaatsen, zijn voorbeeld moedigde de soldaten aan, maar wat vermogt zulks tegenover een vijand, die ons in getalsterkte overtrof en die eene sterke, voordeelige stelling ingenomen had. Gedurende het geheele gevecht kenmerkte de Duitsche divisie zich door hare houding en krijgstucht. Vele vreemde officieren, die zich bij den staf van den generaal Fremont bevonden, en die den Italiaanschen veldtogt in 1859 medegemaakt hadden, konden de bedaardheid der Duitsche soldaten niet genoeg roemen. Al die zware offers echter waren te vergeefs gebragt; wat toch baat eene Spartaansche dapperheid en een heldhaftigen tegenstand wanneer men slecht aangevoerd wordt en de generaals het onderling oneens zijn. Shields eenige straf was zijne afzetting.

Den volgenden dag ving de terugtogt aan. Ons regiment stond onder kommando van den overste von Einsiedel, daar de kolonel von Gilsa, die eene wond aan het been had, terstond naar het hospitaal vervoerd was. Het slagveld leverde een treurig gezigt op, en vele dooden, die nog niet begraven waren, werden op last van Blenker in gewijden grond ter aarde besteld. Een groote voorraad wapens en krijgsbehoeften van allerlei soort werd bijeenverzameld en medegevoerd; de zwaar gewonden, die onmogelijk vervoerd konden worden, moesten op het slagveld eene operatie ondergaan, terwijl de minder zwaar gewonden onmiddelijk naar de hospitalen te Mount Jackson vervoerd werden. Een ligte regen doorweekte spoedig den grond en wij verlieten treurig en ter neder geslagen en bevangen door een angstig voorgevoel voor de toekomst het slagveld, waarheen wij den morgen te voren, met het vrolijke vooruitzigt op eene overwinning, gemarscheerd waren. 's Avonds bereikten wij Harrisonburg weder. Terwijl de slag bij Krosz-Keys geleverd werd, la-

gen de inwoners van Harrisonburg, die het gebulder der kanonnen konden hooren, geknield in hunne kerken, om den God der heirscharen de overwinning voor de Geconfedereerden af te bidden, en treurig klonk gedurende den slag het gelui der klokken. De inwoners juichten dus van vreugde toen onze troepen terugtrokken, daar men dacht, dat wij geheel verslagen waren, en hoopvolle plannen werden op deze vermeende overwinning gebouwd. Spoedig zagen zij hunne dwaling evenwel in, toen zij zagen, dat geen overwinnende vijand het leger volgde, maar wij ons rustig om de stad legerden, ten einde den volgenden morgen het dal weder in te marscheren. Den 12den Junij waren wij weder in Mount Jackson, waar de troepen 8 dagen rust konden houden. De vele gewonden, die in de door den vijand opgerigte hospitalen opgenomen waren, werden, daar hun hier niet de noodige rust en gemakken verschaft konden worden, naar Straatsburg vervoerd, waar grootere hospitalen en meer geneesheeren waren. Verscheidene regimenten, die slechts met gewone geweren, wier bruikbaarheid bij den laatsten slag zeer in twijfel getrokken was, bewapend waren, kregen hier nieuwe bussen. Ook kregen wij nieuwe uniformstukken en werd het leger voorzien van het noodige slagtvee en andere levensmiddelen. Niemand zag duidelijk in, welke krijgsoperatiën nu volgen zouden, maar iedereen was overtuigd, dat de oplossing der Duitsche divisie zeer spoedig plaats zou hebben, want wij waren in de organisatie van een nieuw leger begrepen.

Generaal Halleck, de booze geest van den oorlog, de generalissimus van het leger der Unie, in wiens handen de president Lincoln niets anders dan een speelbal was, die onderdanig zijne ondoordachte plannen uitvoerde, deze generaal Halleck stelde een nieuw leger zamen, dat onder den naam van „*Army of Virginia*", den opstand den kop in zou drukken. Zag hij misschien reeds vooruit, hoe de veldtogt van Mc'Clellan eindigen zou? — Waarschijnlijk, want Halleck was de politieke tegenstander van Mc'Clellan, hij kon den generaal bevelen geven, hij kon hem de verlangde troepen weigeren, hij kon den president Lincoln overtuigen, dat Mc'Clellan niet ge-

onzer artillerie voornamelijk op die der muilezelbatterij. De slag was door ons gewonnen en onze terugtogtslijn weder open, maar de vijand maakte nog steeds geene aanstalten om het slagveld te ontruimen. Spoedig bemerkte Sigel, dat de vijand aanzienlijke versterkingen gekregen had. Tot laat in den nacht verkende Sigel het terrein, en verkregen de troepen eene nieuwe stelling; wij moesten, met het geweer in den arm, den geheelen nacht wakende doorbrengen. Dit behoefde ons evenwel niet bevolen te worden, want de spanning, waarin de slag ons bragt, die ons den volgenden morgen wachtte, was zoo groot, dat niemand aan slapen dacht.

Gedurende den nacht kwamen onophoudelijk nieuwe troepen aan. Twee voltallige artillerie-regimenten, tot het korps van Portes behoorende, stieten even als de rest zijner troepen op ons, de kavallerie patrouilleerde buiten onze liniën, terwijl een hevig en aanhoudend geweervuur ons bewees, dat de vijand ook waakzaam was. Bij het zien der frissche troepen, wij waren gedurende den nacht met ongeveer 80,000 man versterkt, voelden wij ons veilig. Ook het korps van Mc'Dowell arriveerde tegen middernacht en, zéker van de overwinning, wachtten wij den gewigtigen dag af.

Om 3 uur werd ons bevolen nagenoeg 2,000 pas vooruit te gaan ten einde van daar een hollen weg te observeren, die tot in het vijandelijke leger kwam, en van daar uitliep op den weg van Manassas naar Gainersville. Eenige minuten later hadden wij onze nieuwe stelling ingenomen. Het terrein, dat zeer doorsneden was, werd door sterke veldwachten bezet, en, dat het niet overbodig was deze stelling te bezetten, blijkt uit de vele en sterke vijandelijke detachementen, die trachtten door den hollen weg te dringen ten einde zich op de hoogte, waar wij stonden, vast te nestelen. Hunne herhaalde aanvallen leidden evenwel tot niets, en de Zuidelijken, het nuttelooze hunner pogingen inziende, gaven deze eindelijk op.

Om 4 uur begon de dag aan te breken, en uit de opstijgende rookwolken konden wij ten naaste bij opmaken, waar zich de vijandelijke stellingen bevonden. De zwakke stelling, die de vijand genomen had, bewees, dat hij

van plan was offensief te handelen. Wij konden de vijandelijke stelling vrij nauwkeurig zien; de vijand kon zich, tegen ons vuur maar slecht dekken.

De dag was nauwelijks aan den hemel, toen reeds het eerste kanonschot van 's vijands zijde gelost werd. De Zuidelijken lieten onzen generaal Mc'Dowell geen tijd, om van den ongunstigen toestand, waarin zij zich bevonden, gebruik te maken. Of deze, al had hij er de gelegenheid toe gehad, van dien minder gunstigen toestand partij zou getrokken hebben, is moeijelijk te zeggen. Men heeft regt dit te betwijfelen, daar Mc'Dowell tot nu toe steeds zonder nadenken handelde en niet tegen zijne tegenpartij opgewassen was. Om 5 uur begon het geheele vijandelijke leger voorwaarts te rukken; zijn linker vleugel vooral drong met kracht vooruit, ten einde den weg naar Washington weder te bereiken en ons zoodoende onze terugtogtslijn af te snijden. Bij deze poging werd hem alleen door Duitsche regimenten het hoofd geboden. De brigades Steinwehr, Schurz, Gilsa en Stahel hielden hier stand en verweerden zich dapper.

Wij hadden een fraai gezicht over alles. Naast de batterij Schirmer stond de zoogenaamde Buffalo-batterij, mede onder kommando van een Duitsch kapitein. Deze beide batterijen bragten den vijand groote schade toe. Om 10 uur kwam eene vijandelijke brigade (drie regimenten infanterie, in geslotene kolonne) aanrukken, zij nam haren marsch over een maïsveld. De 12 stukken hielden onmiddellijk met vuren op, en ook wij, die links van de batterij positie hadden genomen, staakten ons vuur. Steeds nader en nader kwam de vijand; onze artillerie liet den vijand naderen tot op het oogenblik, dat een muzijkkorps der Zuidelijken den stormmarsch begon te blazen; toen braakten de twaalf vuurmonden de een na den ander met eene verschrikkelijke juistheid hunne doodelijke ladingen uit, dat door een salvo der artillerie gevolgd werd; toen de rook wat opgetrokken was, zagen wij hoe de vijand in wanorde terug trok. Wij rukten nu onder een luid hoerah aan, en raakten met den vijand handgemeen, waarbij veel gebruik gemaakt werd van de bajonet en de kolf. De geheele vijandelijke brigade zou

vernietigd geworden zijn, had niet onze regterflank eenige krachtige salvo's door te staan gehad. Doordien wij ons in de woede der vervolging te ver vooruitgewaagd hadden, waren wij onder het kruisvuur van eenige vijandelijke regimenten gekomen. Wij maakten dus in allerijl regtsomkeert en gingen spoedig terug. Eenige goed gerigte kartetsschoten begeleidden ons; dit vijandelijke geschut werd door de batterij Schirmer evenwel spoedig tot zwijgen gebragt.

Het doel des vijands, onzen regter vleugel uit zijne stelling te verdrijven, mislukte geheel; de slag kwam daardoor tot staan. Aan onzen linkervleugel daarentegen was de vijand in het voordeel, en Mc'Dowell stuurde er eene Duitsche brigade ter versterking heen. Oogenblikkelijk marscheerden wij af. Uithoofde der zware verliezen, die wij bij den aanval geleden hadden, zouden wij bij de reserve blijven. Tot 3 uur 's namiddags bleef de slag onbeslist; gedurende 3 uren waren wij niet in het vuur geweest, en tegen half vier verstomde het vuur langs de geheele linie. Wij kenden deze onaangename stilte, de vijand maakte zich tot een laatsten wanhopigen aanval gereed. In allerijl werden ons nieuwe patronen uitgereikt, en vol verlangen zagen wij het einde van den dag te gemoet, want ongehoorde offers waren reeds geeischt en nog was niets gewonnen. Om 4 uur begon eene allerhevigste kanonade, de grond dreunde en overal naderde de vijand. Onze geheele sterkte stond tegen hem over, alle reserven rukten vooruit.

Plotseling kwam Sigel zelf aanrennen: „Overste von Holmstedt! neem met uw regiment die gindsche batterij! Daarbij wees de generaal eene niet ver van ons verwijderde vijandelijke batterij aan, die de flank van sterke, voorwaartsrukkende kolonnes dekte. „Het Kalb-regiment voorwaarts!" werd gekommandeerd, en na een kleinen heuvel bestegen te hebben stonden wij plotseling voor eene sterke vijandelijke afdeeling, die door eene glooijng van het terrein voor ons onzigtbaar was geweest. Een oogenblik hielden wij onzen marsch in, maar spoedig tot bezinning gekomen, rukten wij, voorafgegaan door tirailleurs, voorwaarts. De vijand loste hevige salvo's,

maar het „voorwaarts" onzer aanvoerders dreef ons, zonder ergens op te letten, op den vijand aan. De bajonet werd geveld, en onder een luid hoerah! ging het op de Zuidelijken los, die regtsomkeert maakten, en ons het veld lieten. Wij hadden evenwel nog de zware taak te vervullen, de nu nog nagenoeg 200 pas verwijderde batterij te nemen. In een défilé hielden wij een oogenblik halt en verzamelden wij ons op nieuw; tirailleurs werden vooruit gezonden, en daarna werd op nieuw geavanceerd. De paarden der batterij waren spoedig doodgeschoten, en nu ging het ten tweede male, onder een hoerah, op de batterij los. Voor wij het zelf wisten, waren wij midden tusschen de stukken in, toch vuurden de moedige kanonniers midden in die digte massa, maar zij werden, op enkele uitzonderingen na, afgemaakt. Daar wij de stukken niet mee konden nemen, werden zij langs de helling in een sloot geworpen, waar zij door den slikkerigen bodem spoedig halverwege inzakten. Wij konden helaas! niet van onzen goed gelukten aanval profiteren, daar de vijand op alle punten overwinnaar was. Wij moesten snel terugtrekken, wilden wij niet afgesneden worden. Toen wij weder op den straatweg kwamen, hadden wij een allertreurigst schouwspel voor ons.

Langs den lijnregten, breeden straatweg, trok in de grootste wanorde en met de meeste overhaasting, artillerie, kavalerie, trein, infanterie, ambulance en gewonden, op den steenen brug aan, die over den Bull-Run voerde. Ieder dacht zich aan den anderen oever dezer snelstroomende rivier het veiligst. Diepe gaten werden door de goed gerigte granaten en volle kogels des vijands in deze digte massa gemaakt, en spoedig was de breede straatweg bedekt met dooden, stervenden en zwaar gewonden, waarover het geschut en de wagens der trein en der ambulance, zonder te zien waar zij reden, heenjoegen. Honderden werden onder de hoeven der paarden vertrapt of onder de raderen der voertuigen gedood; naarmate de verwarring bij ons steeg, nam de moed des vijands natuurlijk toe. Reeds werden de vlugtelingen door de geweerkogels bereikt, en was de vijand ons dus digt op de hielen, toen plotseling regts en links van

den straatweg het gedonder onzer kanonnen gehoord werd. Sigel redde het leger van een geheelen ondergang. Zijne gedecimeerde Duitsche troepen namen stelling, en door een aanhoudend vuur hielden wij den vijand gedurende nagenoeg 2 uren tegen. Men geloove echter niet, dat de uit elkander gejaagde regimenten zich nu aan gene zijde van den Bull-Run weder verzamelden en stelling namen. Integendeel, tot aan Centreville, waar zij door afdoende maatregelen ingetoomd werd, duurde deze schandelijke vlugt steeds voort. En hoe treurig liep de terugtogt over den brug af. Kanonnen en volle kaissons stortten met manschappen en paarden van den 60 voet hoogen brug, die geene leuningen had, en kwamen teregt op honderden, die al zwemmende den anderen oever trachtten te bereiken en natuurlijk gedood werden. De kavalleristen sprongen als bezetenen tusschen de massa's infanterie rond; deze vlogen natuurlijk uit elkander en vonden in het natte graf den dood. Onwillekeurig doet deze verwarring en hare doodelijke gevolgen ons aan den Beresina denken.

Beschermd door het nachtelijk duister, kwamen wij, na zware verliezen geleden te hebben, maar met het bewustzijn meer dan onzen pligt gedaan te hebben, bij den Bull-Run aan. Haastig, zoo al niet eenigzins overhaast, trokken wij de rivier over. De vijand, eveneens zeer verzwakt door zijne groote verliezen, gaf de vervolging op. Eindelijk hadden wij rust en volgden wij het verslagene leger naar Centreville, waar wij verscheidene dagen kampeerden.

Gedurende deze twee dagen verloor het leger 20,000 man, dus nagenoeg $^1/_4$ zijner geheele sterkte. Ons regiment verloor 6 officieren, 75 dooden, 116 gewonden en 93 vermisten; in Centreville telden wij nog maar 380 man. De Duitsche regimenten hadden gemiddeld de grootste verliezen geleden. Eerst in Centreville vernamen wij den verderen loop van den slag, die zoo ongelukkig voor ons afliep. Om 5 uur brak de vijand ons centrum, dat zeer verzwakt was, door; en terwijl hij zijne geheele magt tegen onzen linkervleugel gebruikte, trok deze terug, op hetzelfde oogenblik, dat wij de batterij

namen; dit was de reden waarom wij zoo plotseling regtsomkeert maakten. Door het opdringen van den intusschen geslagenen regtervleugel tegen den straatweg, veranderde de overhaaste terugtogt in eene algemeene en niet te beteugelen vlugt, die onze nederlaag volkomen maakte. Wij Duitschers droegen den roem van dezen dag, daar wij verhinderd hadden, dat het verslagen leger geheel vernietigd werd. De daden der Duitsche regimenten zijn, even als zoovele andere, niet erkend geworden; wij bleven wat wij waren „*the damned dutchmen.*" Zoo was dan op nieuw de hoop, Richmond te nemen, verijdeld, en gingen wij eene treurige toekomst tegemoet. Het was duidelijk dat de oorlog van langen duur zou zijn.

Het volk was zeer ontevreden over dezen op nieuw verloren bloedigen slag. Men verlangde, dat de aanvoerders rekenschap hunner daden zouden afleggen, men sprak van verraad en verstandhouding met den vijand. De president beval, deels om de publieke opinie te bevredigen, deels om zelf te weten te komen hoe de zaak in elkander zat, dat een krijgsraad de zaak zou onderzoeken. De uitslag van dit onderzoek was, dat generaal Porter gekasseerd, Mc'Dowell (1) van zijn kommando ontzet en verscheidene onderbevelhebbers uit den dienst ontslagen werden. Hiermede waren de slagtoffers van den tweedaagschen slag aan den Bull-Run gewroken. De Amerikaansche Regering en de natie waren ongehoord langmoedig; eerstgenoemde stond dan ook onder den invloed van onbekwame generaals, van allerlei intrigues en verraad, en eerst den inval der Zuidelijken in Pennsylvanië en den slag van Getteysburg verscheurden plotseling het fijngesponnen net dier vampyrs, die jaren lang, ten koste hunner eer, teerden op het bloed der natie. Voor het evenwel zoover kwam, moest er nog menigen bangen strijd gestreden worden.

---

(1) De algemeene opinie in het leger na den slag bij den Bull-Run was, dat Mc'Dowell door verraad den nederlaag van het leger der Unie bewerkt had. Velen willen gezien hebben, dat hij met een witten zakdoek den vijand teekens gegeven heeft, maar dit is, zooals zooveel in den Amerikaanschen Oorlog, in een geheimzinnig duister gehuld.

Lee trachtte intusschen met zijn leger bij Chantilly, 5 mijlen westelijk van Centreville, door te breken, ten einde gelijktijdig van het westen tegen Washington te kunnen opereren. Hij ontmoette evenwel bij Chantilly in den nacht van 31 Augustus, een heftigen tegenstand. Eenige korpsen van het leger van den Potomac stonden bij Fairfax Court House; bij de nadering van Lee marscheerden deze naar Chantilly. Onder een hevigen regen had er een kort maar bloedig gevecht plaats, dat met het terugtrekken van de troepen der Geconfedereerden eindigde. Deze wendden zich nu noordwaarts ten einde ergens eene plaats te vinden om den Potomac over te trekken en den krijg naar de Noordelijke Staten, het allereerst naar Maryland, te verplaatsen. Bij dit gevecht verloren wij een onzer uitstekendste generaals, den generaal Stevens. In het vuur der vervolging kwam hij te digt bij de vijandelijke stukken; door eene granaat getroffen zonk hij onmiddellijk ter neder. Den volgenden dag werd het lijk van den dapperen generaal gevonden en naar Washington gezonden, waar men het met militaire eer ter aarde bestelde.

Het bleek nu duidelijk, dat Lee voornemens was in Maryland of Pennsylvanië te vallen, waarom dan ook Mc'Clellan dadelijk met zijn leger opbrak en den Potomac bij Washington en Georgetown overtrok. Het korps van Jackson trachtte ons te noodzaken gedurende dezen veldtogt werkeloos te blijven, door ons steeds in te sluiten, en ofschoon wij den 6den September het nagenoeg 25 mijlen van ons verwijderde gebulder der kanonnen vernamen, konden wij toch niet aan den slag deelnemen, daar Jackson ons elken nacht alarmeerde en ons op alle wijzen verontrustte.

Den 4den September bereikten wij, na eenige zeer vermoeijende marschen, de hoogten bij „Halls Hill" tegenover Washington. Wij bouwden ons hier, na het struikgewas weggekapt te hebben, hutten, en kampeerden aldaar tot 10 September. Den 8sten dezer maand had de bloedige slag bij Antietam plaats. Lee werd hier totaal verslagen en moest den terugtogt aannemen. Hij trok door het Shenandoahdal terug tot aan den Rap-

pahannock, en bezette, gevolgd door het leger van Mc' Clellan, de hoogten bij Fredericsburg. Mc'Clellan had intusschen, de intrigues, die tegen hem gesmeed waren, moede, zijn ontslag verzocht en gekregen; het bevel over het leger van den Potomac werd nu opgedragen aan den generaal Burnside, den dapperen kommandant van het 9de legerkorps, dat zich voor Richmond lauweren verworven had. Nieuwe hoop bezielde nu weder het leger en het volk; de vijand was verslagen, wij volgden hem en meenden reeds de grootste voordeelen behaald te hebben. Maar het ongeluk, in de gedaante onzer generaals, vervolgde ons; de slag bij Fredericsburg vernielde in eenen dag onze schoonste verwachtingen, en besloot het ongeluksjaar 1862 op eene voor ons hoogst treurige wijze.

Den 10den September marscheerden wij van Halls Hill weg, en bereikten den 11den weder Centreville. Hier werden tenten gebouwd en een formeel kamp opgeslagen. Onze brigade, generaal Stahl, was het verst vooruitgeschoven, de rest der divisie lag bij Fairfax Court-House, waar Sigel zijn hoofdkwartier had. De „*Army of Virginia*" was opgelost en Pope zelf was voorloopig ter dispositie. Daar wij gedurende de laatste maanden zooveel ellende en ontberingen door hadden moeten staan, gelastte Sigel, dat voorloopig geen dienst zou verrigt worden, behalve de kamp- en voorpostendienst, opdat wij zooveel mogelijk rust zouden kunnen houden. Er ontstond nu evenwel zulk eene lauwheid, dat Sigel dit bevel binnen weinige dagen in zoover veranderde, dat er nu, om den geest levendig te houden, elken dag 2 uren geexerceerd werd. In Centreville kwamen onze rekruten aan, die wij hier oefenden. Menige desertie had plaats, eenige dezer pligtverzakers werden evenwel weder gevangen genomen en in de legerplaats bij Alexandria, bij vonnis van den krijgsraad, aan den Potomac doodgeschoten. Van den vijand hadden wij weinig of geen last, slechts eenige kavallerie patrouilles lieten zich af en toe zien, maar deze werden door onze voorposten spoedig verdreven. Den 17den had er eene groote parade en inspectie voor den generaal Sigel plaats. Hij

inspecteerde de regimenten zeer nauwkeurig, en beval het nog ontbrekende onmiddellijk te laten aanvragen. Na de parade reed de generaal onze legerplaats binnen, waar hij door het officierkorps te dineren gevraagd werd. 's Namiddags kwam hij in het kamp en sprak bij het regiment aan. Hij prees onze gewilligheid, krijgstucht en dapperheid zeer, vooral gedurende den laatsten slag aan den Bull-Run. Hij hoopte dit steeds van ons regiment te kunnen zeggen en verzocht ons de ondank der Amerikanen, die al wat Duitsch was in de Vereenigde Staten verachtten, niet door nalatigheid te beantwoorden, maar te toonen wat Duitsche ijver, Duitsche kracht en Duitsche krijgstucht vermogen; wij hadden aan hem het beste voorbeeld; hij zelf was altijd en overal teruggezet, maar kon zeggen, steeds zijn pligt te hebben gedaan. Een: „lang leve de generaal" was ons antwoord op zijne toespraak, waarna wij weder vrij af kregen.

Den 19den had er eene belangrijke verkenning plaats. Om 8 uur 's morgens werd plotseling de generale marsch geslagen en, met het ledergoed om, traden wij gewapend aan. Eene batterij 6ℬ begeleidde de verkenning, die zich van af den Bull-Run tot over het slagveld bij Manassas uitstrekte; men had namelijk vernomen, dat zich sterke vijandelijke detachementen hadden laten zien. Even voor 4 uur bereikten wij het slagveld. Hoe rustig de uitgestrekte vlakte ook voor ons lag, de ontelbare graven herinnerden ons toch aan de beide heete dagen van Bull-Run. De uitdrukking „graven" is echter valsch, want vele dooden waren niet begraven, maar alleen met aarde bedekt, en bij eene nadere bezigtiging zagen wij laarzen, ransels, geweren enz. van onder deze aardhoopen te voorschijn komen; de regen en storm hadden er het hunne toe bijgebragt, om de dekkende aarde van de dooden af te nemen, en wij telden honderden lijken, die aan het ontbinden waren en de lucht verpestten. Onaangenaam deed het ons aan te zien hoe wilde zwijnen, die tusschen de graven omzwierven, de lijken opwroetten. De geheel verarmde pachters uit den omtrek schaamden zich niet, dekens, mantels, geld, horologien en andere voorwerpen uit de

ransels der gesneuvelden te stelen. Vele dezer ellendelingen werden door onze soldaten op de daad betrapt en oogenblikkelijk neergeschoten. Voorloopig werden zij daarvoor met arrest gestraft, maar in Centreville teruggekeerd, weder ontslagen.

Bij onzen marsch tegen Gainersville stieten wij tegen eenige vijandelijke veldwachten, die dadelijk op ons vuurden. Twee stukken geschut kwamen in batterij om ons te verjagen, maar niet zoodra was onze batterij opgesteld, of de vijandelijke detachementen verdwenen, en kwamen niet weder te voorschijn. Het bleek dus, dat de groote sterkte der vijandelijke detachementen niets dan een praatje was. Er werd besloten den nacht op het slagveld door te brengen en den volgenden dag den terugmarsch weder aan te nemen.

's Avonds bezochten wij de plaats waar ons regiment in het vuur had gestaan, en daar de lijken hier ook nog voor een gedeelte onbedekt waren en vele zelfs herkend konden worden, zoo werden zij begraven, en vervaardigden wij in allerijl van eenige planken een ruw kruis, waarin de volgende volzin gesneden werd: *To the braves comrades of the* 41*ts regiment N. Y. Vols. who fell here on the* 29*th and* 30*th of August* 1862." Waarschijnlijk staat heden ten dage dat kruis daar nog, in 1865 heb ik het er ten minste nog gezien. Daar wij verscheidene ledige wagens medegenomen hadden, zoo werden vele geweren en bruikbare voorwerpen bijeenverzameld, en op bevel van den kolonel naar Centreville gezonden. Het gevolg daarvan was, dat eenige dagen later al het bruikbare materieel en de munitie van het slagveld gehaald en de dooden begraven werden. Het getal dezer laatsten bedroeg meer dan 5000.

Den volgenden morgen namen wij den terugmarsch aan, en bereikten 's avonds Centreville. Wij moeten hier nog eene vermetele daad der Geconfedereerden vermelden; zij mag ten bewijze strekken van de sluwheid en vermetelheid der vijandelijke generaals; wij, vooral de kavallerie, deden hun dergelijke dingen niet na. Sheridan bragt onze kavallerie eerst in bruikbaren staat. Dat de elementen, waaruit zij bestond, goed waren, be-

wijzen de flinke ondernemingen, die hij later met haar uitgevoerd heeft.

In den nacht van 26 September reed een kavallerie-regiment plotseling door de legerplaats bij Fairfax Court House. Het maakte halt op het groote plein voor het hoofdkwartier, en verspreidde zich daarna onder een verschrikkelijk gegil over de verschillende legerplaatsen, alles nedersabelende wat hun in den weg kwam. Overal ontstond natuurlijk eene verschrikkelijke verwarring; alle tegenstand was te vergeefs, want het gegil der vijandelijke kavallerie, dat men van alle kanten hoorde, deed vermoeden dat zij zeer talrijk waren. De Geconfedereerden staken daarop de legerplaats in brand, namen verscheidene paarden en gevangenen mede en waren in een oogenblik weder verdwenen. Een uur later was alles voorbij, en de rookende overblijfselen der tenten en hutten waren de getuigen van deze vermetele daad. Eerst den volgenden morgen vernamen wij hoe de zaak eigenlijk in elkaâr zat. Een spion werd gevangen genomen, en deze verklaarde ons de zaak op de volgende wijze.

Generaal Stuart, de beroemdste kavallerie-generaal der Geconfedereerden, was reeds lang van plan geweest ons op deze manier te overvallen, en de gepasseerde nacht was door hem ter volvoering van zijn plan uitgekozen. Om 10 uur kwam een als boer verkleede kavallerist bij een onzer piketten en gaf voor, dat zijne plaats zich binnen onze liniën bevond; daar hij het contresigne niet wist, was hij overal terug gewezen, en nu verzocht hij de soldaten het hem mede te deelen. Daar men hem evenwel niet vertrouwde werd hij gevangen genomen en vastgehouden tot de vedet afgelost werd. Hierop had de man gerekend. Toen de aflossing kwam luisterde hij het contresigne af, sloop weg, en kon door de hem zoekende kavalleristen niet weder gevonden worden; deze bekommerden zich dan ook niet verder om het gebeurde. De slimme kerel kwam op die wijze in onze legerplaats, verkende het terrein, stal een paard en reed op eene andere plaats door onze voorposten naar zijn regiment dat hem reeds wachtte.

Om 11 uur kwam een klein detachement, naar het

scheen kavallerie der Unie, aan de voorposten linie; zij hadden blauwe mantels om, werden door de vedetten aangehouden en naar het contresigne gevraagd. Generaal Stuart gaf zelf het herkenningsteeken. Daarop reed hij terug en haalde de rest van zijn regiment. Door den officier, kommandant der veldwacht, aangehouden, gaf hij nogmaals het contresigne terwijl hij voorwendde met zijn regiment eene verkenning buiten de voorpostenlinie gemaakt te hebben. Op het plein, waar hij halt hield, liet hij de mantels omkeeren, zoodat de grijze kant naar buiten kwam, en nu ging het onder een geschreeuw, dat hooren en zien verging, op onze legerplaats aan. De afloop dezer vermetele daad is reeds medegedeeld. De beide kavalleristen kwamen onmiddellijk voor een krijgsraad en werden tot drie jaren vestingarbeid, op Dry Tortugas, veroordeeld. De spion werd opgehangen en, wat de hoofdzaak was, men had weder wat geleerd.

Spoedig zou de werkeloosheid in Centreville ophouden, want den 1sten October kregen wij order naar Gainersville te marscheren. 's Avonds bereikten wij die plaats. Wij bemerkten nu spoedig al het onaangename van het klimaat van Virginië. De zomers zijn heet, de winters zeer koud, dikwijls kouder dan in Noord-Duitschland, en de overgang van den zomer tot den winter is in den herfst te ruw, dan dat hij niet gevoeld zou worden. De dagen zijn, vooral tegen den middag, zeer aangenaam, de avonden en nachten daarentegen zeer koud en vochtig. Tegen het laatst van October sneeuwde en vroor het reeds vrij sterk. Daar wij nog geene nieuwe dekens gekregen hadden, want de oude waren gedurende de vermoeijende marschen en veldslagen verloren gegaan, hadden wij veel van den invloed van het ongunstige weder te lijden; het eenige wat ons verwarmde was heete punsch, dat dan ook in groote hoeveelheid verorberd werd. Gainersville is een klein dorp, dat uit een twaalftal huizen bestaat; de streek is zeer arm, daar beide legers hier meermalen doortrokkken en Gainersville, gedurende den oorlog tot 1864, steeds een gewigtig punt geweest is. Water was er weinig, en het weinige dat er was, zeer slecht. Het nieuw opgerigte 153ste Pensylvania-regi-

ment kwam den 3den October hier aan en werd bij het korps van Sigel, dat nu voltallig was en belast was met de dekking van Washington, ingedeeld.

Eenige onbeduidende schermutselingen hadden in den omtrek plaats. Zij hadden hoegenaamd geene gevolgen, maar waren het voorspel van een winterveldtogt, waaraan wij nu nog niet geloofden, want de winter in Virginië was te fel, dan dat men groote operatiën kon ondernemen.

Den 5den October marscheerden wij af. Wij passeerden Haymarket, een oud dorp dat geheel afgebrand was, en waarvan de puinhoopen nog voor een gedeelte rookten. Dit dorp was den 3den October in brand gestoken door een vroegeren Oostenrijkschen officier, Baron J...., die zich bij den staf van Blenker bevond. Hij kommandeerde eene kavalleriepatrouille, en daar een boer van het dorp hem 's avonds geene huisvesting wilde verleenen, gaf hij den man eene oorvijg, waarop deze zich verweerde. Baron J... gelastte daarop zijne manschappen het „nest" in brand te steken en reed weg. Niettegenstaande de inwoners al het mogelijke in het werk stelden den brand te blusschen, nam het vuur hand over hand toe. Haymarket brandde geheel af en honderden werden van hunne have beroofd. De kommandeerende generaal was over het voorgevallene ten zeerste vertoord; ook in Washington werd het zeer slecht opgenomen. Baron J... werd voor den regter gebragt en tot drie jaren tuchthuisstraf te Sing-Sing veroordeeld, omdat hij een burger geslagen en het eigendom van anderen op eene willekeurige wijze door vuur beschadigd had. Te vergeefs trachtte de militaire overheid tusschen beide te komen. Baron J... werd naar Sing-Sing vervoerd. 's Avonds van bovengenoemden dag kwamen wij te Aldie aan, waar het geheele korps geconcentreerd was. Aldie is een fraai aan den straatweg naar Fairfax Court House en Washington gelegen dorp; daar wij hier verscheidene dagen moesten blijven, werd ons gelast hutten te bouwen. Van uit Aldie deden wij vele verkenningen naar Uptown en Leesburg. Die naar Uptown waren zeer interessant, daar hier verscheidene dames zich van onze officieren trachtten meester te ma-

ken, om ze vervolgens aan de zich verscholen houdende kavalleristen der Unie uit te leveren; dit verraad mislukte die dames evenwel geheel, daar de vijandelijke soldaten integendeel door ons gevangen genomen werden; de schoonen straften ons door hunne verachting, en dat wel door ons die op eene zeer onbetamelijke wijze te toonen. Daar onze kavallerie bevond, dat de vijandelijke detachementen ver van Aldie verwijderd waren, werd de verkenning opgegeven en kwamen wij 's avonds te Aldie terug. Den 25sten verlieten ons de andere regimenten, die naar Fairfax Court House marscheerden; alleen de batterij Schirmer en de Mounted Rifles bleven hier, onder kommando van den kolonel Gilsa. Den 27sten deden wij verscheidene verkenningen, waardoor wij te weten kwamen, dat Lee stelling genomen had aan de andere zijde van den Rappahannock en dus eene bijna onneembare positie bezet had. Wij bleven nog tot in het midden der volgende maand in Aldie. Gedurende dien tijd werd er zeer veel geexerceerd. Wij oefenden ons verder in den vestingarbeid, voornamelijk in het maken van ingravingen, gedeeltelijk om ons daarin te oefenen maar ook om onze zwakke legerplaats te versterken. Den 16den November marscheerden wij af naar Chantilly, waar reeds een gedeelte van ons korps lag. Gedurende den geheelen marsch regende en sneeuwde het, waardoor het gaan zeer moeijelijk viel. 's Avonds bereikten wij Chantilly, en daar het weder zoo nat en koud was, bouwden wij ons hutten van cedertakken en stroo. Wij leden veel gebrek, daar er weinig water was en de omtrek zeer weinig hout opleverde. De voorpostendienst was zeer bezwarend, aangezien wij $1^1/_2$ mijl moesten marscheren, voor wij de veldwachten bereikten; niet alleen bevond zich in den omtrek der veldwachten volstrekt geen water, maar er mogt ook geen vuur gebrand worden. Bijna iederen dag werden van uit Chantilly verkenningen gemaakt; eene strekte zich zelf uit tot Aldie, welk dorp dadelijk na onzen afmarsch door den vijand bezet was. Wij overvielen hem daar; een gevecht werd geleverd en met verlies van vele gesneuvelden en gewonden liet de vijand ons het veld. Denzelfden avond marscheerden wij terug en namen verscheidene gevange-

nen mede, die allen zonder uitzondering tot het korps van Jackson behoorden.

Bij eene groote manoeuvre voor Sigel en vele andere Amerikaansche generaals, hadden wij de eer het beste te voldoen. Wij werden bij eene legerorder geprezen, en onze kolonel bedankte ons voor den ijver, die wij aan den dag gelegd hadden. Een feestelijk zamenzijn, waaraan de kolonel deelnam, besloot dezen dag, en vergeten was alle ellende der laatste maanden; spoedig evenwel werden wij weder aangemaand met ernst aan den oorlog te denken.

„To be ready at a moment's notice". Deze order kregen wij den 28sten November van het hoofdkwartier van het Potomac-leger. Een dergelijk bevel, dat ons aanmaande steeds marschvaardig te zijn, was in den toestand, waarin wij ons bevonden, geene kleinigheid. De ransels moesten dag en nacht gepakt zijn, ieder moest, ofschoon er iederen dag schietoefeningen plaats vonden, 80 patronen hebben; de tenten die over onze hutten waren opgeslagen, moesten zoo ingerigt zijn, dat zij ieder oogenblik opgerold konden worden, daar wij ons 15 minuten na het slaan van den generalen marsch, reeds op marsch moesten bevinden. Het marschreglement en de krijgsartikelen werden voorgelezen en niemand mogt de legerplaats verlaten. Den 19den hield de generaal Sigel nog eene inspectie en dienzelfden avond kregen wij de ontbrekende dekens en schoenen. Men had alzoo tot een winterveldtogt besloten.

Generaal Burnside lag intusschen met zijn leger aan deze zijde van den Rappahannock, en bedreigde de stad Fredericsburg, zoo zij niet binnen eenige dagen capituleerde, met een bombardement. De ontwijkende antwoorden van Lee, deden de uitvoering van dit bevel elken dag verschuiven. Het leger van Burnside was in drie groote divisiën gesplitst. Generaal Summer kommandeerde de regter, generaal Franklin de linker divisie, terwijl het centrum gekommandeerd werd door generaal Hooker, ook *„Fighting Joe"* genaamd. Wij vormden voorloopig de reserve. Reeds sedert eenige dagen was men begonnen zich voorwaarts te bewegen, maar de

pontons, die noodig waren om de troepen over te zetten, waren nog niet van Washington aangekomen. — Den 1sten December kregen wij eindelijk de zoo lang gevreesde marschorder. Het was een koude, voor een marsch zeer geschikte dag. Het korps werd bij Fairfax Court House verzameld, aangezien de troepen daar, in Centreville en in Chantilly lagen. Hierdoor ontstond een oponthoud van verscheidene uren, zoodat Sigel besloot, dien nacht hier te kamperen. Wij betrokken ons bivouac in een bosch, maakten groote vuren aan en legden ons neder. Den volgenden dag lag een hoog sneeuwdek over ons heen. Zoolang wij daaronder lagen had het ons warm gehouden, maar nauwelijks opgestaan, werden wij door eene hevige koude bevangen, die wij evenwel spoedig meester waren. Het begin van den winterveldtogt beloofde dus niet veel. Om 7 uur marscheerden wij af en bereikten 's avonds het 18 mijlen verwijderde Occoquan. Dit plaatsje ligt in eene zeer romaneske landstreek en wordt doorsneden door een snelvlietenden bergstroom van denzelfden naam. Wij legerden ons aan gene zijde van dien stroom doornat en vermoeid om een vuur.

Den volgenden dag ging het weder verder door moerassen en poelen; de laatsten vulden wij met dennentakken, waardoor zij begaanbaar werden. Zulks nam evenwel niet weg, dat zij onzen marsch zeer ophielden. Zes mijlen legden wij af door een digt en ongebaand woud, de paarden moesten afgespannen worden, wilde men het geschut medevoeren. 's Avonds om 10 uur kregen wij 2 uren rust, waarna onder eene hevige sneeuwjagt den geheelen nacht verder doorgemarcheerd werd. Den volgenden morgen moesten wij een ondiepe arm van den Broad-Run doorwaden. Wij kwamen tot aan de heupen in het water. Men kan ligt begrijpen, dat het niet alles was in December een ijskouden bergstroom te doorwaden; maar wij waren reeds gehard. Zonder te rusten marscheerden wij verder tot aan den middag. Eindelijk bereikten wij om 5 uur het bivouac, maar daar wij de voorposten moesten betrekken, hadden wij er niet veel aan. Eerst den vólgenden morgen kregen wij iets te eten, en om 7 uur waren wij weder op de been. Daar het gedurende

den geheelen nacht geregend had, viel de marsch ons heden nog moeijelijker dan gisteren. Velen onzer bleven, uitgeput van vermoeijenis, liggen; niets vermoeide ons meer dan het aanhoudend blijven steken der artillerie, die dikwijls niet voort kon. Tegen 8 uur 's avonds bereikten wij in de duisternis Dumfries. Aan gene zijde van dit stadje, nagenoeg 6 mijlen van den Potomac verwijderd, betrokken wij weder een bivouac. Allerlei soort van signalen werden opgelaten en gedeeltelijk van den Potomac beantwoord. Ik stond dien nacht op post voor de tent van den generaal en hoorde dezen zeggen, dat Burnside van plan was aan te vallen, en hij hoopte nog tijdig genoeg op het slagveld te kunnen aankomen. Den volgenden morgen om 2 uur waren wij reeds weder op marsch. Deze marsch, die tot aan den middag met den hevigsten regen gepaard ging, duurde tot in den nacht. Dien nacht namen wij een prachtig Noorderlicht waar. Laat in den nacht bereikten wij Stafford Court House, een plaatsje in Stafford County gelegen. Wij marscheerden echter verder door, tot 3 mijlen achter dit plaatsje, waar wij halt hielden en spoedig, ten gevolge van de groote vermoeijenissen van den dag, in een diepen slaap gedompeld waren. Generaal Sigel kreeg bevel hier eenige dagen te vertoeven, daar de pontons nog niet aangekomen waren; wij moesten ons evenwel voor den afmarsch gereed houden.

Wij leden dien dag weder honger, daar de trein eerst den volgenden dag aankwam. De landstreek was zeer arm, 5 mijlen in den omtrek was geene boerenplaats te zien en vond men er dan nog eene enkele, dan was er toch niets van te halen. Onze brigade kreeg order den volgenden avond weder af te marscheren, terwijl de rest van het korps te Stafford Court House bleef.

Den 10den December kwamen de pontons eindelijk aan, en dadelijk nam men de noodige maatregelen voor het slaan eener brug. Wij kwamen bij tijds bij den Rappahannock aan. Een digte nevel, die ons zeer goed te pas kwam, hing over de breede rivier, maar nauwelijks waren wij met het slaan der brug be-

gonnen of de nevel trok gedeeltelijk op, waardoor de waakzame posten aan den anderen oever onmiddellijk ons voornemen ontdekten. Oogenblikkelijk vielen twee schoten, die door salvo's geweervuur gevolgd werden en de pioniers in hunnen arbeid stoorden. Onze artillerie liet nu ook niet op zich wachten, honderdtachtig vuurmonden wierpen hunne projectielen in Fredericsburg, en, ofschoon de pioniers hunnen arbeid onder bescherming der artillerie weder begonnen, konden zij toch niet blijven voortwerken. De vijand leed weinig van ons vuur, daar hij veel hooger stond dan wij, en ons geschut de, achter huizen enz., bedekt opgestelde schutters niet verjagen kon.

Burnside, die in persoon aanwezig was liet den brugbouw, nadat hij zich van de onmogelijkheid er van overtuigd had, opgeven. Men kwam nu op het denkbeeld, de troepen door middel van pontons over te zetten. Een Michigan-regiment (ik meen het 7de regiment) bood zich vrijwillig aan, het eerst den overtogt te wagen. De gevaarlijke onderneming ving onder een luid hoerah aan. Aangemoedigd door het idée, dat de overtogt onder de oogen van het geheele leger, dat op eene hoogte aan deze zijde der rivier stond, geschiedde, gelukte het den dapperen soldaten, zich niet storende aan de kogels der vijandelijke scherpschutters, die hun hevig beschoten, den anderen oever te bereiken; zij verdreven met de bajonet de vijandelijke schutters uit hunne schuilhoeken. Het overige gedeelte van het leger volgde nu, en zonder verdere stoornis was in den laten avond de Rappahannock overgetrokken. *Dien nacht bivouacqueerden wij onder de vijandelijke kanonnen.* Gedurende den overtogt was reeds geen schot meer gevallen, en ook dien nacht even als den volgenden dag heerschte in het leger de grootste stilte; dat voor ons des te meer beteekenis had, naar mate wij onzen eigenaardigen toestand beter inzagen. Er waren fouten gemaakt, de vijand had die opgemerkt, en gedurende den slag bij Fredericsburg moesten wij ze met zware offers boeten.

Wij behoorden bij de divisie van den generaal Meade. In den morgen van den 14den begon de gedenkwaardige

slag, die steeds in de krijgsgeschiedenis zal geroemd worden als een voorbeeld van dapperheid van ons leger. Generaal Franklin viel 's morgens met zijne divisie de vijandelijke stelling in front aan, maar werd, na zware verliezen geleden te hebben van den bedekt opgestelden vijand, teruggeslagen. Om aan te vallen moesten wij steeds bergopwaarts. De vijand liet ons tot voor de kanonnen komen om des te zekerder schot te hebben. Een tweede aanval mislukte eveneens. Ook de divisie Meade, ondersteund door andere troepen, beproefde een aanval op de vijandelijke batterijen, maar met een verlies van ongeveer 2000 man werden wij teruggeworpen en in wanorde vlugtten wij terug, de ons ter hulp snellende troepen medeslepende. Aan den regtervleugel en aan het centrum had intusschen een dergelijken strijd plaats. De sterke stelling des vijands was schier onneembaar en elke nieuwe aanval werd door duizende offers betaald, zonder dat wij er ons doel eenigzins door nader kwamen. Woedend over de geledene nederlagen, verzamelden wij ons spoedig weder; de geslotene kolonnes bestormden op nieuw met gevelde bajonet de vijandelijke verschansingen, om eenige minuten later, bij duizenden door de vijandelijke kartetsen weggemaaid te worden. Intusschen stonden wij in Fredericsburg, waar steeds nieuwe overblijfselen van regimenten met aan flarden geschoten vaandels aankwamen. Zij bragten ons berigt van de mislukte aanvallen tegen den regter vleugel en het centrum.

De volgende dag was een Zondag. Van weerszijden werd overeengekomen dezen dag te wijden aan het opzoeken en transporteren der gewonden. Eene geheimzinnige stilte heerschte in het leger; men vertelde dat Burnside besloten had den volgenden dag op nieuw aan te vallen, om den nederlaag van den vorigen dag te wreken. Wij waren op nieuwe, bloedige maar vergeefsche aanvallen voorbereid. Het was geen gevoel van vrees, dat deze geruchten deed verspreiden, het was de woede over de bedaardheid van den overwinnaar, die ons allen bezielde. De dag verliep intusschen, de nacht brak aan, en wij kregen bevel ons gereed te houden. Te vergeefs

wachtten wij op het eerste schot. Alles bleef stil. Het leger van den Potomac begon den terugtogt. De zuidewind was ons gelukkig gunstig, zoodat de vijand onzen stillen aftogt niet bemerkte; honderdmaal zag ik gedurende den marsch over den pontonbrug naar de gindsche ons zoo bekende vuurmonden, maar gelukkig te vergeefs. De vijand scheen onzen terugtogt niet te bemerken, want anders waren wij zeker geheel vernietigd geworden. Toen ik aan den anderen oever van den Rappahannock aankwam, had ik een gevoel alsof ik de hel ontkomen was. Wij waren nu weder in veiligheid.

Het leger had nagenoeg 12.000 man verloren, zonder er iets door gewonnen te hebben. Wij verloren 10 dooden, 80 gewonden en verscheidene vermisten bij een enkelen aanval, die nauwelijks 5 minuten duurde. Burnside, die, al was hij voor de betrekking van opperbevelhebber ongeschikt, toch een edel man was, erkende, dat hij voor zijne betrekking niet deugde en verzocht de regering hem van het opperbevel te ontheffen. Eerst later vernam men, dat Burnside uit Washington tot dezen dolzinnigen aanval genoodzaakt was geworden; hij beschouwde zulks evenwel niet als eene verontschuldiging voor zich; later ondernam hij nogmaals een flankaanval tegen Fredericsburg, maar deze mislukte ten gevolge van het ongunstige weder. Hij had toen verscheidene dagen noodig om het leger uit het slijk, waarin het letterlijk bleef steken, te halen. Hongerig kwamen wij weder in onze winterkwartieren aan. Generaal Hooker kreeg het kommando over het leger, en de veldtogt van 1862 was hiermede geeindigd.

Mismoedig en ontsteld marscheerden wij naar Stafford terug; men deelde ons mede, dat wij daar de winterkwartieren zouden betrekken. Wij ontvingen bijlen en bouwden ons midden in een dennenwoud blokhuizen. Deze waren spoedig klaar, en werden dagelijks verbeterd. Er was hout genoeg, zoodat wij daar niet spaarzaam mede behoefden te zijn. De voegen werden aangeslagen en met leem digtgesmeerd; terwijl het dak werd vervaardigd van het linnen der tenten. Het liet

licht genoeg door om tevens als venster te kunnen dienen. De schoorsteenen werden vervaardigd van steen en van hout, de laatsten werden dik met leem besmeerd, zoodat, wanneer het hout verkoold was, de wand van leem als schoorsteen bleef staan. Meestal bewoonden vier man een blokhuis.

Het korps van Sigel werd het 11de korps van het leger van den Potomac. In de slagen van Chancellorsville en Getteysburg verwierven wij ons een naam, maar in den laatsten slag leed het korps zooveel, dat het weder opgelost moest worden. Prins Felix von Salm-Salm kreeg het kommando over het 8ste New-Yorker regiment, vroeger het regiment van Blenker.

Er werd braaf geexerceerd en iedere week werden twee nauwkeurige inspektiën gehouden; wij kregen nieuwe uniformstukken, dekens, mantels en ransels, en wij zouden ons in Stafford-Court-House zeker zeer aangenaam gevoeld hebben, ware het niet, dat wij zoo menigen trouwen vriend misten, die nu op de slagvelden van Krosz-Keys, Sulphur Spring, Manassas en Fredericsburg in het graf rustte.

Aanvankelijk was er gebrek aan levensmiddelen, daar de trein niet genoeg kon opleveren en de weg van Aquia Creek aan den Potomac naar hier, waaraan ijverig gewerkt werd, nog niet klaar was. Wij misten het meest de tabak en even als vroeger rookten wij weder gedroogde thee- en laurierbladeren, totdat de marketenters ons weder van dit kostelijk artikel voorzagen. Whiskey werd volop geleverd, maar helaas werd er zooveel misbruik van gemaakt, dat men ons dezen drank moest onthouden, en wij er iedere week slechts kleine rations van ontvingen.

Gedurende den Kerstavond dachten de meesten onzer zeker aan het vaderland terug, en als daar waarschijnlijk de kerstboom brandde, amuseerden wij ons met dennenboomen te verlichten door middel van vetkaarsen en ze te versieren met whiskey-flesschen, krackers, tabak en sigaren. Daarop ontstaken wij groote vuren, waarom wij ons legerden en onder het rondgaan der flesch herdachten wij het verledene, totdat de taptoe, die dien avond

om 10 uur sloeg, ons weder naar onze blokhuizen riep, waar wij onder de meest verschillende, meestal weemoedige, gedachten insliepen. Den volgenden dag werd er eene groote parade gehouden, de kompagnieskommandanten gaven hunne kompagniën tabak, sigaren en eenige vaten bier, de muziek speelde tot laat in den nacht en de aangename oogenblikken van Hunters Chapel schenen zich nog eens en voor het laatst te zullen herhalen. Er was echter op elk gezigt eene zekere ernst te lezen; hij, die den dood eens in het gezigt gezien heeft, bespot hem niet weder ligtzinnig, zooals zulks vroeger wel eens, bij het zingen onzer soldatenliederen, geschiedde. Gedurende den Sylvester-avond (1) hadden wij weder zulke aangename oogenblikken. Daar wij sedert eenige dagen niets meer konden krijgen, werd het overschot onzer dranken verschonken en de laatste tabak en de laatste sigaren gerookt. Het jaar 1862, een jaar dat voor ieder, die den Amerikaanschen oorlog medegemaakt heeft, onvergetelijk is, nam afscheid van ons. Wij gingen het tweede oorlogsjaar te gemoet, en dat wel onder de ongunstigste omstandigheden.

Nimmer beleefden wij een treuriger nieuwjaar dan in 1863. Het voortdurend onaangename natte weder en de strenge wachtdienst waren, even goed als het eeuwigdurende exerceren, het mogt fraai of leelijk weder zijn, zeer geschikt om ons het leven ondragelijk te maken. Onze blokhuizen waren nu geheel in orde, zoodat men teregt verbaasd mogt zijn over de vlugge en toch goede wijze, waarop zij in elkander gezet waren. Te velde leert de soldaat spoedig, en men mag verzekerd zijn, dat hij zeer gauw weet, hoe iets zamengesteld moet wezen, om er het meeste praktische nut van te kunnen trekken. Daar Stafford Court House nagenoeg 10 mijlen van den Potomac verwijderd is en deze rivier bij Hopes Landing eene goede ankerplaats, zelfs voor grootere schepen, aanbiedt, zoo werd onze communicatie-basis natuurlijk

---

(1) Oudejaarsavond.

naar Hopes Landing verplaatst, en gaven wij dagelijks groote detachementen arbeiders om plankroads te vervaardigen, daar de wegen, in zooverre er wegen waren, onbegaanbaar waren. Daar de bouw dezer lange knuppeldammen, die nagenoeg 6 mijlen lang voor groote treinen bruikbaar moesten zijn, zeer langzaam vorderde, zoo leden wij groot gebrek. Nagenoeg een dozijn marketenters uit Washington hadden getracht het leger te bereiken, deze werden 's nachts bij Occoquan door guerillabenden aangevallen, van hunne paarden en goederen beroofd en gevangen genomen, Het voornemen, ons op die wijze van proviand te voorzien, moest dus opgegeven worden. Den 6den Januarij kwam de eerste bezending proviand uit Hopes Landing bij ons aan. Onze toestand verbeterde spoedig door eene meer geregelde proviandering. Vooral tabak was ons zeer welkom, de kolonel, die het ons als kersgescheuk beloofd had, voorzag er ons rijkelijk van.

In het begin van dit jaar had de volgende gewigtige gebeurtenis plaats. De president Lincoln liet de emancipatie der slaven afkondigen, waardoor de slavernij natuurlijk afgeschaft was. Het hoofddoel van den oorlog was, behalve dat men trachtte de Staten, die zich afgescheiden hadden, tot de Unie terug te brengen, de bevrijding der slaven. Deze laatste reden alleen was voldoende om het wapengeweld, dat aangewend werd ter opheffing dezer zoozeer tegen de menschelijkheid strijdende instelling, te wettigen. En al waren er duizenden, die tegen dezen maatregel van den President pruttelden en schreven, de beschaafde wereld verheugde zich over de afschaffing der slavernij. Bovendien maakte de oorlog de afschaffing der slavernij noodig, want hoe zuidelijker het leger kwam, des te meer zwarten kwamen bij ons leger aan. In den regel trokken de negers met hunne kinderen naar Washington, waar zij werk en levensmiddelen vonden. In latere jaren veranderde dit. Ter zijner tijd hoop ik hierop terug te komen.

Het begon ons langzamerhand zeer goed in Stafford te bevallen, en gaarne waren wij hier langer gebleven. Het scheen evenwel, dat men dacht, dat werkeloosheid

en gemak ons benadeelen zou, want plotseling werd den 11den Januarij 's morgens om 5 uur den generalenmarsch geslagen. Onmiddellijk werd alles in- en opgepakt, en in eene zwaarmoedige stemming verlieten wij onze fraaije aangename blokhuizen. Om 7 uur marscheerden wij af, en tegen den middag bereikten wij Aquia Creek aan den Potomac. De marsch was niet vermoeijend, want daar het gedurende eenige dagen hard gevroren had waren de wegen goed. Aquia Creek speelde in dit jaar eene goede rol, daar het leger van den Potomac gedurende zes maanden, van daar uit, van proviand voorzien werd. De groote haven lag vol stoom- en zeilschepen; kanonneerbooten waarborgden eene veilige passage naar Washington en het fort Monroe, terwijl van daar uit een spoorweg naar Falmouth, dus naar het gros van het leger, voerde. Het maakt altijd een aangenamen indruk op den soldaat wanneer hij zich, na sedert geruimen tijd in de wildernissen rondgezworven te hebben, plotseling in het gewone leven terug geplaatst ziet. De schepen en lange treinen werden derhalve met een luid hoerah begroet, toen wij van eene hoogte afkomende, het leven bemerkten, dat er in de haven van Aquia Creek heerschte. Wij hielden 2 uren rust en marscheerden daarna weder af. Een ligte, koude regen viel neder, toen wij aantraden en zuidwaarts naar Falmouth marscheerden om, zooals het heette, bij het leger te komen.

Na twee mijlen afgelegd te hebben, waarover wij, tengevolge van den slechten toestand der wegen, vier uren marscheerden, hielden wij bij den spoorweg halt. Men zeide ons, dat wij hier kamperen zouden. Een hevige storm zette op en het grootste gedeelte van ons regiment legerde zich, ten einde eenigszins beschut te zijn, in een diep, van alle zijden door bergen ingesloten, ravijn. Hier sloegen wij onze kleine tenten op, kookten onze koffij en legden wij ons spoedig neder. Het begon nu zoo hard te regenen, dat het veel van een wolkbreuk had en wij spoedig letterlijk in het water lagen. Daar wij reeds bij ondervinding het onaangename gevoel kenden, dat men heeft, wanneer men onder zulke omstandigheden opstaat, zoo verroerde zich niemand on-

zer, maar met onze rust was het uit. Wij wikkelden ons dieper in onze dekens en zagen, al hoorde men ook hier en daar menigen vloek, met stoïcijnsche gelatenheid ons lot te gemoet. Intusschen bleef de storm doorhuilen, hij joeg den regen tegen onze zwakke tenten, zoodat die hem dan ook al zeer spoedig doorlieten. Men moet zulk een nacht beleefd hebben, om al het onaangename er van goed te kunnen beseffen. De meeste tenten, die wat hoog of wel op het plateau waren opgeslagen, werden door den storm medegevoerd, en hunne ongelukkige bewoners werden daardoor van alle beschutting beroofd. Tegen 12 uur 's nachts woedde het onweder het hevigst en juist om dien tijd werd het welbekende signaal om aan te treden gegeven; de bevelen der officieren, die de manschappen vermaanden op te staan, werden door het gehuil van den storm schier onverstaanbaar gemaakt. Niemand verroerde zich. De overste wist niets beters te doen, dan den generalen marsch te laten slaan, en nu moesten wij onze rust wel laten varen. De kompagniën werden, ofschoon met veel moeite, verzameld en om 1 uur marscheerde het regiment naar Aquia, waar wij schepen moesten helpen lossen. Om ons voor dezen onvergetelijken nacht schadeloos te stellen, kregen wij den volgenden morgen, nadat de schepen gelost waren, een flink ration whiskey, en toen wij naar onze oude legerplaats terug marscheerden, was de goede geest bij ons teruggekeerd. Nu eerst bekeken wij op ons gemak ons gewezen nachtverblijf, dat ons nu, nadat wij ons bij groote vuren gewarmd hadden, een zeer tragi-komisch schouwspel opleverde; de meeste onzer kleine tenten waren verdwenen, wij konden alleen nog zien, waar zij gestaan hadden, terwijl kleine beekjes, de grond waarop wij gelegen hadden doorweekt hadden. Mantels en dekens waren in het slijk bedolven, en er waren verscheidene dagen noodig om ze weder goed te droogen. De gezondheidstoestand bij het regiment bleef gelukkig goed. Den volgenden dag marscheerden wij naar Brooks Station.

De winter bragt intusschen ook het zijne bij, om den buitendien reeds leemachtigen bodem zoo week te ma-

ken, dat het onmogelijk was van het eene regiment naar het andere te komen. Er werden derhalve overal knuppeldammen gemaakt, om zooveel mogelijk de communicatie te vergemakkelijken. Onze legerplaats bij Brooks Station was zeer fraai en regelmatig gebouwd, in de nabijheid van bosschen en water. Het maken van haarden en schoorsteenen verschafte ons in het begin veel moeite, daar ten gevolge van het aanhoudend sneeuwen en regenen, de leemachtige massa niet meer vasthield. Een zich in de nabijheid bevindend huis, dat gebouwd was van gebakken steen, leverde evenwel spoedig aan de geheele brigade, steenen liggers en standers genoeg op; twee dagen later was van het huis niets meer te zien dan de plaats waar het gestaan had. Elke heldere, koude dag werd gebruikt om te exerceren, en ik kan moeijelijk aannemen, dat ooit een leger, in gelijke omstandigheden verkeerende als het onze, meer gedrild is geworden.

De wacht- en voorpostendienst drukte ons het meest. De eerste strekte zich uit van Brooks-Station naar Falmouth. Een nagenoeg 180 voet hooge en 500 pas lange spoorwegbrug voerde over den Potomac-Creek. Deze brug diende tegelijkertijd tot passage voor voetgangers. Vroeger was deze brug van ijzer geweest; de Geconfedereerden hadden hem laten springen en later was hij door onze ingenieurs weder herbouwd. De brug miste natuurlijk het gemak van leuningen, ook was hij niet met planken belegd. Als wij er over heen gingen, moesten wij van den eenen balk op den anderen springen. Zeer gemakkelijk zou men door duizeligheid bevangen worden, als men van het midden naar beneden zag waar, op eene diepte van 180 voet, den snelvlietenden bergstroom stroomde. Wanneer het even te voren gevroren had, was het onmogelijk zonder levensgevaar over de gladde balken te springen en dikwijls waren wij bij zulke gelegenheden genoodzaakt, op eene ondiepe plaats door de rivier te waden om onze wachten en voorposten te bereiken; dit was natuurlijk in Januarij minder aangenaam, vooral daar wij dan dikwijls tot aan de heupen door het water moesten waden. De wachten aan den spoorweg werden daarom volgens

een afzonderlijken rooster gekommandeerd, zoodat ieder op zijne beurt het voordeel had, de aan deze zijde van den brug gelegene wachten te kunnen betrekken.

Verscheidene officieren, die de vermoeijenissen van den oorlog, waaraan geen einde scheen te komen, niet konden doorstaan, verlieten hier het regiment; velen hunner waren zoo verzwakt dat zij de moeijelijkheden, die naar het scheen met ieder jaar vermeerderden, niet meer konden volhouden. Onze regimentskommandant, de luitenant-kolonel van Holmstedt, de kolonel Gilsa kommandeerde de brigade, verzocht en verkreeg zijn ontslag. De tijding, dat ook Sigel zijn ontslag gevraagd had, verwonderde ons zeer. Men weigerde het hem evenwel; hij verliet echter het korps en kreeg, terwijl wij in Pensylvanie vochten, een kommando in het Shenandoah-dal, dat hem evenwel niet veel geluk aanbragt. Men intrigueerde sterk tegen hem, iets dat hij voor het grootste gedeelte aan zich zelven te wijten had, want door zich steeds veel met de politiek te bemoeijen, was hij oorzaak, dat er in het leger partijen voor en tegen hem ontstonden. Dit was de eerste schrede tot zijn val. Zijne gelukster begon te tanen. Men kan niet ontkennen, dat hij een kundig militair was, vooral zijne terugtogten waren meesterlijk; hij bezat den tact zich bij zijne soldaten zeer bemind te maken, maar de onzalige politiek vervreemde spoedig alle harten van hem. Generaal Howard, een dapper en tegelijk zeer godsdienstig officier, die geene vrees kende en slechts één arm had, kreeg het kommando over het 11de legerkorps.

Den 1sten Februarij werd het leger door den president Lincoln bezocht. Ook onze brigade werd door hem geinspecteerd, waarna wij voor hem paradeerden. Niettegenstaande het weder slecht en de grond zeer slikkerig was, viel deze parade zeer goed uit. Wij waren hier voor de eerste maal in de gelegenheid den president te zien. Hij maakte op ons den indruk, zeer goedhartig te zijn. Een schalksche trek, die onmiskenbaar, op zijn gelaat te lezen was, droeg er veel toe bij, om hem een aangenamen indruk op ons te doen maken. Hij zat zeer slecht te paard, en droeg een dikken pelsmantel en

hoogen vilten hoed. Zijn staf bestond uit de hoogstgeplaatste officieren van het leger en der marine, en uit de voornaamste regeringspersonen. Hij zag er zeer bleek en neerslagtig uit, een bewijs van zijn groot zieleleed. De man, op wien de oogen der geheele wereld gevestigd waren, moet in die dagen veel geleden hebben, en toch hij alleen droeg zijn hoofd omhoog en vertroostte de radeloozen, wanneer in deze bange dagen allen vertwijfelden. Telkenmale dat een vaandel hem passeerde, nam hij zijn hoed af en maakte hij eene diepe en stijve buiging.

Terwijl wij ons in onze winterkwartieren ophielden was men onafgebroken bezig ons datgene te verschaffen, wat wij voor den veldtogt, die ons tegen het voorjaar wachtte, noodig hadden. Dagelijks kwamen er rekruten aan. Ons regiment kreeg er 40, dus maar het tiende gedeelte van wat noodig was om ons te completeren. Wij konden, ofschoon kort geleden 500,000 man onder de wapens geroepen waren, niet meer bekomen. Verder kregen wij nieuwe geweren, Springfield rifles, dat zeer bruikbare geweren zijn, terwijl er iederen dag schietoefeningen plaats hadden. Er werd bepaald, dat ieder man 80 patronen moest hebben, terwijl eene order uit Washington den regiments-kwartiermeester gelastte, steeds te zorgen, dat er voor iederen man veertien dagen rations voorhanden was. Na verloop van eenigen tijd was er dus een ontzaggelijken voorraad proviand aanwezig. Alles werd zeer gemakkelijk aangevoerd, terwijl de treinen dag en nacht reden, want het zal geen betoog behoeven, dat een leger van 150,000 man veel noodig heeft. Bij Brooks-Station werd een groot hospitaal opgerigt, waarbij een voldoend aantal geneesheeren aanwezig was; men was dus op alles voorbereid.

In het midden van Februarij trachtte Hooker zich meer voorwaarts te bewegen, maar nauwelijks had hij 5 mijlen afgelegd of het leger bleef letterlijk in den drek steken. Hij zag in, dat het vergeefsche moeite was verder voort te rukken; wij keerden naar onze vroegere legerplaats terug met het bewustzijn, dat er vooreerst aan geene actieve operatiën te denken viel. Enkele manschappen kregen nu verlof naar Washington en New-

York, en alleen het af en toe betrekken der voorposten herinnerde ons, dat wij ons niet in volle vrede bevonden.

Wij mogen niet nalaten hier gewag te maken van een schandelijken maatregel, die omstreeks dezen tijd door de regering genomen werd en die den staat wel millioenen dollars maar geene soldaten verschafte. Het Ministerie van Oorlog maakte bekend, dat elk dienstpligtig burger (dus ieder die in staat was te dienen) der Vereenigde Staten zich voor 200 dollars vrij kon koopen. Een kreet van verontwaardiging ging overal tegen dezen ondoordachten maatregel op. Den rijken kwam het op 200 dollars niet aan, wanneer zij zich daardoor voor het vervullen van een onaangenamen pligt konden vrijwaren, want dat deze oorlog geene gekheid was, bewezen de duizende kreupelen, die in de straten van Washington, New-York, Phidelphia om eene aalmoes bedelden. De arme daarentegen was goed genoeg zijn leven te wagen; had men die ten minste eenig voordeel van het geld der rijken laten trekken, dan was het nog iets geweest. De schatkist werd met millioenen gevuld, maar de soldaten lieten zich wachten, want als het maar eenigzins mogelijk was, onttrok men zich aan de dienstpligtigheid, voor men opgeroepen werd. Te laat zag de regeering hare fout in, want eerst na den slag van Getteysburg werd de plaatsvervanging ingevoerd. Eerst na het einde van den oorlog werd het reeds betaalde geld teruggegeven.

De kwartiermeesters kwamen aan en betaalden aan de regimenten de achterstallige soldij uit. Het was opvallend, dat wij bijna altijd voor het beginnen van een veldtogt datgene kregen, waar wij aanspraak op konden maken. Men betaalde ons in papieren geld uit, en het valt niet te betwijfelen, dat duizende dollars op de slagvelden met de dooden begraven werden. Alleen de regering trok van dit verloren gaan van het papieren geld voordeel.

Iederen dag marscheerden detachementen arbeiders naar het front, ten einde daar versterkingen te maken; eveneens werkte men aan de oevers van den Potomac om bij Hopes en Aquia Landing, twee landingsplaatsen voor het leger te vervaardigen. Aquia Creek zelve had

nu veel overeenkomst met eene handelsplaats. De haven lag vol transport- en koopvaardijschepen, groote oorlogschepen en kanonneerbooten lagen hier voor anker, de spoorwegen hadden dag en nacht werk, terwijl er tevens eene geregelde postwagendienst naar Washingteu en Alexandria was. Allerlei handelaren hadden zich hier gevestigd, spiritualiën en kaarten (wier invoer streng verboden was) konden wij alleen niet bekomen. Vele marketenters en kooplieden werden betrapt, dat zij het gewaagd hadden deze artikelen binnen te smokkelen; hunne goederen werden in beslag genomen, de whiskey of wijn in den Potomac gegoten en de andere waren voor de zieken en gewonden in de hospitalen verkocht.

Wel was dit een harde maatregel, maar ten nutte van het geheel moest zij gehandhaafd worden, want het leger bestond uit te verschillende bestanddeelen, dan dat men het verkoopen van spiritualiën had kunnen gedoogen. Vooral de Ieren waren regte duivels als zij dronken waren, dan vermogt de discipline niets op hen, ofschoon zij, zoolang zij nuchteren waren, zeer goede soldaten waren. Groote hoeveelheden whiskey en brandewijn werden evenwel toch steeds geimporteerd; de zware straffen wekten de scherpzinnighed op. Zoo werd b. v. veel whiskey binnengesmokkeld in blikken bussen, die een dubbelen bodem en deksel hadden, welke boter bevatten. Het groote middelste gedeelte dezer bussen daarentegen verborg den kostbaren drank, die duur gekocht moest worden. Het gebeurde dus dikwijls, dat na de aankomst van een markententer, er eene zeer vrolijke stemming in de legerplaats heerschte; de officieren konden, hoe zij ook zochten niets ontdekken. Aan hen was het veroorloofd, maandelijks tegen betaling een gallon (1) van de hoofdadministratie der brigade te laten komen, maar ook dan nog moest een door den regiments- en brigadekommandant geteekend bewijs, overgelegd worden. Bij de hoofdadministratie werd de naam van den officier, die zijn gallon ontvangen had

(*) 1 Gallon = 4,54346 liter. VERT.

aangeteekend en het was hem onmogelijk meer te verkrijgen. Hieruit ziet men hoe in onze legerplaats, de geringste kleinigheden dikwijls met de uiterste gestrengheid gestraft werden.

Den 7den April tegen den middag begonnen de Zuidelijken eene hevige kanonade. Wij dachten niet anders of de dans nam weder een aanvang. Daar wij evenwel 's middags de voorposten betrokken, werd ons het doel van dit aanhoudende kanongebulder spoedig duidelijk. Professor Lowe, die zich in het hoofdkwartier van den kommandeerenden generaal bevond, was 's namiddags in gezelschap van verscheidene officieren van den generalen staf in een luchtballon opgestegen om de vijandelijke stelling te verkennen. De Geconfedereerden, die het stellig niet beviel zoo bekeken te worden, trachtten den ballon, die door sterke touwen vastgehouden werd, door bommen en granaten te treffen. Deze kanonade, die twee uren duurde, en af en toe zeer hevig was, bereikte haar doel niet, want geen enkel schot raakte den ballon. De dappere mannen in den ballon verkeerden evenwel in geene zeer aangename positie, vooral niet toen tegen den namiddag een hevigen storm opstak, die den ballon dreigde mede te voeren. De officieren eindigden daarom tegen 4 uur hunne verkenning en kwamen behouden weder beneden, begroet door duizenden, die dit nooit geziene schouwspel bijwoonden, en elk schot van den vijand in angstige spanning gevolgd hadden.

Den 21sten April nam het 8ste regiment afscheid van ons. Het had slechts voor 2 jaren dienst genomen, welke diensttijd nu verstreken was. Velen van hen, die vroeger tot dit regiment behoorden, namen later bij ons en bij andere regimenten dienst. Ook werd eene ministerieele order bekend gemaakt, waarbij bepaald werd, dat alle soldaten wier diensttijd verstreken was, en die niet wilden blijven doordienen, gedurende een veldtogt alleen dan hun ontslag konden verkrijgen, wanneer de kommandeerende generaal hunne diensten voor het oogenblik missen kon. Ieder die tegen deze order handelde zou als rebel beschouwd worden en voor een krijgsraad teregt staan. Ofschoon dit bevel niet zonder eenige

hardheid was, voorkwam men daardoor scènes, zooals bij den eersten slag bij den Bull-Run plaats vonden.

Den 24sten kregen wij eindelijk onze marschorder. Na vier maanden niets uitgevoerd te hebben, begon de veldtogt op nieuw. Ieder soldaat kreeg 120 patronen, al het overtollige werd achtergelaten en ieder kreeg levensmiddelen voor 10 dagen, namentlijk 30 eetlepels koffij, 15 lepels suiker, 100 krackers, van welke 80 in de ransels gepakt werden en 5 pond gerookt spek, boonen, rijst en aardappelmeel werden even als het slagtvee door de trein medegevoerd. Den volgenden dag werd gebezigd tot het uitdeelen dezer zaken en tot het doen van geneeskundige visitaties. Ieder, wiens ligchamelijken toestand het dienstdoen niet veroorloofde, werd naar het hospitaal bij Brooks station gezonden. Den 26sten April verliep met het maken van allerlei schikkingen en het houden van inspecties. De kolonel sprak dien dag het regiment toe. Den volgenden dag riep de generale marsch de verschillende regimenten op de verzamelplaatsen bijeen. Wij wierpen onze oude legerplaats nog een afscheidsblik toe en gingen onder muzijk en zang voorwaarts, een nieuwen veldtogt tegemoet, die op nieuw duizende offers zou vorderen.

Na een korten marsch bereikten wij het hoofdkorps van het leger van den Potomac. Het 11de en 12de legerkorps werd bij Falmouth verzameld, terwijl wij de voorhoede uitmaakten. Wij marscheerden naar Kellijs Furth ten einde daar den Rappahannock over te trekken. Deze rivier werd door het 1e. 3e. en 6e legerkorps op dezelfde plaats overgetrokken, waar in het vorige jaar bij den ongelukkigen slag bij Fredericsburg, Franklin met zijne divisie overgezet was geworden.

Den 29sten bevonden wij ons op den anderen oever van de rivier, die wij door middel van eene pontonbrug overgetrokken waren. Het 12e korps volgde, even als dat van den generaal Cough, onmiddellijk. Wij rigtten onzen marsch naar de omstreken van Chancellorsville, bekend door hunne wildernissen en, nadat wij eenige vijandelijke kavallerie- en infanterie-piketten verjaagd hadden, kregen wij bevel westelijk van Chancellorsville

stelling te nemen. Het 12e, 3e, 5e en 1e korps kwam intusschen ook bij Chancellorsville aan. Oogenblikkelijk maakte men een begin met het opwerpen van verschansingen, ten einde onze stelling zooveel mogelijk te versterken. Ofschoon wij onze stelling zoo sterk mogelijk maakten, bleef zij toch zwak; zij scheen wel een hinderlaag te zijn, want van alle zijden waren wij door het digte woud, dat slechts door lange wegen doorsneden was, omgeven. Overal waren plankroads aangebragt, en het had er zeer veel van, als of wij eene defensive houding aannamen. Wij maakten den uitersten regtervleugel van het leger uit.

De slag begon den 2den Mei. In den aanvang hadden wij er niets mede te maken. 's Namiddags kwam een adjudant aanrennen, die den korpskommandant verwittigde, dat een zeer groot deel van het geconfedereerde leger het front verliet en zich zuidwaarts wendde. Het 11de korps moest dus op zijne hoede zijn. Generaal Howard reed naar onzen kolonel, die de brigade kommandeerde en deelde hem mede, wat hij vernomen had. De voorposten werden versterkt en Gilsa hield zich even als de generaal Howard steeds in de nabijheid eener veldwacht op. Intusschen was het duister geworden, en wij waren juist bezig om avondeten gereed te maken, toen plotseling een man der voorposten aangeloopen kwam, roepende: „kolonel! de rebellen rukken in geslotene kolonnes op den rug en den flank aan." De kolonel stijgt dadelijk te paard en rijdt naar Howard. „Generaal! ik moet versterking hebben" roept hij hem van verre toe. De generaal maakte een afwijzend gebaar met de hand. „*With the help of God, you have to keep this position*" was zijn antwoord, want het scheen hem onmogelijk toe, dat het den vijand werkelijk ernst zou zijn daar aan te vallen. Alle duivels, riep Gilsa, „wat heb ik aan de hulp van God, soldaten moet ik hebben." — In hetzelfde oogenblik, valt reeds de eerste granaat midden in ons regiment, hij kwam niet van voren, neen, van achteren, treft het vaandel en springt; drie soldaten bleven op de plaats dood. Tegelijkertijd wordt onze regter vleugel hevig beschoten. Wij hebben slechts 3000

man en 2 stukken geschut; 30.000 man van het beroemde korps van Jackson stortten zich onder een vreesselijk geschreeuw op onze slecht versterkte stelling. Zij werden door Stonewall Jackson in persoon aangevoerd. Eene panische schrik overviel ons; als waanzinnigen maakten wij ons uit de voeten en sleepten de rest der divisie met ons voort. Aan de moedige houding van de generaals Steinwehr en Schimmelpfennig en van de kolonels Buschbeck en Kryzonowsky, die zich met hunne troepen op den voorwaartsdringenden vijand wierpen, totdat het 3de korps, generaal Sickles, aankwam, was het te danken, dat deze heillooze vlugt eenigsins beteugeld werd. Onder bescherming der duisternis, stortten de moedige vijanden zich nu op de, van eene dubbele kartetslading voorziene, vuurmonden, die intusschen in batterij waren gekomen. Plotseling hoorde men eenen luiden smartelijken kreet van den vijand. Stonewall Jackson was gevallen, waarschijnlijk door zijne eigene soldaten getroffen. In den laten nacht, nadat de slag voor heden geeindigd was, deed hij eene verkenning en werd bij zijnen terugkeer bij de vijandelijke liniën door zijne eigene soldaten doodgeschoten, daar zij meenden vijanden voor zich te zien. Met Stonewall Jackson verloor het Zuiden een leger, want van nu aan, ontbrak dat leger een hoofd om het aan te voeren. Hadden wij een Jackson gehad, dan was de oorlog waarschijnlijk reeds in 1862 geeindigd. Hij was godsdienstig, dapper, slim en was tevens een door en door kundig officier. Lee heeft later smartelijk moeten ondervinden, welk groot verlies hij door den dood van Jackson geleden had. Vriend en vijand zullen nooit anders dan met de meeste achting over Jackson kunnen spreken. Zacht ruste zijne asch.

Generaal Stuart nam nu het kommando over het korps van Jackson op zich, en zijne, door het sneuvelen van hunnen beminden aanvoerder, woedende soldaten zagen reikhalzend uit naar den volgenden dag, om zijn dood te wreken.

Wij hadden den 2den Mei beduidende verliezen geleden en waren teruggedrongen. Den nacht werd door-

gebragt met het opwerpen van nieuwe verschansingen. Nauwelijks brak den dag aan of de slag begon op nieuw, maar eerst tegen 11 uur was hij in vollen gang. Het geheele korps van Stuart wierp zich op ons, en wij werden, na een wanhopigen tegenweer, daar wij geene versterking kregen, weder teruggeworpen. Elke voet gronds werd met de bajonet verdedigd, een verschrikkelijke strijd van man tegen man had in het digte woud bij Chancellorsville plaats. Plotseling voelde ik een hevige steek in den regter voet, ik keek er naar en sag mijn voet hevig bloeden. Ik viel neder; om mij heen bleef de strijd woeden; in onmagt gevallen, kwam ik niet eerder bij dan toen ik mij op eene ellendige kar aan de andere zijde van den Rappahannock bevond. Een minié-kogel had mijn regter voet getroffen en was er halverwege ingedrongen. Nu zag ik, hoe de blauwe massa's der troepen van de Unie zich naar de rivier wendden, vervolgd door een kanonvuur, zoo hevig als ik het ooit gehoord had. Spoedig vernamen wij den ongelukkigen afloop van den slag bij Chancellorsville. Het leger was geheel verslagen en wij, Duitschers van het 11de korps kregen er de schuld van, als of 3000 Amerikanen wel het hoofd hadden kunnen bieden aan 30,000 der beste vijandelijke troepen. Maar waarom ons nog te verontschuldigen! Hoogere generaals, hebben reeds voor ons den handschoen opgenomen, toen de bijgeloovige massa gaarne de „Dutchmen" voor lafaards wilden uitmaken. Ja! het kwam zoover, dat gewonde soldaten van het 11de legerkorps in de straten van Washington werden doodgeslagen, omdat zij tot het 11de legerkorps behoorden en daarom bij den slag van Chancellorsville lafhartig de vlugt hadden genomen. Ik maak van dit feit alleen gewag, om aan te toonen welken invloed de Amerikaansche pers op het gepeupel uitoefende. Goddank, hebben wij den smaad, die onschuldig op ons kleefde door het ongeluk bij Chancellorsville, eenige maanden later in den moorddadigen slag bij Getteysburg dubbel uitgewischt.

Het Geconfedereerde leger had overwonnen en in weinige uren het werk van een geheelen winter vernietigd.

De beweging van het korps van Jackson naar onzen regter vleugel, de gelukkige omtrekking er van, hadden het Zuiden eene overwinning verschaft, die den veldtogt van 1863 besliste. Maar duur kochten zij deze overwinning, want Jackson alleen mogt voor een leger geteld worden. De regter hand van Lee, hielp hij dezen zijne plannen uitvoeren; nimmer beging Stonewall Jackson eene fout. Met zijn dood begon de gelukster der Geconfedereerden te tanen.

Wij gewonden werden, nadat wij buiten het bereik der vijandelijke kogels waren, in een groot steenen huis (een verlaten molen bij Falmouth) gebragt. Hier lagen honderde zwaar- en ligtgewonden door elkanker. Geen plekje van het groote gebouw was onbezet; overal hoorde men het gekerm der ongelukkigen. En bijna iedere minuut, werden nieuwe bezendingen gewonden aangebragt. Wij lagen reeds man aan man naast elkander. De laatst aangekomenen moesten, versmachtend van dorst, in de brandende zon voor het huis blijven liggen. Hier en daar stierf menigeen der ongelukkigen, die armen en beenen verloren hadden of door de borst geschoten waren, en daar buiten woedde de verbitterde strijd steeds voort. De vele geneesheeren, die intusschen aangekomen waren, konden alle om hulp smeekende soldaten niet dadelijk bijstaan. Er werden vele amputatiën verrigt, maar desniettemin stierven velen. Tot nu toe, had ons voorloopig hospitaal geen last van het vijandelijk vuur gehad, daar de roode vlag, het teeken waaraan de hospitalen te herkennen waren, door den vijand geeerbiedigd werd; spoedig evenwel veranderde zulks. Op eene kleine hoogte, digt bij den molen, had zich eene batterij opgesteld, die den terugtogt der onzen dekte door een hevig vuur tegen het vijandelijke geschut, dat nu het vuur op de batterij begon te rigten, waardoor weldra de granaten door het dak in den molen sloegen en in de kamers sprongen waar wij, om hulp kermende, lagen. De scherven der granaten vielen midden tusschen de opgepropte menschen massa en eene onbeschrijflijke verwarring ontstond, vooral toen het houtwerk van den molen vuur vatte. „Sauve qui peut" was nu de leus,

en wie zich nog maar eenigzins voort kon slepen, trachtte de open lucht te bereiken. Steeds meer en meer granaten en kartetsgranaten sprongen; het gejammer van hen, die op nieuw gewond werden, klonk verschrikkelijk door het huis en dreef de vlugtende tot nog grooteren spoed aan. Als hyena's stortten wij ons op de beneden wachtende ziekenwagens; het was de voerlieden evenwel streng verboden, zonder nader bevel weg te rijden. De vertwijfeling maakte evenwel, dat wij te midden dezer verschrikkelijke vlugt ons niet veel aan gemaakte bepalingen stoorden. De voerlieden werden van den bok geworpen, een der gewonden, die het gebruik zijner armen nog had, greep de teugels, en in allerijl ging het nu naar het korps-hospitaal te Brooks-Station. Ook ik was zoo gelukkig nog eene plaats in een der ambulancewagens te kunnen krijgen, twee mijner lotgenooten stierven gedurende den korten rid naar het hospitaal; beiden hadden een schot in de borst, terwijl de arm van een hunner in den molen door een splinter van eene granaat letterlijk van het ligchaam afgesneden was. Mijn gewonde voet was zeer gezwollen, en ik wist weinig meer van hetgeen rondom mij gebeurde, toen ik in het hospitaal van Brooks-Station aankwam. Bijna alle tenten waren vol, maar mijne bekendheid met een geneesheer maakte het mij mogelijk een stroozak te verkrijgen. Mijne wond werd eerst den volgenden dag verbonden; met inspanning van alle krachten moest ik mij naar eene 1000 pas verwijderde beek slepen, om daar door het frissche water mijne hevige pijnen wat te lenigen. Verbindsels waren natuurlijk niet meer te krijgen, daartoe gebruikte ik de voering mijner blouse. Ofschoon toen ter tijde de inrigting der hospitalen zeer goed mag genoemd worden, zoo was er na een slag toch aan alles gebrek. Er was te weinig ruimte, gebrek aan stroozakken, medicijnen en andere benoodigdheden; wollen dekens daarentegen waren genoeg voorhanden. De slag bij Chancellorsville kostte het leger der Unie nagenoeg 28,000 man; men mag rekenen dat $^2/_3$ dezer manschappen gewond waren, en men zal wel willen toegeven, dat het niet gemakkelijk is op één dag 1900 ge-

wonde militairen behoorlijk onder dak te brengen, vooral niet daar de zwaargewonden op meerder gemak aanspraak hadden. In het hospitaal van het 11de legerkorps bij Brooks-Station, dat tot de kleinste hospitalen behoorde, bevonden zich omstreeks 400 man. Men rekende zes zwaar- of tien ligtgewonden voor elke groote tent. De eersten hadden ieder hun bed, terwijl de laatsten op britsen lagen, die langs de beide zijden van de tent, aangebragt waren. Voor de vele amputatiën waren afzonderlijke tenten ingerigt. Een geneesheer met den rang van kolonel, die tot den staf van het korps behoorde, was met de zorg over het hospitaal belast; de andere geneesheeren hadden ook den rang van officier; die, welke in ons hospitaal dienst deden en zeer gezien waren, waren bijna allen Duitschers. De zindelijkheid in het hospitaal liet niets te wenschen over, elken morgen werden de straten tusschen de tenten met frissche dennentakken belegd en de tenten van binnen flink gezuiverd en gelucht; op het buiten de tent werpen van restjes eten, was eene zware straf gesteld. De ligtgewonden moesten zorgen, dat in het hospitaal geene ongeregeldheden gebeurden en waren bevoegd onmiddelijk kennis te geven van alles, dat strijdig was met de krijgstucht. De keukens, er waren drie, leverden vrij goede spijzen; wij kregen allen geroosterd brood, terwijl het vleesch, wij aten veel visch, zeer goed gekookt werd. Eene hoofdbehoefte van alle Amerikaansche hospitalen, zoo te velde als in steden, is ijs; en dit werd dan ook bij ontzaggelijk groote hoeveelheden geleverd. Bijna alle wonden van ligteren aard, namen bij de aanwending van ijs eene zeer gelukkige keer, en mij zijn verscheidene gevallen bekend van soldaten, die door arm of been geschoten waren en na 4 weken in hunne kompagnie weder dienst konden doen. De spoedige heling hunner wonden hadden zij hoofdzakelijk aan het ijs te danken. Het kaartspel was in de hospitalen veroorloofd, en om de verveling tegen te gaan werden ons boeken geleend, die aan de gezondheidkommissie te Washington verschaft waren door het volk, dat innige deelneming in het lot der arme gewonde soldaten toonde, vooral de dames wisten niet hoe zij

het meest hunne deelneming zouden doen blijken, zij wedijverden met elkander in het verplegen der gewonden; op eene andere plaats zal ik gelegenheid hebben hierop terug te komen. Elken dag werd het hospitaal door geestelijken bezocht, zij predikten òf in de open lucht òf, als zulks ten minste mogelijk was, in eene groote tent. Traktaatjes en bijbels, in het Duitsch en Engelsch gedrukt, werden ons ter hand gesteld, zonder dat wij er iets voor behoefden te betalen; godsdienstige couranten en gezangen werden door colporteurs in de hospitalen en in het leger gebragt en werden aan de soldaten, eveneens zonder er de minste vergoeding voor te vragen, uitgedeeld. De regering verschafte aan de gewonden ook couranten, die eene meer staatkundige strekking hadden en het nieuws van den dag bevatten; in één woord, zij deed alles om de alles behalve benijdenswaardige positie der ongelukkigen te verbeteren. Maar die bloedzuigers, die onder den naam Shoddy hun ellendig handwerk dreven en door wier handen de voor ons bestemde zaken en benoodigdheden gingen, deden het hunne om ons ter nauwernood de helft te doen toekomen van hetgeen de regering en edele menschen stuurden. Hunne kas werd met duizende dollars verrijkt, terwijl eveneens duizende gewonde soldaten op de slagvelden versmachtten. Hier zag men het spreekwoord „kleine dieven hangt men op, maar groote laat men loopen" bewaarheid. Het Zuiden mogt er trotsch op zijn, zulke menschen niet te bezitten. Daar werd de oorlog gevoerd door een door vaderlandsliefde bezield leger en volk, terwijl zekere kringen bij ons van den oorlog een voordeelig handwerk maakten.

Eenige dagen na den slag van Chancellorsville brak de typhus in het hospitaal uit en eischte vele offers. Onmiddellijk werden er maatregelen genomen om de zieken van de gewonden te scheiden. Het grootste gedeelte der laatsten werd naar de groote steden, waar intusschen vele nieuwe hospitalen gebouwd waren, vervoerd. Aan de spoedige hulp en de voortdurende werkzaamheid der geneesheeren is het te danken, dat de ziekte niet verder om zich heengegrepen heeft; in de

Amerikaansche hospitalen woedde zij evenwel des te sterker.

Den 11den Mei kreeg ons hospitaal de order, zich gereed te houden ten einde ieder oogenblik naar Washington te kunnen opbreken. Lange spoorwegtreinen hielden aan het station stil, om de gewonden en zieken naar Aquia Creek te brengen, waar groote stoombooten gereed lagen om ze verder te vervoeren. Van eenige vrienden, die mij 's avonds bezochten, vernam ik, dat het uur van den afmarsch evenwel nog niet bepaald was. Generaal Hooker zou plotseling vernomen hebben, dat Lee zich weder noordwaarts wendde, ten einde voor de tweede keer een inval in de noordelijke staten te beproeven; nu stond de Unie op het spel, nog één slag verloren en het hart van het land stond den vijand open. Wanneer men nu de beide legers met elkander vergelijkt, dan heeft men hier een leger, dat sedert twee jaren bijna altijd verslagen werd, dat, zoo al niet ontmoedigd, ten minste met vrees de toekomst tegemoet zag, want de indrukken van den laatsten slag lagen nog te versch in het geheugen dan dat zij reeds uitgewischt zouden zijn. Daar tegenover staat een leger, dat zich nu voor onoverwinnelijk houdt, dat altijd overwonnen had, dat uit de hoogte op ons neder zag en aangevoerd door uitstekende generaals, vol geestdrift was voor de zaak, waarvoor het streed. Wanneer deze beide legers in Pensylvanië of Maryland tegen elkander zouden stuiten, dan was het duidelijk, dat wij moesten overwinnen of de Unie was verloren. Het leed geen twijfel of de oorlog had haren krisis bereikt. Hooker zag het dreigende gevaar in, want in den avond voor den slag van Getteysburg werd, waarschijnlijk op zijn verzoek het opperbevel over het leger aan den generaal Meade, van het 5de korps, opgedragen. Het was beter zoo, dan wanneer men gedurende den slag, het kommando aan een ander opgedragen had. Sedert 10 maanden was Meade de vierde opperbevelhebber van het leger van den Potomac; ook in hem had men zich in Washington bedrogen; dit voortdurend veranderen van opperbevelhebber sleepte de nadeeligste gevolgen met zich.

Terwijl het leger 's morgens van den 13den Mei plotseling afmarscheerde, hielden wij ons bezig met het afbreken der tenten en met het zenden van het gezamentlijke materieel naar den spoorweg. 's Middags om 11 uur was alles ingepakt en nu volgde de rest der den vorigen dag reeds vooruitgezondene gewonden. Om 12 uur kwamen wij te Aquia Landing aan, dat een zeer eigenaardigen aanblik opleverde. Eenige honderde negers waren bezig vaten gevuld met rijst, boonen, spek, koffij en suiker, die onmogelijk meer in de schepen geladen konden worden, in den Potomac te rollen. Het leger marscheerde daar te plotseling voor af en het gedonder der kanonnen, dat wij reeds in de verte hoorden en met elk half uur hoorbaarder werd, bewees dat er eenig gevaar in aantogt was. Oppervlakkig geoordeeld, zullen nagenoeg 600 vaten op deze wijze verloren gegaan zijn, maar het was ons aangenamer ze in den Potomac dan in 's vijands handen te zien. Korten tijd na onze aankomst werden wij in een groote stoomboot, die ons evenwel ter nauwernood bevatten kon, gepakt. Wij lagen dus digt op elkander; om 4 uur 's namiddags voeren wij af, nadat te voren de verschillende gebouwen, dokken en tenten, in brand waren gestoken. Toen de duisternis inviel, werden ons eenige kanonschoten achterna gezonden, die ons evenwel, uithoofde van den grooten afstand niet bereikten, maar het prijsgeven van onzen voorraad in Aquia Landing zeer regtvaardigden.

Den volgenden dag bereikten wij 's morgens vroeg Washington. Sedert 1861 was ik voor de eerste maal buiten het oorlogsgewoel en bevond ik mij in eene drukke stad. De burgers ontvingen ons vriendelijk, wij werden naar een, tot dit doel gebouwd, huis gebragt, waar wij koffij, brood en boter ontvingen. Na de koffij kreeg ieder onzer een pijp en wat tabak, ten einde in het eerste gebrek te voorzien; daarna reden de ziekenwagens ons naar de nieuwe hospitalen. Overal werden wij met de meeste voorkomendheid bejegend, in de straten juichte het volk ons toe en eene menigte menschen begeleidde ons tot buiten de stad, waar de hospitalen zich bevonden. Er waren nagenoeg 30 hospitalen, die te zamen

30,000 man konden bevatten. De grootste waren het Emory- en het Lincoln hospitaal. De gewonden van het 11de legerkorps kwamen in het eerstgenoemde. De behandeling en de verpleging in de hospitalen te Washington lieten veel te wenschen over, waarschijnlijk ten gevolge van het groote aantal chirugijns, die dagelijks uit alle deelen der Vereenigde Staten aankwamen. Dit onophoudelijk komen en gaan verwekte veel stoornis. Het onaangenaamste was de strenge krijgstucht, die hier gehandhaafd werd. De hospitalen waren door hooge planken schuttingen omgeven en werden bovendien door schildwachten bewaakt. Zonder toestemming mogt niemand zich uit het hospitaal verwijderen. Die zich straf op den hals gehaald had, zoöals dikwijls voor de nietigste zaken gebeurde, kreeg geene permissie, anders kon men slechts tweemaal in de week uitgaan. Het eten was bovendien slecht. Een stuk spek en slecht gekookte boonen, rijst met melissuiker of een dunne aardappelsoep maakten het middageten uit; 's morgens kregen wij koffij en een stuk droog brood en 's avonds eveneens koffij, wanneer zij ten minste dien naam verdient, en een stukje rundvleesch met brood. De zindelijkheid liet niets te wenschen over; de kamers waren zeer smaakvol met gekleurd papier en vaandels versierd. Iederen dag werd het hospitaal door een der chefs van de geneeskundige dienst geinspecteerd, en iedere onreinheid, hoe klein ook, bestraft. Maar het was noodig dat hier eene ijzeren tucht gehandhaafd werd, uithoofde van de verschillende elementen, die uit alle deelen van het leger hier zamenkwamen en tot alle natiën behoorden. De Ieren vooral munten uit door ruwheid en vuilheid, terwijl daarentegen de geboren Amerikaan zachtmoedig van aard en buitengewoon zindelijk is. De Duitschers werden door de geneesheeren eenigzins oppervlakkig, zoo al niet slechter dan de anderen, behandeld.

Daar er weder nieuwe veldslagen te verwachten waren, besloot men in Washington de hospitalen te ledigen, ten einde daardoor plaats voor de nieuwe gewonden te verkrijgen. De tegenwoordige bewoners der hospitalen zouden naar de meer noordelijk gelegene steden ver-

voerd worden. Dien ten gevolge namen de bewoners van het Emory-hospitaal, na een verblijf van slechts vier dagen, de reis naar Philadelphia aan. Wij waren niet treurig afscheid te nemen van Washington, onze toestand kon niet anders dan verbeteren. Den volgenden middag kwamen wij te Philadelphia, de stad der broederliefde, aan, waar wij met de meeste hartelijkheid en vriendelijkheid ontvangen werden. Nauwelijks waren wij buiten het station, of de dames kwamen op ons toe, gaven ons eene hand en deelden geld, sigaren, wijn en duizend andere zaken onder ons uit. Dames uit de hoogste standen begeleidden ons naar de hospitalen ten einde zich in persoon te overtuigen, dat in alle opzigten voor ons gezorgd was, en mogt zulks niet het geval zijn, het ontbrekende te verhelpen. Daar er geen ziekenwagens genoeg waren, om ons allen terstond te vervoeren, zoo stonden dadelijk equipages en andere rijtuigen tot onzen dienst. Werkelijk roerend was de zorg, waarmede deze edele menschen de gekwetsten in de wagens hielpen, terwijl zij zelve te voet volgden. Niets maakt op den soldaat een weldadiger indruk, dan wanneer hij ziet dat het erkend wordt, dat hij zijn pligt op het slagveld vervuld heeft. Ik kan niet anders dan met de meeste hoogachting over de inwoners van Philadelphia spreken, want hunne bereidwilligheid om ons, zoover hunne krachten het toelieten, te ondersteunen, openbaarde zich overal in de geheele stad, zoolang wij er ons ophielden. Onder het gejuich van het volk en een luid hoerah van eenige regimenten, die naar het tooneel des oorlogs marscheerden, gingen wij naar het Mc'Clellan-hospitaal, waar wij 's avonds aankwamen.

Het Mc'Clellan-hospitaal is een der weinige hospitalen in de Vereenigde-Staten, waarvan men zeggen kan, dat het als voorbeeld voor elk ander hospitaal strekken kan. Zijne ligging is zeer gunstig. Te midden van een heerlijk park gelegen, omgeven door kunstmatig daargestelde grotten en fonteinen, ligt het zoo prachtig en zoo liefelijk, dat men geneigd is het voor het eigendom van dezen of genen rijken grondbezitter te houden. De wijze alleen, waarop wij hierop genomen werden, was voldoende

om ons schadeloos te stellen voor ons onaangenaam verblijf te Washington. Zoodra wij aangekomen waren, moesten wij onze pakkage afgeven; deze kreeg een nummer en werd in daartoe bestemde localen opgehangen, om ze ons op den dag van onzen afmarsch terug te geven. Daarna werden wij naar ruime badkamers gebragt, waar ons, nadat wij een warm bad genomen hadden, schoon ondergoed en de hospitaalkleeding verschaft werd. De laatste bestond uit een grijzen, met groen afgezetten slaaprok en daarbij behoorende broek en muts. Vervolgens werd ons onze van schoon beddegoed voorziene slaapplaatsen aangewezen. Wij moesten ons terstond te bed begeven, totdat de geneesheer kwam om den toestand onzer wonden te onderzoeken.

Het hospitaal had eene ovale gedaante. In het midden bevond zich een groot grasperk, daar omheen liep een breede overdekte gang, waarin de ziekenkamers, *wards* genaamd, straalsgewijze uitkwamen. Deze wards waren van hout en bevatten elk 30 bedden, boven elk bed bevond zich een houten bordje, waarop de naam van den patient, zijn regiment en de aard zijner ziekte of verwonding te lezen was. Voor men in de eigentlijke ziekenkamer kwam, moest men eene voorzaal passeren, die tot eetzaal diende en voorzien was van banken en tafels. Het achterste gedeelte, eveneens door een beschot gescheiden, bevatte de badkamer, de kamer van de kommandanten der wards (meestal een kreupel geschoten soldaat) en de andere noodige lokalen. De ward zelve was versierd met beelden, vaandels en patriotische zinnebeelden; Alle lokalen waren met gas verlicht. Midden door het beschreven geheel liep een dubbeld ijzeren spoor. Hier langs bragten wagens het eten uit de keuken naar de wards; de raderen waren met vilt bekleed, opdat het rollen er van de zieken niet zou hinderen. Het tweede spoor diende om het vuile vaatwerk en andere zaken weder te verwijderen. In het hospitaal bevond zich verder eene billardkamer, eene rook- en leeskamer; in laatstgenoemde waren werken van de bekendste schrijvers van alle natiën voorhanden, ook had men voor schaak- en dominospelen gezorgd. De uitgangen van het

hospitaal werden door schildwachten bewaakt, die ieder, die naar buiten ging, eene permissiekaart afvroeg; wij konden die kaarten evenwel elken dag verkrijgen, wel te verstaan als wij zonder straf waren. Voortdurend reden omnibussen van hier naar Phidelphia en naar het nabij gelegene Germantown, ook was er nagenoeg 1000 pas van hier eene directe spoorwegverbinding naar Philadelphia. Wij werden gedurende ons verblijf in het hospitaal tweemalen geinspecteerd door den chef der geneeskundige dienst van het leger; deze prees de inrigting van het hospitaal zeer.

Het geheele leger van den Potomac, dat aanzienlijke versterkingen uit Washington gekregen had, had zich in beweging gesteld en marscheerde evenwijdig aan den vijand, oostelijk van de Blue Ridge over Warrenton en Martinsburg naar de grenzen. Het geheele Noorden kwam, toen men het voornemen van Lee vernam, in rep en roer en aller oogen waren in angstige spanning op het tooneel des oorlogs gevestigd. Ongehoorde pogingen werden in het werk gesteld om het leger aanmerkelijk te versterken. De militie en de reserven van alle naburige steden werden mobiel gemaakt en waren gedeeltelijk reeds op marsch naar den bedreigden staat. Nog eenmaal spande het volk alle krachten in; vele vrijwilligers snelden te wapen, het gold nu het behoud van eigen haard.

De hospitalen werden nauwkeurig geinspecteerd, en ieder soldaat, die maar eenigzins in staat was weder te velde te trekken, werd naar zijn regiment gezonden. Door dezen maatregel werd het leger nog nagenoeg 20,000 man nagezonden.

Den 6den Junij werd ook ons hospitaal geinspecteerd, en nagenoeg 200 man werden verklaard weder dienst te kunnen doen. Daar het met de genezing mijner wond goed vooruitging, al was zij ook nog al niet geheel hersteld, zoo behoorde ik er ook onder. Wij kregen den volgenden morgen onze pakkage terug en werden, rijkelijk voorzien van levensmiddelen, naar den spoorweg gebragt, waar reeds duizende reconvalescenten wachtten. Het aan het station verzamelde volk gaf ons rijkelijk geschenken van allerlei aard; een luid gejuich vergezel-

de onzen aftogt en den volgenden dag bereikten wij Washington, waar wij voorloopig in „Soldiers Rest" gehuisvest werden, daar men niet zeker wist, waar zich onze regimenten bevonden.

Soldiers Rest was eene groote tent, die zich digt bij het station te Washington bevond; zij kon nagenoeg 1000 man bevatten en diende om doorreizende of doormarscherende troepen, gedurende eenige dagen, op te nemen. Doormarscherende detachementen, werden hier gehuisvest en gevoed. Later evenwel heeft het gebouw een slechten naam gekregen; daar dagelijks honderde soldaten binnenkwamen en uitgingen, kon de contrôle, welke voorzorgsmaatregelen men ook nam, niet zoo streng zijn als wel wenschelijk was. Hieruit is het te verklaren hoe soldaten, die weinig lust hadden met hun regiment te velde de ellende te deelen, zich maanden lang in dit gebouw op konden houden. Ofschoon zich eene sterke wacht voor het gebouw bevond, die ieder den uitgang weigerde, en de soldaten alleen den doortogt veroorloofde als zij onder geleide van een officier waren, zoo gelukte het sommige, toch zich een vrijen in- en uitgang te verschaffen; men trof deze ellendelingen in de bierhuizen en kroegen der stad aan, ofschoon het de houders dier huizen op gevangenisstraf en verlies hunner waren verboden was, spiritualiën aan de soldaten te verkoopen. Deze maatregel was in Washington zeer noodig. In 1864 heeft men Soldiers Rest tijdelijk geheel doen ontvolken, en sedert dien tijd heeft zich geen misbruik dezer weldadige inrigting meer voorgedaan.

Gedurende dezen tijd heerschte te Washington eene verschrikkelijke drukte. Ieder uur kwamen er lange treinen vol troepen aan, die onmiddellijk naar het tooneel des oorlogs marscheerden. Voltallige artillerie- en kavallerie-regimenten begaven zich naar Virginië; groote hoeveelheden munitie, levensmiddelen, medicamenten en equipementsstukken werden iederen dag, begeleid door nieuw opgerigte regimenten infanterie, verzonden. Deze oorlogstooneelen maakten een diepen indruk. Men moest verbaasd staan over de wilskracht der Amerikanen en over de onuitputtelijke hulpbronnen van het land. En

te midden van al die drukte heerschte er eene orde, werden alle bevelen zoo juist en duidelijk gegeven, dat het te bewonderen is hoe eene regering, die nooit een staand leger tot haren dienst gehad en nooit aan een oorlog gedacht had, zich zoo spoedig eene militaire blik heeft weten eigen te maken, die alles tot in de kleinste bijzonderheden overzag. Maar in den oorlog oefent men zich spoedig, dikwijls spoediger dan jarenlange inspanning in vredestijd zulks doen kan, terwijl de praktische zin der Amerikanen hun bij die oefening zeer te pas kwam. Verder moet men wel bedenken, dat al was in dien tijd het leger van den Potomac op den voorgrond gekomen, de overige legers in Tenessee, Missouri, Texas, Zuid- en Noord Carolina, Mississipi en Florida ook niet veronachtzaamd werden, en men van uit Washington over meer dan anderhalf millioen man te beschikken had.

Na een oponthoud van vier dagen, vertrokken wij naar het leger. Door middel van den spoorweg werden wij naar Harpers Ferry vervoerd, waar wij tot den volgenden morgen bleven. Harpers Ferry was gedurende den oorlog tot 1864 een zeer gewigtig punt. Ofschoon hare natuurlijke ligging (1) deze stad bijna onneembaar maakte, zoo had toch de generaal Miles deze door de natuur zoo versterkte stad, voor den slag bij Antietam, aan het vijandelijke leger overgegeven. Generaal Miles rekende zich niet in staat haar slechts eenige uren, totdat versterking van het leger van Mc'Clellan zou gekomen zijn, te verdedigen. Een Duitsch regiment, het Garibaldi-regiment, dat capituleren moest, moest de gevolgen van dezen ondoordachten daad dragen en had later veel te lijden ten gevolge van het laf hartige gedrag van den kommandant van Harpers Ferry. Van Harpers Ferry loopen twee spoorwegen: de Baltimore- en Ohio-spoorweg, die de verbinding van Washington met de westelijke staten daarstelde, en eene kleinere spoorweglijn over Straatsburg naar New-Market in het Shenandoah-dal, die natuurlijk onbruikbaar gemaakt was.

---

(1) Harpers Ferry is door hooge, moeijelijk om te trekken bergen omgeven en was door aangebragte verschansingen versterkt.

Na verscheidene marschdagen bereikten wij Haperstown, waar zich ons regiment bevond, dat op marsch was naar Emmetsburg. Dit laatste stadje ligt op de grenzen van Maryland en Pensylvanië. Een aanzienlijk gedeelte van het leger had zich hier geconcentreerd.

Ons regiment deed in den vroegen morgen van den 1sten Julij eene verkenning naar Getteysburg. Daardoor kwamen wij te weten, dat vijandelijke kavallerie zich ter hoogte van onzen linker vleugel in de rigting van Getteysburg ophield. Wij bereikten die stad tegen den middag. Getteysburg was een zeer gewigtig punt; verscheidene wegen, die hier zamenkwamen, gaven den vijand eene schoone gelegenheid naar Baltimore en Philadelphia te marscheren en eenige kanonschoten bewezen, dat men reeds op het vijandelijke leger gestooten was. Wij maakten eene korte achterwaartsche beweging, zwenkten regts en bevonden ons spoedig bij het gros van het 11de legerkorps, dat reeds met den vijand slaags was.

Het immer sterker wordende gedonder der kanonnen en het aanhoudend, op alle punten losbrandende, geweervuur deed ons spoedig vermoeden, dat wij niet met een gedeelte van het vijandelijke leger maar met de geheele vijandelijke legermagt te doen hadden. Wij kregen in last om met de divisie Schurz noordelijk van Getteysburg stelling te nemen; nauwelijks hadden wij zulks gedaan of de vijand viel ons aan. Men had weder de beproefde soldaten van Stonewall-Jackson tegen ons gezonden. Spoedig begon de slag. De divisie Steinwehr had eene sterke positie ingenomen op een heuvel noordelijk zijwaarts van de stad; de verschrikkelijke verliezen, die wij leden, maakten het ons onmogelijk langer stand te houden, te meer daar de veel sterkere vijand steeds heviger op ons indrong. Wij trokkken terug op Cemetry-Hill en hadden ten minste zooveel tijd, dat wij ons verzamelen konden, daar de generaal Steinwehr onzen terugtogt, zoo goed hij kon, dekte.

Gedurende dit hevige vuur, was de duisternis inmiddels ingevallen en spoedig zwegen de kanonnen. Ons verlies was groot, maar het was te voorzien dat de slag voortgezet zou worden. 's Avonds ontvingen wij de order

van den kommandant van het Potomac-leger, dat wij, het mogt loopen hoe het wilde en al was het geheele korps er mede gemoeid, ons in onze stelling op Cemetry-Hill tot den volgenden morgen moesten handhaven.

Gedurende den nacht nam het geheele leger stelling in de slaglinie; regimenten, brigades en divisiën rukten aan, batterijen namen stelling en de hoogten, die zich ten noorden van Getteysburg bevinden en zich in eene zuidwestelijke rigting voortzetten, werden sterk bezet. Wij lagen op het kerkhof achter de graven en grafsteenen en zagen vol angst den aanbrekenden dag, die over het lot van natie en leger zou beslissen, tegemoet. Links van ons stond het 1ste legerkorps onder den dapperen Doubleday, het 5de korps was in reserve, het 12de stond (gedekt door Rock-Creek) aan de oostelijke helling, het 2de korps was regts van ons, terwijl het 3de den uitersten linker vleugel uitmaakte. De geheele kavallerie, één korps onder den generaal Plensenton uitmakende, bereikte eerst tegen den middag van den volgenden dag, juist op het beslissende oogenblik het slagveld. Toen begon het gevecht op nieuw en wel aan den regter vleugel, terwijl de eigentlijke aanval des vijands op onzen linker vleugel gerigt was. Deze werd tegen 3 uur, dan ook hevig door het korps van den generaal Longstreet aangevallen. Wij werden inmiddels bezig gehouden door het korps van Ewell, den opvolger van Stonewall-Jackson. De linker vleugel onzer stelling werd door het geschutvuur zeer verzwakt, de kolonnes van Longstreet braken nu door en wierpen zich met eene verschrikkelijke woede op het 3de korps. Door eene omtrekking, wist Longstreet, den linker vleugel van het 3de korps, dat zich heldhaftig verweerd had, in den rug aan te vallen. De vijand trachtte nu de sterke positie door een stormenderhandschen aanval te nemen. Na een heeten strijd mogt het de voorhoede van het 5de korps, die snel aanrukte, gelukken den vijand het reeds behaalde voordeel, te ontnemen. Man tegen man werd er gestreden, maar eindelijk werden de Geconfedereerden op eene vreesselijke wijze teruggeslagen. Op dit oogenblik ontbrandde de

strijd overal aan den regter vleugel en aan het centrum; deze beide stellingen hadden versterking gezonden aan het bedreigde 3de korps. Vreesselijk werd nu den strijd; hij ontaarde in eene worsteling van man tegen man; al door kwamen versterkingen aan om een oogenblik later weder te verdwijnen, want nu scheen het voordeel hier, dan daar te zijn. Deze slagting duurde voort tot in den nacht, tot de vijand eindelijk na verschrikkelijke verliezen geleden te hebben terugtrok, waardoor de strijd voor heden eindigde. Uitgeput door de groote vermoeijenissen der laatste marschen en door den tweedaagschen slag, waakten wij den geheelen nacht door, om ons den volgenden dag weder met onze tegenpartij te meten.

Ons leger behield zijne stelling, die inderdaad zeer sterk was. In den vroegen morgen van den 3den Julij begon het geknetter der geweersalvo's op nieuw, en nauwelijks was de dag aan den hemel of onze batterijen openden hun vuur. Tot aan den middag werd er niets beslissends ondernomen. Het was een sombere, zoele dag, bloedrood scheen de zon even als een gloeijende kogel te midden van een zwaren nevel. De pijnlijke stilte, nu en dan door onze batterijen afgebroken, maakte een onaangenamen indruk, toen plotseling tegen den middag eene kanonade begon, die ons met bange bewondering vervulde. Schier alle vijandelijke stukken braakten hunne ijzeren projectielen tegen Cemetry-Hill uit, waar zich onze divisie bevond. Het grootste gedeelte onzer batterijen antwoordde. Twee uren duurde deze kanonade, twee uren bevonden wij ons, zonder onze positie te verlaten, in dit helsche vuur, tot eindelijk generaal Meade onze artillerie beval hun vuur te staken. Dit hielp: de vijand dacht onze artillerie tot zwijgen gebragt te hebben; ook hij staakte zijn vuur en afwachtende wat er verder gebeuren zou, hadden wij een schouwspel voor oogen dat ik nimmer vergeten zal.

Aan den zoom van het woud, dat de vijandelijke afdeeling dekte, vormden langs de geheele slaglinie zich de vijandelijke aanvalskolonnes. Als dreigende onweêrswolken naderden deze massa's, zwijgend maar vast be-

sloten een laatsten aanval te wagen. Maar in hetzelfde oogenblik braakten 180 vuurmonden hunne projectielen uit. Vooral de artillerie van ons korps opende een moorddadig vuur. — De vijandelijke kolonnes kwamen nader en nader. Heviger werd ons vuur; de kruiddamp maakte het onmogelijk het omliggende terrein te overzien, alleen het vuur toonde ons de rigting, van waar dood en verderf onder ons geslingerd werd. De kolonnes zijn nu tot op geweerschotsafstand genaderd en nu wordt het onzen tijd; salvo op salvo dunnen de vijandelijke gelederen, maar de moedige vijanden wijken niet. Steeds meer en meer naderen zij; onder een luid geschreeuw gaan zij in den looppas tegen den berg op, terwijl onze salvo's honderde hunner doen vallen; nu zijn zij boven, maar wij wijken niet uit onze natuurlijke versterkingen. De strijd verandert in een bloedig gevecht van man tegen man; bajonetten en kolven zijn van nu af de eenige wapens, die men tegen elkander gebruikt; de kruiddamp verhindert het zien; ter nauwernood kan men vriend en vijand onderscheiden. Gedurende dezen strijd nemen eenige regimenten de vijandelijke kolonnes, die zich te ver vooruit gewaagd hebben, in de flank, en dringen tegen de ontstelde troepen in; op tien passen begint nu een geweervuur, dat geen einde scheen te zullen nemen. De vijand kan dezen nieuwen aanval niet weerstaan, zijne gelederen wankelen, in wilde wanorde gaan zij terug en nu is het oogenblik hunner geheele vernietiging daar. Bij sectiën werd de vijand door onze kartetsen nedergeveld, daartusschen knallen de salvo's van onze infanterie; wij stortten ons op den vlugtenden vijand en — gewonnen is de slag. Duizende gesneuvelden en gewonden liggen op den grond; de weinige die in leven bleven, wierpen de wapens weg en gaven zich over. Wij verloren nagenoeg 25,000 man; het verlies van den vijand was aanmerkelijk grooter; het Kalb-regiment had nagenoeg $^{1}/_{3}$ zijner manschappen verloren, te weten 42 gesneuvelden, 105 gekwetsten en 20 vermisten. Meer dan 4800 gevangenen vielen in onze handen. De vijand trok den volgenden dag terug, terwijl wij in onze positie bleven.

's Namiddags ontvingen wij een adres van dankbetuiging van den president, en tegelijker tijd vernamen wij de blijde tijding, dat Bicksburg aan den Mississipi door den generaal Grant genomen was en de geheele bezetting, 30,000 man sterk, benevens de generaal Pemberton, zich aan onzen generaal overgegeven had. Eene hevige regen, die nu nederviel, verkwikte de ongelukkigen, die bij duizenden, kermende om hulp, nog op het slagveld lagen.

Het leger der Geconfedereerden was teruggetrokken, en zoodra Meade hiervan zeker was, braken wij onmiddellijk op, en volgden het. Meade had zich nu als een doortastend generaal kunnen doen kennen; het lag nu in zijne hand den vijand geheel te vernietigen. Toen wij den 12den Julij bij Williamsport den Potomac naderden, was het vijandelijke leger bezig pontons en vlotten te maken; want daar de rivier zeer gezwollen was, kon den tegenovergestelden oever zonder kunstmatige middelen niet bereikt worden. Nu was het oogenblik daar, den smaad, dien men ons gedurende twee jaren aanwreef, in eens uit te wisschen; maar Meade talmde. Hij meende bij Getteysburg genoeg gedaan te hebben, hij vreesde de zoo even gewonnen lauweren weder te zullen verliezen en Lee trok den 13den en 14den Julij met zijn geheele leger over den Potomac, terwijl wij het mogten aanzien, hoe de vruchten der schoone overwinning te loor gingen; het werd ons nu duidelijk, dat toch in Virginië de beslissende slag moest geslagen worden. Den volgenden morgen volgde het geheele leger van den Potomac en marscheerden wij weder achter den vijand aan. Bij Warrenton en aan den Rappahannock werd halt gehouden; beide legers rusten zich weder tot een nieuwen strijd uit. Aan ons regiment zou het evenwel vergund zijn, gedurende dezen tijd in eene andere landstreek werkzaam te zijn. Wij kregen te Warrenton bevel, onmiddellijk naar Alexandria op te breken, en ons gereed te houden voor eene inscheping naar Zuid-Carolina, daar wij zouden deelnemen aan den gedenkwaardigen strijd tegen Charleston. Met weemoed scheidden wij van onze

krijgsmakkers; wij voegden ons bij de brigade van den generaal Schimmelpfenning, die eveneens naar Zuid-Carolina moest. Het 11de korps werd, wegens de verschrikkelijke verliezen, die het geleden had, geheel opgelost, en den 18den Julij begon onze inscheping te Alexandria. Wij voeren den Potomac af, door de Cheasepeake-baai naar het fort Monroe; van daar zetten wij op eene stoomboot de vaart naar Charleston voort. Virginië verdween aan onze oogen, maar niet voor altijd; de laatste beslissende slagen zouden wij met onze krijgsmakkers deelen. Den 23sten bewezen de langs den oever geplante palm- en dadelboomen, dat wij de zuidelijke staten naderden. Reeds in de verte verkondigde het gebulder der kanonnen ons, dat wij in de nabijheid van Charleston kwamen. Wij kwamen, in den morgen van den 24sten op de reede dier stad, in het gezigt van het beroemde fort Sumter, voor anker. Dit fort zond ons ter verwelkoming eenige der ons welbekende projectielen toe, die evenwel geene schade veroorzaakten. Wij landden daarna op het Morris Island, waar wij den nacht in het mulle zand doorbragten. Den volgenden morgen marscheerden wij naar Folly Island, waar wij een permanent legerkamp betrokken.

II.

De Belegering van Charleston.

Overzigt der krijgsverrigtingen voor Charleston. — Het gewigt van deze stad. — De blokkade. — Voeding van het leger in de zuidelijke staten. — De stormaanval op het fort Wagner. — Verkenningen. — Gevechten bij Legarréville, op het James- en Jones eiland. — De negerregimenten. — Generaal Grant. — De behandeling der krijgsgevangenen bij de Zuidelijken. — Het kamp bij Andersonville. — Hilton Head.

Voor wij verder gaan is het noodig een overzigt te geven der krijgsverrigtingen, die voor Charleston hadden plaats gegrepen, en aan te toonen van hoeveel gewigt deze stad voor de Geconfedereerden was.

Charleston ligt op een der eilanden, gevormd door de rivieren de Ashly en de Wando, eilandjes zooals er zoo vele langs de kusten van Noord- en Zuid-Carolina gevonden worden. De geheele ligging dezer stad, is zeer geschikt, haar eene der gewigtigste handelssteden van het Zuiden te doen zijn. De haven is lang, ruim en kan de grootste schepen bevatten; drie spoorwegen loopen op de stad uit en voeren haar de rijke voortbrengselen van het Zuiden aan. De fraaije haven is omgeven door eilandjes, die door kleine en grootere creeks (kleine riviertjes, dikwijls slechts beekjes) van elkander gescheiden zijn. De voornaamsten dezer eilandjes zijn ten zuiden

het James-, Morris-, Coles- en Folly-eiland, ten noorden het Sullivan-eiland; het overige gedeelte wordt begrensd door het schiereiland gevormd door de Oceaan en de rivier de Wando. Voor de haven, nagenoeg 800 pas verwijderd van het eiland Morris, steekt het beroemde fort Sumter boven het water uit. Het zware geschut van dit fort beheerscht regts en links de toegangangen tot de haven. Talrijke rivieren en beken, die voor het grootste gedeelte in zooverre aan eb en vloed onderhevig zijn, dat zij bij eb hun water naar den Oceaan voeren en dan diepe, breede, slikkerige slooten vormen, doorsnijden het land in alle rigtingen en vormen op die wijze, binnen in het land, eilanden, waarvan de voornaamsten zijn het Coles- en Edisto-eiland. Deze eilanden zijn voor het meerendeel begroeid met palmboomen, wilde amandelboomen en oleanders; de grond bestaat in den regel uit wit zeezand. Het Morris-eiland is geheel kaal en zeer heuvelachtig. Om de eilanden tegen het geweld der zee te beschermen, heeft de zee zelve, door aanspoeling, hooge duinen gevormd, die evenwel wat hunne hoogte en sterkte betreft steeds onderworpen zijn aan de bewegingen der zee.

Zuid-Carolina was de eerste staat, die zich afscheidde en de Unie opgelost verklaarde. In Charleston hadden de eerste verzamelingen en beraadslagingen plaats der opgestane bevolking. De sterrenbanier werd hier het eerst van het raadshuis naar beneden gehaald en vervangen door de Palmetto-vlag, een witte palmboom op een groen veld. Zuid-Carolina bragt het meeste bij tot het beginnen van den burgeroorlog.

Maar de afscheiding van Zuid-Carolina kon geene verdere gevolgen hebben, zoo lang het fort Sumter, de sleutel van Charleston zich nog in de magt bevond der regering van de Vereenigde-Staten. Majoor Anderson, de kommandant van het fort, was een flink, vastberaden man en zijne trouw aan de Unie en de regering waren te zeer bekend, dan dat men er in Charleston een oogenblik aan dacht, het fort door verraad meester te kunnen worden. Nadat de afscheiding beslist was, be-

sloot men het fort door geweld van wapenen te nemen.

Den 11den April werd majoor Anderson, voor het eerst aangemaand met de bezetting het fort te verlaten en het over te geven aan de militie van Zuid-Carolina. De brave officier antwoorde kortaf, dat hij van zijne regering alleen bevelen ontvangen en aannemen kon, en dit is in Anderson des te meer te prijzen, daar hij in het Zuiden geboren was. Door deze weigering verbitterd, begon Beauregard, generaal der Zuidelijken, den 12den April het fort te beschieten en trots den hardnekkigsten tegenweer, moest majoor Anderson het fort aan Beauregard overgeven. Zijne munitie was op, en zijne manschappen voor een groot deel gesneuveld, gloeijende kogels deden brand in het fort Sumter ontstaan, en toen aan het nadrukkelijke verzoek van Anderson, om versterking, geen gevolg gegeven werd, capituleerde hij in den avond van den 12 April. De val van Sumter was het begin van den burgeroorlog.

Eerst na den val van het fort, zag de regering der Unie, de waarde van Charleston in; de haven moest geblokkeerd worden, om de verbinding van de stad met het buitenland, voornamentlijk met Engeland, af te snijden. Maar om eene blokkade der stad en der overige havens aan de oostkust van den Atlantischen Oceaan, te kunnen bewerkstellingen, moest men eene vloot hebben, en spoedig was die dan ook daargesteld. De beroemde strijd tusschen den Monitor en den Merimac had de bruikbaarheid der gepantserde schepen en de noodzakelijkheid van hun bezit, aangetoond; de regering liet naar dit model verscheidene nieuwe gepantserde schepen bouwen, die gebruikt werden om de haven van Charleston te blokkeren. Maar ook de Gefonfedereerden zaten niet stil, zij hadden alle eilanden, die de haven insloten, bezet en sterke kustbatterijen opgeworpen; verscheidene dezer hadden een groot weerstandsvermogen. Op het eiland Morris bouwde men het fort Wagner; eene sterke verschansing, die veertig stukken geschut bevatte; het fort Jackson en verscheidene andere batterijen, op het James-eiland aangelegd, en de batterij

Beauregard op het Sullivan-eiland, vormden het einde dezer reeks sterke verschansingen. De haven werd, door ingeheide palen, die door ijzeren ketens met elkander verbonden waren, voor schepen onbruikbaar gemaakt. Later werd de haven nog meer versterkt door de intusschen uitgevondene torpedo's.

Eenige weken na den val van het fort Sumter, kwamen eenige kanonneerbooten der Noordelijken voor de haven, ten einde te beproeven haar binnen te varen, maar het was vergeefsche moeite, ofschoon de kustbatterijen nog niet die werkzaamheid bezaten, welke onze oorlogschepen later den toegang tot de haven van Charleston afsneed. De schepen moesten onverrigter zake terugkeeren.

De generaals Dupont en Sherman, rustten in Augustus eene expeditie tegen Zuid-Carolina uit. Het fort Walker op Hilton Head werd genomen, de stad Beaufort, de voornaamste handelplaats voor boomwol in Zuid-Carolina, veroverd. Dupont sloot den Stono Inlet, even als het buitenste gedeelte van de haven van Charleston, door het laten zinken van met steenen beladene schepen. Kort daarop landde men op het eiland Folly en werd de vijand van dit eiland verjaagd. Op dit eiland werd nu een fort gebouwd en van daaruit tegen het eiland Morris en Charleston voorwaarts gerukt. De geheele kust, van af het fort Monroe tot aan de zuidpunt van Florida, bestaat uit eilanden.

Folly is een eiland, dat zeven mijlen lang en op de breedste plaats eene mijl breed is; het loopt van af het eiland Morris tot aan de monding van de Stono-rivier en wordt ten oosten begrensd door den Atlantischen Oceaan. Door de Folly-Creek wordt dit eiland van het eiland Coles gescheiden. Aan de zuidelijke punt er van, hadden de Geconfedereerden eenige verschansingen gemaakt en er zich in vastgenesteld. Toen onze troepen, tegen het einde van 1861, evenwel naderden, trok de vijand over het Coles-eiland naar het James-eiland terug. Door het bezetten van dit eiland werd de voor alle schepen toegankelijke Stono-rivier door ons beheerscht, en werd de

zeer breede monding dezer rivier, Stono Inlet genaamd, door onzė oorlogschepen verdedigd. Het noordelijke gedeelte van het eiland is digt begroeid met dennen- en dadelboomen, het zuidelijke gedeelte daarentegen dat gedeeltelijk door een woud doorsneden wordt, had veel kreupelhout. Bij onzen aankomst op het eiland Folly moesten wij met bijl en vuur dit wilde struikgewas opruimen. Ontelbare slangen, vooral bril- en blinde slangen, de gevreesde Cobra-Cappella en ratelslangen kwamen te voorschijn uit de schuilhoeken, waar zij jarenlang verscholen waren geweest, en werden door ons gedood. Wij hadden twee dagen noodig, om eene plaats, juist groot genoeg om ons gedecimeerd regiment tot legerplaats te dienen, behoorlijk te zuiveren.

Ten gevolge van de verschrikkelijke hitte, (wij hadden dikwijls eene temperatuur van 38° R.) moest de dienst op eene andere wijze als vroeger geregeld worden en vooral niet later, dan 's morgens 9 uur geeindigd zijn. Wanneer gedurende de eb, de zee weggeloopen was, hadden wij een prachtig exercitieveld, want de effene zandvlakte had dan eene breedte van 500 passen en was mijlen lang. Om 5 uur werd de reveille geblazen en om 6 uur traden wij aan, om te exerceeren. Dit duurde tot 8 uur. Om 9 uur trokken de wachten op en dan behoorde verder de rest van den dag tot 5 uur, aan ons. Om 5 uur had de gewone dreszparade plaats en werden de orders voorgelezen. Elken zondag hadden wij inspectie. Den eersten van elken maand marscheerden wij naar Coles-eiland om daar de voorposten te betrekken. Deze dienst duurde 8 dagen; na afloop er van keerden wij naar onze legerplaats terug. Generaal Schimmelpfenning had zijn hoofdkwartier aan het zuidelijk gedeelte van het eiland, opgeslagen; hij rigte een topographisch bureau en een sein-station op. Het departement van oorlog heeft aan hem zeer goede opmetingen van den omtrek van Charleston te danken. De voeding liet niets te wenschen over; men beweerde, dat de in Zuid-Carolina gestationneerde troepen, het best gevoed werden van het geheele leger.

Wij kregen aardappelen, linzen, boonen, erwten, rijst, gort, meel, gedroogde appelen, ham, zuurkool, gedroogde groenten, alle soorten van vleesch, koffij en suiker in overvloed en in het eerst konden wij bijna niet gelooven, dat wij van dat alles gebruik mogten maken. Een ding misten wij echter zeer, namentlijk brood. Wel was er meel genoeg voorhanden, maar er waren geene materialen om een oven van te bouwen. Ook hadden wij geen zuurdeeg, zoodat wij genoodzaakt waren om, even als de boeren, het brood in asch te bakken; het op deze wijze gebakken brood was zeer zwaar en slecht te verteren. Later evenwel kwam hierin verandering, toen wij ontdekten, dat meel vermengd met een weinig zeewater, wanneer het eenige uren aan de zon blootgesteld wordt, begint te gisten. Spoedig hadden wij nu een zeer smakelijk brood. Bovendien werd het volgende jaar een bakoven vervaardigd, die de geheele divisie van brood voorzag.

Daar de koorts zeer hevig onder ons heerschte, kregen wij dagelijks een mengsel van whiskey met kina, dat een uitstekend geneesmiddel bleek te zijn. Wanneer wij de voorposten betrokken, ontvingen wij, daar wij ons dan te midden van poelen en moerassen ophielden, een dubbeld ration van evengenoemd geneesmiddel. Het bittere der kina, die na uren noch eene onaangename smaak achterliet, deed ons naar middelen omzien om haar uit de whiskey te verwijderen. Dit gelukte ons, door het mengsel boven een zacht vuur te plaatsen; de kina sloeg dan, op den bodem van het voorwerp dat het mengsel bevatte, neder.

De hooge duinen verschaften ons een prachtig gezigt over de onmetelijke zee, die majestueus tegen de eilanden indrong, en hare hooge baren tegen de duinen deed breken. Dit was het geschikte oogenblik om te baden. Men wachtte, staande de hooge baren af, die boven ons hoofd zamensloegen en langzaam werden wij naar de duinen gedreven, om ons op nieuw na een heeten dag, door een bad te verkwikken. Maar niet altijd bewaarde de zee hare kalmte. In den winter, als

de stormen woedden en de zoogenaamde springvloed opkwam, toonde de zee zich in al hare ontzagwekkende kracht. De baren sloegen dan zoo hevig tegen de hooge zandbergen, dat zij er geheele stukken afrukten en medesleepten. Gedurende ons verblijf van acht maanden op het eiland Folly, heeft de zee nagenoeg 24 voet der dikwijls meer dan 60 voet hooge duinen afgeslagen en deze zandmassa op eene andere plaats, nagenoeg 2000 pas van ons eiland, aangespoeld, waardoor een nieuw eiland ontstond. Daar het eiland Folly vroeger viermaal zoo groot was als toen wij er ons bevonden, zoo is het te voorzien, dat na eenige jaren dit eiland geheel verdwenen zal zijn, terwijl op andere niet ver verwijderde plaatsen nieuwe eilanden zullen ontstaan. De baren hadden dikwijls zooveel kracht, dat zij door de duinen heen sloegen en — dit geschiedde meestal 's nachts — onze legerplaats overstroomden, omdat dan, al was het ook maar voor korten tijd, de stormen het hevigst waren. Wij hebben verscheidene nachten wakende doorgebragt, om dit verhevene schouwspel, dat de natuur ons bood, te bewonderen. De beken en rivieren waren rijk aan visch en groote zeekreeften. Oesters waren ook in menigte voorhanden; groote oesterbanken, waaraan nog nimmer een menschenhand geraakt had, werden door ons afgebroken. De zeekreeften werden op zeer eenvoudige wijze gevangen. Men wierp een lang, dun eind touw, waaraan eenige looden kogeltjes, om het des te gemakkelijker te doen zinken, in zee. Verscheidene stroppen, waaraan stukjes spek waren gebonden, waren aan dat touw bevestigd; dadelijk nadat het touw in zee geworpen was, werd het langzaam naar het strand teruggetrokken. De kreeften volgden, dikwijls bij dozijnen even langzaam, het spek. Zoodra zij op het strand waren, wierp een onzer ze op den rug, waarna zij aan eene lijn gebonden en naar de legerplaats gebragt werden. Ook schildpadden, vooral reuzenschildpadden, werden door ons gevangen. Aan deze jagt waren evenwel vele bezwaren verbonden. Deze dieren lieten zich gewoonlijk met den stroom in de kleine maar diepe be-

ken (creeks) drijven, waar zij dan het best hun voedsel, kleine vischjes, konden vangen. Door kunstig geslingerde, in de breedte in de beek gelegde strikken, werden zij dan, wanneer de eb begon, tegengehouden. Zij wikkelden zich in den loopstrik vast en werden, nadat hunne kracht door een goed gerigt schot aanmerkelijk verminderd was, langzaam naar den oever getrokken. Slechts zeer zelden gelukte het ons de schildpadden te vangen, daar wij ze uithoofde van den steilen, gladden oever, moeijelijk konden bereiken. Daarentegen waren schildpaddeneijeren, aan wier smaak men eerst gewend moet zijn wil men ze lekker vinden, in menigte voorhanden.

Van de onaangename gasten aan dit klimaat eigen, hadden wij zeer veel te lijden. Het meest plaagden ons de muskieten, die op deze eilanden eigentlijk te huis behooren. Nauwelijks begon de avond te vallen of het onaangename gegons dezer dieren begon. Niets kon ons tegen deze bloedgierige beesten beschermen. Wij sloten onze tenten 's avonds zoo digt mogelijk, brandden stroowisschen, in de hoop daardoor de muskieten te verdrijven; wij zagen ze dan ook bij geheele scharen voor den rook, door het luchtgat der tent den wijk nemen; nauwelijks echter openden wij dit weder om ons neder te leggen of het gegons begon op nieuw en onze uitrookerij had tot niets gediend. Met vreugde begroetten wij dan ook de muskietennetten, die de regering aan de soldaten in het zuidelijke klimaat verschafte. Het uit hennep vervaardigde gaas was zeer sterk en werd bij dag tot den vischvangst gebezigd. Deze muskietennetten werden bij alle verkenningen, bij het betrekken der voorposten en der wachten medegevoerd en bleken zeer praktisch te zijn. Wij waren nu voor het gevaar van boven beschut, maar nu openbaarde zich tegen het einde van Augustus, eene nieuwe plaag. De zandvloo, de door de negers en blanken op de boomwolplantages zoozeer gevreesde pijniger, maakten spoedig kennis met ons en wel op eene zoo onaangename wijze, dat wij noch konden slapen noch ons aan een dolce far niente konden overgeven. Vooral wanneer het regende, kwamen deze kleine, zwarte diertjes bij

millioenen in onze tenten, waar het dan niet meer uit te houden was. In een oogenblik waren de grijze broeken tot aan de knie zwart en waren de schoenen en kouzen vol van dit ongedierte en slechts eene snelle vlugt in den regen verloste ons van deze plaag. Het eenige waar wij baat bij vonden was het hooger plaatsen der tenten, zoodat de vlooien onder den vloer der tenten door konden kruipen. Nadat er genoeg planken geleverd waren, werd tot de verbouwing der tenten besloten. Zoo al niet geheel, waren wij toch gedeeltelijk van deze pijnigers bevrijd. Eene andere onaangename ontmoeting had dikwijls plaats met de alligators, maar alleen dan wanneer wij de voorposten betrokken hadden, daar de vroeger genoemde rivieren in het Jones- en James eiland door deze roofdieren bewoond werden. — Eene plaats op het Coles-eiland, waar een piket was, was zeer gevaarlijk daar in het hooge riet een nest der alligators verborgen was. Menig onaangenaam avontuur met deze dieren hebben wij ondervonden.

Er waren vele marketenters en zoogenaamde Storekeepers, en ofschoon de invoer van spiritualiën ook hier verboden was, lette men hier niet zooveel op den verkoop er van; dronkenschap werd echter streng gestraft. Dronkenschap op post, is verscheidene malen gestraft met ontslag uit den dienst en drie jaren dwangarbeid op *Dry Tortugas*. De krijgstucht liet niets te wenschen over. Dikwijls hadden er inspectiën, parades en excercitiën plaats. Gedurende deze periode van den oorlog, kon men niets dan goeds van alle regimenten zeggen. Het „*Departement of the South*" was een gewigtig militair distrikt, dat later veel heeft bijgebragt tot de beroemde marschen van Sherman. Op Hilton Head, een eiland 50 mijlen ten zuiden van het eiland Folly, waren groote hospitalen opgerigt; later werd het hoofdkwartier van den kommanderenden generaal naar hier verplaatst, nadat generaal Gilmore, na de gelukkige inname van het fort Wagner, naar het schiereiland gezonden was geworden, waar intusschen de operatiën tegen Richmond weder begonnen waren, en waar generaal

Gilmore, een uitstekend genie-officier, den aanleg der fortificatiewerken tegen Petersburg leiden zou.

Gedurende eene maand behoefden wij niets uit te voeren en moesten wij ons gewennen aan het nieuwe en ons ongewone terrein, waarop wij den oorlog zouden moeten voortzetten. In September evenwel werden wij op het alleronverwachts aan onzen soldatenpligt herinnerd. Het derde gedeelte van het regiment marscheerde iederen namiddag naar het eiland Morris, ieder soldaat had 60 patronen bij zich. Cp het eiland gekomen, ontvingen wij de noodige gereedschappen en zoodra het donker werd, begon een gedeelte de werkzaamheden tegen het fort Wagner, terwijl een ander gedeelte bezig was, te midden van een groot moeras, sterke verschansingen op te werpen. Generaal Gilmore had besloten, de stad Charleston door een bombardement te verontrusten en haren kommandant tot de overgave te dwingen. Het langs de oostkust van het eiland loopende moeras, scheen hem de eenige plaats toe, geschikt om er zijn grof geschut met kans op goed gevolg, tegen Charleston in batterij te brengen. Groots was inderdaad deze bouw van schansen, dammen, kruidmagazijnen en loopgraven, te midden van een onbegaanbaar moeras. Ieder stukje hout, iedere boomstam, iedere fascine, elke spade aarde, moest door schepen aangebragt worden. Deze arbeid werd zeer bemoeijelijkt, ja zelfs dikwijls onmogelijk gemaakt door het vijandelijke kruisvuur; want niet zoodra begreep de vijand de bedoeling van Gilmore, of hij spande al zijne krachten in om het te verijdelen. Elken morgen kon de vijand met verrekijkers de snelle vorderingen van den belegeringsarbeid waarnemen, en een gevolg hiervan was, een nog sterker vuur gedurende den volgenden nacht. Eerst werden diepe, breede grachten gegraven, waarvan het water door kanalen naar achteren geleid werd; dit werk was het vermoeijendste en het gevaarlijkste, daar wij volstrekt niet tegen het vijandelijke vuur beschut waren. Daarop volgde het droogmaken van het moeras, door middel van ingeheide palen waar tusschen, kruisgewijze, fascinen be-

vestigd werden. De openingen werden met steenen en zand aangevuld; de laag fascinen was nagenoeg ter hoogte van een voet er door bedekt. Was de grond eens begaanbaar dan ging de arbeid vlugger. Over knuppeldammen, die met planken belegd werden, moesten zand en steenen door middel van handkarren naar de plaats gebragt worden, waar de eigentlijke arbeid beginnen zou. Onbegrijpelijk zwaar was dit werk, vooral bij regenachtige nachten, wanneer niet zelden de nedervallende regen zand en leem wegspoelde en het werken onmogelijk maakte. Ofschoon de vijandelijke kogels en de koorts iederen dag nieuwe offers eischten, (de dampen die uit het moeras opstegen waren na een zeer heeten dag bijna ondragelijk) liet Gilmore den moed niet zakken. Na verloop van eenige maanden waren reeds verscheidene vuurmonden van het zwaarste kaliber opgesteld en gingen de bewoners van Charleston eene droevige toekomst te gemoet. Dag en nacht werd de ongelukkige stad met bommen, gevuld met grieksch vuur, beworpen en de duidelijk waar te nemen brandgloed, toonde aan de Geconfedereerden den nieuwen verschrikkelijken vijand, die wij *„Swamp angels"* noemden. Gilmore zelf, noemde later in zijne rapporten dit geschut Swampangels; deze naam was bij het geheele leger bekend. Iederen avond, als wij afmarscheerden, hadden wij hetzelfde gevoel, dat voor het begin van een slag het soldatenhart bekruipt; het moorddadige vuur van den vijand eischte iederen nacht offers en 's morgens marscheerden wij terug met de zekerheid, dat dezelfde tooneelen zich overmorgen zouden herhalen. Ons verblijf in Zuid-Carolina verloor toen ter tijde veel van zijn aantrekkelijks. De werken, die tegen het fort Wagner aangelegd werden, gingen met evenveel gevaar gepaard. Tegen dit sterke vijandelijke werk rukte men op door middel van paralellen en poternes, wier daarstelling zeer moeijelijk was, daar het zand door de voegen der boomstammen, die tot het vervaardigen er van gebezigd werden, heen liep. Traversen moesten vervaardigd worden van aarde, die ook door schepen moest aangevoerd worden; de grootere werken

in de loop- en verbindingsgraven moesten door schanskorven van elkander verwijderd worden, want zand gaf niet den minsten steun. Eene andere onaangename eigenschap van het zand bestond daarin, dat er, wanneer men vijf of zes voet diep gegraven had, overal water te voorschijn kwam, wat natuurlijk den bouw der fortificatiewerken zeer bemoeijelijkte. Deze bronnen voorzagen ons rijkelijk van water. Daar dit water evenwel geen afloop had, moesten deze bronnen ledig geschept worden of het water zou bederven. In dit laatste geval werden de bronnen, iedere kompagnie bezat er eene, digtgemaakt en eene nieuwe gegraven, waarin, om het water zuiver te houden, vaten gezet werden. Het water had in smaak veel overeenkomst met het regenwater. Het zand was wanneer het hoog opgehoopt was, het beste middel om ons tegen de vijandelijke schoten te beschutten; de schoten konden, daar het zand zeer week is en medegeeft, niet diep indringen, terwijl het door het schot veroorzaakte gat dadelijk weder met het afvallende zand gevuld was. De vijand moest de snelle vorderingen, die onze arbeid maakte, bewonderen. Hij liet niets onbeproefd om ons het verblijf in de loopgraven en parallellen zoo onaangenaam mogelijk te maken. Met eene verschrikkelijke juistheid vielen zijne bommen en gloeijende kogels te midden onzer arbeiders; na elk schot, hadden wij nagenoeg eene halve minuut tijd om ons, zoo mogelijk, te dekken. Want 's nachts kon men vrij nauwkeurig de rigting, waarin de vijandelijke vuurmonden vuurden, waarnemen. De werkzaamheden duurden tot den 3den September voort; wij waren toen de vriesche ruiters, het eerste beletsel dat het fort ons bood, tot op 80 passen genaderd. Gedurende den nacht werden reeds de stormkolonnes aangewezen, pioniers met schanskorven, bijlen, ladders en andere werktuigen, wachtten zwijgend op het teeken tot den aanval; onze artillerie zweeg eveneens en ook onze marine liet geen schot hooren. De vijand bemerkte, dat wij iets in den zin hadden, en verlichtte de haven en den omtrek van het fort met een, door de Zuidelijken uitgevonden, cal-

cium-licht. Hij kon evenwel niets verdachts waarnemen, daar wij ons zeer bedekt hadden opgesteld. Eindelijk, na lang wachten, steeg tegen nagenoeg half vier eene roode lichtkogel op, onmiddellijk daarop volgde eene witte. Het admiraalschip beantwoordde dit signaal, en in hetzelfde oogenblik werd het fort van alle zijden beschoten; de bezetting van het fort verschrok zoo van dezen plotselingen, onverwachten aanval, dat de kanonnen van het fort aanvankelijk bijna niet vuurden. Deze kanonade, waaraan alle vijandelijke forten en batterijen deelnamen, duurde nagenoeg een uur en werd door den aanval gevolgd. Eene roode vlag uit den Lockout (een door kunst daargesteld, hoog gelegen punt, vanwaar men het omliggend terrein kon overzien) gaf het sein; onmiddellijk zweeg het geschut. Nu kwam de beurt aan ons. Met de pioniers vooruit, rukten wij tegen het hooge talud op. De verhakkingen en vriesche ruiters werden opgeruimd; onder een luid hoerah werden de grachten, die de pioniers door middel van fascinen gedempt hadden, overgetrokken en werd de talud beklommen. Wij bevonden ons nu evenwel nog slechts in de eerste linie der vijandelijke verschansingen. Weder gaan wij naar beneden, trekken door een open terrein en staan nu voor eene tweede, maar veel sterkere verhakking. Het geschut der forten brandt los, de batterijen van het James eiland nemen ons in de flank, en verschrikkelijk is de verwoesting, die de vijandelijk granaten in onze gelederen maken. Aan terugkeeren viel niet te denken, want dan was onze ondergang onvermijdelijk. Iedereen was hiervan overtuigd; met vernieuwde woede ging het voorwaarts en voor wij het zelf weten, staan wij op de plongée. Geheele rijen der onzen werden door de vijandelijke salvo's nedergeschoten; met de bajonet vallen wij aan en weldra zijn wij handgemeen met den vijand; nog een laatste schot, daar vliegt met donderend geweld een kruidmagazijn in de lucht; het fort is ons, de vijand ontvlugt over de, reeds te voren in gereedheid gebragte, pontonbruggen naar het James-eiland, en wij rusten uit van den bloedigen strijd, dien wij ge-

durende drie uren gevoerd hebben. Ons verblijf in het fort Wagner mag verschrikkelijk genoemd worden. Meer dan 100 vuurmonden openen een concentrisch vuur tegen het fort, maar worden door onze monitors, die zich onmiddellijk voor de vijandelijke kanonnen plaatsen, spoedig tot zwijgen gebragt. Onze vlag, die tweemaal nedergeschoten is, wordt nu op nieuw opgeheschen en door ons, zoowel als door de dappere marine, met luide hoerahs begroet. De poternen en holle traversen van het fort, die met lijken opgevuld waren, leverden een allerverschrikkelijkst schouwspel op; eene groote voorraad munitie, maar slechts weinige gevangenen, vielen in onze handen. De vijand had zich namentlijk snel uit de voeten weten te maken en werd door ons, die deze snelle vlugt mistrouwden, niet vervolgd. Wij hadden nu vasten voet gekregen en beheerschten van de landzijde, den ingang van de haven. Daar Gilmore vreesde, dat de Geconfedereerden gedurende den nacht een aanval op het fort zouden ondernemen, beval hij, dat de gezamenlijke regimenten infanterie den nacht in het fort zouden doorbrengen. Afgemat legden wij ons 's avonds neder. Om 2 uur 's nachts begon de vijand eene hevige kanonade. Het fort werd evenwel niet aangevallen. Prachtig was de aanblik, ons door het vijandelijke vuur verschaft. Van drie kanten schenen de projectielen, die een grooten vurigen boog beschreven, uit het water op te komen. Op het hoogste punt van den boog gekomen, schenen zij (soms drie naast elkander) een oogenblik stil te staan, om dan met eene verschrikkelijke snelheid neder te vallen. Ofschoon deze kanonade tot den volgenden morgen duurde, werd niemand onzer gewond, hetgeen zeker wel als eene groote zeldzaamheid beschouwd mag worden. Den volgenden morgen marscheerden wij af, en om 12 uur waren wij weder in onze legerplaats op het Folly-eiland. Sedert gisteren was de reeks der door ons geleverde slagen weder met een vermeerderd, hadden wij 60 gesneuvelden en 5 gewonden te beklagen en waren wij, en dat was ons het aangenaamste van alles, bevrijd van

de onaangename werkzaamheden op het eiland Morris. Den volgenden dag werden de gesneuvelden begraven en de gewonden naar Hilton Head vervoerd. Het fort Wagner (1) werd herdoopt in fort Strong, naar den dapperen generaal van dien naam, die bij den eersten ongelukkigen aanval op dit werk zijn leven liet. Generaal Gilmore bedankte bij eene legerorder de troepen voor de krijgstucht, volharding en dapperheid, waardoor zij zich bij den aanval op het fort Wagner hadden onderscheiden.

Het Potomac-leger was gedurende de laatste maanden ook niet werkeloos voor Richmond gebleven. Nadat men eindelijk had ingezien, dat het nutteloos was uit het Noorden tegen de hoofdstad der Geconfedereerden op te rukken, werd door den te Washington bijeengekomen krijgsraad besloten, in het voorjaar nog eenmaal, maar voorzigtig, van het schiereiland niet tegen Richmond maar tegen Petersburg, den sleutel van Richmond, op te trekken. De hardnekkigheid waarmede de Geconfedereerden deze stad verdedigden, de moeite die beide legers zich gaven hunne strijdmagten zamen te trekken en eindelijk het beslissende gevecht dat geleverd werd, bewijst ten volle dat men zich in het gewigt dezer plaats niet bedrogen had. Generaal Lee trok alle troepen, die op andere plaatsen maar eenigzins gemist konden worden, tot zich, en verscheidene vijandelijke troepen afdeelingen, die stelling genomen hadden tegenover ons, vertrokken. Ten gevolge hiervan hadden er vele verkenningen plaats, waarvan sommige ons gewigtige ophelderingen gaven aangaande de stelling en sterkte van het vijandelijke leger.

Den 18den September werd de eerste verkenning naar het eiland Kiawah ondernomen. Dit eiland is door den

---

(1) Het fort Wagner had zijn naam te danken aan den Kapitein Wagner, een uitstekend knap, duitsch Ingenieur. Hij was officier bij het leger der Geconfedereerden en heeft zich door den bouw van het fort een grooten naam in de Zuid-Amerikaansche krijgsgeschiedenis gemaakt.

Stono-Inlet van het eiland Folly gescheiden. 's Avonds van genoemden dag werden wij door middel van zoogenaamde „*Ferryboats*" overgezet. Aanvankelijk was het vooruitzigt, dat wij binnenkort verscheidene groote verkenningen zouden doen, ons zeer aangenaam; want wij waren zeer begeerig iets naders te leeren van den omtrek, die voor ons met een geheimzinnigen sluijer bedekt was. Spoedig evenwel verminderde onze blijdschap.

Daar de stoomschepen natuurlijk niet tot aan het strand konden komen, waren zij genoodzaakt op nagenoeg 100 pas afstand te blijven liggen, wilden zij niet op het zand loopen. Vervolgens werd eene ladder en van deze, een ophaalbrug nedergelaten, en de een na den anderen moest in het water springen. Booten konden niet uitgezet worden, daar de waterspiegel, door de beweging der zee, nimmer gelijk was. Eene dergelijke ontscheping en bij onzen terugkeer weder inscheping, was, vooral 's nachts bij fakkellicht zeer onaangenaam. Er viel evenwel niets aan te veranderen en daar het zeer warm was, hadden deze baden tegen wil en dank, geene onaangename gevolgen voor ons. Deze onze eerste verkenning liep zeer vreedzaam af, want dadelijk na onzen aankomst namen eenige vijandelijke kavalleristen de vlugt en lieten het eiland onbezet. De daarop volgende verkenning evenwel, die eenige weken later plaats vond, had voor ons een zeer noodlottig einde kunnen nemen.

Daar Kiawah door den vijand niet bezet was, gingen er dagelijks detachementen arbeiders naar toe, ten einde er eene reeks verschansingen aan te leggen. Verscheidene groote forten werden gebouwd en in October werd dit eiland voor goed bezet door eene batterij, een regiment infanterie en twee eskadrons. Het voortrukken van ons leger van af dit eiland, beloofde veel goeds, als men ten minste niet op groote vijandelijke troepenafdeelingen of vijandelijke stellingen stiet, want onze operatiën konden bij een terugtogt zeer bedenkelijk worden, daar onze positie op de eilanden te veel op zich zelve stond en te veel afhing van den stand van het water. Eb en

vloed speelden in deze streken een groote rol; iedere kommandant hield elken maand een tabellarisch overzigt van het begin van eb en vloed en van den stand, dien het water ieder uur had. Westelijk van Kiawah ligt het eiland Seebrook. Beide eilanden waren door eene rivier, die bij eb evenwel niets anders dan eene slakkerige, breede sloot was, van elkander gescheiden. Van af Seebrook kon men het James eiland ten Zuiden aanvallen, want daar scheen dit eiland zeer zwak verdedigd te zijn.

Er werd nu tot eene groote verkenning besloten. Deze had den 10den November plaats. De troepen daartoe bestemd, werden door generaal Schimmelpfennig gekommandeerd en bestonden uit drie regimenten infanterie, twee batterijen, drie eskadrons en eene kompagnie pioniers. Van de zeezijde werd de onderneming ondersteund door de kanonneerboot Pawnee. Na een marsch van vier uren bevonden wij ons 's namiddags op de zuidelijke punt van Kiawah. Bij eene plantage, „Van der Horst-plantage" hielden wij halt. Hier wachtten wij den nacht, wanneer de eigentlijke verkenning plaats zou hebben, af. Van de hoogte, waarop zich het huis van den eigenaar der plantage bevond, kon men verscheidene wachtvuren der vijandelijke piketten aan den anderen oever, waarnemen. Wij outstaken, om onze tegenwoordigheid niet te verraden, geen vuur. Daar de verkenning zeer bedaard gedaan moest worden, werd ons 's avonds het doel der expeditie en het herkenningsteeken medegedeeld. Om 8 uur braken wij op. De vijand scheen reeds vroeger eene dergelijke beweging van ons verwacht te hebben, want de brug over de rivier, die de eilanden Seebrook en Kiawah van elkander scheidt, was reeds sedert eenigen tijd opgebroken. De nacht was zeer donker en scheen ons voornemen te begunstigen. Tegen middernacht bereikten wij de rivier en nu werden alle handen aan het werk geslagen om in den kortst mogelijken tijd eene brug te slaan. De officieren werkten mede, ten einde zoo doende de soldaten nog tot meerderen ijver aan te sporen. Om 4 uur 's morgens was

de brug zoo ver gereed, dat men den overtogt wagen kon; de artillerie moest evenwel aan deze zijde der rivier blijven, maar hare stelling was zoo gunstig, dat zij, zoo een gevecht geleverd moest worden er een werkzaam aandeel aan nemen kon. Een half uur later bevonden wij ons op Seebrook. De kanonneerboot werd onmiddelijk, door een vuurpijl, van onzen overtogt verwittigd. Een toeval, het afgaan van het geweer van een onzer soldaten, bragt alles in rep en roer, want dadelijk zagen wij uit de vijandelijke legerplaats verscheidene lichtkogels opstijgen. Het bleek dus, dat de vijand van onzen aankomst onderrigt was.

Nadat alle troepen ongehinderd op Seebrook aangekomen waren, namen wij den marsch, onder inachtneming van de noodige veiligheidsmaatregelen aan. De generaal Schimmelpfennig marscheerde aan het hoofd (de paarden der officieren waren op Kiawah achtergebleven), in de eene hand had hij eene kaart, in de andere een revolver; naast hem liep een neger, die tot gids diende en wien men dikwijls den loop van een revolver voor moest houden om hem te verhinderen stil te blijven staan; daarop volgde de voorhoede en digt daarachter de hoofdmagt, opgesteld in aanvalskolonne. De generaal liet zeer dikwijls halt houden, dan moesten verscheidene manschappen in de hooge dennenboomen klimmen, ten einde den omtrek te verkennen. Eindelijk hadden wij eene uitgestrekte vlakte voor ons, en konden wij in de verte de vijandelijke voorposten zien. In de vijandelijke legerplaats scheen groote drukte te heerschen; kavalleristen renden naar alle rigtingen, terwijl verscheidene officieren eene hoogte beklommen hadden en gewapend met verrekijkers, den omtrek verkenden. Wij hielden, daar de vijand zeer sterk scheen te zijn, aan den zoom van het woud halt. Veldwachten en schildwachten werden uitgezet; de generaal, zijn doel bereikt hebbende, was voornemens tegen den namiddag den terugmarsch weder aan te nemen. Kolonel von Gilsa ried echter den generaal aan, onmiddellijk terug te keeren, daar het om drie uur weder vloed was en dan, zoo wij aangevallen mogten

worden, ons den terugtogt afgesneden zou zijn. Schimmelpfennig, die zelden een goeden raad aannam, gaf evenwel zijn plan niet op, zoodat wij bleven. Om 11 uur werd van onze zijde een schot gelost; bij onderzoek bleek het, dat een hoofdofficier der Geconfedereerden zeer digt onze voorposten genaderd was en aanteekeningen gemaakt had. Een onzer schildwachten had daarom op hem geschoten en hem gedood. De verbittering der Geconfedereerden kende nu geene grenzen meer. Zij hadden zich, zooals ik later vernam, ingehouden totdat de vloed aan het opkomen was, ten einde ons des te zekerder te kunnen vernietigen. Om 12 uur bemerkten onze voorposten, dat plotseling twee vijandelijke batterijen aan kwamen rennen en op nagenoeg 1000 passen van ons af in batterij kwamen; gelijktijkig zagen zij groote infanterie-massa's zich ontwikkelen. Het doel van den vijand was nu duidelijk. Onmiddellijk gaf men den generaal van een en ander berigt. Hij ging zich zelf van het gerapporteerde overtuigen en kwam juist op het oogenblik aan, dat het eerste schot viel. De vijand was met zijne artillerie zoo digt bij ons gekomen, dat wij toen het eerste schot gevallen was, de vijandelijke artilleristen hoonend hoorden roepen: *How do you like that Yankees?* De schildwachtenketen, nu tirailleurlinie, werd versterkt; wij trokken nagenoeg 25 pas, achter eene sloot, terug en begonnen van daar de vijandelijke artillerie te beschieten. Eene kompagnie werd ons ter versterking gezonden en wij kregen in last, langzaam terug te trekken, ten einde aan de hoofdmagt tijd te geven zich te redden. De vijand, door deze manoeuvre aangemoedigd, begon sneller te vuren en verkeerde, daar wij zijn vuur niet beantwoorden, in de meening dat wij zonder artillerie waren en hij ons reeds gevangen had. De vijandelijke infanterie rukte daarom voorwaarts, maar op dat oogenblik opende onze artillerie een zeer snel vuur. De vijand, hierdoor in zijne vaart gestuit, avanceerde langzamer, maar was toch zoo digt bij ons, dat zijne kartetsen ons alles behalve aangenaam waren. Onze artillerie had helaas (daar zij zich aan de

andere zijde der rivier, waar het terrein zeer doorsneden was, bevond) geene ruimte, om behoorlijk te manoeuvreren; de vijandelijke kolonnes stelden zich dus weder in beweging en drongen met kracht vooruit. Het vijandelijke geweervuur, op zoo korten afstand op ons geopend, deed ons vele manschappen verliezen en was er niet bij tijds hulp opgedaagd dan waren wij verloren geweest. Onze hoofdmagt was reeds weg, want de snel opkomende vloed had meerdere spoed noodig gemaakt. Op het oogenblik echter, dat de vijandelijke infanterie zich gereed maakte ons aan te vallen, werd hare linkerflank door vier, vijf kanonschoten begroet. De kanonneerboot Pawnee, door seinvlaggen in kennis gesteld met den stand van zaken en met de rigting waarin wij ons bevonden, deed eenige schoten uit zijne 150ponders op den vijand. Een schot demonteerde een der vijandelijke kanonnen, een ander kwam midden in eene kolonne teregt, een derde trof eene linie infanterie, die daardoor onmiddellijk tot staan gebragt werd. Wij maakten ons dit oogenblik van verwarring ten nutte. Ieder liep naar de rivier, om zoo gauw hij kon den anderen oever te bereiken; onze artillerie dekte dezen spoedigen terugtogt. De hoofdmagt had de rivier op eene andere plaats doorwaad, maar daar wij deze waadbare plaats niet kenden, bleef ons niets over dan den terugtogt te beproeven langs dezelfde plaats, waar langs wij 's morgens den overtogt ondernomen hadden. De geimproviseerde brug was door den vloed medegevoerd, maar het vooruitzigt om gevangen te worden genomen was te verschrikkelijk, dan dat wij lang talmden. Wij wierpen ons in het water, dat ons tot de schouders kwam en op het gevaar af, in de modder te zullen stikken, kwamen wij na vele moeiten, die slechts de zucht tot behoud ons te boven deed komen, doodelijk afgemat aan den oever aan. Acht man werden evenwel nog gevangen genomen, terwijl verscheidene in het water gedood werden. Wij zorgden nu spoedig buiten bereik van het vijandelijke vuur te komen, maar waren zoo woedend over den ongelukkigen afloop dezer expeditie, dat wij van uit het struikgewas

den aftrekkenden vijand eenige kogels achterna zonden. Dit was de afloop dezer groote verkenning, die, zoo de vijand wat doortastender geweest was, geeindigd zou zijn met het gevangen nemen van alle troepen, die er aan deel namen. De schuld hiervan lag alleen aan den generaal, die bij den aanval des vijands zijn hoofd verloor. Ons werd intusschen veel lof toegezwaaid; na onzen terugkeer, kregen wij een dubbeld ration whiskey en de verkenning werd als een meesterlijken zet van den talentvollen generaal Schimmelpfennig, in alle duitsche couranten uitgebazuind. Maar wij hadden nu ook bemerkt, dat geen Stonewall Jackson meer tegen ons overstond. Denzelfden avond, waarin onze nachtelijke verkenning plaats vond, vloog het kruidmagazijn van het fort Moultree in de lucht en zonk de monitor Wheehawken, waarschijnlijk onder water door een schot getroffen. Dit schip zonk in de diepte weg, zonder dat iemand der bemanning tijd had zich te redden. Dergelijke voorvallen vielen dagelijks voor; er ging geen dag voorbij dat niet een paar kogels ons de eene of andere poets bakten. Zoolang wij voor Charleston lagen heb ik geen volmaakt rustigen dag beleefd. Wij werden dikwijls 's nachts gealarmeerd; urenlang stonden wij dan onder het geweer, om ons den volgenden morgen weder vermoeid neder te leggen.

Op het eiland Folly werden verscheidene forten aangelegd. Men scheen zich onzerzijds tot eene defensieve houding te willen bepalen. Eene volledige blokkade van Charleston was voldoende om het doel, dat de regering beoogde, te bereiken. Toch is het verscheidene malen gebeurd, dat, niettegenstaande alle voorzorgsmaatregelen genomen waren, het vijandelijke schepen gelukte tusschen onze kanonneerbooten en gepantserde schepen heen te sluipen en de volle zee te bereiken. Ongehinderd konden zij dan verder hunnen koers naar Engeland voortzetten, om eenige weken later, van de eene of andere gunstige gelegenheid gebruik makende, rijk beladen met allerlei krijgsmaterieel, de haven van Charleston of

Wilmington binnen te loopen. Deze stoute ondernemingen getuigden wel van grooten moed.

Wij waren belast met het aanleggen der versterkingen op het eiland Folly, welk werk ons redelijk vlug van de hand ging. Daar er gebrek aan veld-artillerie was, werden de kompagniën over de verschillende forten verdeeld en moesten wij ons in de artillerie exercitie oefenen. Van een regiment ligte infanterie veranderden wij dus in een regiment zware artillerie. Als zoodanig hebben wij later menigen uitstekenden dienst bewezen.

Eene neger-brigade was ook aangekomen. Deze had hare legerplaats op het eiland Folly opgeslagen. De zwarte soldaten zagen er zeer koddig uit. Later bleek het, dat het onbruikbare troepen waren, die alleen door achter hun staand geschut in het vuur gedreven konden worden. De officieren waren natuurlijk blanken, en ofschoon de negers gewoonlijk door strengheid gemakkelijk tot gehoorzaamheid te brengen waren, was het opvallend, dat de krijgstucht bij de negerregimenten niet zeer groot was. Allerlei buitensporigheden, vooral veelvuldig verzet tegen hunne meerderen (wat steeds met den dood gestraft werd) vielen dagelijks voor. De negerregimenten hadden hun ontstaan te danken aan het denkbeeld, geopperd door mannen als Horace Greeley en anderen, dat de negers zich hunne vrijheid het beste waardig maakten, door zelve voor hunne vrijheid te vechten. Maar dit denkbeeld, hoe fraai ook, bleek, zoodra de zwarten in het veld waren, een hersenschim te zijn, want dan waren zij ten eenemale onbruikbaar. De Amerikaansche regimenten protesteerden er bovendien zeer tegen, aan de zijde der zwarten te vechten. De neger stond te ver beneden den blanke, dan dat men ze op eene lijn kon plaatsen; immers het geval zou zich kunnen voordoen, dat een zwarte sergeant eene troep blanke soldaten zou moeten kommanderen en dit was te ongehoord, dan dat men er zich mede kon vereenigen. De negerregimenten bestonden eigentlijk ook alleen maar, om tot voedsel voor de kanonnen te dienen. Hun bestaan was maar tijdelijk, langzamerhand

verdwenen zij weder, zonder dat ik evenwel met zekerheid kan zeggen, of zij uit de dienst ontslagen zijn, dan wel of zij naar een ander oorlogstooneel gezonden werden. De in vele radicale couranten, hooggeprezene dapperheid der negers, die door generaals erkend zou zijn geworden, was zeer overdreven. Ik heb mij van het tegendeel kunnen overtuigen.

In October kwamen 600 rekruten bij ons regiment, dat zijn duitsch karakter nu geheel verloor, aan. Twee derden der rekruten waren Ieren, Franschen en Amerikanen. Zij werden gelijkelijk onder de kompagniën verdeeld. Met veel moeite gelukte het onzen regimentskommandant, gedaan te krijgen, dat het korps officieren alleen uit Duitschers bleef bestaan; men trachtte evenwel herhaalde malen, Amerikaansche officieren bij ons te plaatsen. Het grootste gedeelte der onderofficieren bestond ook uit Duitschers, zoodat het regiment altijd nog het duitsche regiment genoemd werd. De Ieren vooral gaven ons veel moeite; aanvankelijk dachten zij heer en meester te zijn, maar de flinke houding onzer officieren deden hun gauw in hunne schulp terugkruipen en later werden zij zeer handelbaar. De Amerikanen en Franschen, vele dezer laatsten hadden in Algiers gediend, gedroegen zich zeer goed, bij onderlinge oneenigheden kozen zij altijd de zijde der Duitschers. Het is te verwonderen hoeveel eene goed gehandhaafde krijgstucht vermag; de ruwe Ieren toch, werden door het vele drillen, door straffen en door inhouding der soldij, tot zeer goede soldaten vervormd. Bij de vorming dezer soldaten kwam het er hoofdzakelijk op aan eene ijzeren wilskracht te toonen, gegevene bevelen door te zetten en vooral, alle schijn van partijdigheid te vermijden. Dit laatste vooral konden de Ieren volstrekt niet verdragen. De weinige bijzonder slechten onder hen, met wie niets te beginnen was, deserteerden later en wij hadden geene reden over hunne afwezigheid te treuren. De weinige deserteurs, die wij weder in handen kregen werden voor den tijd van drie jaren naar Dry Tortugas gezonden. De oefening der rekruten moest den 1sten

Jannarij afgeloopen zijn. Er werd derhalve druk geexerceerd, terwijl de dienst voor den vijand er veel toe bijbragt, om hun spoedig aan de ongewone vermoeijenissen van het oorlogsleven te gewennen. Zij, die langer in dienst waren, gaven steeds een goed voorbeeld, en vooral op de voorposten, die bijna iederen nacht aangevallen werden en waar de jongelieden op hunne oudere kameraden gewezen werden, leerden de eersten spoedig den dienst. Den eersten Kerstdag werd er eene groote inspectie gehouden; van dien dag af werden de rekruten als genoegzaam geoefend beschouwd en deden zij alle diensten mede en op nieuwjaarsdag kwamen zij voor het eerst in het vuur. Het jaar 1863 werd besloten met een hevig bombardement langs de geheele linie. Wij bragten den nacht in eene zeer opgewondene stemming door. De punsch, die wij ter viering van dezen dag gemaakt hadden, kon eerst 's avonds van den 1sten Januarij gebruikt worden, daar den Nieuwjaarsdag van 1864 op eene waardige wijze door ons gevierd werd.

Wij hadden ons 's morgens om 4 uur, juist nedergelegd, toen van eene zijde vanwaar wij zulks niet verwachtten, eene granaat midden in onze legerplaats nedersloeg. Onmiddellijk werd alles gealarmeerd. De vijand had onze voorposten in Legarréville aangevallen en aanvankelijk met goed gevolg. Legarréville, eene verlatene badplaats, ligt aan den Stono, op het James eiland, juist tegenover onze forten op Coles eiland. Er bevonden zich twee kompagniën van ons regiment, die in de huizen goed verschanst, een eersten aanval wel konden doorstaan. Tot dekking lagen twee kannonneerbooten, die door hun zwaar geschut krachtigen hulp konden verleenen, in den Stono Inlet voor anker. De vijand scheen evenwel sterk genoeg te zijn om dien dag aan te vallen; hij wilde onze bezetting uit Legarréville verdrijven. Wij kregen derhalve in last onmiddellijk naar de landingsplaats af te marscheren, vanwaar een klein transportschip met stoomvermogen ons afhaalde. Het was eens zeer onaangename positie, om op dit schip, den vijand tegemoet te varen. Nauwelijks bemerkte de

vijand het naderende gevaar, of hij begroette ons met een kogelregen. Een shrapnelgranaat kwam in de kleine kajuit van het stoomschip teregt; daar niemand zich in dat vertrek bevond, had dit schot geene andere uitwerking, dan dat in de kajuit alles verbrijzeld werd. Nader en nader kwamen wij bij het vijandelijke geschut en steeds heviger werd het vuur. Op het gevaarlijke oogenblik, dat wij bij Legarréville aanlegden, kwamen de kanonneerbooten naderbij, en trokken door een allermoorddadigst vuur de aandacht des vijands tot zich. In allerijl begonnen wij nu onze ontscheping; het regiment verzamelde zich achter eene diepe sloot, die zich tot het uiteinde van het kleine plaatsje uitstrekte en in een woud uitliep. Spoedig hadden wij het woud, dat zich uitstrekte tot aan de vijandelijke stelling, bereikt. Wij kwamen daardoor den vijand in de flank. Na een kort maar bloedig gevecht trok deze dan ook in allerijl terug. Twee stukken geschut en eene menigte gereedschappen, eenige wagens en dertig gevangenen vielen in onze handen. De vijand was van plan geweest, zoodra hij Legarréville zou genomen hebben, zich daar onmiddellijk te versterken, Wij verloren twee dooden en een gewonde; de eerstgenoemden werden op de plaats zelve begraven. Tot nader order, bleven twee kompagniën ter versterking achter; de andere troepen kwamen tegen den namiddag op Folly eiland terug. Daar de Geconfedereerden den 3den Januarij een nieuwen en hevigen aanval tegen Legarréville beproefden, werden de vier kompagniën, door een voltallig regiment afgelost en werd een fort, geschikt voor 3 vuurmonden (dit fort was tegen het einde der maand reeds in gereedheid) aangelegd. De vijand inziende, dat wij niet van zins waren de sterke stelling op te geven, beproefde niet verder er ons uit te verdrijven.

Wij kregen in die dagen de tijding, dat generaal Grant met het opperkommando over de gezamentlijke legers der Vereenigde Staten, bekleed was geworden. Het gebrek aan goede generaals werd hoe langer hoe duidelijker. Halleck zag in, dat hij, trots alle bereke-

ningen en plannen van veldtogten die tot nog toe nimmer tot een goed einde gevoerd hadden, niet tegen zijne tegenpartij Robert Lee opgewassen was, vooral niet, daar Lee te velde ook zelf het bevel voerde. Meade had, wel is waar, den slag bij Getteysburg gewonnen, maar had daarbij veel aan het toeval te danken gehad en in Washington schudde men bedenkelijk het hoofd, toen men den terugtogt der Geconfedereerden over den Potomac vernam. Meade was de geschikte man ook niet. Daar vernam men plotseling eene nieuwe overwinning. Generaal Pemberton had de vesting Bicksburg aan den Mississippi, met eene bezetting van 30,000 man, op genade of ongenade aan den generaal Grant overgegeven. Grant moest dus wel een groot generaal zijn. Hij was de man, dien men hebben moest. Zijn naam Ulysses S. Grant was in aller mond. De couranten spraken met de meeste geestdrift over *United States Grant, Unconditional Surrender Grant,* en deze woordspeling op zijn naam na-apende zagen regering en volk in dezen man den redder der Unie. Hij werd naar Washington geroepen en met het opperkommando bekleed. Reeds sedert lang had Grant de groote fouten die het oorlogvoeren aankleefden bemerkt. Generaal Halleck mogt niet boven hem staan; hij alleen wilde de operatiën te velde leiden. Slechts onder beding òf als generalisismus te kommanderen òf in het geheel niet, nam hij het opperkommando op zich. Onmiddellijk stelde hij zich met zijne korpskommandanten in verbinding. Er werd eene krijgsraad gehouden en de latere veldtogten bewezen, dat er nu eerst eene zamenwerking der verschillende legers plaats had. Men had ingezien, dat niet in de inname van Richmond, de hoofdstad der Geconfedereerden tot eene beslissing der oorlog zou leiden, maar dat die alleen kon verkregen worden door eene algeheele vernietiging der vijandelijke legers. Dit laatste nu, werd verkregen door de vereeniging der vijandelijke srijdkrachten voor Petersburg.

Zonder iets op het talent van Grant te willen afdingen, moet ieder, die onpartijdig oordeelt, erkennen, dat

Grant zijn meester gevonden had. De stoute plannen, die in dit jaar verwezentlijkt werden, waren niet zijn werk maar dat van den generaal Sherman. Maar in zooverre moeten zij ook Grant aangerekend worden, dat hij de plannen van Sherman goedkeurde. De marsch van Sherman door de Zuidelijke Staten, tengevolge waarvan de sterke kustplaatsen der Zuidelijke Staten in onze handen vielen, zal moeijelijk zijns gelijken in de krijgsgeschiedenis vinden; de concentrering van de vijandelijke strijdkrachten, die van Richmond tot Petersburg stellingen hadden ingenomen, was een gevolg van dezen koenen marsch. De geschiedenis van dezen grooten Amerikaanschen oorlog, kan slechts twee generaals aanwijzen, die werkelijk voor hunne taak berekend waren, Sherman en Lee. De andere generaals, Grant, Sheridan, Meade, Stonewall Jackson, Longstreet en Hill waren wel flinke bekwame bevelhebbers, maar zij konden slechts uitvoeren wat anderen uitdachten. Grant was bescheiden genoeg, te verklaren, dat hij de groote verdiensten, hem door den president en het volk toegezwaaid, te danken had aan de ideeën van Sherman. Zijne voortreffelijke operatie tegen Petersburg werd door het geluk begunstigd, het leger van den Potomac was een flink leger, waarin eene goede krijgstucht heerschte, terwijl het leger der Zuidelijken moeite had zich staande te houden. De grootste verdiensten van Grant was, zijn eerlijk karakter en het erkennen van het talent der onder hem geplaatste generaals.

Keeren wij, na deze korte uitwijding, weder terug tot de gebeurtenissen voor Charleston. De vloot was aanzienlijk versterkt en de nieuw uitgevondene gepantserde schepen waren een vreeselijken vijand geworden. De New-Ironsides, een met een ijzer gepantserd stoomfregat, was het sterkste schip onzer marine; deze drijvende batterij slingerde op zoo min mogelijken afstand, hare enorme projectielen tegen de vijandelijke werken. Het aantal der Monitors was tot zeven geklommen, maar trots deze schepen, waar alles voor moest wijken, viel er nog lang aan geene inname van Charleston te denken. Onze

marine had diep respect voor de torpedo's; deze waren oorzaak van menig ongeluk en ofschoon de gepantserde schepen de vijandelijke batterijen niet vreesden, durfde men toch de haven niet binnen te varen. Men had allerlei werktuigen vervaardigd, om de torpedo's op te visschen of ze op grooten afstand te doen springen, maar deze werktuigen *„dewils"* genaamd, werden, hoe bruikbaar ze ook mogten zijn, door het ongeluk vervolgd. Een er van, waagde zich te ver in de haven, en werd door de Geconfedereerden buit gemaakt. Een ander, door een kogel getroffen, zonk met man en muis. Men gaf het nu op, deze helsche machines ter zijde te schuiven. Alle oorlogschepen werden van weerhaken en andere inrigtingen voorzien, om de torpedo's van zich af te houden.

De dapperheid en standvastigheid der bezetting van het fort Sumter was werkelijk te bewonderen. Dagelijks werden duizende kogels in dit fort geworpen en toch bleef het nimmer het antwoord schuldig. Nog altijd woei de vlag der Geconfedereerden van zijne wallen. Men heeft beweerd, dat ten gevolge van het vele ijzer, dat op het fort verschoten werd, vermengd met verbrande steenen, leem en zand, gedurende de belegering zulk eene vaste massa zou ontstaan zijn, dat de wallen een weerstandsvermogen zouden verkregen hebben, grooter dan dat der gepantserde schepen. Daar ik het inwendige van het fort nimmer gezien heb, heb ik mij, helaas! nimmer van de waarheid dezer bewering kunnen overtuigen. Verscheidene stoutmoedige aanvallen, welke bij donkere nachten op dit fort ondernomen werden, vielen treurig uit. De bezetting was steeds zeer waakzaam, ofschoon onzerzijds deze waagstukken nooit geschied zijn, zonder de grootste voorzorgsmaatregelen. Onze marine heeft werkelijk ongehoorde daden verrigt, maar de omstandigheden voor Charleston waren zeer ongunstig, zoodat men geen beter uitkomst verkrijgen kon. Tegen het einde van dit jaar had de belegering veel van haar gewigt verloren. De inname dier stad had, uit een strategisch oogpunt beschouwd, weinig waarde meer. De

trots der Unie gedoogde evenwel niet dat men de belegering, die een *point d'honneur* was geworden, opgaf. Men wilde de bakermat van den opstand geheel vernietigen. De oorlog werd evenwel te liberaal gevoerd, dan dat deze bedreiging werkelijk uitgevoerd zou worden. Charleston is nu weder, niettegenstaande de belangrijke schade die zij geleden heeft, eene der grootste, in opkomst zijnde handelsteden van het Zuiden.

De verkenning, den 11den door ons gedaan, was het voorspel van een bloedigen slag, die plaats vond ten gevolge van een aanval op het James-eiland. Sedert verscheidene dagen waren wij marschvaardig, niemand mogt de legerplaaats verlaten; een groot aantal patronen werd gerequireerd, en alles toonde aan dat er eene groote expeditie op handen was.

Den 5den Februarij werd het geheele leger, 10,000 man sterk, gealarmeerd. De drie negerregimenten bleven achter, om de legerplaats en de magazijnen van levensmiddelen te bewaken. Tegen den avond waren na groote moeijelijkheden, veroorzaakt door het vervoer der artillerie en kavallerie naar de schepen en het in- en ontschepen, alle troepen aan de zuidelijke punt van Kiawah, bij de reeds vroeger vermelde plantage van der Horst. Gedurende den nacht werden twee pontonbruggen over de rivier geslagen, en om 3 uur marscheerden wij naar Seebrook. Onmiddellijk werden naar allle rigtingen patrouilles afgezonden; langzaam marscheerden wij voorwaarts, en bij het aanbreken van den dag stonden wij voor het James-eiland, waar de vijand, wien onze aankomst niet lang verborgen bleef, reeds stelling genomen had langs den zoom van een groot, uitgestrekt woud. Een kleine beek, die beide eilanden van elkander scheidt, verhinderde ons verder voortrukken. Daar het terrein geheel open was, was onze stelling ten eenemale ongedekt. Onze artillerie nam stelling achter een kleine slikkerige beek, die eene voortzetting was van een diep moeras, dat zich aan onze regterflank bevond.

Om 8 uur viel het eerste schot, dat spoedig door een hevig artilleriegevecht gevolgd werd, waaraan wij

evenwel geen deel namen. De Geconfedereerden weken niet uit hunne stelling, maar wachtten rustig onzen marsch tegen hunne bedekt opgestelde kolonnes af. Generaal Gordon, die deze expeditie kommandeerde, zag in, dat een stormenderhandsche aanval op de vijandelijke stelling niet alleen niets zou baten, maar zelfs hoogst gevaarlijk was. Hij liet daarom tegen 9 uur het vuur staken; wij trokken nagenoeg 500 pas links van het woud terug, en maakten dadelijk een aanvang met het graven van scherpschutterskuilen. Den volgenden nacht zou de aanval plaats hebben. De vijand bemerkte het doel van den generaal, maar daar hij veel zwakker was dan wij, maakte hij geen aanstalten om ons aan te vallen. De voorposten werden nu uitgesteld en wij wachtten het invallen van den nacht af, gedurende welken wij, zooals men ons mededeelde, zouden aanvallen.

Eene sluippatrouille, die door een officier gekommandeerd werd, ontdekte eene breede, ondiepe, waadbare plaats in de beek. Op deze plaats, die door den vijand sterk bezet was, zou den eersten aanval plaats hebben. De officier, die zich vrijwillig aangeboden had de patrouille te geleiden, schoot er ongelukkig zijn leven bij in, want bij den terugmarsch werd zij door de vijandelijke veldwacht afgesneden, en slechts aan twee soldaten gelukte het na een hardnekkig gevecht, waarin beiden gewond werden, onze voorposten te bereiken. Dit geschiedde 's avonds om 9 uur; om 10 uur traden wij met de meest mogelijke stilte aan, en nadat men ons aanbevolen had ons rustig te houden en de meeste orde te bewaren, ging het voorwaarts. De nacht was zeer donker, en onze marsch bleef den vijand langen tijd verborgen, te meer daar het zand het geluid onzer schreden versmoorde. Ongehinderd hadden wij de voorpostenlinie bereikt, waar wij halt hielden.

Het 58ste en het 103de regiment kregen nu order, zich onder groot geschreeuw op den linkervleugel der vijandelijke stelling te werpen, en voortdurend schijnaanvallen te doen. Wij en drie andere infanterie-regimenten, alsmede twee kompagniën pioniers, rukten met

kracht maar in de diepste stilte, voorwaarts tegen de waadbare plaats. Op datzelfde oogenblik evenwel viel schot op schot uit het woud en ontbrandde het gevecht. Met een verschrikkelijk geschreeuw vielen het 58ste en het 103de regiment aan. Een hevig rottenvuur begroette de aanvallers, terwijl onze artillerie den vijandelijken linkervleugel concentrisch beschoot. Het plan van Gordon gelukte. De vijand stuurde alle troepen, die hij maar eenigzins missen kon, naar den linker vleugel, en nu vielen wij onder een luid hoerah aan. Ofschoon een hevig geweer- en kanonvuur ons tegendonderde, ging het toch altijd voorwaarts door de beek naar den anderen oever; daarna vielen wij den vijand met de bajonet aan. Hij kon dezen woedenden aanval niet weerstaan en week terug. Nu ging het los tegen de kanonnen, die juist geladen waren. De kanonniers vloden in allerijl terug en lieten drie vuurmonden achter. Een officier bragt ons op de gedachte ze om te draaijen, en nu kreeg de vijand het kartetsvuur zijner eigene stukken. De vijand, die onze artillerie reeds achter zich waande, week in de grootste verwarring terug. Ze zijn daar ginder, hooren wij den generaal roepen, voorwaarts! geeft hun den genadeslag. Aangemoedigd door de behaalde voordeelen, deden wij een woedenden aanval op den linkervleugel, die nog stand hield. Ook hier week de vijand, en in wilde vlugt ijlde hij terug naar zijne verschansingen, digt bij de batterij Johnson. Tot aan het aanbreken van den dag werd de vervolging met kracht voortgezet; toen werd zij gestaakt en maakte men een begin met het bouwen eener schans. Wij hadden nu vasten voet op het James-eiland, en beloofden ons veel goeds van de operatiën van hier tegen Charleston. Wij hadden ons evenwel verrekend, de vijand moest ons, het mogt kosten wat het wilde, van het James-eiland verjagen, want de stand van zaken voor Charleston werd voor de Geconfedereerden zeer bedenkelijk.

De Geconfedereerden hadden zich in hunne verschansingen teruggetrokken, en zagen onze werkzaamheden, die vlug van de hand gingen, aan, zonder ons in het

minst te storen of te verontrusten. Af en toe werden wij wel door eene granaat begroet, maar die telden wij niet veel; 's avonds waren langs onze geheele linie scherpschutterskuilen gegraven, die, door de daarvoor opgeworpene aarde, sterk genoeg waren een eersten aanval te doorstaan. De pioniers waren bezig de geschutstellingen te herstellen. Daar de generaal evenwel voor een nachtelijken aanval vreesde, werden, zoodra de duisternis inviel, de voorposten versterkt en wat teruggetrokken. Niemand mogt het bivouac verlaten, gedurende den nacht moesten alle regimenten strijdvaardig zijn.

Sedert het invallen der duisternis, zweeg het vijandelijk geschut; wij zagen hoe het geschut wegreed, gevolgd door de infanterie. Slechts enkele afzonderlijke vijandelijke ruiters lieten zich nog hier en daar zien. Wij hielden ons voor zeer veilig, en geloofden nauwelijks aan de waarschijnlijkheid van een aanval. Plotseling hoorden wij aan den linkervleugel een geluid, dat ons aan het oprijden van geschut deed denken; wij luisterden, en daar het geluid ons zeer verdacht voorkwam, waren wij in een oogenblik op de been. Daar viel een geweerschot, dat dadelijk door een dozijn anderen gevolgd werd; wij traden aan en het 75ste regiment benevens eene batterij kregen in last naar den linkervleugel af te marscheren. Nauwelijks zijn zij afgemarscheerd of eene shrapnel-granaat suisde over onze hoofden, zij werd snel gevolgd door verscheidene kanonkogels, die tot onze groote verwondering onze flanken en onzen rug troffen. „Wij zijn omgetrokken” hoorde men uit aller mond. Onze stelling werd veranderd. Maar dit gelukte niet. Geslotene kolonnes infanterie kwamen te voorschijn, die, ofschoon voor een oogenblik door ons kartetsvuur opgehouden, toch onder een verschrikkelijk gegil tot den aanval overgingen. Alles werd naar de bedreigde flank gezonden, onze tirailleurs, tegen de overmagt niet opgewassen, trokken terug, en de vijand rukte, zonder zich tot een tirailleurgevecht te laten verleiden, voorwaarts. Wij begonnen te vuren, maar in de duisternis, raakten wij onze terugtrekkende tirailleurs. Nauwelijks

ontdekten wij dit misverstand of wij staakten ons vuur; hierdoor kreeg de vijand gelegenheid, ongehinderd, door de duisternis gedekt, ons tot op nagenoeg 100 passen te naderen. Spoedig van de gunstige gelegendheid gebruik makende, viel de vijandelijke infanterie ons aan en veroorzaakte eene onbeschrijfelijke verwarring. Op alle punten werd gestreden, men schoot elkander vlak in het gezigt, kolven en bajonetten werden gebruikt; maar de vijand, aanzienlijk versterkt, komt hoe langer hoe meer in het voordeel. — Op 50 of 60 pas vuurt de artillerie met kartetsen, bij geheele gelederen vallen de vijandelijke soldaten. De duisternis brengt er het hare toe bij, om dit tooneel nog verschrikkelijker te doen zijn, maar nog altijd houden wij stand; vreesselijk woedt de strijd; met de meeste verbittering wordt om iederen voet gronds gestreden; de generaals Gordon en Schimmelpfennig vertoonen zich daar waar 't vuur het hevigst is, ten einde de orde te herstellen; maar eene batterij, die tot digt bij onzen regter vleugel in stelling is gekomen en ons met kartetsen begroet, maakt, daar onze troepen door een panischen schrik bevangen werden, een spoedigen aftogt noodzakelijk. Te vergeefs waren de beden en bedreigingen onzer aanvoerders, meer en meer weken wij terug voor de steeds voorwaarts dringende gesloten kolonnes, tot dat eindelijk onze terugtogt in eene volslagen vlugt ontaardde. Onze tegenstand was verlamd, onze verliezen waren aanzienlijk, en eerst in het woud, op het eiland Seebrook, bragt generaal Schimmelpfennig de rest der regimenten tot staan. Hier nam al het geschut stelling, en dekten zij door een werkzaam vuur den terugtogt. De vijand, overmoedig geworden, viel deze batterijen aan, maar deze aanval was zijn verderf, want 36 vuurmonden braakten hunne kartetsen tegen hem uit, en de moed der Geconfedereerden, die het getal der vuurmonden te min geschat hadden, moest voor dit helsche vuur onderdoen. Volgens latere berigten moeten de daar gevallenen een verschrikkelijk schouwspel aangeboden hebben, en dit is zeer waarschijnlijk, want een kartetsvuur uit 36 vuurmonden, op 60 passen geopend op gesloten infanterie,

moet eene verschrikkelijke uitwerking hebben. Wanneer de duisternis den vijand niet bedrogen had in het getal der vuurmonden, en hij wat voorzigtiger voorwaarts gerukt was, dan zouden onze stukken, daar de aanval meesterlijk uitgevoerd werd, waarschijnlijk verloren geweest zijn. Doch dit onverwachte kartetsvuur deed den vijand regtsomkeert maken en van verdere aanvallen afzien. Het dapper gedrag van den kommandant der artillerie had dus het geheele leger gered. Bij het aanbreken van den dag was de slag geeindigd; wij kwamen met den vijand overeen, de gewonden van het slagveld te verwijderen en de gesneuvelden ter aarde te bestellen. Tegen den namiddag beval generaal Gordon den terugtogt. Ons regiment verloor 6 dooden, 30 gewonden en 28 gevangenen. Het geheele verlies van ons korps bedroeg 800 man; de vijand had meer verloren. Om 2 uur marscheerden wij naar het eiland Kiawah af; de vijand volgde ons niet, zoodat wij den volgenden morgen weder op het eiland Folly aankwamen, waar wij voorloopig rust hadden. Twee dagen later hield generaal Gilmore eene revue, hij sprak de regimenten toe, en bedankte ons voor het dapper gedrag bij het laatste gevecht. Hiermede was deze expeditie, die in de New-York Herald als een schitterend wapenfeit vermeld werd, geeindigd. Wij beschouwden haar evenwel geheel anders; de grootspraak der nieuwspapieren stond ons zeer tegen.

Eenige dagen na laatstgenoemd gevecht braken wij onze tenten af, om voor eenige weken naar het eiland Coles te marscheren, waar wij de voorposten moesten aflossen. De beide posten-ketens waren op vier plaatsen zeer digt bij elkander, beiden hadden zich verschanst, en stilzwijgend was men van weerszijden overeengekomen niet te vuren. Wij spraken met den vijand, ofschoon zulks ons streng verboden was, gaven elkaar over en weer couranten, gaven aan de Geconfedereerden koffij en suiker en kregen daarvoor tabak. Zulk een voorpostenleven is iets zeer eigenaardigs, men hoort veel van den vijand, spreekt bijna vrieudschappelijk met elkander, en eenige uren later vuurt men op elkaar. Juist deze groote tegenstelling, dat wantrouwen waarmede

men 's avonds den vijand begluurde, met wien men over dag, in een onbewaakt oogenblik, vriendschappelijk omging, had iets aantrekkelijks, vooral wanneer men kort te voren tegenover die troepen in 't vuur gestaan had. Deze dagen behooren tot mijne aangenaamste herinneringen. Hier vernamen wij voor het eerst, dat er gebrek aan levensmiddelen heerschte in 't leger der Geconfedereerden; alle havens waren geblokkeerd, waardoor alle toevoer uit het buitenland afgesneden was. Het vijandelijk leger kon alleen door de producten der zuidelijke staten geproviandeerd worden. President Jefferson Davis had daarom aan alle boeren in last gegeven koren te verbouwen, ten einde zoodoende het leger van voedsel te kunnen voorzien. En toch streed, niettegenstaande het heerschend gebrek, dat leger met een bewonderenswaardigen moed; het waren brave, goede soldaten, voor wien men niet anders dan groote achting gevoelen kon. Niets kan den roem van dit leger verduisteren, slechts ééne vlek rust op de regering der Geconfedereerden, namentlijk de schandelijke behandeling der gevangenen. Men scheen ze met opzet wreed te behandelen, iets, dat het Zuiden de sympathie van Europa heeft gekost.

Ofschoon de Zuidelijke Confederatie noch door de Europeesche mogendheden, noch door de Vereenigde Staten erkend was, bragt de menschelijkheid, waarmede overigens gedurende vier jaren van weerszijden den oorlog gevoerd werd, toch mede, dat men bepaalde overeenkomsten sloot betrekkelijk de krijgsgevangenen. Zulks geschiedde dan ook, al was zulks aanvankelijk tegen den zin onzer regering. Men meende namentlijk, dat deze maatregel beschouwd kon worden als eene erkenning van het Zuiden als oorlogsvoerende magt. Er werden commissiën benoemd, die de uitwisseling der gevangenen regelden, groote tenten werden in het Noorden gebouwd, terwijl de krijgsgevangenen door het volk en de regering zeer vrijgevig behandeld werden. Zij werden op dezelfde wijze verpleegd als de soldaten der Unie, voor hun gemak was op voldoende wijze gezorgd, en in

steden zooals Baltimore enz. enz., die de zaak der Unie maar half en half toegedaan waren, werden hun door de inwoners geld en levensmiddelen toegestopt. Op welke wijze beantwoordde de regering der Geconfedereerden de goede behandeling die de krijgsgevangenen van ons ondervonden. De namen Andersonville, het eiland Belle, Libby en Castel Thunder, zullen hun, die deze plaatsen bewoond hebben, afschuw inboezemen; zij staan daar als getuigen van een woedenden partijhaat, die zich ook in het leger openbaarde. Of Jefferson Davis, of Lee, of andere hooggeplaatste personen de wreede wijze, waarop de soldaten der Unie behandeld werden, billijkten, zal ik niet stellig beweren, en ik waag het niet een der genoemden, vooral niet den generaal Lee, wiens edel karakter bekend is, aan te klagen. Maar zij hadden moeten weten, dat de schurken, aan wie het opzigt over de gevangenissen en de legerplaats toevertrouwd was, hunne magt overschreden, en met eene wreedheid, die zich in de hardste maatregelen openbaarde, de ongelukkigen pijnigden. Velen zijn het slagtoffer der schandelijke behandeling geworden. Vooral de legerplaats te Andersonville, die een tyran, (helaas ik moet het bekennen een duitschen tyran) tot bevelhebber had, deed zich van eene zeer slechte zijde kennen. Kapitein Wirz heeft later zijn loon ontvangen, en werd, na 92 aanklagten van moord, aan den beul overgeleverd.

De legerplaats te Andersonville bevond zich op eene groote vlakte in Florida, digt bij genoemde stad. Eene ruimte, voor p. m. 20 000 gevangenen berekend, was door een planken wand omgeven. Binnen dezen wand patrouilleerden vijandelijke schildwachten, die het consigne hadden ieder gevangene, die buiten een zekeren kring kwam, „*dead line*”, zonder iets te zeggen dood te schieten. En die soldaten, nauwelijks verdienden zij dien naam, voldeden gaarne aan dat bevel; het was het uitschot van het leger der Zuidelijken dat hier dienst deed, en er genoegen in vond weerlooze gevangenen neder te schieten, terwijl hunne kameraden in het veld den dood

trotseerden. Blootgesteld aan felle zon, aan regen en koude, het allernoodigste ontberende, kampeerden hier de gevangene soldaten der Unie, in holen die zij zelven moesten graven, want tenten waren voor de *„damned Yankees"* te goed. Eene beek, die door de legerplaats liep, voorzag de ongelukkigen van water, maar in dat zelfde water moesten zij zich wasschen, terwijl, wanneer het regende, de privaten in de beek uitliepen, zoodat de legerplaats dan spoedig geheel verpest was.

Ranzig spek en meel, juist genoeg om in 't leven te kunnen blijven, was het eenige voedsel. Vele der gevangenen waren blootsvoets, en de gescheurde overblijfselen der vroegere uniformen, hingen wijd om hun vermagerd ligchaam. Wanneer iemand het waagde zich te beklagen, dan liet Wirz hem ketenen, en de ongelukkige werd dan tot het verrigten van vermoeijenden arbeid gebezigd. De legerplaats wemelde van ongedierte; zeep werd niet verschaft. Iederen dag stierven zieken, die in de legerplaats begraven werden. Wanneer Wirz door de legerplaats wandelde, en bemerkte dat iemand hem den verschuldigden eerbied niet bewees (en dit gebeurde in den regel, daar men hem haatte), smeet hij hem op den grond; bromde of klaagde de ongelukkige nog over deze behandeling, dan schoot hij hem met een revolver op de plaats dood. Dergelijke tooneelen hadden iederen dag plaats, dagelijks zagen de soldaten hunne kameraden sterven, maar zij beklaagden ze niet, want de dooden waren goed af. Maanden lang duurden deze plagerijen, tot eindelijk Generaal Sherman aan deze wreedheden een einde maakte. Een kreet van verontwaardiging ging door het leger, toen men de vermagerde gestalten terug zag komen, en het geheele Noorden riep om wraak. Na het einde van den oorlog werd Wirz gevangen genomen, en in 1865 werd hij opgehangen. De behandeling der gevangenen heb ik niet overdreven voorgesteld; integendeel, ik heb haar nog te zacht geteekend. In het proces tegen Jefferson Davis werd deze zaak ook nog aangehaald; ik weet evenwel niet in hoeverre de ex-president der Unie door deze misdadige handeling gecompro-

miteerd geworden is, daar men zijn proces niet in zijn geheelen omvang gepubliceerd heeft. Werkelijk schijnt men evenwel een bepaald systeem, de gevangene soldaten der Unie door eene wreede behandeling langzamerhand te vermoorden, uitgedacht te hebben, want in Richmond, op het eiland Belle en te Libby werden de gevangenen met dezelfde wreedheid behandeld. Duizende dollars, kleedingstukken en levensmiddelen, door bloedverwanten en vrienden aan de ongelukkigen gezonden, kwamen niet in hunne handen, want de Geconfedereerden hielden het achter. De officieren, die te Libby gevangen gehouden werden, behandelde men eveneens zeer hard. Zij werden in een vochtigen kelder opgesloten, en moesten uit eigen middelen in hun levensonderhoud voorzien, terwijl de officieren der Geconfedereerden in onze steden, op hun woord vrij konden rondwandelen. Wij hebben van dit een en ander evenwel niet gewaagd, om daardoor eene smet te werpen op het leger der Geconfedereerden; de verachting, die het deel is van Wirz c. s., mag men niet overbrengen op een dapper leger, dat zich, hoewel voor eene verlorene, ten laatste onuitvoerbare zaak strijdende, een eeuwigen roem verworven heeft. Dan alleen kan men een onpartijdig oordeel vellen over het leger der Geconfedereerden, wanneer men het in het veld gezien heeft; de magtelooze uitvallen der couranten tegen deze troepen, waren inderdaad erbarmelijk. Men moest die soldaten zien, trotsch in het geluk, trotsch in het ongeluk, vol vaderlandsliefde. Hadden zij de middelen gehad die ons te dienste stonden, zeker had de beslissing van den oorlog zich nog lang laten wachten. Een dapper vijand moet men ook geregtigheid laten wedervaren.

Een jarenlange dienst voor den vijand, een strenge krijgstucht, eene geregelde organisatie en eene spoedige afdoening der loopende bezigheden, verbonden met de meest mogelijke orde in de verschillende bureaux, hadden ons een leger verschaft, dat in staat was zich met het leger der Geconfedereerden te meten.

Den 6den Julij was de driejarige diensttijd, van den

ouden stam van het regiment, verstreken. Van de 1046 man, die bij het begin van den oorlog aangenomen waren, verkregen slechts 180 man hun paspoort, de anderen lagen op de slagvelden, bevonden zich in de hospitalen of in krijgsgevangenschap. Aanvankelijk wilde men de rest van het regiment, nagenoeg 500 man, met het 103de regiment vereenigen, maar daar de officieren bleven, bleef ook het regiment bestaan. Kolonel von Gilsa en eenige kapiteins gingen met het oude regiment naar New-York, waar zij den 1en Julij aankwamen en schitterend ontvangen werden. Wij kregen nog eenige honderde recruten en het regiment werd op nieuw georganiseerd. De overste von Einsiedel, een voormalig Saksisch officier, die zich bij verscheidene veldslagen als een zeer bruikbaar bevelhebber had doen kennen kreeg het kommando. In plaats van tien kompagniën, zooals vroeger, werden, daar wij nu minder manschappen telden, acht geformeerd; het herziene exercitiereglement, dat veel overeenkomst heeft met het Pruissische, werd bij ons ingevoerd. Het regiment, de wapens, munitie en kleedingstukken werden nauwkeurig geinspecteerd door een afzonderlijk daarmede belast officier. (1) Nadat alles in de beste orde bevonden was, kregen wij bevel ons ter inscheping naar Hilton Head gereed te houden. Deze verandering, die een gevolg was van onaangenaamheden tusschen den generaal Schimmelpfennig en onzen regiments-kommandant, verraste ons zeer.

Den 12den Julij bereikten wij, na eene korte, aangename zeereis, Hilton Head. Wij kregen planken, en in korten tijd was een nieuwe legerplaats opgeslagen. Ons verblijf te Hilton Head onttrok ons gedurende twee maanden aan het tooneel des oorlogs. Wij oefenden ons gedurende dien tijd ijverig in het exerceren.

Hilton Head ligt, zooals vroeger reeds gezegd is, 50 mijlen ten zuiden van Georgie. Het was de verzamel-

(1) Ieder korps bezat 3 officieren, die met deze inspectiën belast waren (General-inspections-officier).

plaats, het depôt en het hoofdkwartier van het zuidelijk departement. Gedurende eenige weken was de generaal Forster hier, om het kommando over het departement over te nemen. Daar van de landzijde geene operatiën tegen Charleston ondernomen werden, werd door hem het hoofdkwartier van het Morris-eiland naar hier verlegd. Generaal Gilmore was naar het Potomac leger, bij het korps van den generaal Butler, gezonden. Aan de landingsplaats heerschte eene vrolijke bedrijvigheid. Groote zeestoombooten kwamen aan en stoomden weg, de grootste oorlogschepen kruisten voor de haven, en reeds van zeer verre kon men eene stoomboot zien aankomen. Vroeger was Hilton Head een onbeduidend plaatsje, maar met den tijd hadden vele marketenters, kooplieden en herbergiers zich hier gevestigd, huizen gebouwd en leven gebragt in dit doode plaatsje. Men kon hier alles krijgen, alle producten van het Zuiden werden hier verkocht, spiritualiën alleen waren niet of zeer moeijelijk te krijgen. Er bevond zich eene gevangenis voor militaire misdadigers, een groot topographisch bureau, dat in het zuidelijk departement vele zeer goede opmetingen gedaan heeft, een geimproviseerd theater, waarin echter alleen de zoogenoemde minstrels optraden, om een in Amerika zeer gezochten negerdans uit te voeren. De hospitalen waren zoo gemakkelijk mogelijk (in zooverre men te velde gemak verwachten kan) ingerigt; de koortszieken, die in Julij en Augustus zeer talrijk waren, werden in de hospitalen te St. Fernandina, een aan de oostkust van Florida gelegen eiland, gezonden, waar het klimaat zeer fraai en gezond is. In deze maand was de hitte bijna niet te verdragen. 's Morgens om 8 uur was het reeds zoo warm, dat zich een zekere loomheid, die tot den namiddag duurde, van ons meester maakte. Men gewent zich zeer moeijelijk aan het zuidelijk klimaat, vooral wanneer de grond moerassig en vlak is; het gebruik van sterke dranken is zeer schadelijk, terwijl de geneesheeren koffij als de verfrisschendste en gezondste drank zeer aanbevalen, om die reden werd ons ration koffij vergroot. Eene andere

verfrisschende drank, die de geneesheeren zeer aanbevalen, bestond uit een mengsel van azijn, peper, suiker, water en wat whiskey, de maag moest evenwel eerst wat aan dat brouwsel gewend zijn. Iederen avond werden de latrines met chloorkalk bedekt, om daardoor de schadelijke uitdampingen tegen te gaan. Scheepsladingen chloor werden uit het Noorden aangevoerd. Iederen avond moesten de manschappen, onder opzigt van een officier, gaan baden. Met de kampwacht trokken iederen morgen zoogenaamde policie-guards op, die tot taak hadden voor de zindelijkheid der legerplaats te zorgen. Overblijfselen van vleesch en plantaardige stoffen werden in, tot dit doel van de legerplaats verwijderde, gegravene gaten geworpen en iederen avond met 3 voet aarde bedekt. De gezondheidscommissiën hielden dagelijks eene zeer nauwkeurige inspectie over den toestand der legerplaats en der tenten. De regimentshospitalen moesten altijd te midden van een woud opgeslagen worden; bevond zich geen woud in de nabijheid, dan werden dennen en ceders om de tenten geplant. In de tenten en keukens moest de grootste orde heerschen. Alle tenten moesten vóór het morgenappel schoongeveegd zijn. De bedden moesten dan ook, volgens een bepaald voorschrift, opgemaakt zijn. De gepakte ransels lagen op het hoofdeneinde van het bed, het ledergoed hing aan eene dwarslat, bevestigd aan den middenstijl der tent. De officier du jour was verantwoordelijk voor de naleving van het kampreglement. Bij inspectiën waren de ransels naar een bepaald voorschrift gepakt; er mogt zich dan niets anders in bevinden dan wat voorgeschreven was; de geweren moesten dof gehouden worden, en de wapens moesten roestvrij zijn. Aan de munitie werd eene bijzondere zorg gewijd; dagelijks werd zij nagezien, ontbrak er eene patroon, dan moest de soldaat haar kunnen verantwoorden; kon hij dit niet, dan moest hij haar betalen en werd hij bovendien gestraft. De orde, die in alle takken van de dienst heerschte, had de beste gevolgen. Zij bespaarde den staat groote sommen, die vroeger, onder dergelijke omstandigheden, nutteloos uitgege-

ven waren. Vooral de administratie was zeer goed geregeld. De gedrukte betalingslijsten werden door de kompagniën ingevuld, bij iedere korting moest de reden waarom zij opgelegd was, vermeld staan; de regimentskommandant moest de staten voor gezien teekenen, en daarna werden zij naar Washington gezonden, waar zij nogmaals nauwkeurig nagezien werden. Eenige weken later kwam de kwartiermeester. De manschappen moesten voor „betaald" teekenen, en ieder werd persoonlijk door den kwartiermeester zelven uitbetaald. Eene copie der gequitteerde betalingslijsten werd bij de kompagniën bewaard. De uit de hospitalen terugkeerende soldaten kregen eerst dan hunne soldij, wanneer de hospitalen schriftelijk opgegeven hadden wat hun toekwam. Het gebeurde namentlijk dikwijls, dat de zieken en gewonden het hun toekomende reeds in de hospitalen ontvangen hadden. Men zorgde ook voor eene spoedige overmaking van gelden. Eene kompagnie, die in het geheele leger hare agenten had, was expresselijk bestemd om tegen geringe port het geld, dat aan de regiments-adjudanten voor de soldaten gegeven was, aan de geadresseerden ter hand te stellen. Deze kompagnie was aansprakelijk dat het geld goed bezorgd werd.

Ofschoon er voldoende voor alles, wat iets tot gemak kon bijbrengen, gezorgd was, en de manschappen over de verpleging zeer tevreden waren, hadden er toch vele desertiën plaats. Iederen Zaturdag voer eene stoomboot van hier naar New-York, en het gelukte eenige Ieren, door geld en beloften, met deze gelegenheid zich uit de voeten te maken. Daar deze desertiën nog al toenamen, werden krachtige maatregelen genomen om ze tegen te gaan. Geen soldaat mogt zonder pas in de dokken komen, terwijl de stoomboot vóór de afvaart nauwkeurig onderzocht werd. Intusschen gelukte het sommigen, door zwemmende 's nachts op het schip te komen, toch te deserteren. Daar deze lieden evenwel tot het uitschot van het regiment behoorden, stonden wij hunne vlugt oogluikend toe. Overigens hadden in het geheele leger geene desertiën meer plaats, dank zij de zware straffen,

die daarop gesteld waren; ook bestond er weinig gelegenheid toe, want het deserteren naar Virginië, Tenessee of naar een anderen vijandelijken staat, ging met groote zwarigheden gepaard en was soms zelfs geheel onmogelijk. Bovendien was het leger niet meer dat van 1861 en 62. De langdurige dienst te velde, de veldslagen en de in den laatsten tijd behaalde voordeelen, hadden het eergevoel der soldaten opgewekt; zij wilden het zoo roemrijk aangevangen werk nu ook ten einde brengen. Het eergevoel der soldaten was de grondslag eener nieuwe goede legerorganisatie.

Bij het leger der Geconfedereerden kwamen de desertiën eveneens veelvuldig voor; de geestdrift der soldaten werd daar uitgedoofd door het heerschende gebrek aan levensmiddelen; de vijanden deserteerden meestal naar ons, om in het Noorden hun levenonderhoud te zoeken. De honger, die het leger der Geconfedereerden teisterde, 't gebrek aan munitie en uniformstukken, deed eindelijk den moed dezer brave soldaten zinken, vooral daar het deserteeren onzerzijds begunstigd werd, en voor de soldaten der Geconfedereerden zeer voordeelig was.

Onze rustdagen in Hilton Head waren geteld, want plotseling kregen wij bevel, ons gereed te houden binnen twee dagen naar Washington te vertrekken, ten einde van daar weder naar ons geliefd Virginië te gaan. Dit kwam ons niet zeer gelegen, want de nieuwe krijgsoperatiën voor Petersburg behoorden niet tot de gemakkelijksten, en wij moesten ons weder op nieuwe veldslagen, uieuwe gevechten en op ontberingen van allerlei aard voorbereiden. De rust der twee laatste maanden was ons na een veldtogt van drie jaar zeer goed bekomen, en nu moesten wij deze fraaije streken weder verlaten, en onze gemakkelijke tenten verruilen tegen de holen en blokhuizen der verschansingen voor Petersburg. Niet zonder een gevoel van weemoed scheidden wij den 22sten Augustus van de eilanden van Zuid-Carolina, waar wij de aangenaamste oogenblikken, gedurende den geheelen oorlog beleefd hebben. Na eene gevaarlijke zeereis, kwamen wij den 24sten bij het fort Monroe en

den 26sten Augustus te Washington aan. Gedurende deze reis verloren wij een roer en liepen dientengevolge op eene klip bij Kaap Hatteras. Eene andere stoomboot maakte ons weder los. Wij kregen in last, totdat men nader over ons beschikt zou hebben, het fort Summer, noordelijk van Washington, te bezetten. Voorloopig werden wij bij het 22ste legerkorps ingedeeld, dat den kommandant van Washington, generaal Augur, tot chef had.

III.

De laatste veldtogten in Virginie.

De operatiën van het leger van den Potomac. — De verschansingen voor Petersburg. — Taktiek van het leger der Noordelijken. — De laatste veldtogt in het Shenandoah-dal. — Slag bij den Ceder Creek. — De guerilla-oorlog. — De kavallerie van het leger der Unie. — Ongeregeldheden in Alexandria. — Stelling van het leger voor Richmond en Petersburg. — Voorpostendienst. — Expeditie der Geconfedereerden tegen Washington. — Ramschepen. — Het leger der Geconfedereerden. — De laatste veldslagen. — De capitulatie van Lee bij Appomattox Court House. — Einde van den oorlog.

De veldtogt in Virginië was in het begin van het jaar 1864 met vernieuwde woede begonnen. Grant rukte met het nagenoeg 100.000 man sterke leger van den Potomac steeds vooruit, terwijl Lee langzamerhand voor de troepen der Unie terugweek. De stellingen werden hoe langer hoe sterker, naarmate men Richmond meer naderde, want Lee had een zeer goed gebruik gemaakt van den tijd, dien wij den vorigen winter ongebruikt voorbij hadden laten gaan, en zijne voornaamste krachten gewijd aan de kunstmatige versterking van Richmond. Hij had halt gehouden aan de andere zijde van den Rappahannock, op de vroegere slagvelden van Chancellorsville en Frederiksburg, en scheen voornemens zijnen tegenstander daar voor het eerst het hoofd te willen bieden. Den 4den Mei kwam generaal Grant voor deze rivier aan, met het bepaalde doel, het kostte wat het wilde, zijnen marsch naar Richmond voort te zetten, en daar de gelegenheid om den regtervleugel van

Lee om te trekken hem gunstig was, viel hij den vijand 's morgens van den 5den Mei bij Spottsylvania Court House aan. De slag was zeer bloedig, duurde met korte tusschenpozingen (zonder dat er eenig noembaar voordeel mede behaald werd) tot den 12den Mei voort, en kostte het leger der Unie nagenoeg 30.000 man. Eene diversie, welke Sigel uit Mount Jackson in het Shenandoah-dal, tegen den linker vleugel van den vijand ondernam, mislukte, want Sigel, die veel zwakker dan zijne tegenpartij was, werd den 15den Mei bij New-Market totaal verslagen. Dit had de afzetting van den generaal ten gevolge. Eene groote troepenafdeeling onder kommando van generaal Butler, was van het schiereiland Richmond genaderd, en had bij Bermuda Front de communicatie tusschen Richmond en Petersburg verstoord, Butler werd den 16den Mei door Beauregard met eene groote overmagt aangevallen en naar de James-rivier terug gedrongen. De stelling van Lee werd evenwel door deze operatie zeer gevaarlijk, hij trok terug en concentreerde zijne strijdkrachten tusschen Petersburg en Richmond. Grant zag nu het nuttelooze in, om uit het Noorden langer tegen Richmond te ageren. In alle stilte trok het leger af; terwijl de marsch naar het zuidelijk schiereiland plaats vond, werd een schijnaanval uitgevoerd, van uit het schiereiland, gevormd door de rivieren de James en de York. City-Point aan de James rivier, tien mijlen ten noorden van Petersburg, werd door den generaal Butler bezet. Deze havenplaats werd nu de operatiebasis van het leger van den Potomac. Het leger rukte tegen Petersburg op, en in het gezigt der vijandelijke verschansingen werden fortificatiewerken aangelegd, die zich noordwaarts tot Richmond, zuidwaarts tot den Weldon spoorweg uitstrekten. Men was nu tot de belegering der beide steden besloten, en van weerszijden rustte men zich uit tot den laatsten, beslissenden strijd.

Alles, wat de menschelijke scherpzinnigheid kan uitdenken; alles, wat de versterkingskunst in den laatsten tijd als nuttig en doelmatig had leeren kennen, werd toegepast bij het aanleggen der reusachtige verschansingen, forten, loopgraven, mijnen en hindernissen

De natuur werkte het opwerpen dezer kolossale aaneengeschakelde fortificatiewerken, die zich over eene lengte van 20 mijlen uitbreidden, in de hand. Hooge bergruggen, aan weerszijden gescheiden door diepe, steil naar beneden gaande, door beken en moerassen doorsneden dalen, waren zeer geschikt tot het aanleggen der verschansingen. Op verscheidene plaatsen, b. v. bij den City-Point Spoorweg, waren deze hoogten nauwelijks 200 passen van elkander verwijderd, en toch werd, zij het ook met groote verliezen, in het gezigt der kanonnen, die hoogtens op geweerschot afstand van ons verwijderd waren, het gevaarlijke werk tot stand gebragt. Deze verschansingen werden aan de binnenzijde, om hare vastheid te verhoogen, door boomstammen gesteund. Kruidmagazijnen, poternes en blokhuizen (door infanterie bewoond) werden bomvrij en van enorme afmetingen vervaardigd. Bedekte wegen voerden uit het inwendige der forten naar de loopgraven voor de verschansingen, die tot dekking dienden voor de piketten. Het bezetten dier verschansingen was zeer gevaarlijk, daar op ieder hoofd dat boven de borstwering uitkwam, geschoten werd. De aflossing der piketten had daarom ook des nachts plaats, deels om door den vijand minder gezien te worden, deels om bij mogelijke aanvallen, die zeer dikwijls plaats vonden, oogenblikkelijk over een groot aantal troepen te kunnen beschikken. De schietgaten waren gedeeltelijk geblindeerd met drie duim dikke ijzeren luiken, waarin openingen, die gesloten konden worden, aangebragt waren. Fascinen, horden en schanskorven werden dagelijks vervaardigd, en men zorgde steeds een aanzienlijken voorraad dezer zaken voorhanden te hebben. De werken waren grootendeels zoo aangelegd, dat zij elkander konden flankeren. Hohltraversen, die tegelijkertijd tot woning der artilleristen dienden, scheidden de eigentlijke forten van elkander. Zij droegen gedeeltelijk een doorloopend nummer, gedeeltelijk namen. Fort Hell (hel), fort Reinolds, fort Cochrane waren de door den vijand meest gevreesde. Eerstgenoemd fort verdiende zijn naam ten volle, want het teisterde de ongelukkige stad dag en nacht met bommen, granaten en gloeijende

kogels, en niet zoodra zag men dat in Petersburg brand geschoten was, of alle overige forten en batterijen begonnen een algemeen bombardement. De hindernissen waren meesterlijk aangelegd. Vriesche ruiters, verhakkingen van drooge dennentakken, daar deze een beter beletsel daarstelden dan groen rijshout, stormpalen en wolfskuilen waren in verscheidene rijen voor de verschansingen vervaardigd. Onder het gras waren helsche machines verborgen, die wanneer men er boven stond door middel van elektriciteit ontploften. In alle rigtingen over den grond gespannen touwen deden aanrukkende kolonnes vallen, en allerlei soort van mijnen waren gereed ieder oogenblik te springen. Een volledig mijnstelsel, door zeer bekwame ingenieurs aangelegd, strekte zich onder de vijandelijke werken uit. Dit moeijelijke werk was aangelegd door een regiment Pensylvaniers, dat bijna alleen uit bergbewoners bestond. Achter deze sterke verschansingen bevond zich op 600 passen afstands, eene tweede linie versterkingen, waarachter de rekruten gedrild werden, en waar alles wat niet oogenblikkelijk noodig was, opgeborgen werd. Daar bevonden zich de gebouwen der administratie; deze linie kon bij een mogelijken terugtogt tevens als steunpunt dienen. Groot waren de moeiten, offers en dikwijls onoverkoombaar schijnende hinderpalen, waarmede men bij den bouw dezer werken te kampen had, en toch kwam een vaste wil en het trotseren van alle gevaren dit alles te boven. De Amerikanen hebben, als men dat alles in aanmerking neemt, iets groots tot stand gebragt; al hunne ondernemingen waren, hoe men ze ook beschouwe, reusachtig, evenredig met den oorlog zelven, met het terrein waarop zij gevoerd werd, dat bijna zoo groot was als Europa, en met de middelen waarover de staat te beschikken had. Het geheele streven der Amerikanen was daarheen gerigt iets verbazingwekkends van reusachtige afmetingen daar te stellen. Het monstergeschut en de gepantserde schepen welke gedurende den oorlog vervaardigd zijn, zijn even als de fortificatiewerken voor Petersburg, een bewijs, dat het een karaktertrek der Amerikanen is, steeds alle krachten te besteden tot het werk, dat zij zich voorge-

nomen hebben te volvoeren. Niets wat den vijand schaden kon was vergeten, niets nagelaten wat dienen kon ons tegen den vijand te beschermen; de verschansingen waren, in dit opzigt, uitstekend.

Het hoofdkwartier was door eene telegraaflijn met alle punten verbonden, een seinstation, Lookout, was gebouwd, ofschoon de vijandelijke artillerie weken lang, dit 200 voet hooge stellage, dat reeds van verre zigtbaar was, te vergeefs beschoot. Van hier uit kon men de uitwerking van ieder schot onmiddelijk naar het hoofdkwartier van den generaal Grant seinen, en van hier uit gingen de bevelen van den generaal langs telegrafischen weg naar de korps- en divisiekommandanten, die verscheidene mijlen van het hoofdkwartier van den generaal Grant verwijderd waren. Hierdoor werd veel tijd bespaard, werden de adjudanten, ordonnansen en paarden niet onnoodig vermoeid, en verkreeg men eene geregelde zamenwerking der verschillende leger-afdeelingen. In dezelfde seconde waarin de linker vleugel aanviel, kon aan den 24 mijlen verwijderden regter vleugel de strijd ook ontbranden. Grant had het leger als aan een touwtje.

De verdedigingswerken van den vijand waren niet minder sterk dan de onze. Ook hier had de vindingrijke geest der Amerikanen alles tot den hoogst mogelijken graad van volkomenheid gebragt. In het leger der Geconfedereerden bevonden zich uitstekende genie-officieren. De soldaten woonden evenwel niet, zooals wij, in goed gebouwde bomvrije blokhuizen, maar in holten die in de traversen gegraven waren, en elk 2 of 3 man kon bevatten. Het bovengedeelte der traversen werd door boomstammen gestut. Overigens lagen de dappere soldaten op den naakten grond; aan alle zijden waren zij door aarde omgeven, die bij harden regen, naar binnen viel, en den leemachtigen bodem in een modderpoel veranderde. In deze ellendige duffe gaten huisde het leger gedurende acht maanden, terwijl het bovendien voortdurend te kampen had met honger en ontberingen van allerlei aard, en de soldaten steeds de gedachte in zich omdroegen, ieder oogenblik met de

forten in de lucht te kunnen springen. Ten dezen opzigte hadden wij het niet beter, want ofschoon men bij ons voor een beter onderkomen gezorgd had, deelden wij dezelfde vrees met den vijand en, daar onze legerplaats dagelijks veel van het vijandelijk vuur te lijden had, kwam van slapen zeer weinig. Zeer dikwijls gebeurde het dat officieren en soldaten bij het kaartspel dat hier geoorloofd was, gedood werden door splinters van bommen die insloegen. In de loopgraven en op de voorposten gebeurde zulks schier dagelijks.

Het door den vijand lang gevreesde springen eener mijn gebeurde den 30sten Junij. Een fort met 200 man sprong in de lucht. Dit was het sein tot een algemeenen strijd; op alle punten werd een hevig bombardement geopend, die door een stormaanval op de vijandelijke werken gevolgd werd. Deze aanval gelukte, daar de vijand, vreezende dat de overige werken eveneens ondermijnd zouden zijn, ze gedeeltelijk ontruimd had. Na een korten, bloedigen strijd waren 's middags om 11 uur alle forten in onze magt. Onze troepen door de overwinning zorgeloos geworden, sloegen geen acht op het naderend gevaar. Generaal Mahone, een der dapperste officieren van het vijandelijke leger, verzocht den generaal Lee, die reeds aan zijn geluk begon te twijfelen, om met zijne dappere divisie, die gespaard gebleven was, een aanval op onze regimenten te mogen wagen. Na lang aarzelen gaf Lee zijne toestemming. Generaal Mahone viel, aan het hoofd zijner divisie, de door ons genomene werken aan, juist toen wij bezig waren ze om te werken. Daar drie regimenten negers schandelijk de vlugt namen, werd deze aanval met den schoonsten uitslag bekroond. In wilde vlugt ijlden de verschrikte regimenten naar hunne eigene verschansingen terug. Zij werden gevolgd door den overwinnenden vijand, die een verschrikkelijk bloedbad onder de negers aanrigtte. Zoo eindigde deze aanval op de vijandelijke werken, en reeds toen zou Petersburg gevallen zijn, wanneer niet een der vijandelijke generaals, (1) te midden der

(1) Lee had, zooals wij later vernamen, reeds den terugtogt

verwarring (die zelfs bij het springen der mijn den anders zoo bedaarden Lee zijn hoofd deed verliezen) zijne bedaardheid behouden had.

Grant zag in, dat een aanval op de sterke vijandelijke werken nutteloos was. Hij besloot den vijand in zijne stelling op te sluiten, terwijl hij sterke legerafdeelingen deed aanrukken om den vijand de communicatie met andere punten af te snijden. Waterleidingen, bruggen en spoorwegen moesten onbruikbaar gemaakt worden, ten einde het zoodoende mogelijk te maken den vijand te laten verhongeren, en daardoor het geheele leger te vernietigen. En dit plan van den generaal slaagde; het geluk vergezelde zijne ondernemingen.

Ik heb dit korte overzigt gegeven, om den lezer een algemeen denkbeeld te geven van het begin der operatiën tegen Petersburg, en van de moeijelijkheden die daaraan verbonden waren. Keeren wij nu weder, den loop der gebeurtenissen volgende, naar het fort Summer nabij Washington terug, waar wij, in afwachting van verdere bevelen, na ons vertrek van Hilton Head, aangekomen waren. Onze afmarsch werd van dag tot dag uitgesteld, weshalve onze dienst geregeld werd en wij met het geschut van het fort moesten exerceren. De aarden werken waren in den laatsten tijd verwaarloosd, en dus kregen wij in last het fort weder in orde te brengen. Het fort had 40 kanonnen met inbegrip van 2 veld-batterijen. Met een duizendponder werd dagelijks, onder toezigt van hoogere artillerie officieren, schietoefeningen gehouden. Onze dienst strekte zich ook uit tot het waarnemen van verscheidene waadbare plaatsen in den Potomac, om de deserteurs, die mogten willen beproeven van de zijde van Virginië naar Maryland te komen, op te vangen. Een voorbeeld van desertie van die zijde heeft zich evenwel niet voorgedaan.

---

bevolen en alleen het dapper gedrag van den generaal Mahone redde de geheele stelling en het leger. Generaal Mahone werd voor zijn gehouden gedrag, door het volk in liederen en balladen bezongen.

Den 23sten September, tegen middernacht, kregen wij plotseling bevel af te marscheren. Ons regiment moest zich 3 uren later reeds te Washington bevinden. Daar den dag te voren soldij uitbetaald was geworden, en aan verscheidene manschappen verlof naar Washington verleend was, ontbraken nagenoeg 50 man aan het regiment. Men liet eene wacht achter, om deze manschappen benevens de arrestanten het regiment na te zenden. Ook mij trof het lot deel dezer wacht te moeten uitmaken, dat alles behalve aangenaam was, want niets is vervelender dan niet bij het regiment te kunnen zijn. Bovendien hadden dergelijke wachten in den regel eene zware verantwoording. Om 3 uur marscheerde het regiment af; zijne bestemming was onbekend. 's Namiddags eerst volgde ik met mijn detachement, dat met moeite bijeenverzameld was. In Washington meldde ik mij bij den Provost-Marshall (1) der stad, die mij mededeelde dat ons regiment marschorder had naar Harpers Ferry, om van daar zich met het korps van den generaal Sheridan te vereenigen. Nog denzelfden avond gingen wij per spoor naar Harpers Ferry, maar het regiment was 's middags reeds afgemarscheerd.

Allerlei soorten van soldaten van verschillende regimenten en tot alle wapens behoorende, waren te Harpers Ferry bijeen. Recruten voor het leger van Sheridan bestemd, wachtten hier op gelegenheid om zich bij hunne regimenten te vervoegen. Dagelijks keerden soldaten van verlof terug; alles werd hier verzameld. De landstreek werd onveilig gemaakt door guerilla-benden, waarom generaal Stephenson, de kommandant van Harpers Ferry, geene andere dan groote detachementen wilde laten marscheren. Ook vele officieren kwamen dezer dagen van verlof terug, en daar het getal achterblijvers, rekruten en van verlof teruggekeerden nagenoeg 2000 man bedroeg, beval de generaal de formatie van kompagniën en bataillons, die door de aanwezige officieren gekom-

(1) De betrekking van een Provost-Marshall wordt vervuld door een hoofdofficier. De Provost-Marshall is belast met het toezigt der menage, kleeding, wapening en met het regelen der inkwartiering.

VERT:

mandeerd werden. Er werd nu een eigenaardig korps georganiseerd. Het was moeijelijk de manschappen er toe te brengen, kameraadschappelijk met elkander om te gaan, maar het mogt aan de doortastende maatregelen der officieren toch eindelijk gelukken orde in dezen bandeloozen hoop te brengen. Uniformen en monteringstukken, geweren en patronen werden verschaft; de soldaten moesten teekenen voor hetgene zij ontvingen; de kleedingstaten, waarin opgeteekend werd wat uitgegeven was, werden naar Washington gezonden: en om een bewijs te geven van de orde die in de administratie heerschte, diene, dat genoemde lijsten der manschappen, die in Harpers Ferry goederen ontvangen hadden, twee weken later aan de respectieve regimenten gezonden werden, benevens eene specifieke opgave van hetgeen zij ontvangen hadden. Deze regimenten bevonden zich op de meest verschillende deelen van het oorlogstooneel, en toch werd niets vergeten, ofschoon het uitgeven der goederen dikwijls met de meeste wanorde gepaard ging. Om deze nieuw georganiseerde kompagniën eenigzins aan hunne kommandanten te gewennen, en aan de rekruten eenig begrip van militaire zaken te geven, moest het korps, de „voorloopige divisie" genoemd, aan de andere zijde der verschansingen van Harpers Ferry eene legerplaats betrekken; daar werd geexerceerd en werden de manschappen vooral in de velddienst geoefend. Dit laatste had evenwel alleen betrekking op de gedragregels van schildwachten of patrouilles, wanneer zij aangevallen of overvallen werden.

Wij moeten hier melding maken van eene der laaghartigste handelingen, die gedurende den geheelen Amerikaanschen oorlog voorgevallen zijn. Vooral voor den Duitscher is het volgende van bijzonder belang, daar het Duitschers waren, die het slagtoffer werden van lage hebzucht, en het eveneens Duitschers waren, die zich ten koste hunner landslieden verrijkten.

In den laatsten tijd was er natuurlijk gebrek aan soldaten, daar er geene vrijwilligers meer kwamen en de staat zoowel als de particulieren ongehoorde sommen moesten betalen, om rekruten voor het leger te verwer-

ven. Vooral de staat Massachusetts had nog op lange na het vereischte getal recruten niet geleverd, de grootste „bounties" (gratificatiën) moesten aan plaatsvervangers uitbetaald worden, om hen tot de indiensttreding te bewegen. En toch, ofschoon aan sommigen meer dan duizend dollars geboden werd, konden de staten het vereischte getal manschappen niet leveren, en was men genoodzaakt naar andere middelen om te zien. Agenten reisden het land af en deze wisten, terwijl zij de regeering en de aangeworvene manschappen voor aanzienlijke sommen bedrogen zich nieuwe hulpbronnen te openen. Een dezer agenten had van de regering van den staat Massachusetts de volmagt weten te verkrijgen om in het buitenland voor het leger te werven. Hij kreeg voor ieder man 30 dollars, terwijl de regering den overtogt en andere onkosten betaalde. Deze zwendelaar (zijn naam heb ik ongelukkigerwijze vergeten, want hij verdiende publiek tentoongesteld te worden) reisde naar Amsterdam en opende daar een werfbureau. Spoedig kwamen honderden jonge, stevige Duitschers bij hem aan, en lieten zich voor een handgeld van 5 dollars door hem aanwerven, niet om in het leger te dienen maar om, zooals hun gezegd werd, ten dienste der Vereenigde Staten, onder de voordeeligste voorwaarden, in geweerfabrieken enz. werkzaam te zijn. De arme Duitschers, die geen Engelsch verstonden, moesten een eed afleggen, die zij woord voor woord naspraken, en een in het Engelsch gedrukt kontrakt onderteekenen. Toen nagenoeg 150 man bijeen waren, maakten zij in gezelschap van den „vriendelijken man", die hun in Amsterdam zoo voorkomend behandeld had, de reis naar Amerika. Velen dezer ongelukkigen zagen hun vaderland nooit weder. In de haven van Boston aangekomen, werden zij op een der voorgelegene eilanden aan wal gezet, en werd hun daar in barakken voorloopig een onderkomen bezorgd. Toen zij van de zeereis eenigszins op hun verhaal waren gekomen, moesten zij aantreden, en werden zij door een officier geteld. Daarop kregen zij uniformen, en werd hun medegedeeld dat zij voortaan tot het leger der Vereenigde Staten behoorden. De

arme Duitschers mogten zooveel protesteren als zij wilden, al hun weigeren om te dienen baatte niets. Als zij wederstand boden werden zij geketend en ontnam men hun het eten. Men maakte het die ongelukkigen duidelijk dat geen magt ter wereld in staat was, hun van de dienst in het leger te ontslaan. De pogingen, door den Duitschen consul te Boston, ten voordeele dezer menschen in het werk gesteld leidden ook tot niets; zij hadden den eed van trouw gezworen en konden door niemand daarvan ontslagen worden. Om zich van deze nieuw aangeworvene soldaten te verzekeren, werden zij naar Harpers Ferry gezonden, daar men aannemen kon dat zij zich daar in Virginië niet konden beklagen. Zij werden ingelijfd bij het 16de Massachusetts-regiment, dat tot het leger van Sheridan behoorde. Den 1sten October kwamen de 150 man te Harpers Ferry aan, en werden zij aanvankelijk bij de „voorloopige divisie" ingedeeld, om te gelijk met ons naar het leger te kunnen afmarscheren.

Nauwelijks hadden wij, Duitsche officieren, den jammerlijken toestand, waarin deze zich bevonden, vernomen, of wij deden al wat in ons vermogen was om hun lot te verligten. Een Duitsche majoor, die hier tegenwoordig was, bewerkte dat deze manschappen dekens en tenten kregen, want het was 's nachts zeer koud en zij hadden, toen zij hier naar toe gezonden waren, niet meer kleeding dan hoogst noodzakelijk was. Daarop maakte de majoor rapport aan den president Lincoln, en ontdekte dezen de schandelijke bedriegerijen. Ter eere der Amerikanen moet gezegd worden, dat de overige officieren het verzoekschrift, om de Duitschers weder van de dienst te ontslaan, mede onderteekenden. Generaal Stephenson vooral, gaf zich veel moeite om het verzoekschrift te ondersteunen. Het gunstig antwoord van den president baatte evenwel slechts weinigen, want het bereikte het leger eerst den 19den October toen reeds de helft gedood, neen, geslagt was. Het bloed dezer slagtoffers kome op hen, die hunne eigene landslieden zoo schandelijk verrieden. Men mag de regering van Massachusetts evenwel niet beschuldigen,

daar deze schurkenstreken in alle geval niet met haar medeweten gebeurden, maar het was onverantwoordelijk van haar, aan zulke agenten volmagten enz. te geven.

Den 8sten October stelde de „voorloopige-divisie", 25000 man sterk, zich in beweging, om zich bij het leger te voegen. Generaal Sheridan had den vijandelijken generaal Early, in het Stenan-doah-dal, verscheidene gevoelige slagen toegebragt en hem bij Fischers-Hill geheel verslagen. Early had behalve vele andere troepen ook verscheidene manschappen onder zijn kommando, die vroeger deel uitmaakten van het korps van Jackson. Deze keur van het leger der Geconfedereerden werd door Sheridan geheel uit elkander gejaagd. Sheridan was de afgod zijner soldaten; zijne tegenwoordigheid vervulde het leger, dat hem in den digtsten kogelregen bewonderde, met geestdrift. Hij had een doortastend karakter en was de zaak der Unie opregt toegedaan. Een kundig officier zijnde, was Sheridan tevens een zeer bruikbaar generaal, aan wien Grant een groot deel van zijn succes te danken heeft. Early had het overschot van zijn verslagen leger bij Staunton en Gordonsville weder verzameld, terwijl Lee hem nieuwe troepen stuurde; want Sheridan was een zeer gevaarlijk vijand, wien men bij zijnen marsch tegen Richmond, alle beschikbare troepen tegen moest stellen. Den 12den October kwam Early met zijn leger bij Straatsburg aan, bezette den linker oever van den Ceder Creek, die zeer steile oevers heeft, en wachtte daar de komst van Sheridan af. Sheridan had ook eene zeer voordeelige positie ingenomen. Beide legers bleven tot den 19den October tegen elkander over liggen, zonder dat men trachtte elkander aan te vallen of eenige offensieve beweging te ondernemen.

Na verscheidene kleinere gevechten met de guerilla's kwamen wij den 10den October aan in Winchester, waar zich de hoofddepots der legers bevonden. Wij betrokken eene legerplaats achter de stad in een woud, waar wij den afmarsch afwachtten naar het leger, dat, als boven gezegd, kampeerde bij Middletown, aan den Ceder Creek. Eenige dagen later vertrokken wij, tegelijk met een trein, dien wij tot dekking toe-

toegevoegd waren. Den 15den bereikten wij het leger. Daar generaal Sheridan afwezig was en vele groote verkenningen gedaan werden naar Fort Royal, werd de „voorloopige-divisie” niet opgelost. Kleine heuvels aan den uitersten linker vleugel van het leger, werden ons tot verblijfplaats aangewezen, terwijl men ons mededeelde dat de rekruten hier eerst geoefend moesten worden, om vervolgens naar hunne regimenten te worden gezonden. Tot dien tijd zou de „voorloopige-divisie” onder kommando van den kolonel Kitching blijven. Er werd veel geexerceerd (de duitsche recruten, die geene geweren ontvangen hadden, exerceerden zonder geweer) en vol verlangen zagen wij den dag tegemoet, waarop wij ons bij onze regimenten konden voegen; maar voor dien tijd moest er nog veel gebeuren.

Het in front en zijwaarts gelegen terrein was eene doorloopende rij grootere en kleinere heuvels, die met geringe tusschenruimten tot aan den Blue Ridge voortliepen. Naar alle zijden was het uitzigt verhinderd door een digt woud, dat zich langs de beide oevers van den Ceder Creek bevond. Langs den snelvlietenden bergstroom was het woud door steile rotswanden omgeven, terwijl de weinige doorwaadbare plaatsen door sterke piketten bezet waren. De oevers waren op eene plaats verbonden door de hoogste, door de natuur gevormde rotsbrug der Vereenigde Staten. Daar deze brug evenwel zonder levensgevaar niet overgetrokken kon worden, was zij niet bezet. Ten zuiden van Middletown liep eene andere rij onbegroeide heuvels naar den Ceder Creek. Hier lag de hoofdmagt van het leger, het 2de en 6de legerkorps. Het terrein aan de zijde des vijands zag er eveneens uit. Aan den regter vleugel der vijandelijke stelling bevond zich echter een hooge, gedeeltelijk begroeide berg, die tot den Blue Ridge behoorde. Op den top van dezen berg hadden de Geconfedereerden een seinpost opgerigt, waardoor zij een vrijen blik in onze legerplaats konden slaan, en al bleef onze eigenlijke stelling en sterkte den vijand ook al verborgen, het was hem toch mogelijk, van af deze hoogte, nagenoeg de sterkte van ons leger en een gedeelte onzer opstelling waar te nemen, vooral 's avonds

als de voorposten optrokken. Van onze zijde scheen men evenwel aan dat inzien weinig waarde te hechten, want eene enkele flankbeweging tegen Fort Royal zou den vijand spoedig gedwongen hebben den seinpost te verlaten.

De voorposten van beide legers onderhielden een bijna vriendschappelijk verkeer; niets duidde eene naderende botsing aan, en toch zou binnen kort een der belangrijkste en gedenkwaardigste veldslagen plaats vinden.

In den middag van den 18den October werd een vijandelijke spion binnen gebragt, die verklaarde, dat generaal Early een groot deel van zijn leger naar den generaal Lee gezonden had, en dat het leger der Geconfedereerden zeer zwak was. Het scheen echter, dat door deze verklaring de vijand ons op onze veiligheid wilde doen vertrouwen, want Sheridan wist dat Early sterker was dan hij. De generaal bevond zich in het 38 mijlen verwijderde Martinsburg, en generaal Wright, de kommandant van het 6de legerkorps, had het kommando over het leger. Wij lagen 's avonds genoegelijk om de wachtvuren en amuseerden ons met naar de vertellingen en aardigheden der jonge Duitschers te luisteren. Om 12 uur legden wij ons vermoeid ter neder. Wij zullen misschien vier uren geslapen hebben, toen wij, half wakende half slapende, in de verte meenden te hooren schieten. Ofschoon aan dergelijke verrassingen gewoon, waren wij toch dadelijk op de been. In de verte hoorden wij enkele geweerschoten, daarna twee snel op elkander volgende salvo's, toen het ons bekende verschrikkelijk gegil en — alles was weder stil. Wij meenden ons vergist te hebben, maar zochten onze kameraden op, waarvan verscheidene datzelfde verdachte geluid gehoord hadden en bleven luisteren. Alles evenwel bleef stil, niets stoorde de vrede van den helderen nacht, men hoorde niets dan het gelijkmatig op- en nederloopen der schildwachten. Eenige half uitgedoofde wachtvuren verspreidden hun mat licht over de slapende soldaten, die misschien over hun „te huis" droomden — zoo nabij den dood. — Wij stelden elkander gerust door te zeggen, dat het slechts een gewoon voorpostenvuur geweest, was en waren juist voornemens ons weder neder

te leggen, toen plotseling een, twee, drie lichtstralen het nachtelijk duister doorboorden. Nu werd het ernst, want twee granaten sloegen digt voor ons in den grond en sprongen met een verschrikkelijken knal. Thans kwam er leven in de slapende soldaten. Half slapende stonden zij op en grepen werktuigelijk naar hunne geweren; de duitsche rekruten liepen verschrikt heen en weder en vielen ons met hunne vragen lastig. Juist zette de hoornblazer zijn hoorn aan den mond, toen een eskadron vijandelijke huzaren midden onder ons sprong en alles nederhieuw. De kogels floten door onze tenten, die natuurlijk staan bleven. Dank zij de spoedige algemeene bevelen van een stafofficier, formeerden wij de kolonnes en zonden de tirailleurs tegen den vijand, terwijl de hoofdmagt achter de heuvels terugtrok. Eene batterij nam stelling, maar van den vijand waren er reeds vier in stelling gekomen, die ons met een verschrikkelijk kartets- en granaatkartetsvuur begroetten. Ten gevolge van den plotseling opgekomen nevel konden wij den vijand nauwelijks zien, deze werd steeds sterker. Het gelukte ons evenwel twee aanvallen af te slaan, en wij meenden reeds onze stelling te kunnen behouden. Plotseling vielen twee vijandelijke kavallerie-regimenten onze linkerflank aan; ook in het front avanceerde de vijand; wij waren omgetrokken en de regtervleugel was reeds eene mijl teruggedrongen. Nu volgde een tooneel, dat men bijgewoond moet hebben om het te kunnen beoordeelen. De vijandelijke kavallerie hieuw regts en links blindelings in onze terugwijkende massa's, want van orde was geen sprake meer; de arme ongewapende Duitschers drongen als schapen in onze kolonnes, en werden door de vijandelijke bajonetten nedergestoken; kartetsen maakten groote gaten in den digten wijkenden hoop; wilde vertwijfeling streed met den dood; eenige daden, zooals de verschrikkelijkste doodsangst alleen in staat is voort te brengen, geschiedden; de duitsche rekruten sloegen vriend en vijand als waanzinnigen met opgeraapte geweren, waarvan zij de zamenstelling niet kenden; de geweren gingen af en zij zelve vielen als slagtoffers hunner vertwijfeling. Geen bidden, geen smeeken

mogt helpen, spaarden de bajonetten .nu en dan de smeekenden, dan werden zij toch door de kogels gedood. De vlugtelingen namen de wijk naar een woud. Het gekraak der takken, het gefluit der kogels en het geschrei der gewonden was vreeselijk om te hooren. De kolonel Kitching bragt de wijkende menigte door sabelslagen tot staan; de ongelukkige Duitschers vlugtten inmiddels steeds voort, om niets anders dan om hunne redding denkende. De kolonel herkende hen in dit oogenblik van verwarring niet, en dreef hen met zijne sabel terug en tegen de vijandelijke kanonnen, die op de heuvels in batterij gekomen waren; men riep hem toe, dat zij ongewapend zijn, hij wees naar den grond, waar honderde geweren en patroontasschen lagen; hij wilde spreken, maar werd op dat oogenblik door een kogel in de borst getroffen en viel doodelijk gewond van het paard. Onder luid geschreeuw stormden nu nieuwe vijandelijke infanteriekolonnes op ons los; weder weken wij, alle tegenstand was nutteloos, mutsen en geweren werden weggesmeten om het loopen gemakkelijk te maken; in wilde vaart ging het door het woud, gevolgd door den overwinnenden vijand. Weldra hadden wij het uiteinde van het woud bereikt, voor ons lag eene groote vlakte en — — treurig schouwspel. Het geheele verslagen leger vlugtte in de grootste wanorde en met de grootste overhaasting in de rigting van Winchester; gewonden werden door de kanonnen overreden, granaten sloegen in de kruidmagazijnen, die met een verschrikkelijken slag in de lucht vlogen. Voertuigen en met gewonden opgevulde ziekenwagens, stortten van de steile hellingen naar beneden, het geschut viel over de langs den weg liggende paarden en stortte ook in de diepe afgronden, in hunnen val alles met zich medeslepende. Deze vlugt duurde voort tot achter Middletown, zes mijlen van het slagveld verwijderd. Langzamerhand werd het vlugten minder en hield eindelijk geheel op. De vijand had eene verdere vervolging opgegeven en stelde zich met het behaalde voordeel tevreden. Bloedig scheen de zon, die intusschen was opgegaan, over de verslagene overblijfselen van ons leger.

Generaal Wright nam nu de noodige maatregelen om onmiddellijk de regimenten en brigades weder te verzamelen. Men hield krijgsraad en besloot naar Winchester terug te trekken, ten einde den vijand daar in de verschansingen af te wachten. Onze nederlaag was volkomen; 25 vuurmonden, 3000 gevangenen, waaronder verscheidene generaals, de geheele legertrein, alle tenten en voorraadschuren waren den vijand in handen gevallen. Jubelend maakte deze dan ook omiddellijk van de verkregen schatten gebruik. De voorbereidselen tot den afmarsch duurden tot den volgenden dag; 75 der arme Duitsche rekruten waren dood en gewond; de overigen werden naar Winchester gezonden.

Tegen 12 uur zagen wij de vlugtelingen, nu langzamer dan spoediger, langs den straatweg naar het front ijlen. Een zwak hoerah klinkt achter ons, alles keert zich om, verscheidene loopen naar den weg. Een ruiter komt, zonder hoofdbedekking op een schuimend paard aanjagen. Het hoerah roepen wordt iedere seconde sterker. Eindelijk is de ruiter digt bij ons, iedereen herkent hem, den man met de fonkelende oogen, met dat gelaat waarin energie en voortvarendheid duidelijk te lezen zijn. Het is Sheridan, onze generaal, de afgod van het leger, die ons zoo dikwijls ter overwinning gevoerd heeft. Hoerah! Sheridan, onze redder is daar, klinkt het bij alle regimenten. Sheridan te zien wekt de geestdrift van het leger weder op; hij stijgt van het paard, maar kan ter nauwernood op zijne beenen staan, ten gevolge van de inspanning van den snellen rid. Generaal Wright loopt hem te gemoet, omarmt zijnen chef, vermeldt met weinige woorden het voorgevallene, en deelt hem het plan van den terugtogt naar Winchester mede. „*Never*" zegt Sheridan. Hij bestijgt zijn paard, rijdt voor het front der regimenten en roept met luider stemme: „*Boys you shall sleep in your tents to night again, we cruh the ennemy down the rockij boards of the creek, forward boys!*" (Jongens! gij zult dezen nacht weder in uwe tenten slapen, wij zullen den vijand van den steilen oever in de rivier werpen, voorwaarts jongens!") Op nieuw ont-

stond er een vrolijk gejuich, de vaandels wapperden en binnen weinige minuten was alles tot den aanval gereed. Dat had de vijand niet verwacht. Hij meende ons zoo verslagen te hebben, dat aan een aanval onzerzijds niet te denken viel. Het gebrek aan levensmiddelen en kleedingstukken dat bij het leger der Geconfedereerden heerschte, maakte dat, toen die troepen de buitgemaakte schatten zagen, de krijgstucht niets meer op de manschappen vermogt; geen bidden, geen geweld kon de uitgehongerde soldaten weerhouden, in onze legerplaats naar hartelust te plunderen; de sterke patrouilles en wachten, die generaal Early om deze buitensporigheden te verhinderen overal heen gestuurd had, plunderden zelven. Het vijandelijk leger, door deze plundering geheel uit elkander gerukt, kon den eersten aanval niet weerstaan. Overal waar wij aanvielen weken de vijandelijke troepen. Woedend over de aanzienlijke verliezen en over den smaad van de door ons geleden nederlaag, vol geestdrift en onder aanvoering van Sheridan zeker van de overwinning, waren onze aanvallen zoo hevig, zoo onweerstaanbaar, dat de vijand hetzelfde lot onderging, dat 's morgens ons wedervaren was. Wij avanceerden overal zoo snel en met zooveel woede, dat onze artillerie bijna geen tijd had om te vuren. Steeds joegen wij den vijand, die de wapens wegsmeet en zich bij geheele kompagnieën overgaf, voor ons uit. De voorspelling van Sheridan werd bewaarheid. Op verscheidene plaatsen stortte de vijand in de diepe afgronden, en honderden lagen verpletterd in den snelstroomenden Ceder Kreek. Nergens evenwel werd den vijand rust gelaten, al verder en verder verjoegen wij hem. Reeds werden de gebouwen van Straatsburg in de verte zigtbaar; in deze stad dacht de vijand rust te zullen hebben, hij bezette haar spoedig, maar de vlugtende menigte ging, door de vlugtende menigte aangezet, zonder ophouden voort. Deze jagt duurde voort tot den avond; de vijand denkt dat de vervolging nu geëindigd is, maar zonder ophouden wordt zij steeds voortgezet. Bij het invallen van den nacht beveelt Sheridan de infanterie halt te houden, de vereenigde kavallerie en artillerie evenwel zul-

len de vervolging voortzetten. Het Shenandoah-dal wordt nu binnengerukt en eerst den volgenden morgen kan generaal Early de overblijfselen van zijn leger rustig verzamelen. Alles, wat wij 's morgens verloren hadden, was herwonnen en bovendien 45 kanonnen, 6000 gevangenen en een gedeelte der legertrein. Wij hadden aan dooden en gewonden nagenoeg 10 000 man verloren, het verlies van den vijand was veel grooter.

De Geconfedereerden waren op de eene of andere wijze ons contresigne in den nacht van den 18den op den 19den te weten gekomen en hadden, gekleed in onze uniform, den regter- en linkervleugel onzer voorpostenlinie afgelost. Van daar het onverwachte van den aanval, de snelle vlugt van het leger der Unie, en de door de Geconfedereerden behaalde voordeelen. De komst van Sheridan gaf evenwel eene onverwachte wending aan den slag. Gewekt door het gedonder der kanonnen, waagde hij het, door slechts enkelen begeleid (die echter spoedig den koenen ruiter niet meer konden volgen), eene landstreek door te rijden, die door guerillas onveilig gemaakt werd. Een afstand van 38 mijlen legde hij in 4 uren af. Hij bereikte het slagveld op het beslissend oogenblik, maakte zich de geestdrift, die het leger bezielde toen het hem zag, en de brooddronkenheid van het vijandelijke leger ten nutte, en weinige uren later overwon dezelfde banier die 's morgens vertrapt was geworden. Het op het juiste oogenblik aankomen van Sheridan op het slagveld, de krijgstucht van het leger gedurende dezen slag, had de Unie bewaard voor eene nederlaag, die zij op het punt stond te ondergaan en wier gevolgen onberekenbaar zouden geweest zijn.

Wij bragten den nacht op het slagveld door. Generaal Sheridan bezocht de bivouacs der regimenten. Hij sprak de soldaten zeer vriendelijk toe en betreurde de Duitschers zeer, die ongewapend den dood waren te gemoet gevoerd. Den volgenden dag ontving het leger een telegram van den President, waarin Lincoln het leger voor de glansrijke overwinning aan den Ceder Creek zijnen dank betuigde. Eene plegtige ter aarde be-

stelling der gesneuvelden, waarbij alle regimenten aanwezig waren, eindigde dezen dag. De „voorloopige divisie" werd nu opgelost en wij keerden naar onze regimenten terug. Eenige dagen later marscheerde het leger naar Winchester. Voor deze stad werd eene legerplaats betrokken, bijna alle huizen werden tot hospitalen ingerigt. De vijand liet ons nu voorloopig met rust, hij was geheel gedemoraliseerd, en generaal Early had met dezen slag zijne zoo glansrijk geopende loopbaan geëindigd. Men heeft willen beweren dat hij, gedurende het tweede gedeelte van den slag aan den Ceder Creek, onder invloed van sterken drank was; dit beweren is evenwel op afdoende wijze wederlegd geworden.

Om ons evenwel op allerlei wijze te verontrusten, legde de vijand zich in dit terrein op den guerilla-oorlog toe. Generaal Mosby, de stoute aanvoerder der guerilla's, was het spook dat ons dag en nacht verontrustte. Deze ellendige schurken verrigtten in dezen tijd eene afgrijsselijke daad in het Shenandoah dal, welke daad evenwel door hare straf op den voet gevolgd werd. Een ordonnans-officier was met drie kavalleristen van Woodstock naar Harrisonburg gezonden, om eene order over te brengen. Onder weg stuurde hij zijne manschappen naar de omliggende boerenplaatsen, ten einde melk te halen. Plotseling werd hij door een troep guerilla's aangevallen en van het paard gerukt. De barbaren dwongen hem een graf te graven, sloegen hem het hoofd, handen en voeten af en wierpen hem in het graf, nadat de duivels den ongelukkige eerst beroofd hadden. Deze afgrijsselijke daad was het werk van een oogenblik. De kavalleristen kwamen terug, zagen de ongehoorde wreedheid, waarvan hun officier het slagtoffer geworden was, en renden terug naar generaal Sheridan, wien zij het gebeurde mededeelden. Deze telegrapheerde onmiddellijk naar Washington en weinige uren later kwam het antwoord van Lincoln. Het luidde: „Alle plaatsen gelegen binnen een kring van 15 mijlen van de plaats waar de daad geschied is, moeten verbrand worden; geen steen blijve op den anderen; kinderen, mannen, vrouwen en grijsaards moeten naar Washington opge-

zonden worden; de geheele landstreek moet met den aardbodem gelijk gemaakt worden; niemand zal worden verschoond, tenzij de inwoners van het Shenandoahdal de schuldigen opgeven, en de plaats aanwijzen waar zij te vinden zijn." Eindelijk was de langmoedigheid der regering van de Vereenigde-Staten uitgeput door de ongehoorde wreedheden dezer benden; eindelijk zou men een voorbeeld stellen. Het bevel van den President werd letterlijk opgevolgd; de kavallerie van Sheridan volbragt het verwoestingswerk in het Shenandoah-dal; het gelukte aan eenige patrouilles verscheidene der moordenaars te arresteren, met wie korte wetten gemaakt werd. Nadat zij tot bekentenis gebragt waren, werden zij door de verbitterde soldaten aan den eersten boom den besten opgehangen. — Het jaar 1864 levert vele dergelijke barbaarsche gebeurtenissen op, die in alle oorden waar de krijg woedde voorvielen, en door de regering der Geconfedereerden stilzwijgend geduld werden. De guerilla's hielden op eene verschrikkelijke wijze huis, van alle zijden kwamen ons de vreesselijkste zaken ter oore. Generaal Forrest plunderde in Arkansas, verbrandde steden en dorpen en voerde alle roerende goederen met zich mede, terwijl hij allen tegenstand met den dood strafte. Bij Martinsburg werd een kwartiermeester, terwijl hij per spoor naar Harpers Ferry reisde, door een troep guerilla's aangevallen; de rails waren opgenomen; de trein kwam in het zand en den kwartiermeester werden 350,000 dollars afgenomen. Ofschoon deze banknoten door de Vereenigde Staten onmiddellijk geamortiseerd werden, gelukte het den roovers die de daad gepleegd hadden toch, een groot gedeelte van het geld in goud om te zetten, en moest de staat ten lange laatste toch de schade dragen. Slechts zeer zelden gelukte het, ofschoon onze kavallerie dag en nacht in den zadel zat en den geheelen omtrek afpatrouilleerde, een der tot deze bende behoorende personen meester te worden.

Het leger van Sheridan trok tot Winchester terug, en men zag eene spoedige ontbinding er van te gemoet. In het noordelijk en noordoostelijk deel van Virginië was de vijand niet meer te vreezen. Grant gebruikte het korps

van Sheridan om den bloedigen strijd bij Petersburg voort te zetten. Een groot detachement, alleen uit kavallerie en eenige batterijen bestaande, werd uitgerust en onder bevel van Sheridan gesteld. Het doel, dat men met dit detachement beoogde, werd voorloopig niet bekend gemaakt. De togt, dien Sheridan met de door hem zelven gevormde kavallerie ondernam, vestigde den roem van deze tot nu bijna slechte wapensoort. Onze kavallerie speelde van af het begin van den oorlog tot op dezen tijd eene zeer ondergeschikte rol. Zij werd meestal gebruikt tot het verrigten van den patrouille- en voorpostendienst. Gedurende den slag werd zij weinig gebruikt, iets dat zich tegenover de vijandelijke kavalerie zeer deed gevoelen. De organisatie dezer troepen was met groote zwarigheden verbonden; een infanterie regiment was spoedig georganiseerd en in staat te velde gebruikt te worden, maar onder de gegevene omstandigheden een kavallerie regiment voor het zelfde doel geschikt te maken, behoorde bijna tot de onmogelijkheden. Het ontbrak vooral aan goede kavallerie officieren, die de organisatie regelden. Paarden waren aanvankelijk weinig voorhanden en de voorhandene waren zeer slecht. De remonte paarden kwamen voor het grootste gedeelte uit Californië en Missouri; deze paarden moesten evenwel eerst gedresseerd worden, velen er van waren nog half wild als zij aankwamen. Men had den tijd niet om zich maanden lang met het afrigten der paarden bezig te houden, want men had de kavallerie oogenblikkelijk noodig. Daarom werden de paarden ongedresseerd naar de regimenten gestuurd, waar men er zich maar mede moest behelpen. Met deze in den regel ongeoefende troepen rukte men onmiddelijk te velde, en men heeft dikwijls kunnen zien, hoe weinig zij tegen de kavallerie der Zuidelijken opgewassen waren. Overal was de vijandelijke kavallerie, die uit geoefende ruiters bestond, en wier paarden afkomstig waren van de plantages en boerenplaatsen der Zuidelijke Staten, in het voordeel boven de onze; maar de oorlog en bekwame aanvoerders bragten er het hunne toe bij, om onze kavallerie goed te maken.

De generaals Kilpatrik en Averill hebben zich, door hunne zorgen voor het verbeteren der kavallerie, zeer verdienstelijk gemaakt, maar eerst aan Sheridan gelukte het, haar in alle opzigten den hoogst mogelijken graad van volmaaktheid te geven. Deze beroemde generaal legde zich vooral toe op het organiseren van beredene infanterie-regimenten. Deze regimenten hebben ons dikwijls uitstekende diensten bewezen. Zoo ligt mogelijk uitgerust, waren zij behalve met Colt-revolvers nog met Springfield-buksen (in dezen tijd nog met Enfield-buksen) bewapend. In het gevecht zat het grootste gedeelte af en deed dienst als infanterie, terwijl de te paard gebleven manschappen de paarden der eersten vasthielden. Deze regimenten hadden, vooral in dezen oorlog, het groote voordeel spoedig naar bepaalde punten gezonden te kunnen worden, zonder dat de manschappen door groote vermoeijenissen afgemat werden; de bruikbaarheid van deze wapensoort bleek duidelijk gedurende Sheridan's marsch naar Richmond, toen hij in den rug van het vijandelijke leger, spoorwegen, bruggen en kanalen onbruikbaar maakte, waardoor de inwoners der stad in geene geringe verlegenheid gebragt werden. Vele andere voorbeelden uit de Amerikaansche krijgsgeschiedenis bewijzen duidelijk de bruikbaarheid dezer ruiterij. De laatste, beslissende slagen voor Petersburg hadden voor de wapens der Unie de gunstigste gevolgen; deze had men grootendeels aan de beredene infanterie van Sheridan te danken. Nadat hij deze ruiterij de vijandelijke stelling had doen omtrekken, liet hij 6000 man bij Five Forkes afzitten en tegen den regter flank der Geconfedereerden ageren. Het plotseling verschijnen van groote infanterie- massa's op deze onverwachte plaats, was oorzaak van de gunstige, beslissende wending van den strijd voor Petersburg. Wel was het moeijelijk, deze troepen tegelijk voor infanterie en voor kavallerie geschikt te maken, en kostte hare oefening veel tijd; maar Sheridan had ingezien, dat het noodzakelijk was zulke troepen te hebben, daar dit wapen het eenige was dat met goed gevolg aangewend kon worden bij expedities, waar snelheid, plotselinge overvalling en het te-

genwoordig zijn van infanterie hoofdvereischten waren.

Sedert men de talenten van Sheridan erkend had, maakte de organisatie der kavallerie snelle vorderingen. De kavallerie was niet bij de verschillende korpsen ingedeeld, maar vormde op zich zelve afzonderlijke korpsen, die in brigades en divisiën verdeeld waren. De divisiën Averill, Gregg, Pleasenton, Stoneman en Kilpatrik waren de beroemdste, en Sheridan heeft zijn succes aan den ijver dezer generaals te danken. Nauwkeurige inspectiën, die vroeger bij de kavallerie bijna niet plaats vonden, werden nu gehouden en men moet de meeste achting gevoelen voor een troep, die onder de moeijelijkste omstandigheden het zoo ver bragt, dat hij spoedig tegen den vijand opgewassen was, ja hem overtrof. In alle gevechten, die Sheridan tegen de vijandelijke kavallerie leverde, waren wij overwinnaars; wij hadden wat oefening en discipline betrof de vijandelijke ruiterij overtroffen. En dit was te danken aan den rusteloozen ijver van één man, die het geluk had zijne bemoeijingen met het gunstigst gevolg bekroond te zien.

De ontbinding van het leger van Sheridan had plaats in de eerste dagen van November. Het 2de en 6de legerkorps werd te Alexandria ingescheept, ten einde het leger van den Potomac voor Petersburg te versterken. Sheridan ondernam zijn beroemden togt tegen Richmond door het Shenandoah-dal en Gordonsville. Onze brigade zou voorloopig ter bewaking van den spoorweg van Winchester naar Summit Point, tusschen Charlestown en Winchester, marscheren. Hier vooral, waren de guerillabenden onder aanvoering van Mosby zeer te duchten; zoodra het donker was, waren wij nooit zeker niet door deze wilde benden overvallen te worden. Om ons tegen een eersten aanval te beschermen, werd de legerplaats omgeven met eene omheining, die maar één ingang had. Deze werd 's avonds door de wacht die versterkt werd gesloten. Trots alle verontrustende berigten, volgens welke Mosby dikwijls met 500 man in onze onmiddellijke nabijheid legerplaatsen opgeligt, spoorwegbruggen vernield en meer dergelijke ongeregeldheden gepleegd zou hebben, hebben de gue-

rilla's ons hier nooit aangevallen, en zouden wij waarschijnlijk nooit met hen in aanraking gekomen zijn, had niet kolonel Heine, kommandant van het 103de regiment en van onze brigade, eene verkenning gelast, die eindigde met de gevangenneming van een dozijn dezer roovers en met de verwonding van Mosby. De beruchte guerilla aanvoerder is helaas niet in onze handen gevallen, ofschoon 20 onzer kavalleristen den dag na het gevecht, naar het huis terugkeerden waarin hij zwaar gewond te bed lag, ten einde het koene opperhoofd der guerilla's te zoeken.

Den 20sten November kregen wij onze marschorder en wel naar Petersburg. Ofschoon wij niets anders hadden kunnen verwachten, verraste ons deze order toch, want het vooruitzigt van een actieven veldtogt gedurende dezen strengen winter, was niet zeer uitlokkend. Sedert eenige dagen vroor het tamelijk hard, en sedert gisteren was het zoo hevig begonnen te sneeuwen, dat alle wegen onbegaanbaar waren. Met den laatsten spoortrein, welke in dit jaar naar Harpers Ferry vertrok, werden wij naar deze plaats vervoerd en den 22sten waren wij te Washington. Daar de Potomac geheel digtgevroren was, waardoor de scheepvaart geheel gestremd was, bleven wij eenige dagen in deze stad. Den eersten kerstdag marscheerden wij over de lange brug naar Alexandria, waar transportschepen gereed lagen om ons op te nemen. Hier bevond zich het „*Camp of distribution*", eene groote legerplaats, die uit bijna 20 000 man bestond, die hier wachtten om naar hunne regimenten gezonden te worden. Rekruten, plaatsvervangers, deserteurs, manschappen van verlof teruggekeerd en rekonvalescenten bewogen zich hier in eene bonte massa door elkander. Strenge maatregelen waren noodig, om deze heterogene bestanddeelen bij elkander te houden. Deze legerplaats bij Alexandria wierp eene smet op ons krijgsdepartement, want hier werd de regering op eene schandelijke wijze bedrogen. Het eten waarvoor de hoofd-intendant te zorgen had, dat het goed was en in voldoende hoeveelheid verstrekt werd, was zeer slecht. De kommandant der legerplaats, de kolonel Todd (ter loops zij aangemerkt,

dat hij een zwager was van den President Lincoln) wist zeer goed waar de goede rations zich bevonden. Bij gelegenheid dat ik mijn eerste oponthoud te Washington beschreef, maakte ik gewag van de wanordelijkheden in Soldiers Rast, maar die beteekenden niets, vergeleken bij die, welke in deze legerplaats plaats vonden. Jaren lang zwierven hier soldaten van de verschillende regimenten om, die verdwenen waren wanneer er een detachement vertrok, om zoodra het transport vertrokken was weder te voorschijn te komen, ten einde op nieuw eene onverdiende rust te genieten. Verscheidenen hunner gelukte het, eenige malen de door de staten bepaalde gratificatiën te genieten. Dit geld werd in Washington doorgebragt en dan keerde men naar het „Camp of distribution" terug, tot zich eene nieuwe gelegenheid tot zwendelarij aanbood. Sedert Grant evenwel het opperkomando had, werd deze legerplaats gezuiverd, en bijna 20 000 man onder sterke bedekking naar het leger gezonden. Eenige der voornaamste zwendelaars werden op heeterdaad betrapt en op vonnis van den krijgsraad doodgeschoten.

Den 27sten November voeren wij van Alexandria weg. Tot aan de Cheasepeake-baai was onze vaart, ten gevolge van het ijs, met groote zwarigheden verbonden. Den 29sten bereikten wij City Point aan de James rivier. Hier werd ons de onaangename order gegeven, naar Bermuda te varen, om daar ingedeeld te worden bij de „Armee of the James" onder kommando van generaal Butler. Behalve dat wij door een der onkundigste generaals van het leger, Benjamin Butler, gekommandeerd werden, had ons oponthoud in de *„defences of Bermuda hundred"* ook nog dat onaangename, dat er zeer streng gediend werd, want de forten en voorposten bevonden zich hier zoo digt bij elkander, dat wij met steenen in de vijandelijke werken konden werpen. De ongemakken waaraan wij gedurende vier jaren blootgesteld waren geweest, werden bijna opgewogen door deze vier laatste maanden van den oorlog, dikwijls vroeg men zich zelven onwillekeurig af: „hoe moet dat hier afloopen?" Wij kwamen op nieuwjaarsmorgen, onder eene

hevige sneeuwjagt, begroet door de kogels der vijandelijke scherpschutters in de *„defences"* aan, die twee mijlen van *Bermuda hundred* verwijderd waren. Hier kregen wij een ration whiskey en levensmiddelen voor twee dagen. Onmiddelijk trokken 180 manschappen van het regiment op wacht in de digtgesneeuwde loopgraven en scherpschutterskuilen. De rest van het regiment was achter de laatste borstweringen, die de forten en batterijen met elkander verbonden, in de sneeuw gelegerd. Eerst twee dagen later kwam het bevel blokhuizen te bouwen. Dit was echter lang geen gemakkelijk werk, want de omtrek der *defences* was zeer arm aan hout, zoodat wij genoodzaakt waren de boomstammen mijlen ver te halen. Daar de helft van het regiment om de 24 uren vrij van dienst had, terwijl de andere helft op piket was (zoo noemde men hier het betrekken der voorposten) hield de bouw lang aan. Het begin van het jaar 1865 was zeer veel beloovend.

De *defences of Bermuda hundred* strekten zich uit van de James rivier tot aan den Appomattox, juist daar waar de James eene groote bogt maakt; zij konden aangemerkt worden als eene verbinding der beide positiën van Richmond tot aan Petersburg. In Mei was generaal Butler van hieruit voorwaarts gerukt tegen den Richmond-Petersburg spoorweg; aanvankelijk was deze onderneming met een gunstigen uitslag bekroond geworden. De Geconfedereerden vielen Butler met overmagt aan en na een bloedigen strijd trok Butler tot hier terug; dadelijk werd een begin gemaakt met het opwerpen der verschansingen en werd het voorgelegen terrein onbegaanbaar gemaakt. Verscheidene sterke batterijen werden opgeworpen, onder anderen de „Slaughter-batterij". De vijand had deze batterij zoo genoemd, omdat hij bij een aanval er op, nagenoeg 500 dooden en gewonden verloren had. Achter deze aarden werken, die door stevige, doorloopende borstweringen voor infanterie verbonden waren, bevond zich de legerplaats der regimenten, die allen aan het vijandelijke vuur waren blootgesteld. Zonder bepaalde aanleiding vuurde de vijand evenwel niet.

De piketten waren op een bergrug opgesteld; iedere 4 man dekte zich door borstweringen en ingravingen tegen de vijandelijke kogels. Het voorgelegen terrein was, als het ware, ééne verhakking. Wij, zoowel als de Geconfedereerden hadden, de tegenpartij wantrouwende, het woud gedund, dat beide stellingen van elkander verwijderde. De omgehouwen dennenboomen werden tot het vervaardigen van hindernissen gebezigd. De piketten waren met deze verbonden door breede, diepe loopgraven, die zich tot aan de verschansingen uit strekten, en in geval van een aanval kon de geheele voorpostenlinie bedekt terugtrekken. Een aanval op ons te beproeven, zou dollemanswerk geweest zijn, want terwijl wij rustig bleven waar wij waren, dekten 100 vuurmonden ons door hun vuur, dat over onze hoofden ging. De Geconfedereerden zijn dikwijls in de gelegenheid geweest de waarde onzer verschansingen te leeren kennen. Soutiens of veldwachten waren niet uitgesteld, daar de piketten zoo sterk gedekt waren dat zij een aanval konden weerstaan, terwijl versterkingen van de regimenten binnen 3 minuten ter bestemder plaatse konden zijn. Alleen bij het linker vleugel-piket, waar de piket-kommandant zich bevond en een soort van verschanst blokhuis gebouwd was, lag eene kleine reserve, ten einde, in geval van ziekte of verwonding, tot aflossing te kunnen dienen.

Er werd hier zeer streng gediend. Alles en alles telde het regiment ter nauwernood 400 man; iederen avond betrokken 3 officieren en 180 man de voorposten. De rest van het regiment moest zich 's nachts in de voorpostenlinie begeven, om daar aan de aarden werken te arbeiden. De voorposten werden 's avonds om 5 uur afgelost, zoodat wij altijd in dienst waren. Daarbij kwam nog, dat wij 's nachts weinig rust hadden, want bijna geen nacht ging om, zonder dat wij gealarmeerd werden en naar de voorpostenlinie moesten rukken. Ik kan mij slechts weinige nachten herinneren, die volmaakt rustig doorgebragt werden. Wij durfden ons niet uitkleeden, want bij een aanval zouden wij geen tijd hebben om ons weder aan te kleeden; de vijand kon in onze leger-

plaats zijn, voor wij geheel gekleed waren. Gedurende de drie maanden, die ik te Bermuda doorbragt, zijn mijne laarzen 's nachts nooit van de voeten geweest; alleen over dag kon ik andere aantrekken.

Het is iets verschrikkelijks, maanden lang in zulk een rusteloozen toestand te moeten verkeeren. 's Avonds, als wij juist gezellig bij elkander gezeten waren, begon het schieten in de voorpostenlinie, en moesten wij maken dat wij bij onze kompagniën kwamen, om terstond uit te rukken. Ging de een of ander met verlof naar Bermuda Landing, ten einde zich voor eenige uren te onttrekken aan het vermoeijende en toch vervelende leven en zich door een stevig middagmaal te versterken, dan kon hij zeker zijn bij zijne terugkomst een zijner kameraden gewond in het hospitaal te vinden, want verwondingen en sterfgevallen kwamen dagelijks voor, vooral tegen dat het donker werd. Verscheidene manschappen werden 's nachts, wanneer de voorposten op elkander vuurden, in hunne blokhuizen gewond, daar de kogels door de over de blokhuizen gespannen tenten naar binnen sloegen.

Op een anderen dag weder ging men, niettegenstaande zulks verboden was, op eene bijna kameraadschappelijke wijze met de vijandelijke voorposten om. Couranten werden over en weer verruild; wij kregen echter nooit meer dan de helft der nieuwspapieren, want de Geconfedereerden vermeden zorgvuldig ons de helft, die het politieke nieuws bevatte, te geven; wij moesten ons met de plaatselijke nieuwtjes van Richmond vergenoegen. Zoodra het evenwel donker werd hield dit verkeer met den vijand plotseling op, de piketten werden ieder uur door den officier du jour en door de piketkommandanten gevisiteerd; bij zeer donkere of nevelachtige nachten moesten enkele posten vooruitgeschoven worden, om de nadering van den vijand nog bij tijds te kunnen waarschuwen, slechts tweemaal beproefden de Geconfedereerden onze linie door te breken. De tweede maal, op den 26sten Februarij, gelukte het hem. De vijand was reeds in de legerplaats, maar werd, trots zijnen heldhaftigen tegenstand, er met groot verlies weder uitgeslagen en

trok in wanorde terug. Bij dezen aanval had de vijand eene list te baat genomen. Den avond te voren had een deserteur ons gezegd, dat in den volgenden nacht eene geheele kompagnie van plan was over te loopen. Zij zou haren weg nemen door een ravijn, die van af onze legerplaats door de piketten tot in de vijandelijke stelling liep. Ofschoon de deserteur de waarheid van zijn gezegde door een eed bekrachtigde, vertrouwden wij hem niet veel; de streek werd nauwkeurig bewaakt en de vijand, die zulks waarschijnlijk verwacht had, viel tegen middernacht op eene plaats aan waar wij dit in het geheel niet verwacht hadden. Den volgenden morgen telden wij voor ons fort 180 gesneuvelden, die meest allen door kartetsschoten gedood waren; de vijand naderde namentlijk in de duisternis tot op eenige passen van onze kanonnen. Ten gevolge van dezen aanval werden de aarden werken nauwkeurig geinspecteerd, dag en nacht moesten wij nu hindernissen, schanskorven en fascines maken. Niettegenstaande het vijandelijk vuur werd het voorgelegen terrein binnen weinige weken geheel onbegaanbaar gemaakt, waardoor wij de zekerheid hadden tegen overvallingen geheel beveiligd te zijn.

Plotseling dreigde ons evenwel een nieuw gevaar, waartegen wij ons bijna niet konden dekken. De Geconfedereerden hadden in Richmond vier ramtorenschepen uitgerust, die tot taak hadden (wat voor deze schepen zeer gemakkelijk was), de James te forceren, deze rivier af te zakken, City Point te bombarderen, de voorraadschuren in brand te steken, onze marine bij het fort Monroe in den grond te boren, den Potomac af te varen en Washington aan te vallen. Deze expeditie werd geleid door den kapitein Semmes, die zich als kommandant van het kaperschip de Alabama naam gemaakt had. Gelukte het aan de ramtorenschepen voor Washington te komen, dan zou geene magt ter wereld in staat zijn deze monsterschepen terug te dringen; de stad zou zich aan deze vier ijzeren drijvende batterijen moeten overgeven, wilde zij niet binnen zes uren platgeschoten zijn. Deze schepen waren inderdaad zeer te vreezen; zij geleken veel op eene halve doodkist

van reusachtige afmetingen. De schietpoorten waren de eenige openingen die zich in de dikke ijzeren pantserplaten bevonden. Onder water bevond zich vooraan eene ijzeren wig, die het verlengde der kiel uitmaakte. Deze wig (ram) was 20 voet lang, aan het achtereinde twee voet dik, liep van voren spits toe en kon met eene stoomkracht van 14 mijlen in het uur, in ijzeren en houten schepen gedreven worden. Op het oogenblik van den stoot, werkte eene andere machine rugwaarts, om te verhoeden dat de ijzeren ram in het hout der vijandelijke schepen bleef zitten, en om eene snelle achterwaartsche beweging mogelijk te maken. Eene vijf duim dikke ijzeren plaat, beschermde het vaartuig tegen het vijandelijke vuur. Alle projectielen waren tegen deze pantsering magteloos, terwijl het ramtorenschip met zijn zware Armstrong-kanonnen gemakkelijk het hoofd bood aan allen tegenstand, dien hij van de landzijde mogt ontmoeten. Jaren lang was aan deze vernielingswerktuigen gearbeid, en nu was de tijd daar hunne verschrikkelijke uitwerking te beproeven.

Sedert verscheidene dagen hadden onze voorposten aan de Jamesrivier ons van de nadering van dezen nieuwen vijand verwittigd, en generaal Ferrero, (1) kommandant onzer divisie, maakte toebereidselen om hem van zich af te houden. De regter vleugel der divisie was aan de James sterk verschanst; de batterij Parsons, het uiterste werk, werd met nog drie mortieren bewapend, daar men uithoofde der hoogte van de batterij aan de getrokken 72 ponders geene genoegzame domping kon geven om de rivier met vrucht te kunnen bestrijken. Palen werden ingeheid en met sterke ijzeren kettingen verbonden; met steenen geladen booten liet men zinken en torpedo's werden aangelegd; spoedig liet men een monitor komen, om in de rivier zijn tegenstan-

(1) Generaal Ferrero was vroeger dansmeester te New-York. Zulks verhinderde hem evenwel niet om in 1861 bij het leger dienst te nemen. Hij had zijn avancement alleen aan protectie te danken, want ofschoon hij zeer veel persoonlijken moed bezat, was hij een zeer ongeschikt generaal.

der af te wachten. Daar de ramtorenschepen hoogstwaarschijnlijk sterk bemand zouden zijn, werden de batterijen, forten en piketten versterkt om eene landing te verhinderen. Het geheele voorgelegen terrein werd tot op grooten afstand met calcium-licht verlicht, opdat men de nadering van den vijand zoo spoedig mogelijk zou bemerken. Aan alle regimenten werd de meest mogelijke waakzaamheid bevolen, en in spanning wachtten wij dezen belangrijken, voor ons nieuwen strijd af.

Op den 22sten Januarij seinde de batterij Parsons de nadering van den vijand. De vijand begon een hevig geweervuur langs de geheele voorpostenlinie, om daardoor onze opmerkzaamheid van de naderende ramtorenschepen af te trekken. De Howlet House batterij, dat beroemde vijandelijk werk, zoo gevaarlijk voor de werkzaamheden aan het Dutch Gap Kanaal, beschermde de nadering der schepen, die langzaam, maar zeker van de overwinning, de rivier afzakten. Zonder zich in het minst om de kanonnen onzer batterijen te bekommeren, waren twee der ramtorenschepen reeds tot de door ons aangelegde hindernissen doorgevaren, en maakten zij zich gereed deze te doorbreken. De nacht was donker, wij hadden moeite den reusachtigen omtrek der schepen waar te nemen, maar het rammelen der kettingen, het steunen der maschienes, een zagen en stampen deed ons vermoeden, dat zij in volle werkzaamheid waren. Sterke patrouilles werden naar den oever gezonden, ten einde eene landing der vijandelijke troepen te verhinderen, en daar men bij den intusschen opgekomen nevel, die de duisternis nog vermeerderde, ter nauwernood eenige passen van zich af kon zien, zoo vuurden deze afdeelingen voortdurend, op goed geluk af, in de rigting van de plaatsen van waar men het geluid vernam.

Het opruimen der hindernissen scheen evenwel zoo gemakkelijk niet te gaan als men wel gedacht had. Dikwijls zagen wij de zwarte ijzermassa's eenige honderde passen terugvaren, om dan met vernieuwde onwederstaanbare kracht tegen de palen en kettingen, met eene snelheid van 13 mijlen in het uur, te rameien. Een knakken, kraken, breken en bersten leerde ons maar al te

spoedig, dat deze sterke beletselen, op den duur niet tegen den vreesselijken vijand opgewassen waren; om vier uur 's morgens was de eerste linie der beletselen doorgebroken, en de ramtorenschepen lagen nu onder het bereik der kanonnen van het fort Parsons.

Nu kregen wij werk. De twee mortieren van 13dm van het fort vuurden aanhoudend, maar hadden niet de minste uitwerking op den vijand. De getrokken kanonnen van 200 ℔, Parott, hielden de tegenover liggende Howlett House batterij ondertusschen bezig. De ramtorenschepen werkten intusschen met goed gevolg aan de opruiming der in den weg gestelde beletselen. Het water schuimde en borrelde, steenen van honderd pond werden hoog in de lucht geworpen, ijzeren kettingen sprongen met donderend geweld; wij moesten erkennen dat alle tegenstand te vergeefs was. De granaten der vijandelijke werken hadden groote gaten in onze regimenten gemaakt. Een aanval op den linkervleugel van onze voorpostenlinie was, nadat er vele offers gevallen waren, met groot verlies afgeslagen. Den volgenden dag zou ons lot beslist worden. Gelukte het aan de ramtorenschepen om door te breken, dan waren wij afgesneden en was een bloedigen strijd op leven en dood, of eene ellendige gevangenschap ons lot. Eene treurige stemming heerschte onder ons, want spoedig was iedereen met den slechten stand van zaken bekend. Maar in dezen nood was de hulp nabij. De gelukster der Geconfedereerden was aan het tanen.

De dag begon aan te breken. Wij konden nu in het halfdonker de ramtorenschepen, die bij het begin der eb wat teruggegaan waren, nauwkeurig zien. De Drury, die wat te ver terug gevaren was, was op het zand van den tamelijk vlakken oever geloopen. Deze omstandigheid deed de andere ramtorenschepen eenige minuten hun werk staken, terwijl zij trachtten door kettingen en enterhaken de Drury weder vlot te maken. Laatstgenoemd schip, dat onder het bereik van ons getrokken geschut lag, werd nu het doel van alle batterijen. Het groote wederstandsvermogen van het vijandelijk schip vervulde ons met verwondering en verbazing,

want ofschoon ieder schot der hevig vurende dertig vuurmonden het ramtorenschip trof, vlogen de projectielen magteloos tegen de ijzeren pantsering af. Reeds was het de andere schepen gelukt, de Drury gedeeltelijk in het vaarwater terug te brengen, reeds zagen wij hoe die schepen toebereidselen maakten tot een laatsten beslissenden strijd — daar knalde het laatste schot der batterij Parsons — en met een slag, die den grond deed dreunen, sprong de Drury in de lucht. Een kolossale vuurstraal slingerde de ijzeren pantsering naar den oever, verstomd zagen wij dit nooit geziene, grootsche schouwspel aan, en toen de rook opgetrokken was, begroetten wij den terugtogt der andere schepen met een donderend hoerah. Dit laatste schot der batterij Parsons was ricocheterender wijze in de kruidkamer teregt gekomen, en door de vreeselijke ontploffing van de bijna hermetisch gesloten ijzeren kast, waren de andere ramtorenschepen sterk beschadigd. Aan deze gelukkige omstandigheid, die bij schepen van deze constructie slechts toevallig is, hadden wij onze redding te danken; wij marscheerden naar onze legerplaats terug, gevolgd door de bommen en granaten der Howlet House batterij. Op de Drury bevonden zich 64 man met inbegrip der ingenieurs, allen zijn mede in de lucht gevlogen. In den namiddag werd een detachement arbeiders naar het fort Parsons gezonden, om de schade, door de vijandelijke kogels veroorzaakt, te herstellen. Daar deze detachementen arbeiders door den vijand zeer verontrust werden, beval generaal Ferrero, dat de aarden werken gedurende den nacht in orde gebragt moesten worden. Eerst den volgenden morgen konden wij na deze twee vermoeijende dagen weder gaan slapen. De kommandant van het fort Parsons, luitenant Pratt, werd tot kapitein bevorderd; bij het laatste schot had hij zelf den vuurmond gerigt. De vijandelijke kogels, die bij honderden in onze legerplaatsen en forten lagen, werden, daar men spaarzamer met de munitie begon om te gaan, bijeenverzameld en naar het fort Monroe vervoerd.

Ten einde de desertiën bij het vijandelijke leger te begunstigen, liet generaal Grant duizende plakkaten

drukken, waarbij hij aan de Geconfedereerden vrij transport naar de noordelijke staten aanbood. Wapens en munitie, paarden en equipementstukken werden hun, zoo zij deze voorwerpen medebragten, voor den prijs dien het leger er voor betaalde, afgekocht; de regering bood zelfs aan, deze lieden in de regeringswerkplaatsen arbeid te verschaffen. Men had ingezien, dat alleen eene algeheele oplossing van het vijandelijk leger een einde aan den oorlog kon maken. Men had een aardig middel uitgedacht om deze plakkaten in 's vijands handen te spelen, kleine papieren vliegers werden vervaardigd, aan wier staart een pakket dezer plakkaten gebonden was. 's Avonds liet men, bij gunstigen wind, deze vliegers aan de voorposten op, nadat men te voren een zwerver, die aan den draad die het paket vasthield bevestigd was, aangestoken had. Wanneer de vlieger boven de vijandelijke voorposten kwam, was de zwerver afgebrand en het paket viel omlaag. De dagelijks toenemende desertiën bewezen, dat de aanbiedingen en beloften, welke men aan de vijandelijke overloopers gedaan had, hunne uitwerking niet misten. Grant heeft zijne beloften steeds trouw gehouden; ieder deserteur kreeg voor een geweer met ledergoed 18 dollars, voor iedere patroon 10 centen, voor een paard, al naar mate het waard was, 30 tot 100 dollars, en bovendien kreeg ieder deserteur vrije passage met schepen of spoorwegen, naar welke plaats der Unie hij verkoos. De vijand zocht deze desertiën, die op eene schrikbarende wijze toenamen, door het nemen van strenge maatregelen tegen te gaan. Een officier der Geconfedereerden vertelde mij later, dat zoogenaamde *policeguards*, aangevoerd door twee officieren, dagelijks de vijandelijke legerplaats bezochten, om te verhinderen dat bovengenoemde plakkaten in handen der soldaten kwamen. Maar trots de grootste waakzaamheid, en ofschoon dagelijks het doodvonnis aan op heeter daad betrapte deserteurs voltrokken werd, kwamen zij dikwijls bij geheele troepen bij ons aan. Het zelfvertrouwen van het leger was weg; zij vertelden ons, dat zij dagelijks niet meer kregen dan een kwart pond spek, drie kwart pond meel en als het goed ging per week drie lepels koffij en suiker,

juist genoeg om niet te verhongeren; en daarbij moesten zij de grootste vermoeijenissen verdragen.

Dit was de moeijelijkste tijd voor de Confederatie. Ofschoon de eigenaars der plantages, op last van den President, niets dan koren en maïs verbouwden, zoo had men toch niet genoeg om zulk een groot leger te voeden. De bodem was voor een gedeelte niet geschikt om graan te verbouwen, vooral niet in de zuidelijke staten, waar op den zandgrond bijna niets anders dan boomwol kon geteeld worden. Dit laatste artikel was in voorraad voorhanden, maar had voor het Zuiden niet de minste waarde, daar men ze niet uitvoeren kon. Virginië en andere staten konden, ofschoon daar de grond voor den bouw van graan en aardappelen zeer geschikt was, niet genoeg opbrengen, omdat het grootste deel dezer staten door onze troepen bezet was, terwijl het noordelijk en oostelijk gedeelte van Virginië zoo verwoest was, dat er geruimen tijd toe noodig was om die streken weder productief te maken. Waarheen men zijne blikken ook wendde, overal heerschte in het Zuiden de grootste armoede en neerslagtigheid, en ofschoon men zich niet vereenigen kon met het denkbeeld tot de Unie terug te keeren, verlangde men in het Zuiden immer meer naar den vrede, en trachtte men met de bondsregering te onderhandelen. De Zuidelijken zonden drie kommissarissen naar onze regering, ten einde een voor het Zuiden eervollen vrede te bewerken. Een dezer kommissarissen was Alexander Stevens, de vice-president der Condeferatie. Zij werden door beide legers met geestdrift begroet; algemeen dacht men, dat de oorlog nu geëindigd was. Stevens was van eene onbepaalde volmagt voorzien, en in spanning wachtten wij het resultaat der zamenkomst af. Op een stoomboot in de James wachtte de President Lincoln de afgezanten af. Men is niet te weten gekomen, wat er eigentlijk besproken werd, maar Stevens was zoo ingenomen met de sarkastische scherts en geestige antwoorden van Lincoln, dat men den volgenden dag algemeen geloofde, dat de vrede gesloten was. Een wapenstilstand werd gedurende de beide dagen niet gesloten. De afgezanten keerden terug en werden door

de Geconfedereerden met luid gejubel ontvangen; wij hadden echter een voorgevoel van den uitslag der bijeenkomst. Toen de drie afgezanten in Richmond terugkeerden, dacht het zuidelijke leger ten minste nu vrede te hebben, het eentoonig en vervelend leven in de legerplaats der Zuidelijken, werd plotseling door gezang en vredesdemonstratiën vervangen.

De vrede moest evenwel eerst in bloedige gevechten bevochten worden, de afgezanten der Geconfedereerden keerden onverrigterzake naar het leger terug, om daar te verkondigen, dat de Vereenigde Staten zich niet met de afgescheiden Staten wilden inlaten, tenzij deze onvoorwaardelijk weder tot het oude Staten-verbond toetraden. Niets was den vijand meer overgebleven dan de eer, en deze heeft het leger tot het laatste oogenblik verdedigd. Harde ontberingen hadden het volk der Zuidelijke Staten mismoedig gemaakt, overal heerschte de grootste ellende, iedere familie betreurde den een of anderen bloedverwant, die zijn dood op het slagveld gevonden had. Vol ontzetting zagen hooggeplaatste personen het werk, dat zij de Zuidelijke Confederatie genoemd hadden, in elkander vallen. Er was geen twijfel meer aan, het oogenblik naderde, waarin de jonge republiek zou opgehouden hebben te bestaan. Wel vestigde men nog eenige hoop op het leger, en was men iederen dag getuige van den heldhaftigsten tegenstand, maar Lee wist zelf zeer goed, dat de krachten van dit leger uitgeput waren. De honger, de slechte kleeding, de armoede die in het Zuiden heerschte, de besluiteloosheid en angst der aanvoerders, de tijdingen van overwinningen door het leger der Unie bijna iederen dag behaald (die het leger en het volk slechts ten halve vernamen), dit alles kon niet nalaten het leger der Geconfedereerden te demoraliseren, en men mogt met zekerheid aannemen, dat de veldslagen, die op het punt stonden geleverd te worden, den val der Confederatie niet zouden verhinderen. Generaal Lee was het laatste plegtanker van het volk, op hem was alle hoop gevestigd; hij was de eenige, die in staat was den val der Confederatie nog eenigen tijd te verschuiven, dien te

verhinderen was onmogelijk. Wel wendde de pers alle moeite aan, om door hoogdravende artikelen den gezonken moed weder op te wekken, maar dit mogt haar slechts korten tijd gelukken. De rondgestrooide tijdingen van overwinningen, die de Zuidelijke troepen behaald zouden hebben, werden maar al te spoedig door gedeserteerde en gewonde soldaten tegengesproken, en de pers, wier vruchtelooze bemoeijingen nu de moedeloosheid slechts vermeerderde, moest er al spoedig mede eindigen. Talrijke desertiën naar den vijand hadden plaats, maar de meesten trokken terug naar hunne vroegere woonplaatsen, „*to the rear*", zooals Jefferson Davis zich in eene zijner proclamatiën aan het leger uitdrukte. In deze proclamatie wees hij er op, dat een derde gedeelte van het leger zich op die wijze uit de voeten gemaakt had. De voordeelige aanbiedingen onzer regering droegen er veel toe bij om de deserties te vermeerderen, en vele gedeserteerde officieren der Geconfedereerden verklaarden, dat dit eens zoo dappere leger al zijne geestkracht verloren had. Wij zagen zegepralend op deze ellende neder en, met een smadelijken lach van onze zijde en eene magtelooze woede van de andere zijde, werd de doodstrijd afgewacht.

Intusschen had men den krijgsraad te City Point bijeengeroepen. De President der republiek scheen zich te midden zijner generaals aangenamer te gevoelen dan te Washington, hij snelde naar het leger om de intrigues der hoofdstad te ontvlugten. De voornaamste bevelhebbers van het leger der Unie: Sherman, Grant, Sheridan, Meade e. a. waren hier bijeen, om over de voortzetting van den oorlog te beraadslagen. Het vijandelijk leger was nu, ten gevolge der goede maatregelen die men genomen had, op één punt verzameld; Sherman had zijn marsch door de Zuidelijke Staten geëindigd, en had nu in Noord Carolina eene zeer gunstige stelling tegenover het leger van generaal Johnston ingenomen; Charleston, Wilmington en Savannah waren gevallen; voor Petersburg moest de beslissende slag geslagen worden. De krijgsraad was verscheidene dagen bijeen; men had tot den laatsten strijd besloten. Te City Point overhan-

digde de President Lincoln, in naam der natie, aan den generaal Grant eene gouden medaille, tot belooning zijner groote verdiensten.

Den 1sten April begon de merkwaardigste strijd van den Amerikaanschen oorlog. Gelijktijdig openden alle vuurmonden der 20 mijlen lange linie fortificatiewerken, gelijktijdig hun vuur, wat door den vijand, schot voor schot, beantwoord werd. Dit verschrikkelijk bombardement, waarvan de geschiedenis waarschijnlijk geen tweede voorbeeld kan aanwijzen, duurde voort tot aan den avond. Den nacht van den 1en op den 2den April was tot den stormaanval bestemd. Zwijgend stonden de regimenten in de loopgraven; wij wachtten, met de patronen los in onze broekzakken, doordrongen van al het gewigt van het oogenblik, het afgesproken sein tot den aanval, dat van het fort Hell zou gegeven worden, af. Voor de eerste maal gevoelde ieder onzer den ernst van het oogenblik; geen woord werd gesproken, het bewustzijn te behooren tot een degelijk leger dat door een jarenlangen strijd geoefend was, de verwachting die men koesterde van den laatsten beslissenden slag, sprak duidelijk uit den handdruk, dien men zijne vrienden gaf. Maar men wist ook, dat de vijand, al was hij gedemoraliseerd, nog niet verslagen was. Het ophouden zijner eer was hem meer waard, dan de groote offers die hij haar nog brengen moest. Deze verschillende gevoelens bezielden ons, terwijl onze oogen op het fort Hell gerigt waren.

Plotseling hoorden wij een sissen. Een rood-witte lichtkogel steeg op en nog eenmaal begon het verschrikkelijk bombardement. Somber en dreigend wachtten achter de vijandelijke fortificatiewerken, wier omtrek door de duisternis moeijelijk gezien kon worden, de infanterie-kolonnes der Geconfedereerden onzen aanval af. Voorwaarts! werd er gekommandeerd en met eene doodsverachting, den laatsten strijd waardig, begon de aanval. Nog altijd zwegen de vijandelijke kanonnen. De verhakkingen werden opgeruimd, de Vriesche ruiters omvergehaald, daar hoorden wij regts en links van ons een slag, en zagen wij hoe de gesloten infanterie-kolonnes uit elkander werden gerukt. Ingegraven torpedo's en mijnen spron-

gen. Deze vernielingswerktuigen hadden eene vreesselijke uitwerking. Geheele kompagniën der aanrukkende kolonnes sloegen tegen den grond, de soldaten, die aankwamen stormen vielen over de touwen, die digt langs den grond gespannen waren; maar dit alles was nog slechts voorspel. Nu opende het geschut ook zijn vuur, en de kartetsen velden op zoo korten afstand alles neder. De vijandelijke infanterie vuurde van achter de borstwering op onze aanrukkende stormkolonnes. Deze werden door dit vuur voor een oogenblik tot staan gebragt, maar het „*Go on*" dat wij onophoudelijk hoorden, dreef ons door de grachten, op de bastions en binnen de forten. Nu begon een heldhaftige strijd, zooals alleen door de vertwijveling aan de eene en de vaste overtuiging te zullen zegepralen aan de andere zijde, gevoerd kan worden. De artilleristen werden door de geweerkolven en slagen nedergehouwen; twee en drie man raapten de op den grond liggende bommen op, en wierpen die tusschen de reeds wijkende infanterie. Geheel verslagen en allen verderen tegenstand opgevende, onttrok zich langzamerhand de rest der gedecimeerde infanterie-regimenten aan den strijd, maar steeds rukten nieuwe hulptroepen aan. „*Give them the rest*" werd overal in onze gelederen geroepen, nog eenige oogenblikken en de strijd was in ons voordeel beslist. Wij hadden, hoewel met groot verlies, de eerste linie der vijandelijke fortificatiën genomen. De vijand wilde zich in zijne tweede verschansing voor de laatste maal verdedigen, maar Grant liet zijne uitgeputte troepen zoo snel aanrukken, dat alle tegenstand nutteloos was. Onder een luid hoerah! zonder groote verliezen te lijden, maakten wij ons na een bloedigen strijd van deze tweede linie meester. De laatste tegenstand was gebroken, wij volgden het vijandelijke leger, zonder Petersburg evenwel binnen te rukken. Met het aanbreken van den dag werd de strijd geëindigd, en konden wij eenige uren van ons bloedig werk uitrusten.

Sheridan bedreigde intusschen met zijne kavallerie den regtervleugel der vijandelijke stelling. De Geconfedereerden konden hem maar weinig tegenstand bieden, daar zij niet hadden kunnen denken, dat hunne stelling

aan die zijde zou omgetrokken worden, en het allerminst infanterie daar verwacht hadden. Sheridan had namentlijk nagenoeg 6000 man zijner beredene infanterie bij den Weldon-spoorweg laten afzitten, en deze als infanterie verder doen doormarscheren. Aan de bewegingen van Sheridan, die met de meeste omzigtigheid en voortvarendheid werden uitgevoerd, had men voor een gedeelte het beslissende der laatste gevechten te danken; verscheidene brigades werden gevangen genomen, en velen, den ongelijken strijd moede, gaven zich aan ons over. In den morgen van den 4den April begon men den stormenderhandschen aanval; de laatste zwakke vijandelijke verschansingen voor Petersburg waren het eenige beletsel, dat van ons nog van de stad scheidde. Onder inachtneming der grootste voorzorgsmaatregelen, welke evenwel overbodig bleken te zijn, werd voorwaarts gerukt. De vijand had de verdediging der werken voor Petersburg en Richmond opgegeven, en de legers van den Potomac en den James, kregen bevel voorwaarts te rukken. Wij marscheerden door Petersburg, zonder ons evenwel in die stad op te houden, want Grant liet zijne vijanden geen rust. Wij volgden de Geconfedereerden, die maar weinige uren op ons voor hadden, op de hielen. De vijand trok westelijk het gebergte in; waarschijnlijk was Lee van plan, de overblijfselen van zijn leger bij de Roanoke rivier te verzamelen, ten einde nog eenmaal den strijd te wagen. Spoedig evenwel was het lot van zijn leger beslist. Regimenten, ja geheele brigades deserteerden, de artillerie reed de bosschen in en spande daar de paarden uit, en het geschut benevens een grooten voorraad munitie werd door ons medegenomen. Het eens zoo dapper leger was geheel gedemoraliseerd, en Lee zag met verbazing hoe zijn werk te gronde ging. Alles was verloren maar de eer was bewaard; nog eenige hevige gevechten werden geleverd bij Blacks en Whites en bij Fife Forks, nabij Amelia Court House; zij eindigden met de gevangenneming eener divisie. Nu was de vijand niet meer te houden; de soldaten wierpen hunne wapens weg en verspreidden zich bij geheele hoopen over het land, zelfs officieren liepen tot ons over. Maar

de kern van het leger van Lee schaarde zich om zijnen aanvoerder, die bij Appomattox Court House voor de laatste maal stelling genomen had. Ook bij ons werd den 8sten April doorgebragt met het maken van toebereidselen voor den slag, dien wij op het punt stonden te leveren; nog eenmaal stonden de voorposten tegen over elkander. Grant moest den moed zijner tegenpartij bewonderen; men kon niet begrijpen hoe de ongedisciplineerde troepen van Lee ons in het open veld het hoofd durfden bieden. Lee was edelmoedig genoeg om van het nutteloos bloedvergieten af te zien. In plaats van slag te leveren, zooals wij verwacht hadden, verraste ons de tijding, dat Lee met zijn leger, nagenoeg 80,000 man sterk, gecapituleerd had. Dit stond gelijk met het einde van den oorlog.

Er had nu bij Appomattox Court House een tooneel plaats, dat iedereen, die maar eenig gevoel had ,smartelijk moet aangedaan hebben. Men sla nog eens een terugblik op de geschiedenis van het Geconfedereerde leger, op zijne veldslagen, ontberingen en wederwaardigheden; men bewondere zijne dapperheid en waarlijk heldhaftige standvastigheid; men bedenke, hoe zij vier jaren lang eene zaak verdedigden, die haar aanzijn aan eene gloeijende vaderlandsliefde te danken had, en dan late men zijne blikken gaan over die gelederen van grijze soldaten, die weenende, vloekende, dikwijls krampachtig trillende hunne wapenen nederleggen, om naar hun „te huis" terug te keeren, waarvoor zij sedert vier jaren te vergeefs gestreden hadden. En niet alleen dat het Geconfedereerde leger opgehouden had te bestaan, het viel tot in het niet terug, en de herinnering aan zijnen roem is de eenige herinnering die het bijblijft. De daden van het Geconfedereerde leger, moeten ieder onpartijdige met bewondering vervullen.

Na de capitulatie van Lee bij Appomattox Court House, vervulde eene billijke vreugde zoowel het geheele Noorden, als het geheele leger der Unie. Eindelijk was het doel bereikt, dat het streven wss geweest van een zich voor zijne zaak opofferend volk. Eindelijk hadden wij, het leger, na ongehoorde offers gebragt en verschrik-

kelijke ontberingen doorgestaan te hebben, gezegevierd; de oude sterrenbannier wapperde weder in het Noorden en in het Zuiden. De President Lincoln bezocht met den staatssecretaris Seward het leger; overal werd hunne komst met de grootste geestdrift begroet. De negers klommen op den wagen van den President, die langzaam door de straten der stad reed. Abraham Lincoln liet het gaarne toe, dat de bevrijdde negers hem de hand kusten. Het vreesselijk slot, het laatste tooneel van het bloedige drama was echter nog niet afgespeeld; reeds lagen verraad en moord op de loer.

Richmond was te gelijk met Petersburg gevallen, en Jefferson Davis was met zijne familie op de vlugt. Generaal Joe Johnson volgde het voorbeeld van zijn chef, en capituleerde met eene tamelijk sterke legermagt, in Noord-Carolina met den generaal Sherman. Kleine, uit elkander gedreven troepenafdeelingen werden door proclamatiën aangemaand de wapens neder te leggen, en spoedig waren deze geregelde en ongeregelde troepenafdeelingen verdwenen. Mobile, het laatste bolwerk der Confederatie, gaf zich eenige weken later aan onze vloot over, waarmede de groote Amerikaansche oorlog als geëindigd kon worden beschouwd.

IV.

NA DEN OORLOG

Vermindering van het leger. — Vermoording van Lincoln. — Inrigting van het militair bestuur in het Zuiden. — De negers. — Het Freedmansbureau, Krijgsraden. — Opheffing der neger-regimenten. — De toestand van het Zuiden. — Einde van 1865. — Statistieke opgaven.

De val der hoofdstad, de vernietiging van het geconfedeerde leger, de vlugt van den President Jefferson Davis, hadden een diepen, smartelijken indruk op de bewoners van het Zuiden gemaakt; door geweld van wapenen waren zij teruggebragt tot het oude Staten-verbond dat zij zoo zeer haatten, en dat zij door kracht van wapenen hadden willen vernielen; eene droevige toekomst blikte hun tegen. Ieder onpartijdige moest dit arme volk beklagen, dat door zijne geestdrift, eene betere zaak waardig, tot zulk een ellendigen toestand gebragt was. Het Zuiden was geheel verarmd, maar toch bleef de haat der bewoners dier streken tegen het overwinnend leger der Noordelijken grenzeloos. De regeering der Vereenigde Staten beantwoordde dien haat tegen de Unie, met lankmoedigheid en goedheid.

Toen wij, nadat Lee met zijn leger gecapituleerd had, marschorder naar Petersburg ontvangen hadden en die stad den 10den April binnentrokken, waren de straten ledig, de winkels waren gesloten, en in de anders zoo levendige handelstad heerschte eene doodsche stilte. De negers

echter juichten ons vol geestdrift toe, geheele scharen liepen zingende met onze regimenten mede; geen nieuwsgierig gezigt was van achter de digt geslotene jaloezieën te zien, zoo sterk haatte men de „Yankees". Maar al te spoedig echter zagen de inwoners in, dat hun hoogmoed, hunne verachting hen aan het grootste gebrek blootstelde. Overal heerschte de grootste ellende. Levensmiddelen waren weinig of niet voorhanden, de negers bestormden de bureaux der militaire ambtenaren en verlangden brood en werk. De inwoners hadden een vat meel met 160 dollars betaald, de prijzen der andere levensmiddelen waren hiermede evenredig. Het misterie van oorlog gelastte, dat de kwartiermeesters, voor niets, levensmiddelen aan de blanke en zwarte bewoners moesten uitdeelen. Dagelijks werden duizende vaten aangevoerd, dagelijks werden in Petersburg nagenoeg 150,000 rations meel, erwten, linzen, spek, koffij en suiker, aardappelen en boonen uitgedeeld; aan de zieken werd thee en medicijnen verschaft. Overal in het Zuiden der Vereenigde Staten, werden in alle steden dagelijks aan de inwoners deze levensmiddelen geschonken. Het aantal rations, die toen dagelijks uitgedeeld werden, bedraagt millioenen, zoodat de grootmoedigheid der regering werkelijk bewonderd moet worden. Om het misbruik te voorkomen, dat men van deze uitdeelingen maakte, werden in de groote steden commissiën benoemd, die in last hadden te onderzoeken in hoeverre ieder ingezetene hulp behoefde. Want maar al te spoedig werd er schandelijk misbruik gemaakt van de weldadigheid der regering. De negers verkochten de hun toegedeelde levensmiddelen aan de blanken en kregen daarvoor sterke dranken terug; 's avonds kon men aan alle hoeken der straten dronken menschen zien liggen, zoodat dikwijls het groot aantal patrouilles niet toereikend was, om bij nacht de rust en de veiligheid in de stad te handhaven, ofschoon men met die benden korte wetten maakte. De militaire autoriteiten stelden zich daarom in verbinding met het vroeger bestuur der stad, en nu werden alleen levensmiddelen verschaft aan hen, die een certificaat konden vertoonen, geteekend door den

Mayor, den een of anderen geestelijke of een ander vertrouwd persoon. Het certificaat bevatte eene beëedigde verklaring, dat de betrokken persoon werkelijk hulpbehoevend was. Elegant gekleede dames schaamden zich niet hunne levensmiddelen zelve te gaan halen, want wie niet zelf kwam kreeg niets. Niet zelden liet de smeekende blik van een beeld schoon meisje zijn invloed gelden op de officieren, die lid waren der commissie; de meeste dames evenwel hadden er zeer veel op tegen, de levensmiddelen te gaan halen met een bewijs van onvermogen in de hand. Vooral de creoolsche dames wisten door hunne verblindende schoonheid die beambten voor zich te winnen, en men hield zich niet te streng aan de bestaande voorschriften. Eene nieuwe order van het ministerie beval, dat allen die rations ontvingen, eerst den eed van trouw moesten afleggen. Dit bevel werkte weldadig. Ten eerste, had men de beste wapens in handen, om de stijfhoofdige, trotsche Zuidelijken door een eed aan de Unie te verbinden, en ten tweede werden, dadelijk na het uitvaardigen dezer order, aanmerkelijk minder levensmiddelen gevraagd, want velen verkozen het voorzien in hun levens onderhoud door handen-arbeid boven deze gehaatte voorwaarde.

Alle burger-betrekkingen werden door militairen vervuld. Generaal Hartsuff was de hoogste autoriteit, onder hem werden de verschillende betrekkingen door generaals vervuld. Alles werd volgens de krijgswetten gestraft, en het geheele Zuiden was in staat van beleg verklaard. Dat er aanvankelijk eene groote verwarring heerschtte in alle takken van bestuur, is zeer gemakkelijk te verklaren, want de ongehoorde omstandigheid, dat in Amerika de Soldateska, zooals de couranten zulks uitdrukten, de overhand had en naar hartelust huis kon houden, was voor beide gedeelten nieuw. Na eenigen tijd evenwel heerschte de meest mogelijke orde bij alle takken van bestuur, men kon over de beambten tevreden zijn — en in Washington tikte men hen die de betrekkingen waarnamen, gaarne op de vingers. Het lag ook niet in het plan der regering het Zuiden door geweld te winnen; men hoopte door goedheid alles tot een goed

einde te brengen. De Zuidelijken hadden aan Lincoln een waar vriend en voorspraak.

Den 11den April werden Richmond en Petersburg door den President bezocht. Overal waar hij kwam werd hij door de bevrijdde natie ontvangen op eene wijze, die duidelijk toonde hoe dankbaar men hem was en hoe zeer men hem vereerde. Ofschoon de blanke bevolking zooals van zelf spreekt, niet in de vreugde der zwarten deelde, mogt Lincoln toch tevreden zijn over de ontvangst die hij genoot; men toonde hem geene verachting en erkende zijn edel streven. Lincoln woonde gedurende zijn verblijf in Richmond in de vroegere woning van den expresident; dit huis was het vereenigingspunt der zwarten, die het dag en nacht letterlijk belegerden. Lincoln zag er zeer goed uit; de zware last zijner regeering, de verantwoording voor de Unie, was nu als een steen van zijn hart gewenteld; hij was overwinnaar gebleven in de goede zaak, en was de vertegenwoordiger eener gelukkige natie. Zijne liefde voor het volk maakte hem tot martelaar; zijn moordenaar wachtte hem in Washington op.

Den 10den April, 's morgens, kregen wij berigt van de vermoording van Lincoln. Was de stad door eene aardbeving vernietigd, wij zouden niet zoo geschrokken zijn, als toen wij deze tijding vernamen. Het leger was woedend, er openbaarde zich eene gevaarlijke stemming. Algemeen en openlijk werd het Zuiden als dader aangeklaagd. Dit waren de opgewondenste dagen die ik in Amerika beleefd heb. Ieder uur kwamen er nieuwe berigten uit Washington, de telegraafbureaux werden belegerd en bij iedere nieuwe tijding steeg de woede der soldaten en der welgezinden. Men wilde en kon het berigt niet gelooven; nog altijd twijfelde men, tot dat 's middags het officieele berigt kwam, dat door den tooneelspeler Booth in den schouwburg op Lincoln geschoten was. Het is opmerkingswaardig, dat de woede der militairen, op het hooren dezer tijding, plaats maakte voor een zachter gevoel; het schandelijke der daad maakte den smartelijksten indruk, zelfs op de onverschilligsten, terwijl velen weenden. Deze edele, beste man van Ame-

rika was, als ware hij een tyran, vermoord geworden. Het theatrale gebaar van den vervloekten moordenaar, die, nadat hij de daad gepleegd had, uit de loge van den president op het tooneel sprong en terwijl hij met den dolk zwaaide, uitriep: „*Sic semper tyrannis*" (het motto van Virginië), klonk terug in de harten van het volk dat hem bemind had, en vermeerderde het wreede van de verschrikkelijke daad. Deze edele, welwillende man zou een tyran geweest zijn. De man die zich opofferde voor zijn volk, voor wiens eer hij dag en nacht gewaakt had, zou den triumf zijner overwinning niet genieten, hij zou voor de vrijheid sterven. De groote republiek begon eene rol in de geschiedenis te spelen; het land dat 4 jaren onder den last des oorlogs had gebukt gegaan, kon nu den moord, gepleegd op zijn eersten burger, in het boek der geschiedenis ter neder schrijven; in deze vier jaren zweefde een vreeselijk lot over Amerika. De vermoording van Lincoln is eene waarschuwing voor de Vereenigde Staten, want de partijhaat, die steeds de steunpilaren der constitutie aan het wankelen tracht te brengen, leidde de hand van den moordenaar en was de oorzaak van een bloedigen oorlog. „Maar gij, edele Lincoln, rust zacht! Uw dood was het toppunt van uwen roem; een dankbaar volk zal uwe daden aan het nageslacht overbrengen; uw geest omzweve de mannen die uw groot volk besturen; gij hebt een uitstekend voorbeeld gegeven en in de geschiedenis eene eereplaats ingenomen; uw naam zal met die der grootste mannen genoemd worden.

Den volgenden dag kregen wij de eerste nadere berigten dezer afgrijsselijke daad. Eene uitgebreide zamenzwering werd ontdekt, die zich niets minder ten doel gesteld had, dan het vermoorden van alle hooggeplaatste ambtenaren der Vereenigde Staten; het gelukte hun evenwel alleen Lincoln te vermoorden en Seward benevens diens zoon gevaarlijk te verwonden. Lincoln bevond zich in den avond van den 14den April in den schouwburg alwaar hem en generaal Grant eene ovatie van het volk wachtte. Grant werd door zijn gelukkig gesternte bewaard voor het lot dat hem wachtte, want hij bezocht

den schouwburg niet. Onder de voorstelling kwam plotseling een man in de loge, hij mikte met een revolver op het achterhoofd van den President, vuurde, trok een dolk, sprong, midden door de verschrikte omgeving van Lincoln heen, uit de loge op het tooneel, zwaaide een dolk en riep: *Sic semper tyrannis.* Onder het uiten dezer woorden verdween hij achter de coulissen. Een paard stond aan eene achterpoort van den schouwburg op hem te wachten, en van het nachtelijk duister gebruik makende rende hij naar den Potomac, om den Zuidelijken te verkondigen, dat de tyran, die den grooten oorlog begon, vermoord was. Op hetzelfde oogenblik dat Lincoln vermoord werd, sloop een man naar de woning van den staatssecretaris Seward, en bragt den ziek te bed liggenden grijsaard verscheidene steken toe. De zonen van den staatssecretaris ijlden op diens hulpgeschrei toe, de moordenaar stootte den eenen neder, bragt den anderen eene ligte wonde toe en ontvlugtte.

Langzamerhand kwam er leven. De afgrijsselijke daden waren gepleegd. Lincoln, met den dood kampend, werd onder luid weegeklag van het volk naar zijne woning vervoerd, waar hij den volgenden morgen om 8 uur, zonder zijn bewustzijn herkregen te hebben, zacht ontsliep. De woede van het volk had haar toppunt bereikt; wraak, bloedige wraak, verlangde men dat er zou genomen worden. Nadat de daad geschied was, werd 's avonds de geheele stad door militairen omgeven, vooral de overgangspunten over den Potomac werden scherp bewaakt. De geheime policie, een zeer verdienstelijk korps, was ijverig in de weer en weldra was een spoor gevonden. Het huis eener jufvrouw Surratt trok de opmerkzaamheid der policie tot zich; de bewoonster werd gevangen genomen, alsmede twee verdachte mannen, Payne en Atzerott. Eerstgenoemde was de vermoedelijke moordenaar van Seward, die met den dood worstelde. Men vernam nu dat Wilke Booth, een bekend Amerikaansch tooneelspeler, de verfoeijelijke moord op Lincoln gepleegd had, en alle policieagenten deden nu hun uiterste best om hem gevangen te nemen. Groote belooningen werden op zijn hoofd gesteld; zooveel wist men

al, dat hij zich in Virginië moest bevinden; groote kavalleriepatrouilles doorzochten het land in alle rigtingen.

Intusschen doolde de moordenaar, die zijn been verstuikt had door den sprong op het tooneel, door moerassen en bosschen, sedert eenige dagen langs den oever van den Potomac. Daar ginds was het beloofde land, alleen de Potomac scheidde hem van het land, waarvan het motto zijne leuze geworden was, *Sic semper tyrannis*. Hij strekte zijne handen uit naar de hoogten, die hem alleen konden redden. Eindelijk zette een neger hem, tegen grof geld, in een duisteren nacht over; maar nauwelijks had hij den oever van het beloofde land betreden, of de neger bedacht dat hij den moordenaar wel overgezet kon hebben. Zoo snel mogelijk voer hij terug, rapporteerde het gebeurde en, naar zijne beschrijving te oordeelen, moest het Booth zijn die overgezet was geworden. IJveriger dan ooit werd de vervolging nu voortgezet, en na een heen- en wedertrekken van verscheidene dagen, gelukte het eindelijk eene patrouille de moordenaars in hare magt te krijgen. Booth had zich met zijn handlanger Atzerott in de schuur van een pachter verborgen. Toen hun aangezegd werd zich over te geven, begonnen zij, voornemens hun leven zoo duur mogelijk te verkoopen, hunne geweren te laden. Atzerott gaf zich evenwel spoedig over en werd geboeid, Booth daarentegen stond nog altijd in de schuur, met het geweer aangelegd, vast besloten, den eersten die naderde neder te schieten. Aan den dood van den moordenaar had men weinig, die was zeker, maar men wilde hem levend aan de justitie overleveren. Maar Booth verdedigde zich. De kommandant der patrouille kwam nu op het denkbeeld de schuur in brand te steken, om den moordenaar door het vuur te dwingen zich over te geven. Zoo gezegd, zoo gedaan. Met schrille, strakke oogen zag de moordenaar de kleine vlammetjes der met stroo overdekte schuur flikkeren; hij sloeg er naar, maar het vuur nam met de minuut toe. Daar stond de moordenaar, bleek en ontdaan, te midden der vlammen; de gitzwarte haren hingen wild over zijn gelaat; reeds werd

hij bijna door den rook verstikt, reeds vatten zijne kleederen vuur, dat hij telkens weder uitdoofde, om zijn doodstrijd te vergrooten. Plotseling kwam eene gedachte bij hem op. Hij legt zijn geweer aan, mikt op den officier, die de patrouille kommandeert — daar knalt van buiten een schot en de moordenaar stort neder. De sergeant Corbet had een einde gemaakt aan het leven van den ellendeling. Bij het schijnsel der brandende schuur wordt de moordenaar door de verbitterde soldaten te voorschijn gehaald; een geneesheer onderzoekt de wond, zij was doodelijk, en na het uiten van eenige onverstaanbare woorden stierf Booth. Op bevel van het ministerie van oorlog werd het lijk in het diepste geheim begraven. Niemand moest weten waar de moordenaar begraven lag; men wil, dat men het lijk bij nacht in den Potomac heeft laten zinken. Het proces tegen de misdadigers begon, jufvrouw Surratt, Payne, Atzerott en John Surratt werden door den krijgsraad ter dood veroordeeld, terwijl een groot aantal der overige zamengezworenen, waaronder Dr. Mudd, Sprengler enz. levenslang naar Dry Tortugas getransporteerd werden.

Den 16den werd de vice-president Johnson tot president aangesteld; men had alle reden zich over deze keuze te verheugen. Zijn verleden stond als braaf en vaderlandslievend bekend. Hij werd in 1808 te Raleigh in Noord-Carolina geborên en genoot in zijne jeugd niet het minste schoolonderwijs. Zijne ouders waren onbemiddeld en Andreas Johnson werd kleermaker. Door aanhoudende vlijt en inspanning gelukte het hem, zich eenige kennis te verwerven; hij leerde lezen, rekenen en schrijven en werd, ten gevolge der populariteit en der kennis die hij zich verworven had, in het jaar 1830 mayor zijner geboortestad; hij bekleedde nu eene openbare betrekking en opende daarmede zijne staatkundige loopbaan. In 1843 zond de staat Tenessee hem als haren vertegenwoordiger naar het Congres der Vereenigde Staten, in 1853 werd hij gouverneur van Tenessee, en in 1861 werd hij met Lincoln tot de hoogste waardigheid van den staat geroepen. Zijne gehechtheid aan de Unie was zeer bekend en men meende in hem den man

te zien, die het best geschikt was Lincoln op te volgen.

Het eerste werk van den nieuwen President bestond, zooals reeds opgemerkt is, in het laten vatten en straffen der moordenaars van Lincoln, daarna werd tot eene vermindering van het leger besloten. De sterkte van het leger werd op nagenoeg 200 000 man vastgesteld, die dienen moesten om rust en orde in het Zuiden te handhaven; de overige troepen werden naar huis gezonden. Meer dan $1^1/_2$ millioen man kregen hun paspoort, de officieren kregen drie maanden soldij, niemand kreeg ridderordes of eereteekenen, het verleenen daarvan streed met de principes der republiek; invalieden, kreupelen enz. kregen pensioen. Den 23sten Mei 1865 marscheerden de in den krijg geoefende regimenten door Washington, om voor de laatste maal eene revue voor de hoogste militaire- en burgerambtenaren te passeeren. Men had tribunes gebouwd waarop de President, Grant en de voornaamste generaals plaats genomen hadden. Het voorbij marscheeren der gedecimeerde regimenten duurde van den morgen tot den avond. Verscheidene regimenten waren slechts 200 man sterk, maar indrukwekkend was het zien dier dappere mannen, wier kleedij gescheurd en wier schoeisel versleten was, en die de doorboorde vaandels volgden, welke zij sedert vier jaren trouw gebleven waren. Binnen drie dagen was voldaan aan alles waar ieder man aanspraak op had; binnen drie dagen was het groote leger opgelost en ieder ging zijne beroepsbezigheid als pachter, koopman enz. weder vervullen. Generaal Grant behield natuurlijk het kommando over het leger, Sherman, Sheridan en Meade bleven insgelijks generaals bij het geregelde leger, dat over de verschillende staten, in georganiseerde militaire districten verdeeld werd. Van de 200,000 man, die voor het oogenblik over het Zuiden verdeeld waren, zou het grootste gedeelte met paspoort gezonden worden, zoodra men niet meer behoefde te vreezen dat de rust en de veiligheid gestoord zouden worden. Ons regiment, een der oudsten van het leger, bleef in dienst; westelijk van Petersburg betrokken wij eene legerplaats, terwijl wij de garnizoens-

dienst in de stad verrigtten. Spoedig evenwel wachtte ons een nieuwe werkkring.

Sedert de Zuidelijken overwonnen waren, had de slavernij, de groote, ware, aanvankelijke indirecte oorzaak van den oorlog, opgehouden te bestaan. Deze gewigtige, reeds jaren hangende questie, was door het zwaard opgelost, en millioenen menschen waren uit de ketenen eener vernederende slavernij verlost. De beschaafde wereld juichte deze groote gebeurtenis toe; de blikken van Europa vestigden zich vol bewondering op het krachtige volk, dat, trots alle offers en ontberingen, eene instelling had kunnen opheffen, die steeds nauw verbonden was met de belangen van het Zuiden. De smet die op de groote republiek kleefde, was weggenomen, maar de regeering en het volk vroegen zich dagelijks te vergeefs af, wat nu met de bevrijdde negers aan te vangen? Steeds meer en meer werden de groote Zuidelijke steden opgevuld met negers. Dagelijks kwamen geheele troepen negers met vrouwen, kinderen en grijsaards, met bedden en allerlei ouden rommel, uit de naburige plaatsen naar Richmond en Petersburg, en de regeering was wel genoodzaakt deze arme drommels van kleederen en levensmiddelen te voorzien. Weldra evenwel nam hun aantal zoo toe, dat men genoodzaakt was tot andere maatregelen zijne toevlugt te nemen, ten einde aan dezen toeloop van negers paal en perk te stellen. Alle toegangen tot de steden werden door militairen bezet; de schildwachten en wachten hadden tot consigne, geene negers meer in de stad toe te laten. Ten gevolge van dezen maatregel ontstond er eenigermate gebrek onder de zwarte bevolking, want de negers wilden niet werken en konden gedeeltelijk ook geen werk krijgen. Gedurende den oorlog mogten de pachters en eigenaars der plantages niets anders verbouwen dan producten, die ten dienste van het leger aangewend konden worden. Deze waren door de regeering der Geconfedereerden opgegeven; ten gevolge dezer bepaling heerschte er spoedig groote armoede. De regeering had betaald met geconfedereerd papieren geld, dat nu alle waarde miste, zoodat de pachters niet de minste vergoeding hadden

vóor hunnen jaren langen vermoeienden arbeid. Door de emancipatie der slaven konden de negers gaan wanneer en waarheen het hun goed dacht, zoodat de pachters plotseling geheel van arbeiders ontbloot waren. De opheffing der slavernij was èn voor de heeren èn voor de slaven te ongewoon en te nieuw.

Terwijl deze eigenaardige toestand heerschte, kwam eene inrigting tot stand, die op alle klassen der maatschappij zeer zegenrijk inwerkte; het Freedmansbureau werd in het Zuiden opgerigt. Generaal Howard, de vroegere kommandant van het 11de legerkorps, een zoo al niet bekwaam toch zeer dapper officier, die zeer veel belang stelde in de emancipatie der negers, werd met de inrigting en het bestuur van dit bureau belast. De generaal beval onmiddellijk de regimenten in de verschillende garnizoenen op te lossen en de verschillende kompagniën naar de „Counties" te sturen. De kompagnieskommandant kreeg de betrekking van Provosz-Marshall, terwijl de oudste luitenant met het bestuur over het Freedmans-bureau in de hem aangewezene counties belast was. Daar mijne kompagnie slechts twee officieren telde en ik het kommando over de kompagnie had, zoo had ik het genoegen beide betrekkingen te gelijkertijd waar te nemen. Den 17den Augustus marscheerde ik met mijne kompagnie naar Powhattan Court House, ten einde daar beide betrekkingen op mij te nemen.

Powhattan ligt even als de naburige Counties Chesterfield, Cumberland, Dinviddi, Amelia enz., westelijk van den spoorweg Richmond-Petersburg; deze districten hadden weinig van den oorlog te lijden gehad, en maakten dus niet dien treurigen indruk, welken de andere Counties, waar de oorlog meer gewoed had, opleverden. Overigens was hier, evenmin als ergens anders in het Zuiden, sprake van rijkdom of welvaart. Powhattan Court House, de hoofdplaats der County, is twee mijlen van het spoorwegstation verwijderd. Het was een klein, zeer romantisch gelegen plaatsje, vanwaar men in 4 uren naar Richmond, in 6 uren naar Petersburg komen kon.

Een geheel nieuwe werkkring opende zich nu voor

ons. Wij stonden onder het sub-bureau, dat onder kommando van den kapitein Barnes te Petersburg opgerigt was. De eerstvolgende hoogere magt was generaal Howard zelf. Hierdoor werden alle voorkomende zaken, zeer gemakkelijk en spoedig tot een einde gebragt. Voor wij een begin maakten met onzen nieuwen werkkring, moesten wij natuurlijk nagaan hoedanig de stemming van het volk was, hoeveel zwarten zich in ons distrikt bevonden enz. Om dit een en ander te weten te komen, werd op het stadhuis eene *meeting* gehouden, waar men de beste gelegenheid had met dezen en genen kennis te maken. Daar zich in Powhattan County vele pachters en eigenaars van plantages bevonden, die een zekeren invloed hadden op het mindere en zwarte gedeelte der bevolking, trachtten wij met hen in kennis te komen; wij hebben er nimmer berouw over gehad, met hen bevriend te zijn; hunne hulp was dikwijls onschatbaar. Toen wij aankwamen heerschte overal de grootste wanorde. Negers belegerden het stadhuis waar wij onze bureaux hadden, en kwamen met allerlei dwaze klagten voor den dag; blanken trachtten de woorden der zwarten te logenstraffen, of wel zij vertelden de verschrikkelijkste dingen van de negers; het was een gepraat, een geschreeuw, een geraas, dat men zijne eigene woorden niet verstaan kon. Het meest werd geklaagd over gebrek aan levensmiddelen, die dadelijk gerequireerd werden maar eerst 8 dagen later aankwamen. Om eenige orde te brengen in dezen wanordelijken boedel, hielden wij zitting op bepaalde uren, buiten die uren waren wij voor niemand te spreken; door ons hieraan stipt te houden verminderden allengs de klagten en kwam men ons minder met allerlei bezwaren lastig vallen.

Ten einde zich eenig denkbeeld te kunnen maken van den eigenaardigen en zeer uitgebreiden werkking van het Freedmansbureau, is het noodig, zoowel dat men de verhouding wete waarin vroeger de slaven tot de blanke bevolking stonden, als in welke positie de slaven na hunne emancipatie verkeerden.

De slavernij bestond reeds langer dan honderd jaren

in de Vereenigde Staten (1). Langzamerhand verbreidde zij zich over alle staten, totdat zij in den loop der 19de eeuw in de Noordelijke Staten der Unie weder afgeschaft werd. In het Zuiden evenwel bleef de slavernij bestaan, zij werd daar één met de belangen van het land. Van geslacht op geslacht plantte zich deze instelling voort, de kinderen groeiden met de slaven op; de negers kwamen voor op den inventaris volgens welke eene plantage aan den volgenden bezitter werd overgedragen. Ten gevolge hiervan bestond het grootste gedeelte van den rijkdom van den bezitter eener plantage in zijne slaven. Zij bebouwden zijne landerijen, en deden voor hem wat hij verlangde. Hij had hun met zijn geld moeten betalen, zij waren dus zijn eigendom. Werden hem zijne zwarten ontnomen, dan bleven zijne velden onbebouwd, zijne molens stonden stil en hij was geruïneerd, want zijn bestaan was in zijne slaven gelegen. Men kan dus gemakkelijk nagaan, welk een indruk de wet op de emancipatie van Lincoln teweeg moest brengen; in alle door onze soldaten bezette distrikten liepen de negers bij hoopen weg; de pachters zaten met de handen in het haar want hun bestaan was hun ontnomen, en het was natuurlijk dat deze noodzakelijke oorlogsmaatregel haat en toorn verwekken moest. Hierbij kwam nog, dat de negers al het mogelijke deden, om den nieuwen stand van zaken nog meer in de war te helpen. In plaats dat zij bij de pachters bleven om voor geld te arbeiden, liepen zij om, stalen zij, wilden zij niet werken en leefden zij van de grootmoedigheid der regering. Menigeen zal zeggen, dat kan men de negers moeijelijk kwalijk nemen, want na de vreeselijke mishandelingen waaraan de ongelukkigen in de dagen der slavernij blootgesteld waren geweest, is het niet aan te nemen dat zij een goed gebruik hunner vrijheid zouden weten te maken. Maar schrijver dezes, die de zuidelijke toestanden door

(1) In 1620 werden de eerste slaven naar de Vereenigde Staten gebragt. Een Hollandsch schip voer met eene lading slaven de James-rivier op, en verkocht een deel zijner lading aan de pachters, die zich eerst sedert kort bij *Bermuda hundred* hadden nedergezet.

eigene aanschouwing kent, neemt de vrijheid het denkbeeld dat dien aangaande, dank zij „de hut van oom Tom" vrij algemeen in Europa heerscht, eenigermate te wederspreken.

Het is waar, dat vooral in Texas en Zuid-Carolina, de slaven dikwijls op eene verschrikkelijk wreede wijze behandeld werden, en schrijver dezes heeft zelf huizen gezien, die alleen met het doel gebouwd werden om de negers allerombarmhartigst te geeselen. Maar zulke gevallen komen maar zelden voor en zijn uitzonderingen; over het algemeen mag men aannemen, dat de negers, vooral in de laatste tien jaar, toen de regering aan den willekeur der slavenhouders paal en perken stelde, goed behandeld werden. Het grootste deel der zuidelijke aristokratie, de „Cavaliere" zooals zij zich gaarne lieten noemen, was, wel is waar, wreed en lieten zich het minst aan hunne slaven gelegen liggen, maar verreweg het grootste deel der overige slavenhouders waren vrijgevige menschen. Het was trouwens in het belang dezer lieden, de slaven niet door slagen en andere straffen ongeschikt voor hun werk te maken. De neger kostte veel geld; werd hij half dood geranseld, dan kon hij gedurende verscheidene dagen niet werken, en de meeste schade viel op het hoofd van den eigenaar. Het schandelijke der slavernij lag minder in de behandeling, dan wel in den handel dien men met menschen dreef. Door den willekeurigen verkoop, door eene willekeurige scheiding van vader en moeder, van zoon en ouders enz. moest het bovendien niet zeer scherpe verstand der negers verstompen, en het mag het Zuiden verweten worden dat juist dit hun streven was. De kinderen groeiden, zonder het minste onderwijs te genieten, wild op, onder de zweep van meest altijd ruwe mannen. Deze mannen waren dikwijls zelf negers, die door de slavenhouders aangesteld waren om een wakend oog over het werk te houden. Verstoktheid, halsstarrigheid, neiging tot stelen en eene verschrikkelijke domheid groeiden met deze teedere planten op; ik geloof echter, dat deze slechte eigenschappen, bij eene goede leiding en bij goed onderrigt, waaraan men evenwel streng

de hand moet houden, langzamerhand verminderen zullen. Zoodra de neger echter in staat is tot denken, wordt hij valsch en arglistig, en moet hij, wil men zijn karakter veranderen, nauwkeurig bewaakt worden. Kan hij zich van geestrijke dranken meester maken, dan wordt hij gevaarlijk, want hij kent geene maat. De neger is evenwel goedhartig en aanhankelijk tegenover hem die hem goed doet, en bijna alle oppassers van officieren, die negers waren, volgden hunne heeren naar het Noorden, toen de regimenten opgelost werden; deze menschen kregen voordeelige arbeidersplaatsen aan de dokken. Werd vroeger een neger ziek, dan kreeg hij medicijnen en beter voedsel dan gewoonlijk; men was er steeds op bedacht zijn leven zoo lang mogelijk te rekken, en ofschoon er iets verachtelijks lag in het egoïsme der slavenhouders, was het toch ten goede der negers. In verscheidene familiën hadden, vooral oude negerinnen, reeds verschillende geslachten beleefd; de ouden werden, ofschoon zij niet meer geschikt waren voor den arbeid, toch tot de familie gerekend en waren dikwijls het factotum in huis. Vele negers wilden na de emancipatie hunne heeren niet verlaten, en arbeidden als vrije zwarten bij hen, dat wel een bewijs was hoe zij hunne heeren aanhingen. Zoo was de toestand in de dagen der slavernij. En nu, welk een contrast was er, nadat de slavernij opgeheven was. De boerenplaatsen en plantages zijn door den oorlog verwoest, de velden zijn onbebouwd, groote armoede heerscht overal, de negers loopen weg en overstroomen het land, de blanken willen het land bebouwen, maar hebben geen arbeiders; zij moeten de negers grof geld, dat zij slechts met moeite kunnen opbrengen, betalen; men hoopte reeds op een goeden oogst, berekende reeds op echt amerikaansche wijze de winst en — de negers loopen onder het werk weg, daar zij onbeschaamde eischen stellen. De pachters ijlen naar Richmond en Petersburg, zij zijn gewoon bij het burgerlijk bestuur van Virginië regt te vinden, maar deze zijn afgezet, en het militaire bestuur waaraan het geheele Zuiden onderworpen is, denkt er anders over. Maakt contrakten met de negers, wordt hun ge-

zegd. Zij doen het, maar de negers en dikwijls ook de blanken houden er zich niet aan; dergelijke tooneelen herhalen zich dikwijls, de armoede wordt grooter, en het gevolg hiervan is, dat allerlei buitensporigheden voorvallen. De overheidspersonen zijn radeloos, men weet niet hoe een einde te maken aan dezen onhoudbaren toestand, men is moreel genoodzaakt een ieder regt te verschaffen, terwijl de zaak daardoor nog verergerd wordt en eene algemeene anarchie dreigt uit te breken. Maar plotseling ontstaat het Freedmans-bureau, en nauwelijks heeft men het idée daarvan geopperd, of het wordt uitgevoerd. De lezer mag zelf oordeelen, met welke zwarigheden deze heilrijke instelling aanvankelijk te kampen had.

Het hoofddoel was, de twee tegen elkander over staande partijen te vereenigen. De militaire magt was het best geschikt om dit doel te bereiken, daar zij met de uiterste strengheid waakte voor het vervullen der verpligtingen, die men over en weder op zich genomen had. Men begon met de negers in klassen te verdeelen, naarmate zij meer of minder voor den arbeid geschikt waren. De eerste klasse bestond uit flinke mannen en meisjes, alsmede knapen van 16—20 jaar, deze verdienden 6—8 dollars per maand, vrije inwoning en kost; dit laatste bestond uit brood, rijst, spek of versch vleesch, suiker en stroop; bovendien kreeg ieder nog een zeker aandeel in den oogst (*share*). De tweede klasse bestond uit oudere mannen en vrouwen, welke laatsten gedeeltelijk huiswerk verrigtten. Deze kregen 3—5 dollars, vrije kost en inwoning en een kleiner aandeel in den oogst. De derde klasse bestond uit negers, die zich op de eene of andere wijze nuttig konden maken, zij verdienden twee dollars en hadden dezelfde aanspraken als de anderen, uitgenomen het aandeel in den oogt. Daarentegen moesten de negers zich verpligten van zons op- tot zons ondergang, naar gelang hunner krachten, te werken; tegen den middag hadden zij twee uren rust, maar overigens moesten zij de bevelen hunner heeren zonder tegenspraak opvolgen. Werden de negers ziek, dan moesten zij zelf voor hunne medicamenten zorgen,

en gedurende den tijd hunner ziekte werd hun een gedeelte van hun loon afgehouden. De blanken namen op zich de verpligting, ten allen tijde de regten der negers te zullen eerbiedigen; het spreekt van zelf, dat de stokslagen en dergelijke geheel ophielden. De contrakten werden door den officier van het Freedmans-bureau opgesteld, door beide partijen en door hem zelven onderteekend, en zware straffen werden op het niet naleven der contrakten gesteld. Eene copie bleef op het bureau. Om een fonds daar te stellen, moesten de pachters voor elk contrakt een dollar betalen; bij persoonlijke aangelegenheden, als bruiloften enz. moest ook eene bepaalde som aan het Freedmans-bureau betaald worden.

Een bruidspaar, ik spreek hier van het blanke deel der bevolking, mogt eerst dan trouwen, wanneer beiden voor den officier den eed van trouw (*oath of alldyeoman*) afgelegd hadden. Daar de liefde dikwijls in conflikt kwam met den haat tegen den Yankees, waren wij menigmaal getuigen van allerbespottelijkste tooneelen. Trots al deze maatregelen, die soms wel wat hard schijnen maar waar men toch niet buiten kon, daar zij de basis uitmaakten waarop het Freedmans-bureau arbeidde, werd het bureau dagelijks door verzoekers en aanklagers belegerd, en had men de handen vol met het voldoen aan alle verzoeken en het onderzoeken der ingebragte klagten. Deze klagten liepen voornamelijk over het breken of niet goed begrijpen der contrakten of over het slaan der negers, òf wel deze hadden zich aan de blanken vergrepen; hier was een aanzienlijke diefstal gepleegd, daar had men de overheid geene genoegzame achting betoond; kortom men was nauwelijks in staat allen tevreden te stellen. Bij alle vonnissen, die òf ten voordeele der negers òf ten voordeele der blanken geveld werden, moest men het verstand laten werken en volstrekt onpartijdig zijn; want men had volstrekt geen maatstaf, waarnaar men een vonnis kon vellen eenigzins overeenkomende met het gepleegde vergrijp. Aanvankelijk was dit zeer moeijelijk, maar langzamerhand kreeg men, door de dagelijks wederkeerende en steeds vermeerderende gevallen, er eenigzins den slag van. Generaal

Howard beval daarom, dat de officieren van het Freedmans-bureau zoo lang mogelijk hunne betrekking zouden blijven bekleeden, en er zijn voorbeelden van dat officieren, ofschoon het regiment waartoe zij behoorden reeds afgedankt was, hunne functiën bij het Freedmans-bureau bleven waarnemen. Deze officieren werden dan bij hun legerkorps à la suite gevoerd.

De meeste zaken, waarover wij te beslissen hadden, waren diefstallen of wederspannigheid. De zwarten konden nu veel gemakkelijker dan vroeger naar Richmond of Petersburg komen, en zij, die geen geld genoeg hadden om aan hunne onzinnige zucht tot opschik te voldoen, trachtten op alle manieren aan geld te komen. Daartoe was diefstal het geschikste middel, vooral daar zij in de steden goed geld van de gestolene voorwerpen konden maken. Horologiën en ringen werden het meest gestolen en men moest zich verwonderen over de scherpzinnigheid, waarmede deze diefstallen gepleegd werden. Bij het onderzoek logen de negers zoo halsstarrig, dat zelfs stokslagen nauwelijks in staat waren hun de waarheid te doen zeggen; de honger alleen bragt hun tot bekentenis.

Maar over dergelijke zaken had het Freedmans-bureau niet alleen te oordeelen. Maandelijksche rapporten moesten door alle Counties, waarin deze instelling werkzaam was, naar Richmond gezonden worden. Deze rapporten behelsden eene uitvoerige beschrijving van den toestand der wegen, bruggen, woningen der negers en van de gezindheid der blanke en zwarte bevolking. Generaal Howard maakte maandelijks inspectie-reizen die zich zeer ver uitstrekten, en overtuigde zich persoonlijk van den stand van zaken. Doordien aan de officieren van het bureau eene vrij uitgestrekte volmagt gegeven was, om naar eigen oordeel te handelen, ging het werk vlot van de hand en bespaarde men veel tijd en kosten. De stukken werden wel naar Richmond gezonden, maar slechts zelden werden zij als foutief teruggezonden. Bij crimineele zaken vonnisden de krijgsraden, welke permanent in Richmond en Petersburg gekommandeerd waren.

De werkkring der krijgsraden waren toen anders dan tegenwoordig. Zoodra men verscheidene krijgsraadszaken had, kommandeerde de bevelvoerende generaal een permanente krijgsraad, die dagelijks bijeenkwam en de zaken afdeed. Deze krijgsraad bestond uit een staf-officier, vier kapiteins, vier luitenants en den auditeur, „*Judge Advocate*" genoemd. Laatstgenoemde was in den regel vroeger jurist geweest. Deze regtbank onderzocht en veroordeelde. Men las den beschuldigde de order voor, die de krijgsraad bijeen had doen komen, men vroeg hem of hij een der leden van den krijgsraad te wraken had, en daarna werd, in het bijzijn van den beschuldigde, den leden de eed afgenomen. Daarna werd de duidelijk omschreven klagt voorgelezen, en het antwoord van den beschuldigde gevraagd. Bekende hij, dan ging men onmiddellijk over tot eene veroordeeling volgens de krijgsartikelen, want de klagt moest zoo gesteld zijn, dat zij steeds zamenviel met eene der paragrafen van de krijgsartikelen. In het tegenovergestelde geval hoorde men, in het bijzijn van den aangeklaagde, de getuigen, waarna de leden van den krijgsraad zich verwijderden en onder elkander beraadslaagden. De leden van den krijgsraad hadden het regt, wanneer de president daartoe zijne toestemming gaf, schriftelijke vragen tot den aangeklaagde of tot de getuigen te rigten. Wanneer de auditeur zijn eisch gedaan had en algemeen het „schuldig" uitgesproken was, schreef elk lid de straf op die hij wenschte toegepast te zien. Men gaf deze briefjes aan den auditeur, die begon met de geringste straf voor te lezen en zoo voortging tot hij ten laatste de grootste verlangde straf voorlas. De gevraagde straffen werden in stemming gebragt, en had een derzelve eene meerderheid van stemmen verkregen, dan werd de beschuldigde tot die straf veroordeeld en was de zaak afgedaan. Was een der leden van den krijgsraad afwezig, zoodat een even groot aantal stemmen voor als tegen den eisch was, dan beslistte de auditeur ten voordeele van den aangeklaagde. Bij misdaden waarop de doodstraf stond, werd eene meerderheid van twee derde der stemmen vereischt. De kommandeerende generaal bekrachtigde

het vonnis; hij mogt het verzachten maar niet verzwaren. Hoogstens was het hem vergund, het vonnis van den krijgsraad te vernietigen en een nieuwen krijgsraad bijeen te roepen. Deze wijze van regtspreken is in de Vereenigde Staten en bij het leger behouden, zij is eenvoudig en de voorkomende zaken zijn spoedig afgedaan.

Het militaire bestuur had een allergunstigsten invloed op het Zuiden. De zuidelijke bevolking zag, wel is waar, in de soldaten der Unie, de overwinnaars van het Gefedereerde leger, maar het gevoel van bitterheid tegen de soldaten der Unie verminderde meer en meer, nu zij de beschermers van het zuidelijke volk geworden waren. Lette men er van hooger hand streng op, dat men in eene goede verstandhouding met de Zuidelijken leefde, ook het streven onzer soldaten, om alle buitensporigheden krachtdadig tegen te gaan, moest den besten indruk maken. Deze buitensporigheden kwamen veelvuldig voor. Er ontstonden dikwijls vechtpartijen en oploopen tusschen de negers, die spoedig een ernstig karakter aannamen en alleen door het vuren der militairen uit elkander konden gedreven worden. Men maakte in den regel weinig omslag met de opstandelingen, ook was een lang talmen zeer gevaarlijk, daar de negers, natuurlijk half dronken, gebruik maakten van alle wapens die hun voor de hand kwamen. Daar men vreesde dat tegen Kersmis, wanneer de contrakten der negers ten einde liepen, een ernstige opstand der negers niet onwaarschijnlijk was, beval generaal Howard aan al de officieren van het Freedmans-bureau, de negers alle wapenen te laten ontnemen, welk bevel met strengheid nagekomen werd. Duizende geweren, revolvers, karabijnen, pistolen en andere wapenen, welke voor het grootste gedeelte op de slagvelden bijeenverzameld waren, benevens groote voorraad munitie, werden bij de negers gevonden. Zij trachtten met de grootste behendigheid deze voorwerpen te verbergen. Wij vonden wapens onder den vloer of in de schuren ingegraven; maar, daar wij ons in verbinding hadden gesteld met de pachters, gelukte het ons deze schuilhoeken spoedig te ontdekken. Bovengenoemd bevel van den generaal Howard kon den pach-

ters niet anders dan aangenaam zijn, en zij toonden den meesten ijver in het behulpzaam zijn onzer onderzoekingen. Overigens bleek het, dat deze voorzorgsmaatregel niet nutteloos was, want gedurende den winter kreeg men de treurigste berigten uit vele deelen van het land, en vele der opstandelingen werden bij vonnis van den krijgsraad gestraft.

Het oogenblik, waarin het Freedmans-bureau de bewoners van het Noorden hatelijk zou worden, naderde evenwel met rassche schreden. Vele kommissarissen die met de leverantiën voor het bureau belast waren, en officieren die het opzigt hierover hadden, hadden getracht van het Freedmans-bureau eene goudmijn te maken, en dit gelukte hun maar al te goed, daar het onmogelijk was een scherp toezigt te houden, In plaats, dat zij de geleverde rations aan de negers en de blanke bevolking uitdeelden, verkochten zij ze in de steden voor de hoogst mogelijke prijzen, en bedrogen zoodoende de regering en het volk op de schandelijkste wijze. Negers werden willekeurig beboet, verbeurd verklaard land werd door negers voor eigene rekening bebouwd, en deze lieden, die elkander natuurlijk in de hand werkten, verwierven zich in korten tijd een aardig vermogen. Te laat kreeg de regering hiervan kennis. President Johnson benoemde eene kommissie om dit alles te onderzoeken, en de verschrikkelijkste zaken kwamen aan het licht. De kommissarissen werden gevangen genomen en tot dwangarbeid veroordeeld, de officieren werden gecasseerd, maar de indruk, dat een zoo zegenrijke instelling zoo schandelijk misbruikt werd, miste hare uitwerking niet. Men wilde het Freedmans-bureau oplossen, maar zag spoedig in, dat zulks niet anders dan de nadeeligste gevolgen kon hebben. Er werden evenwel maatregelen genomen, die eene scherpere contrôle mogelijk maakten.

De onaangenaamste dienst, welke wij, vooral na den val van Richmond en Petersburg, te vervullen hadden, was de wachtdienst bij de spoorwegmagazijnen. Wij hadden het strenge bevel, alle geconfedereerde soldaten, die daar van alle deelen van het Zuiden aankwamen, de uniform uit te trekken of er ten minste de blanke

knoopen en de uitmonstering van af te nemen. Voldeed men aan dit bevel niet, dan hadden de schildwachten in last hen te arresteren, en bij de wacht moesten zij zich dan toch aan deze bewerking onderwerpen. Wij gevoelden zelf al het harde van dezen maatregel, maar de regering ging van de stelling uit, dat het Geconfedereerde leger opgehouden had te bestaan, en niets mogt meer aan den vroegeren oorlogstijd herinneren. Men kon niet nalaten de ongelukkigen te betreuren, die vier jaren lang brave soldaten in het veld waren geweest, en nu niet eens hunne uniform, als herinnering aan dien tijd, mede mogten nemen. En toch bezielde hen, die vroeger deel van het Geconfedereerde leger uitgemaakt hadden, niettegenstaande hun ongeluk, een trots dien zij trouw overal ten toon spreidden. „Gij hebt ons niet overwonnen", zeiden bijna allen, „gij hebt ons *„out-numbered"* — een woord dat vrij vertaald zeggen wil — door overmagt van troepen hebt gij ons onderdrukt — „hadden wij over evenveel soldaten te beschikken gehad als gij, hadden wij dezelfde hulpbronnen gehad, gij hadt ons nooit overwonnen en nimmer zoudt gij de Confederatie bedwongen hebben." Het is moeijelijk uit te maken, in hoeverre deze beweringen juist zijn, waarschijnlijk had in dat geval de oorlog nog zeer lang kunnen duren.

De vroegere bevelhebbers van het Geconfedereerde leger met generaal Lee aan het hoofd, deden al wat in hun vermogen was, om den bitteren haat der bevolking tegen de regering der Unie te onderdrukken. De invloed dezer mannen werkte zeer weldadig op de Zuidelijken, vooral op hen die vroeger tot het leger behoorden, en die nu hunne vroegere beroepsbezigheden weder waarnamen. Generaal Lee werd zeer vereerd, en wel verdiende hij het dat men van hem met de meeste hoogachting sprak. Toen de oorlog uitbrak, weifelde hij tusschen de Unie en zijnen staat Virginië, aanvankelijk sloot hij zich bij de afscheiding niet aan, en eerst toen zijn geboorteland Virginië zich van de Unie afscheidde, gaf hij zijne betrekking als kolonel bij het geregelde leger op, en nam hij de benoeming tot generaal bij het leger der Geconfedereerden aan. Zijne kennis en zijn

genie verschaften hem spoedig eene eerste plaats na den President, terwijl leger en volk een onbepaald vertrouwen stelde in dezen man, wiens gelijken men zeldzaam aantreft. Lee staat naast Grant en Sherman aan het hoofd der mannen, die in den Amerikaanschen oorlog uitblonken.

Bij het begin van den winter besloot de regering het leger, dat nu nagenoeg 500 000 man sterk was, andermaal te verminderen. Men had zooveel troepen niet meer noodig, want kleine detachementen waren voldoende om de rust en de orde in de Counties en in de steden te handhaven. Verder was het onderhoud van het leger eene kostbare zaak, de nationale schuld was énorm, en men dacht in Washington aan niets anders, dan om die te verminderen. Bij alle takken van het militair bestuur werd een uitsparings-systeem ingevoerd, dat sterk in het oog moest loopen, na de ligtzinnige manier waarop men gedurende de laatste vier jaren met materieel enz. omsprong. Voor iedere patroon, die een man verloor, moest hij 5 centen betalen, terwijl vroeger bij den afmarsch duizende patronen achtergelaten werden of door den regen bedierven. Iedere kompagnies-kommandant was voor het materieel zijner kompagnie, tot in de minste kleinigheden verantwoordelijk; iedere maand moesten staten, zoogenamde *„returns”* ingeleverd worden, die een nauwkeurig overzigt over alles gaven. Deze *„returns”* waren gedrukte stukken, waarin de stand van zaken gedurende den laatsten maand opgeteekend stond, alles wat bijgekomen of afgegaan was moest ingevuld worden, vervolgens werd de balans opgemaakt en de return met de bijlagen naar het *„general quarter-master departement”* gezonden, aan welks hoofd zich generaal Meigs bevond. Eenige weken later kreeg men eene copie terug, benevens een schrijven dat de return rigtig was; was de return niet in orde, dan werd de betaling van den betrokken officier zoo lang gestaakt tot zijne papieren in orde waren. Een ontbrekende geweerstop, die nauwelijks 2 centen waard was, was voldoende om den kompagnies-kommandant de grootste onaangenaamheden te bezorgen, daar men nu niet meer

zooals tijdens den oorlog, al het ontbrekende als *„lost in battle"* verantwoorden kon. Wil men zich eenigzins een denkbeeld maken van de orde, die in het *„general quartermaster department"* heerschte, dan bedenke men slechts, dat iedere kompagnies-, eskadrons- en batterijkommandant gedurende den oorlog even goed als nu, iedere maand zijn return inleverde en eenige weken later het antwoord terug kreeg. Duizende return werden maandelijks ingeleverd. De kompagnieskommandanten waren bijgevolg alleen aan het departement van oorlog rekenschap schuldig van het materieel hunner kompagnie.

Het leger werd verminderd, maar wij waren onder deze vermindering niet begrepen. Dagelijks werden overal regimenten naar huis gezonden, dagelijks passeerden duizenden onze legerplaats, om zich naar het Noorden te begeven. De tot onze brigade behoorende regimenten werden echter bij Amelia Court House aan den Richmond-Danville spoorweg zamengetrokken, nadat de kompagniën te voren door andere regimenten afgelost waren. In November 1865 besloot het congres alle vrijwilligerregimenten te ontbinden, en het geregelde leger op eene sterkte van 65,000 man te houden. Den 1en December kregen wij bevel naar City Point te marscheren, om daar uit de dienst der Vereenigde Staten ontslagen te worden.

Ofschoon wij deze order reeds lang verwacht hadden, maakte zij toch een smartelijken indruk op ons. Van de 5000 man, die ons regiment gedurende de vier oorlogsjaren sterk was, waren nog slechts 8 officieren en 180 man overgebleven, de anderen hadden, doordien zij verminkt waren, hun ontslag gekregen of lagen op de slagvelden begraven. Men had zich gedurende de oorlogsjaren zoo aan elkander gehecht, dat wij ons niet aan de gedachte eener scheiding gewennen konden, en nu zou zulks toch plaats hebben. Ons regiment was een der oudsten van het leger en dit werd daardoor erkend dat men ons de wapens liet, om ten minste met eere New-York binnen te kunnen trekken.

Het afdanken der regimenten ging te City Point vlug van de hand. De goederen der kompagnie werden overgegeven aan daartoe aangewezen officieren van het staan-

de leger, als daarvoor quiteerden; alle officieren en soldaten kregen wat hun toekwam; den 9den December brak men naar New-York op, en voor de laatste maal vereenigden wij ons om met militaire praal door de straten der stad te marscheren. Onze beide vaandels, in wier stokken menig gat, door de geweerschoten veroorzaakt, zigtbaar was, waren aan flarden geschoten. Een kapitein, die in 1861 met het doel om vooruit te komen dienst genomen had, kommandeerde het regiment toen het terugkeerde. Honderde kreupelen en gewonden en vele betrekkingen der terugkeerenden, sloten zich gedurenden den marsch bij ons aan, en onder een luid hoerah van het volk en het luiden der klokken bereikten wij het gebouw, dat door de gezondheidscommissie opgerigt was, ten einde er de terugkeerende regimenten in op te nemen. Hier gebruikten wij gezamentlijk het middagmaal. 's Avonds marscheerden wij af naar het Harts-Island, dat zich in de haven van New-York bevindt, ten einde aldaar onze wapens af te geven en er voor de laatste maal onze soldij te ontvangen. Den volgenden dag werden wij voor goed uit de dienst ontslagen. Weenend legden de manschappen de wapens neder, die zij langer dan vier jaren met eere gedragen hadden, weenend ontvingen de meesten de weinige dollars, die hun voor de laatste maal door den staat uitbetaald werden. De officieren kregen eene gratificatie, gelijkstaande met 3 maanden traktement, dus nagenoeg 500 dollars. Gedurende de terugvaart naar New-York werd er noch gezongen noch leven gemaakt, en eerst 's avonds toen wij aan wal kwamen, bragten de manschappen den officieren van het regiment, de Unie en den generaal Grant een donderend „*Lebe hoch*" toe, waarmede het volk in de dokken gaarne instemde. Vervolgens nam men afscheid van elkander; nog een laatsten handdruk en het Kalb-regiment had, even als zoo vele anderen, opgehouden te bestaan. De vaandels werden naar Albany gezonden, waar zij met eene opgave der slagen waaraan het regiment deelnam, in de groote zaal der City Hall, als een eeuwig aandenken aan het regiment, bewaard worden.

Hiermede zijn wij aan het einde onzer krijgstooneelen

gekomen; het zij ons veroorloofd den geheelen oorlog nog kortelijk na te gaan, en het aandeel dat de Duitschers er in namen, aan te toonen.

De Vereenigde Staten mogen met bewondering op een oorlog terug zien, die zij zeer zeker niet verwacht hadden, maar die hun de gelegenheid gaf, aan de beschaafde wereld te toonen, welk eene kracht het Amerikaansche volk kon ontwikkelen. Uit niets riepen de Amerikanen een leger te voorschijn, dat wonderen verrigtte, zij schiepen eene vloot, die zich met iedere andere vloot ter wereld meten kan, en door den jarenlangen oorlog werden groote mannen gevormd. Heeft men gedurende den oorlog ook al groote fouten begaan, oefende de politiek ook al een schadelijken invloed uit op de operatiën des legers, toch moet men die legers regt laten wedervaren. Geen land ter wereld dacht ooit minder aan oorlog, dan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, en toch ontbrandde hier de bloedigste oorlog onzer eeuw.

De schrijver dezes heeft alleen de operatiën van het leger van den Potomac en de belegering van Charleston herdacht, omdat hij alleen de veldtogten in Virginië en de belegering van Charleston mede maakte. De operatiën der andere legers in het Zuiden en Westen konden maar even ter loops aangeroerd worden, daar zij op bovengenoemde veldtogten geen invloed uitoefenden, en het niet de bedoeling van den schrijver was, eene Amerikaansche krijgsgeschiedenis te schrijven. Met het einde zijner dagboeken eindigen ook zijne krijgstooneelen, en zoo hij zich veroorlooft de andere legers nog even kortelijk te gedenken, dan geschiedt dit alleen met het doel, den geëerden lezer een overzigt te geven over dezen belangrijken oorlog.

Spoedig na den afval van Zuid-Carolina scheidden Tenessee, Missouri, Alabama, Texas, Mississippi, Florida, Noord-Carolina, Arkansas, Kentucky, Georgië en Virginië zich eveneens af. In al deze Staten, die de Confederatie uitmaakten, stond het volk op, om zich door geweld van wapenen voor altijd van de Unie los te maken. De President der Vereenigde Staten beval de gouverneurs dier Staten troepen te bezigen, om de Staten, die aan de scheiding deelnamen, weder aan hunne pligten jegens

de Unie te herinneren. De President kreeg echter een beleedigend, weigerend antwoord, zoodat hij zich nu tot de loyale Noordelijke bevolking wenden moest. De voorgenomene afscheiding van Maryland mislukte, ten gevolge van de flinke houding der regering te Washington. In Baltimore vloot het eerste bloed, toen het gepeupel dezer stad onder de oogen der politie die zulks goedkeurde, een moorddadigen aanval deed op het doortrekkend 6de Massachusetts-regiment.

Slechts één Staat bood de Unie hulpvaardig de hand, en bragt er veel toe bij om de eerste troepenorganisaties in het Zuiden mogelijk te maken. De Duitsche bevolking van Missouri bewaarde de eer van den Duitschen naam, en deed door hare flinke houding onder het bevel van den dapperen kapitein Lyon, dezen Staat voor de Unie behouden blijven. Overal organiseerden zich regimenten, die voor de zaak der Unie wilden strijden, en zoowel in Missouri als in het Noorden waren de eerste dezer regimenten Duitsche. Blenker, Siegel, Schimmelpfennig, Hecker e. a. waren de eersten, die een beroep deden op de Duitschers en hen te wapen riepen. Deze Duitsche regimenten namen de eerste plaats in de Amerikaansche krijgsgeschiedenis in. Bij deze regimenten heerschte de beste discipline, bij hen heerschte een militaire geest, zooals men moeijelijk in een Amerikaansch regiment vinden zal. De Vereenigde Staten kunnen niet een der vele slagvelden aanwijzen, waar niet Duitschers voor de zaak der Unie gebloed hebben. Na den eersten slag aan den Bull Run waren het Duitschers die Washington redden; de Duitsche regimenten boden weerstand aan den laatsten koenen aanval der Geconfedereerden, in den verloren tweeden slag aan den Bull Run; Duitschers bewaarden den Staat Missouri voor de Unie; in de bloedige slagen voor Richmond muntten deze moedige regimenten weder uit, en de Duitsche soldaten wischten de nederlaag bij Chancellorsville, die hun ten onregte ten laste gelegd werd, bij Getteysburg dubbel uit. De Duitsche naam heeft door den oorlog in Amerika zeer veel gewonnen, en de Duitschers zijn zonder twijfel de meest weldoende elementen in de Vereenigde Staten.

De eerste oproeping van den President bragt 75 000

man onder de wapens; het grootste gedeelte dezer troepen, diende om Washington, aan den oostelijken grens van Virginië, te beschermen. De tweede oproeping verschafte 300 000 manschappen, en nu werd het tooneel des oorlogs overgebragt naar de Staten die zich afgescheiden hadden. Toen het leger van den Potomac den 10den Mei 1862 afmarscheerde, bestond het uit drie hoofdkolonnes, de linker onder persoonlijke aanvoering van Mc' Clellan was 80 000 man sterk, de kolonne van den generaal Mc' Dowell telde 40 000 man, die van den generaal Banks 20 000 man, zoodat toen ter tijde het leger van den Potomac 140 000 man sterk was. Het leger van den Potomac had tot taak tegen Richmond te opereren, dat de hoofdoperatie van den oorlog was. Generaal Sherman had in Zuid Carolina 20 000 man tot zijne beschikking. Generaal Fremont stond met 25 000 man aan de grens van West-Virginië. In Noord-Carolina kommandeerde generaal Burnside over 18 000 man, na de inname van New-Orleans bevond generaal Buttler zich met 10 000 man in die stad. Generaal Blenker had zijne 16 000 man sterke Duitsche divisie ter zijner beschikking, om de bonds-hoofdstad in het Oosten van Virginië te beschermen, en generaal Wood was met 10 000 man in het fort Monroë. Aan den Missisipi kommandeerde generaal Halleck, de latere generaal en chef; zijn leger, sterk 150 000 man, opereerde tegen de troepen van Beauregard, die met eene 116 000 man sterke legermagt tot aan Memphis in Arkansas en aan den Missisipi stond. Kleinere afdeelingen opereerden in Texas, Alabama en Florida. Men stelle zich nu de zwarigheden voor, waarmede men in deze eerste periode van den oorlog te kampen had. De afstanden waren groot, de communicatiewegen waren slecht en ontbraken soms geheel, het leger was slecht gedisciplineerd en de aanvoerders ongeoefend, en het ergste van de zaak was, dat men een vijand tegenover zich had, die vol geestdrift den oorlog voerde en uitstekende generaals tot aanvoerders had.

De gevolgen leerden, dat men zich in Washington misrekend had; in den loop van 1862 kwamen van alle deelen der vele oorlogstooneelen de treurigste be-

rigten. Mc'Clellan moest, na vele verliezen geleden te hebben, onverrigter zake het schiereiland verlaten; generaal Pope werd bij den Bull Run verslagen, Lee viel in Maryland, en aan den Mississipi had men het, na verscheidene bloedige slagen, niet tot eene beslissing kunnen brengen, en eenige reeds behaalde voordeelen gingen weder verloren door de groote fouten welke in die distrikten gemaakt werden.

Ook het jaar 1863 bragt aanvankelijk geen ommekeer ten gunste van het Noorder leger te weeg, ofschoon de marine der Vereenigde Staten een groote rol in de Amerikaansche krijgsgeschiedenis begon te spelen. De voor de Unie zoo ongelukkige slag bij Chancellorsville besliste den veldtogt in Virginië, maar in Stonewall Jackson verloor den vijand wel een geheel leger. De krisis van den bloedigen oorlog was aangebroken, en eerst na den slag bij Getteysburg en de overwinning bij Bicksburg aan den Mississippi, kon het Noorden weder ruim adem halen en ontwikkelde het die groote kracht, die eene gunstige beslissing veroorzaakte.

In Februarij 1864 kreeg generaal Grant het opperkommando over de gezamentlijke legers, en van dien tijd af vergezelde het geluk de Unie. Men had het nuttelooze ingezien van een oorlog, die niet naar een bepaald plan gevoerd werd. De generaals leverden te voren gevechten waar zij elkander ontmoetten, duizende offers vielen, maar de overwinningen baatten niets, daar men er geen gebruik van wist te maken. Eindigde een slag gelukkig, dan was de kommandant van de legerafdeeling die slaags was geweest, de eenige bekwame generaal, en werd hij verslagen, dan verkropte men den spijt over den nederlaag en troostte zich met de hoop op betere tijden. Vandaar die vele slagen, die groote verliezen, vandaar die ontelbare nederlagen, welke leger en volk ten slotte moesten ontmoedigen. Maar nu werd het anders. Eerst moest men de strijdkrachten concentreren, en dan het Geconfedereerde leger geheel vernietigen. Op die wijze alleen was het mogelijk den oorlog tot een gelukkig einde te brengen. De beroemde togt van Sherman door de Zuidelijke Staten en de daarmede verbondene overwinningen; de merkwaardige kavallerie-expedities van

generaal Sherman en de uitmuntende operatiën van het leger van den Potomac en van den James, maakten dat dit goed doordachte plan gelukte, en de laatste slagen voor Petersburg maakten een einde aan het bestaan der Confederatie.

Volgens eene opgave van den minister van oorlog, zouden van April 1861 tot April 1865, 2,650,000 man onder de wapenen geweest zijn. Het is moeijelijk na te gaan in hoeverre dit getal overdreven is, maar het is zeker, dat een zeer groot deel dezer millioenen nimmer een slagveld gezien heeft. In Mei 1865 werden de eerste troepen naar huis gezonden, in November 1866 waren nog slechts 110,000 man in dienst. De anderen waren naar huis gezonden, nadat de Staat hare verpligtingen tegenover hen, tot in de minste kleinigheden nagekomen was.

Volgens vrij authentieke bronnen heeft het leger der Unie 330,000 man verloren; het verlies dat het leger der Zuidelijken geleden heeft, is moeijelijk op te geven, maar men rekent niet te veel, wanneer men aanneemt, dat beide legers gezamentlijk aan gesneuvelden en verminkten, 700,000 man verloren hebben. De vermisten, wier getal men op 12,300 man moet rekenen, mag men aannemen dat in gevangenschap overleden, of wel weggeloopen zijn.

Trots deze enorme verliezen, trots eene nationale schuld van $2^3/_4$ milliarden, weet de groote Staat zich door de onaangenaamste verwikkelingen, deels in het buitenland, deels in het land zelve ontstaan, er meesterlijk boven op te werken; en mogt ooit weder een oorlog te voorzien zijn, dan is een wenk der regering voldoende, om het leger twintigmaal talrijker te doen zijn, en zal het, onder aanvoering van mannen die door den oorlog gevormd zijn, hetzelfde kunnen verrigten, wat het in den laatsten grooten Amerikaanschen oorlog in staat was te presteren.

INHOUD.

ERRATA.

			staat	lees
Pag. 9	reg. 3	v. o.	De diensttijd werd bepaald op drie jaar; men was twee jaar onder de wapens en het derde jaar met groot verlof.	De diensttijd duurde een of twee jaar, òf wel men nam dienst voor den geheelen duur van den oorlog.
Pag. 10	reg. 5	v. b.	bewezen,	bewees,
Pag. 11	reg. 12	v. o.	Generaal	generaal
Pag. 14	reg. 9	v. b.	marcheren.	marscheren.
Pag. 18	reg. 5	v. b.	wegen	voegen
Pag. 19	reg. 2	v. b.	in groot	in grooten
Pag. 19	reg. 4	v. o.	; (*)	(*);
Pag. 27	reg. 19	v. b.	reede	vrede
Pag. 28	reg. 20	v. o.	der marsch	van den marsch
Pag. 30	reg. 11	v. o.	afgemarcheerd.	afgemarscheerd.
Pag. 31	reg. 15	v. b.	marcheerden	marscheerden
Pag. 31	reg. 17	v. b.	marcheerden	marscheerden,
Pag. 46	reg. 22	v. o.	noodloot	noodlot
Pag. 53	reg. 3	v. b.	zouder	zonder
Pag. 59	reg. 20	v. o.	passeeren.	passeren.
Pag. 61	reg. 9	v. b.	strijders	Strijders
Pag. 80	reg. 2	v. o.	divisie	diversie
Pag. 84	reg. 15	v. o.	kavalerie,	kavallerie,
Pag. 86	reg. 3	v. o.	hte	het
Pag. 123	reg. 1	v. o.	hierop genomen	hier aangenomen
Pag. 130	reg. 4	v. b.	ontaarde	ontaardde
Pag. 132	reg. 8	v. o.	rusten	rustten
Pag. 135	reg. 3	v. b.	de oceaan	den oceaan
Pag. 138	reg. 6	v. o.	rigte	rigtte
Pag. 142	reg. 3	v. b.	kouzen	kousen
Pag. 145	reg. 13	v. o.	. Want	, want
Pag. 150	reg. 6	v. b.	slukkerige	slikkerige
Pag. 155	reg. 7	v. b.	artillerie exerutie	artillerie exercitie
Pag. 155	reg. 10	v. b.	menigen uitstekenden	menige uitstekende
Pag. 155	reg. 14	v. o.	zelve	zelf
Pag. 157	reg. 3	v. b.	hun	hen
Pag. 157	reg. 8	v. b.	den	de
Pag. 157	reg. 9	v. o.	krachtigen	krachtige
Pag. 157	reg. 2	v. o.	eens	eene
Pag. 159	reg. 9	v. o.	in de	de
Pag. 159	reg. 7	v. o.	der	van den
Pag. 160	reg. 8	v. o.	vreeselijken	vreeselijke
Pag. 162	reg. 14	v. o.	allle	alle
Pag. 173	reg. 1	v. o.	Eene	Een

Digitized by Google